

HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY

OF THE

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOÖLOGY.

4833

Exchange

January 11, 1901.

4833

BIDRAG

till

KÄNNEDOM AF

FINLANDS NATUR OCH FOLK.

Utgifna

af

Finska Vetenskaps-Societeten.

Sextionde Häftet.

BIDRAG
till
KÄNNEDOM AF
FINLANDS NATUR OCH FOLK.

Utgifna
at
Finska Vetenskaps-Societeten.

Sextionde Häftet.

Helsingfors,
Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri.
1900.

INNEHÅLL:

1. **Numismatiska anteckningar. II. Om mynt funna i finsk jord.** Af *Wilh. Lagus*.
2. **Bidrag till belysande af det svenska myntets historia i Finland sedan år 1808.** Af *J. V. Tallqvist*.
3. **En blick på Finlands banks utlaningspolitik sedan år 1868.** Af *J. V. Tallqvist*.

NUMISMATISKA ANTECKNINGAR.

II.

OM MYNT FUNNA I FINSK JORD.

AF

WILH. LAGUS.

INNEHÅLL

Förord	891.
Inledande öfversigt	1.
Myntfynd, förtecknade efter tidsföljden	33.
Register	255.

JAN 11 1901

Förord.

Redan i dessa anteckningars första häfte, innehållande „Historik öfver finska universitetets mynt- och medaljkabinett“ (Stycket 1 & 2, H:fors 1885 & 1888), hänvisas på några ställen till den skrift, hvilken härmed sent omsider framträder i tryck. Fördröjd af särskilda orsaker, har den numerat bort gottgöra sitt långa utblifvande genom att upptaga jämväl det nya material, som under senare år, om än stundom nog ryckvis, tillkommit.

Arbetets hufvudsyfte är att kronologiskt förteckna och såvidt görligt, närmare beskrifva alla i äldre och nyare tider ur finsk jord upphemtade större och mindre myntfynd, om hvilka förf. lyckats vinna kännedom. Dertill sluter sig ett noggrant angifvande af de källor och hjälpskrifter, tryckta eller otryckta, hvarur meddelade notiser hopsamlats. Inledningsvis skola, till öfversigtlig belysning af ämnets viktigaste moment, lemnas ej mindre antydningar beträffande de spridda fyndens gruppering och betingelserna för deras faktiska förekomst ännu ock de synpunkter, enligt hvilka dylika fynd blifvit af olika tidsåldrar uppskattade, vare sig i rättsligt eller vetenskapligt hänseende.

Det är visst så, att hithörande spörsmål i sitt frö härstamma från urminnes. Altsedan hedenhös har såväl folkfantasin i myt, saga och tradition ifrigt sysselsatt sig med

„nedgräfla skatter“, „guldvaktande gripar“, „drakgömmor“ o. d., som ock, när dessa hennes drömmar och aningar rätt mången gång förverkligades, sjelfva lagarna blandat sig i saken, liksom i en angelägenhet för kung och land. Och likväl, hvar äro de gamla fynden, om ej ånyo och för alltid förscunna i det okända? Förscunna, ty endast vinningslystnaden tog sekel efter sekel hand om dem. Först mycket sent, ja egentligen först i vårt århundrade, lärde sig forskningen, skolad af patriotismen, att inse deras sanna värde. Sasom arf och minnen från förfädrens hängångna dagar, och då dröjde hon icke mer, att gifva dem hedersplatser i museer och literatur.

Närvarande framställning pekar mycket direkt på behöfvet af en annan dermed närskyld, behöfvet af en kronologisk-topografisk redogörelse öfver alla öfriga hos oss i jorden funna fornföremål (åtminstone sådana från järnåldern). De skulle väsentligt och lärorikt komplettera hvarandra, den förra från numismatiskt, den senare från arkeologiskt håll, och båda tillsammans gifva en trognare bild af kulturens vandring och bosättning i våra ängder, än någondera ensamt för sig. Men, det förtjenar ihågkommas, redan växa numren i samlingarna derhän, att till och med blotta urvet och systematiseringen af katalogernas brokiiga innehåll blir svårare, men tillika nödvändigare, med hvarje dag som skrider undan. Men våra unga fornforskare tänka på saken, ju förr dess hellre.

För sin del eger rådgifvaren, vid den sena ålderdomens påminnelser, knapt ett ytterst scagt hopp att ens kunna infria ett tidigare och med hans arbetes öfvertitel sammanhörande löfte. Förrevarande anteckningar skulle nämligen, så hette det i företulet, afslutas med ett 3:dje häfte, och detta lemna bidrag till en finsk mynt- och medaljhistoria. Också

hafva, för att nämna det, i ämnet allaredan hopbragts en mängd excerpter, citat och annotationer rörande: a) i Åbo på 1300—1500 talen slagna mynt, b) mynthus, myntordningar och myntmästare i Finland. c) svenska mynt, på hvilka Finland nämnes, d) medaljer öfver personer och tilldragelser i Finland, samt utkast och projekt till dylika, e) finskt sedelmynt.

Enär likväl det insamlade materialet ännu kräfer mångt tillägg ur handlingar och andra källor, samt arbetet är afsedt att åtföljas af illustrationer, och dess slutliga redigering näppeligen läte verkställa sig från landsbygden, måste det för underteknads vidkommande afstanna med hvad hittills i saken är tillgjordt. Dock äfren detta kan ju, ehuru i ofullständigare skick än önskligt, finna sin användning genom ann in hand.

Lojo Lill-Ojamo i juli 1900.

W. L.

I.

Inledande öfversigt.

I jorden finna mynt från gangna tider lemna gemensligen, betraktade som realiteter, värderika bidrag till kännedom om samfärdseln utåt samt odlingens spridning och andra kulturella förhållanden i det land, der de anträffats. Detta beror å ena sidan af deras egenskap att sjelfva angifva hvar och när de kommit till, å den andra af sannolikheten, att de i flertalet fall hamnat på sitt gömställe icke alltför långt efter den i fyndet bevarade yngsta individens präglingsår. Gifvetvis blifva sålunda jämväl alla öfriga till äfventyrs samman med mynten nedlagda föremål, såsom vapen, husgeråd, smycken, m. m., åtminstone relativt bestämda till sin ålder, mången gång äfven till sin härstamning.

Af särskildt och mest framstående intresse i antydt hänseende äro här i Norden myntfynden från förkristna århundraden, såsom i väsentlig mån ersättande saknaden af samtida skrifna urkunder. Alltid upplysande, hafva de vunnit ökad betydelse sedan fornforskningen lärt sig noggrannare bestämma deras inbördes sammanhörighet och succession.

Det första och tillika afgörande steget mot sagda mål togs redan på 40-talet af Sveriges d. v. fräjdade riksantikvarie Hildebrand senior. Vid ordnande studium af det i

hans vard anförtrödda statsmuseets rika samlingar fann han, att hela den svenska järnalderns jordfynd, eller de, hvilka nedlagts under det första artusendet efter Kristi födelse och något senare, kunna fördelas i 4 bestämda klasser, afgränsade genom mynten inom vissa tidpunkter. — en iakttagelse, hvilken ännu i våra dagar, efter det arkeologiska materialets betydliga tillväxt, godt håller streck och lemnat djupa spar i nyare arbeten på fornkonskapens och historiens omraden.

Då antydda systematisering har nära tillämpning äfven på de äldsta finska fynden, hvilka i denna afhandling komma att förtecknas och beskrivas, synas några kortfattade erinringar i ämnet här vara på sin plats.

1. Den romerska klassen. Omfattar *romerska silfvermynt*, s. k. denarer från åren 50—200, ytterst sällan ett eller annat yngre. Mestadels mycket nötta i följd af flitigt omlopp, hafva de på handelns vägar längs de stora floderna Weichsel, Oder, Elbe införts, väl icke direkt från Rom eller dess provinser, men från dessas nordliga grannfolk, till Skandinavien och Sverige. Oftast nedlagda i jorden flere tillsamman, ända till ett par hundra, hafva de ur svenska fynd upptagits till ett totalantal af 5,500, deraf öfver 4,000 ensamt på Gotland.

2. Den romersk-byzantinska klassen. Kännetecknas af *rest-* och i synnerhet *östromerska guldmynt*, s. k. solidi från 5:te till början af 6:te seklet. Den skiljes således genom en mellantid af hela tvåhundra år från den föregående, tydande detta på ett afbrott i den redan gamla samfärdseln mellan södern och nordn, hvartill orsaken väl är okänd, men nog torde legat djupare än, såsom stundom antagits, i en försiggången försämring af denarernes silfverhalt och deras dermed förlorade efterfrågan som bytesvär-

den. Högst sannolikt är deremot, att solidi, hvilka sällan träffas flere på ett ställe, men ofta samman med guldrak-teater och andra guldsaker, icke utgjort ett allmännare rörelsekapital i den skandinaviska handeln, utan förnämli-gast burits som smycken, för hvilket ändamal de icke säl-lan blifvit i kanten försedda med en ögla. Montelius erin-rar träffande om samtidigheten mellan dessa dyrbarheters framträdande i Skandinavien och de vänskapsförbindelser, Góterne vid Donau underhöllo med sina stamförvandter kring Östersjön, samt om de väldiga skatter i guld, de förre i sällskap med Hummerne indrefvo af kejsarne i Byzant. Af sjelfva mynten ha dock icke flere än något öfver 300 träffats i Sverige, företrädesvis på Öland och Gotland.

3. Den kufiska klassen. Representeras i svenska fynd af *arabiska silfvermynt*, s. k. dirhemer från hidschrans ar 79—401 = 698—1010 e. Kr., förutom silfvertenar eller flä-tor, silfverringar och andra prydnadsföremål, hvilka, liksom mynten, än hela, än styckade begagnades som köpmedel. Upptagna ur jorden till en mängd af öfver 20,000, t. o. m. ett par tusen i gaugen, samt slagna undantagsvis af de Umajjadiska kaliferna (regeringstid 661—750), men vanligen af de Abbasidiska kaliferna (reg. 750—1258, residens Bagh-dad) och af de många af kalifatet nästan oberoende furste-dynastierna, i all symmerhet Samaniderne (reg. 892—999, residens Samarqand) — hvilka sistnämdes mynt från perio-den 892—956 ensamt uppgå till $\frac{5}{6}$ af samtliga i Sverige funna —, bära de vitnesbörd om mycket lifliga handelsför-bindelser på orienten, särskildt med länderna öster om Kaspiska hafvet och Oxus floden, inemot Persiens gräns. Handeln var dock icke direkt, utan förmedlades i första hand af Bulgarerne vid Volga och Kazarerne norr om Svarta hafvet, hvilkas köpmän spreda mynten inåt Ryssland.

der de gingo vidare till Novgorod och trakterna kring Nevas mynning och Finska viken, tils de slutligen öfver hafvet hammade i Sverige. — hufvudmassan på Gotland, resten i kustorterna ända upp till Ångermanland. Man kan lätt tänka sig, huru mycket denna långväga samfärdsel underlättades derigenom, att sedan 862 i Novgorod herskade en skandinavisk ätt (Ruriks), liksom samfärdseln äfven upphörde under fejderna inom samma ätt efter Vladimir den stores död (1015).

4. Den anglosachsisk-tyska klassen (930 till början af 12:te seklet). Kunde, tyckes mig, äfven benämnas den blandade. Ty medan de föregaende, åtminstone i regeln, endast framt vare sig denarer, vare sig solidi, vare sig dirhemi, samt i den nu förevarande *anglosachsiska* och *tyska mynt*, ej blott tillsammans men hvardera slaget för sig, äro ofantligt öfvervägande, hittas dock ofta bland dessa inströdda, om än alltid i mindre antal, äfven *irländska*, *ungerska*, *arabiska*, *byzantinska* och *skandinaviska*. Den omständigheten, att i fynden samtliga dessa myntslag jämväl någon gång uppträda för sig, talar naturligtvis hellre för än mot den föreslagna synonymen.

De *anglosachsiska* fyndmynten gå från år 950 (ytterst sällan ett par decennier tidigare) till början af 12:te seklet. Ojämfaktigt påminnande om Danskarnes plundrings- och eröfringstag till England och om den dryga s. k. Danegälden, hafva de ur svenska fynd, ater mest på Gotland, upptagits till ungefär lika antal med de kufiska, eller öfver 20,000. d. v. s. ymnigare än i sjelfva England och Danmark. Deras ojämförligt största mängder äro slagna för konungarna Etheled (979—1016) och Knut den store (1016—1035). Bland dem paträffas stundom äfven samtida *irländska*.

Ända talrikare än de anglosachsiska förekomma i fynden *tyska mynt*, också de till största del hittade på Gotland; man räknar dem till „många tiotusen“, antagom 30,000, ty de ha icke blifvit nogare förtecknade. Inkomna på handelsfredliga väg, äro de slagna dels för tyska konungar och kejsare, Otto I den store (936—973), Otto II (973—983), Otto III (983—1002) samt hans farmor och förmynderska Adelheid, Henrik II—IV (1002—1106) — tillfälligtvis inblandade äfven för Karl den store (768—814, kejsare 800) och hans efterträdare —, dels för samtida furstar, offtast böhmiska hertigar från Boleslaus I—III (938—1003) till Vratislaus (1061, konung 1086), dels för biskopar och städer, Köln m. fl. De få *ungerska* mynten af åren 1000—1063 torde ha införts tillhopa med de tyska.

De till denna fyndklass räknade *arabiska* dirhemerna måste anses som spridda lemmingar från den nästföregående. Deras fördröjda nedläggande i jorden, vanligen bevitnadt af stor förslitenhet, härrör troligen deraf, att de sasom redan styckade voro lämpliga till skiljemynt, eller sasom hela tjenat till hängsmycken, hvarom ofta öglor eller hal i kanten antyda. Så omtyckta voro de i och för sistnämnda bruk, att ännu längre fram i medeltiden dertill användes t. o. m. (ofta förgyllda) efterbildningar af arabiska mynt.

Om förekomsten af de hithörande *byzantinska mynten*, — städse af silver och fataliga samt slagna i perioden från Constantinus X Porphyrogenitus (911—959) till Basilius II och Constantinus XI (975—1025), — gäller förmodligen det samma som nyss sades om vissa arabiska, i fall man icke haller troligare, att de följt med nordbor, hvilka återvänt från väringstjänst hos kejsarne i Byzant. Till och med en eller annan *restromersk* denar (af Trajanus och Hadrianus) nämnes i det stora Thomasarive fyndet på Got-

land (år 1838) från tiden för denna klass, men veterligen ingen solidus.

Bland skandinaviska fyndmynt förekomma *danska*, — börjandes med Sven Tveskägg (991—1014) intill Erik Eje-god (1095—1103) —, talrikare än *svenska*, och dessa tal-rikare än *norska*. De första svenska mynten slogos, såsom känt, af engelska myntmästare och efter anglosachsisk modell, för Olof Skötkonung (993—1022) och hans son Anund Jakob (1022—1051), hvarpå utmyntningen i Sverige tyckes afstannat tils den först mot midten af följande år-hundrade åter vidtogs af Stenkilska (?) samt Sverkerska och Erikska ätternas konungar.

De i Finland funna äldsta, d. v. s. från vår hednatid och järnålder öfverkomna mynten, lata osökt inordna sig i ofvan beskrifna fyndklasser. Visserligen kunde måhända någon anse det material, som här föreligger, vara af ganska tillfällig art eller åtminstone af jämförelsevis ringa betyd-
het, såsom uppvisande gentemot en summa af minst 75.000, hvartill, enligt det föregaende, liktidiga svenska fyndmynt belöpa sig, endast det blygsamma antalet omkr. 4.800 (eller blott ungef. 1.400 mer, än ensamt Findarfve fyndet på Got-land innehöll), och dessa till stor del längesedan försking-
rade. Härvid bör dock ihågkommas, att medan man i Sve-
rige redan förut, men symmerligast från Karl XI:s tid, i Hadorphs, El. Bremmers och Keders dagar, ifrigt och för det allmänna tillvaratog bland andra forminnen äfven gamla mynt, en dylik ahäga hos oss väl icke alldeles sak-
nades, men pligtskyldigast öfverlät hvad hon kunde upp-

jaga till de kongl. samlingarna i Stockholm (jfr i var förteckning n:o 15, 19, 23, 25, 31, 39, m. fl.)

För öfrigt heter det uttryckligen om många finska järnalders fynd, ur hvilka blott några eller intet mynt blefvo räddade, att de ursprungligen innehöllo „ett stort antal“, „en mängd“, „en hel hop“. Ja, räknas, sasom tillbörligt är, äfven Neva och Ladoga nejderna i deras helhet till det finska fyndområdet, så hafva der, enligt trovärdiga forskares utsago, arabiska dirhemer uppräffats ända till „pudtals“ (jfr n:o 35, 43).

Alt detta häntyder mer än nog, att vara förfäder i aflägsset fördom egt och i jorden nedlagt rikliga förråd af främmande mynt. Men vill man nogare bestämma dessas tids- och ortsförhållanden, så kommer man, med ledning af förhandenvarande säkra fakta, ovilkorligen till samma klassificering som för de svenska fynden.

Huruvida redan klassen 1 bör anses företrädd hos oss, synes tvifvelaktigt. De enstaka romerska denarer, hvilka upplättats i Tammela och Bjerno (n:o 17, 184), kunna nämligen gerna tänkas utströdda af slumpen eller ock ursprungligen ha tillhört, liksom de i Thomasaröve på Gotland funna, något större men förskingradt sambestand af senare mynt eller andra försaker.

Säkrare, ehuru icke rikhaltigt, är klassen 2 representerad på finska sidan. Dit höra, utom flere guldsmycken från Nousis (n:o 25 C. D. E.) och guldringar från Hauho (n:o 23), några byzantinska guldmünt från Lillkyro (n:o 39) och Vöra (n:o 397). Anmärkningsvärdt är blott, att någon så sen solidus som af kejsar Phokas icke nämnes i de motsvarande, mycket talrikare svenska fynden, hvilka icke gå längre än till Justinianus (517—565).

Inom klasserna 3 och 4 falla, liksom de flesta svenska, så ock de flesta finska fyndmynten från järnalderns period. Såsom en blott tillfällighet får väl anses, att på Åland hittats, äfven i de större fynden, på ett enda undantag när (n:o 183: Asgarda, der ock ett byzantinskt silfvermynt var inmängdt), uteslutande arabiska dirhemer och dessa vanligen af tidigt datum (n:o 84, 162, 260, 322, 480), således af 3:dje klassen, men på fasta landet oftast blandade sorter, anglosachsiska och tyska m. fl., således af 4:de klassen (n:o 9, 19, 25, 31, 52, 58, 66, 75, etc.). Själfgifvet äro äfven de isolerade arabiska mynt, hvilka ett par gånger upptagits ur grafvar, samt sannolikt många andra dylika enslingar (n:o 496, 521), att hänföras till 4:de klassen.

Fragar man sig, hvadan denna bade till innehåll och klassfördelning så nära öfverensstämmelse mellan de i Sverige och i Finland skedda myntfynd uppkommit, så ligger svaret nära till hands. Kunde ju, i fall andra kriterier saknades, blotta namnet „Vikingaböle“ för den borgruin, invid hvilken en af de rikaste förskatterna på Åland bragts i dagen (n:o 260), sägas likt en ledtyr belysa hela spörsmålet.

Väl icke på samma vägar som till Sverige, men dock från Sverige, eller egentligen från de stora nederlagsplatserna på Gotland. — dit var äldsta historia så ofta återvisar. — blef genom handel och härnad den i hvarje skildt skede af hednatiden cirkulerande „metalliska valutan“ införd till vara kuster. Att dess spridning berott af svensk befolknings bosättning på denna sidan hafvet, är uppenbart.

Sjelfva fyndorternas lägen bevisa detta. De föra forskaren utöfver Åland till fasta landets sydvestliga hörn samt vidare uppåt till sydliga Österbotten, äfvensom längs Kumos dalsänkning inåt Tavastland ett godt stycke mot

dettas sammanslutning med Karelen. Först här kan någon tvëkan uppstå.

Man vet, sasom nyss antyddes, att ej mindre vid Völchovs inflöde i Ladoga, der enligt Nestor redan Rurik anlagt den liknämnda staden, Skandinavernes fräjdade Aldeigja (för Ladeigja) eller Aldeigjaborg, än ock vid Nevas utflöde i Finska viken, på platsen för Nyen, det n. v. Petersburg, väldiga massor österländskt mynt blitvit funna (no 35, 43, 59). Lätt förklarligt, ty bada dessa flodmynningar voro hamnar för det rika Novgorod, Skandinavernes Holmgård, hufvudhärden för Asiens och Europas varubyte. Helt visst böra därför de sistberörda, men troligast likasa de på Ladogas motsatta strand och kring Vuoksens manggrenade vattendrag anträffade förtida myntfynden fattas som minnen af Novgorods kommersiela förbindelser med vestern, förnämligast Gotland.

Kunde icke da sammalunda alla öfriga i Finland förekomme järnalders myntfynd, deribland främst de arabiska, vara minnen af sagda ostvestliga samfärdsel? Svarligen. Lokala anknytningspunkter saknas nämligen fullkomligt, sålänge man på var länka sydkust från Viborgs trakten till inemot Abo, och särskildt inom hela Nylands område, icke lyckats med säkerhet uppspara något enda sådant myntfynd¹⁾. Det synes förty mer än sannolikt, att förtidens sjöfart, af för öfrigt okända orsaker, hufvudsakligast, om ej uteslutande, följt Finska vikens södra sida, hvilket ock de i Estland och Östersjöprovinserna ganska talrika fynden af 3:dje och 4:de klasserna tyckas vidhandengifva. Anlända på denna väg till Gotland och Sveriges kuster.

¹⁾ De arabiska myntskärfvorna från Kyrkslätt (no 589) äga härvidlag, åtminstone tills vidare, knappast något vitsord.

började de rörliga gästerna, stundom föregångna, oftare efterföljda, ofta äfven beledsagade af andra från söderns och vesterns länder, ofördröjligen sitt återtag mot öster, men humo icke langt på stråten genom våra landamären, innan de nedbäddades till många sekels hvila i jorden.

De orter, hvarest man hittils hos oss återfunnit större eller mindre antal af dessa var hednatids turister, angifvas i följande sammanställning, a) på Åland: (n:o 1, 40) i Saltvik med Berdtby (n:o 260) och Åsgårda (n:o 183), i Finström med Godby (n:o 84, 85), i Jomala med Hammarudda (n:o 162, 322); b) i egentliga Finland: Pargas (n:o 49), Åbo (n:o 32, 37, 46), Reso (n:o 19, 20, 37? 58, 103), Lundo (n:o 584), Pömmar (n:o 58, 76, 380), Halikko (n:o 185? 391), Uskela (n:o 9), Bjerno (n:o 184, 496), Virmo (n:o 186), Nousis (n:o 25, 513), Nykyrka (n:o 521), Letala (n:o 399); c) i Satakunda och södra Österbotten: Eura (n:o 21? 47, 454), Kumo (n:o 255, 290a), Kijulo (n:o 590), Hvitviti (n:o 511 a), Vesilaks (n:o 294), Tammerfors (n:o 102), Tavastkyro (n:o 494), Lillkyro (n:o 39), Vöro (n:o 307); d) i Tavastland: Tihus (n:o 512), Hauho (n:o 115, 121), Tuulois (n:o 153), Akkas, (n:o 517), Sääksmäki (n:o 78), Lempälä (n:o 40a), Pälkäne (n:o 31), Sysmä (n:o 75, 192), Mäntyharju (n:o 48a), Nastola (n:o 163); e) i Karelen: Ladoga (n:o 43, 50), Neva (n:o 35), Kivinebb (n:o 216), Rautus (n:o 52), Kexholm (n:o 77), Kronoborg (n:o 172, 452), Räisälä (n:o 467), Björkö (n:o 96), Heinjoki (n:o 262); f) i nordligaste Österbotten och Lappland: Kuusamo (n:o 523), Kuolajärvi (n:o 66). — de märkliga fynden derstädes sammanhänga väl med birkarlarnes och de ryska karelarnes urgamla pelsvaruhandel i trakten norr om Kajana.

Öfvergangen från vara förhistoriska myntfynd till senare tiders, ehuru epokgörande, betecknas dock i förstnämnda endast af påfallande svaga spår. Hade redan hedna- och vikingaalderens utländska bytesvärden hittat vida omkring hos oss, så skulle man vänta, att de ordnade härtag, hvilka föranledde Finlands politiska förening med Sverige, bordt öfverhemta mängder af der gängse inhemska och främmande myntslag. Detta vill förefalla så mycket naturligare, som den i Sverige, enligt hvad ofvan erinrats, efter Anund Jakobs död upphörde myntpräglingen allaredan för Sverkerska och Erikska (1130—1250) samt Folkunga (1250—1365) ätterna a nyo bedrefs i stor skala. Sagda import tyckes dock, att döma af jordfynden, varit ganska ringa, eller ock ha hufvudmassorna deraf dels blifvit nedsmälta, dels som nedgräfd skatt ännu ej hunnit fram i dagen eller kanske, till följd af myntens utomordentliga litenhet och tumhet, förmultnat till stoft i jorden.

Ville någon, liksom Bilmark på tal om de bekanta Nonsis-fynden, föreställa sig, att eröfrarnes krigskassa förnämligast utgjorts af mynt hörande till 4:de fyndklassen (ty de tidigare kunna icke ens komma i fråga), så strider här emot den omständigheten, att sådana mynt ännu aldrig, hvarken i Sverige eller Finland, återfunnits i mängda bland Sverkerska och Erikska (än mindre Folkunga) ätternas ¹⁾. Här af följer, att de, sasom äfven andra indicier tyda, redan före midten af 12:te århundradet voro försvunna ur rörelsen.

Vi hafva förty till en början endast att räkna med Sverker-Erikska och Folkunga „penningar”. — helt små och bladtunna silfvermynt, stämplade ännu ensidigt, s. k.

¹⁾ Denna iakttagelse gjordes vederligen först af J. H. Schröder; han maste således ansett fynduppgiften (från Vestergötland af 1739 i Liljegrens n:o 121 jfr 93 och 296) opålitlig.

brakteater I. blockmynt med svarttydda initialer, än tvåsidigt, i hvilket senare fall de ofta bära Folkungarnes vapen: ett lejon tvärs öfver trenne strömmar. I Sverige finna i oräknelighet, t. o. m. 24,000 (närmare 8 skålp.) på en gang, uppgå de i våra fynd i allo knapt till 1,500. Dessa äro: oblandade brakteater från Bolstaholm på Åland (n:o 321), oblandade tvåsidiga från Åbo troligen ock derstädes slagna (n:o 108), samt en- och tvåsidiga i blandning från Lemland (n:o 71), förutom några enstaka af hvardera arten från Kjulö (n:o 240), Orilpää och Urdiala (n:o 429, 430), Janakkala (n:o 447), samt Vanhalinna i Laudo (n:o 450), Raumo (n:o 473) och S:t Marie (n:o 596). Härtill kunde förhända, med afseende på tiden, fogas de otydligt uppgifna „mynten med runskrift“ från Janakkala (n:o 54) och det „götiska“ (= gutniska) från Kumo (n:o 127), samt de tyska från Lempälä (n:o 40a).

Följde så Albrekts af Meklenburg och unionsregenternes jämte riksföreståndarenes örtugar (= 8 penningar stycket), ehuru äfven brakteater (tidtals ännu under Gustaf I) slogos. Af de sistnämde hittas då och då exemplar uppvisande ett krönt hufvud med hängande lock på ansigtets hvardera sida, hvilka ofta tillskrifvas drott. Margareta: som dock detta skett utan afgörande skäl, enär samma typ är allmän äfven på onekligen mkt. äldre brakteater, hafva de upptagits redan ofvanför. Hvad angår detta tidskedes örtugar — slagna delvis vid mynthuset i Åbo, för Margaretas medregent och efterträdare Erik XIII samt Kristofer af Baiern, Karl VIII Knutsson (dvars förordning 1453 rörande bl. a. sagda mynthus här må ihågkommas), Kristian I, Johan II („konung Hans“) och Sturarne —, så nämnas dylika i flere (stundom temligen rikhaltiga) fynd; nämligen: från Loimijoki (n:o 12), Danö på Åland (n:o 15), Sysmä

(n:o 26), Lempälä (n:o 40a), Nurmijärvi (n:o 62), Abo (n:o 74), Eura Kiukkais (n:o 136), Janakkala (n:o 303), Kustö (n:o 352, 479), Pyhämaa (n:o 369), Nadendal (n:o 388), Halikko (n:o 391), Muhos (n:o 453), Raumo (n:o 473), Kivinebb (n:o 504), Karkku (n:o 515).

Några af dessa fynd (Abo, Eura, Muhos m. fl.) innehålla jämväl mynt för Gustaf I och hans närmaste efterträdaren: i andra ater (Lempälä, Nurmijärvi, Janakkala, Kustö, Kivinebb) ingår tillika ett fatal tidigare eller samtida tyska biskops och svärdsordens eller norska mynt. — i Kustö fyndet (n:o 479) t. o. m. ett guldmynt från 1400 talet. Eget är, att ehuru, enligt historiska urkunder, revalskt och öfverhufvud de baltiska städernas mynt på 1400-talet och ännu i medlet af 1500-talet var det i Finland allmänast gängse, sadant jämförelsevis sällan träffats i fynden.

Af nästa eller Vasaperiodens olika myntsorter. — utom örtugar, de der smaningom kommo ur bruk, slagna valörer af öre (= 3 örtugar), stundom i klippings- oftare i rund form, mark (= 8 ören) och daler eller riksdaler (= 4 mark) samt alla dessas fördelningar. — äro redan fynden tabrikare (öfver 100) än att här kunna skildt uppräknas, hvarför vi endast hänvisa till registret. Deras område sträcker sig öfver hela landet, ända till dess nordligaste socknar, Paldamo (n:o 18), Muhos (n:o 453), Kuusamo (n:o 328) m. fl. Allmänast hittas Johan III:s till otrolighet underhaltiga ören (224 i st. f. 32 på en lödig riksdaler!), väl räknade som silfver, men i sjelfva verket bestående mest af koppar, hvartill de ock oftast rubriceras i fynduppgifter. Egentliga kopparmynt slogos dock först för Gustaf Adolf och Kristina. Vi hafva af dessa vackra prof i flere fynd, symmerligast det märkliga i Jaakimyaara (n:o 330; jfr n:o 404, 519 från Säter grufvan, 522), vägande 6

lispund, märkligt äfven emedan deri tillika inga nagra af de tidigast under Kristinas regering präglade egendomliga platmynten. Äldre mynt än bemälde drottningens träffas mycket sällan, hennes deremot ofta nog, bland de följande regenternas (n:o 120, 267, 335, 384, 448, etc.). Ryska den gas, slagna för storfurstarne Ivan III och Vasilj Ivanovitsch, börja visa sig i fynden (n:o 2, 55, 105, 189, 198, etc.). Andra främmande silfvermynt äro redan ganska vanliga (n:o 74, 207, 381, 504, etc.). Stundom förekomma ock, likväl mest enstaka svenska eller utländska guldmynt från denna period (n:o 42! 59, 97, 202, 280, 356, 470), änskönt det, i brist på bestämningsgrunder, måste anses ovisst, huruvida de redan inom den samma nedlagts i jorden.

Fynden af Karl X Gustafs, Karl XI:s och Karl XII:s mynt ega enahanda topografiska utbredning som de ofvannstämde, och äro jämväl synnerligen talrika (se registret). Plat- och andra kopparmynt befinnas till stor del helt och hållet inom förevarande period (n:o 64, 363, 499, etc. hvaribland märkes en tvådaler af 1701, slagen af koppar från Luossavaara grufva i Tornea svenska Lappmark, n:o 509a), men skjuta ämnen oftare öfver i den följande (n:o 133, 152, 214, etc. hvaribland märkas de från två- till tredaler omstämplade i n:o 318 och 320 samt de dubbelstämplade i n:o 394 och 571). Helt annorlunda ter sig saken med de jämväl allt ymnigare uppträdande silfvermynten, såväl svenska, — nyheter äro Karl XII:s karoliner (= daler $1\frac{1}{2}$, 1, 2, 4), äfvensom de Görtziska mynttecknen (= 1 daler s. m. i tvångskurs) —, som utländska jämte ryska (nu ock Peter I:s rublar), hvilka alla ojämförligt oftare begränsas af Karl XII:s regeringsår (n:o 38, 57, 79, 120, 129, 130, 383, 431, 441, etc.) än de ga derutöfver (n:o 179, 211 o. a.). Tidens oro påskyndade, såsom ock nagra guldmyntfynd kunde antyda

(n:o 100, 190, 245; jfr ofvan), företrädesvis undangömmandet af det mer värderika, medan helst något koppar tillsvidare hölls i rörelsen.

Likasa hade man i Finland under de 90 åren från Ulrika Eleonoras tronbestigning till Gustaf IV Adolfs afsättning anledningar mer än nog att anförtro sina dyrbarheter i jordens gömmor. Hänsigtliga myntfynds mängd och beskaffenhet tala i sin mån derom. Vanligen äro de mycket blandade, icke allenast i den mening att de förete, förutom tidens, brokiga besparingar af äldre mynt, men sasom innehållande mangahanda slags svenska om hvarannat med främmande. Af silfvermynt förekomma hufvudsakligast rublar och riksdalrar med deras delar mycket allmänt (n:o 143, 145, 234, 346, 450, etc.), utländska vida sällsyntare (n:o 139, 204, etc.). Det sistsagda gäller gifvetvis ännu mera guldmynnten, af hvilka blott 3 kunna anföras (n:o 68, 344, 365), i fall icke atskilliga af de förut omnämnda hellre höra hit. Plåtmynten, redan talrika från Fredrik I:s, nå sitt maximum och tillika upphöra under Adolf Fredriks regering (n:o 113, 133, 140, 214, 349, 446, etc.); de öfriga kopparmynten gå ända till periodens slutar, icke sällan i massor af flere tusen på en gång (n:o 214, 244, 364, 451, 459, 502, etc.). Fyndorterna fördela sig förtfarande öfver hela landet, också dess efter hand franskilda östra delar inberäknade.

Tilläggom, att våra myntfynds innehåll i några undantagsfall delvis, måhända genom tillfällig förblandning, anger ett senare år än 1809 (n:o 409, 422, 440, 451, 548, 549, etc.; hvaremot uppgifternas oriktighet i n:o 186, 213, och 269 är själfklar). Öfverhufvud betecknar dock detta år den yttersta tidsgräns, före hvilken samtliga i efterföljande förteckning upptagna fynds nedläggning i jorden

försiggatt, — ett bevis, äfven det i sin man, att hädanefter tryggare förhållanden än förut under någon 90 års period varit rådande i landet.

Hafva i många fall, stundom till och med vid rättslig undersökning, än upphittaren af i jorden nedlagda mynt och andra värdeföremål, än dessas rätta mängd och beskaffenhet förblifvit okända, så möter ända mycket större svårighet att utröna af hvem, hvarför och när depositionen skett, helst hemlighållandet här alltid lag i sjelfva handlingens syftemål. Alldeles oaktomliga äro likväl icke heller dessa senare omständigheter för forskningen.

Gemenligen röja uppgifterna angående de i vårt lands skilda trakter förekomne myntfynden, att dessas innehåll ursprungligen tillhört mindre bemedlade personer, allmogemän, krigsfolk, sjöfarande o. d., hvilka i sina yrken lyckats hopbringa någon måttlig sparpemning. Visserligen omtalas atskilliga ganska dyrbara fynd, exempelvis de från förhistorisk tid (da silfret antages ha gält 20 gånger mera än i vara dagar) i Ladoga nejden (n:o 43), Reso (n:o 58. „hästlass“), Lundo (n:o 584), Nousis (n:o 25. 513), Saltvik (n:o 260), eller de från senare sekel i Geta (n:o 16), Ekenäs (n:o 36), Sibbo (n:o 42), Gamla Helsingfors (n:o 44), men dels höra de till undantagen, dels äro sägnera derom ofta mera sväfvande, än att de skulle tillata säkra slutledningar, någon gang äfven bevisligen lögnaktiga (jfr n:o 65). Verkliga kapitalister, derest sadane funnos i det af krig och utskrifningar ständigt hemsökta landet, torde vanligen nog ha förstätt att vid behof säkerställa sin egendom på annat sätt än exempelvis gamla Wechter i Abo, hvars omsorgs-

fullt inmurade kassakista dock till sist, efter 80 arig hvila, kom fram i dagen (n:o 38), eller öfverste Taube, hvars skattgömmande bränvinspannor icke ens sänkta i träsket fingo fred (se efterat sid. 19).

Likasom sätten för, voro äfven anledningarna till myntnedläggning mangahanda. Aterfünna, dock vanligen blott ett och ett jämte andra fornföremål i aflidnes grafvar, synas de kommit dit, antingen på grund af någon religiös föreställning eller som minnesreliker tagna bland prydnader, hvilka den hädangångne burit i lifvet ¹⁾. Erinras bör härvid, att dylika fynd, oaktadt de otaliga i Sverige, Finland och Östersjöprovinserna öppnade ättehögarne, kullen och graffälten, föga rikligt förekommit, och således knappast häntyda på en bindande plägsed: — man känner dock några från vår hednatid, nämligen de i (Lillkyro n:o 39?), Kumo (n:o 255, 290a), Eura (n:o 454), Bjerno Öfverby (n:o 496), Hvittis (n:o 511a) och Nykyrka (n:o 521), samt möjligen från kristnatiden, de i Ulsby (n:o 8) och Räsälä (n:o 390a); jfr Liljegren n:o 74, 111, 251, 257, 298, 316 m. fl. Nagot oftare påträffas offermynt, också från senare arhundraden, nedlagda i offerkistor och heliga källor, men alltid af obetydligt penningevärde (n:o 4, 5, 22, 23, 24, 33, etc.)

Det vanligaste motivet hos skattgömmaren syftade dock endast på en temporär fristad för hans dyrbarheter, ehuru dessa, ofta till följd af död eller andra mellankomma

¹⁾ Adam Bremensis (omkr. 1070) skrifver om Nordens folk: „De sepultura paganorum, quanquam non credant resurrectionem carnis, hoc tamen est memoriale, quod more antiquorum Romanorum busta et exequias eorum omni veneratione colunt. Ceterum pecuniam hominis tumulant cum eo armaque et cetera, quae ipse vivens habuit cariora“ (Schol. 140).

orsaker, helt oförtänt fatt ligga, tils de omsider fallit i främmande händer. Detta förvaringssätt, i alla tider mer eller mindre bepröfvadt, hade framtör alt i näfrättens dagar en mycket utbredd tillämpning, helst bostäder och kistlock da ännu voro föga trygga. Påkalladt af nödvändigheten, återfinnes det derför hos de mest skilda folk på en primitivare bildningsgrad.

Så förtäljes i Snorre Sturlesons konungasagor (I. 108 ed. Sth. 1889), hurusom Harald Gråfäll (omkr. 960) vardt mycket vred, emedan han och hans bröder, alle ifriga kämpar i vester- och österviking, af hofskalden Övind tillvitades att förborga „Frodes trälars mäld i trollens moders sköt“, det vill på enkel prosa säga: skatter i jorden. Dervid bar Övind sjelf en stor och god guldring, kallad Molde, „hvilken långt dessförinnan tagits ur jorden“. Enahanda härkomst hade nog äfven, kan man tänka, förutom många andra, fyndet vid Vikingaböle på Aland (n:o 260). I Kairo hörde G. A. Wallin af arabscheiken Ali, att dennes hustru nedgrävt de pengar hon ärft, ett bruk, hvilket han sedan fann hemma i sjelfva öknen, till och med vid helt små summors inkassering; (Resanteckn. II, 155). Alldeles på samma sätt pläga högt uppe i norden Lapparne, enligt Högström (p. 92), som länge vistats bland dem, förfara med hvad de anse värderikt; vårt berömda Kuolajärvi fynd (n:o 66) med flere smärre bekräfta denna uppgift till fullo.

Kom nu till denna husliga omtanke mot tjuftvar, de der, att tala med de gamla lagarnes expressiva språk, „hitta giärna, sva sum klukkarin hitti kalken“, dessutom krigets hot, så öfverlemnade man än ifrigare sina skatter i allmoderjordens skydd. Ja, detta bruk tog ännu sjelfva 1734 ars lag, tvifvelsutan på gammal häfd, under särskildt hägn (M. B. XLII, 2) „ta fiende åkommer och tränger

och något undan sådan fara och nöd bärgadt är“, anses tillgreppet deraf för nidingsstöld och den skyldige „varde hängd“. Vi känna flere sadana hemställda mal strax efter 1741—42 års krig, hvara svar ingätt till Abo hofrätt (i ms). Exempelvis: 1743 $\frac{22}{12}$ ur gästgifvaren N. N:s i skogen „undan fienden“ nedgräfdä kista, stulös 150 daler och 2 silfverringar: 1744 $\frac{6}{6}$: en qvinna manat sina söner att tillgripa 57 daler, gömda i skogen „undan fienden“: 1744 $\frac{1}{2}$: tvemme drängar stulit „nagot penningar“ ur de bränvinspannor öfverste Taube „undan fienden“ nedsänkt i ett träsk: m. fl.

Lyckligare gick det med de kyrkopengar, om hvilka lektor Löngren i Borgå 1742 skrifer till biskop Juslenius: „Jag väntar på hästar från Tenala, efter jag intet rum kunnat få på något fartyg eller bat för mig och mina saker: är dock icke om mer bekymrad än de hos mig liggende kollektmedel, hvilka jag sökt gömma genom nedgräfvande till thess jag kan få något tillfälle att få them undan, om thet mera kan gifvas“ (Borgå Gymn. Hist. p. 328). Betänker man, att återfinnandet i dylika fall säkert var regel, ehuru derom naturligtvis sällan förljudes, och deremot qvarglömmandet, hvaraf vara fynd resulterat, endast undantag, samt att så tabrika dessa senare äro, dock helt visst manga andra förtfarande vänta på uppdagelse, så inses af alt detta, huru allmänt ifragavarande säkerhetsåtgärd i nödens stund plägat tillgripas.

Slutligen kan slumpen, hvilken man mest alltid får tacka för fyndens upptäckande, jämväl ha vällat att de kommit i jorden, helst så små tingestar som mynt lätteligen falla undan och tappas. Att sådant inträffat, är alltid tänkbart der, såsom mycket ofta, enstaka mynt upphittats (n:o 17, 47, 68, 72, 78, 92, 97, etc.). Redan om de finnas ett

par tillsamman, ändrar sig förhållandet. Men enslingarna må icke heller förbises. Ty än kunna de vara efterblifna spillror från en förut bortförd större samling, än åter peka på lokaliteter, der möjligen flere kunde uppsparas eller faktiskt, vid senare efterletning, blifvit paträffade (n:o 16, 20, 25, 38, 55, 64, etc.). I odlad mark har plogbillen mången gång ej blott öppnat forna gömmor, men åstadkommit nya.

Att helst närmelsevis kunna fastsla åldern för ett gifvet, symmerligast ett från förhistorisk period härstammande fynd, d. v. s. när det öfverlemnats af jorden, vore af vigt i arkeologiskt hänseende. Man antager vanligen, och säkert med fog, att det skett inom en måttlig tidslängd (kanske högst en mansålder?), räknad från året, da fyndets yngsta mynt blef slaget, ty längre fram skulle väl detta aflösts af något ännu yngre. Beträffande åter fyndets äldre och äldsta mynt, vare sig de tänkas komme till den sista egaren ett efter annat eller samman med det yngsta, — skilda från detta stundom genom ända till ett par sekel, allt efter som de hallit sig i rörelsen. — så kunna jämväl de mangeln gång genom sin art och samtlighet i någon mån underhjelpa fixerandet af det helas nedläggningstermin. Förbises deremot det yngsta myntets votum decisivum rakar fyndkronologin lätteligen ut för de godtyckligaste hugskott. Så uttalade i bref till referenten en annars i fornlfrågor väl bevärdad forskare som sin förmodan rörande det oomordade fyndet i Berdthby på Åland af arabiska dirhemer, att de blifvit gömda i jorden under stora ofreden, då öns befolkning flydde från sina hem, „emedan de väl kunnat genom sekler bevaras sasom en sällsam och dyrbar skatt för ett bondehus“, — i sauning en gammal besparing, ty det yngsta är af ar 890!

En vansklighet ligger dock här mycket nära. Huru veta, att ett fynd i sin helhet eller åtminstone dess väsentligaste bestandsdelar och speciellt det yngsta deri ursprungligen befintliga myntet blifvit räddadt? Vi ega sannoligen öfverflöd på varnande exempel, hvilka tala än om allmogens benägenhet att undanhålla åtminstone någon del af det hittade (no 19, 65, 125, etc.), än om förskingring (no 9, 20, 58, 77, 172, etc.), än till och med om senare klompletteringar (no 40a, 186, 213, 269). En ganska säker ledning skänka visserligen för järnålderns vidkommande de ofvan skildrade fyndklasserna, vunnna som de äro genom jämförande granskning af ett rikligt och vetenskapligen palitligt material. Så qualificerade visa sig tyvärr blott sällan vara myntfynd, hvilka ju först i närmaste decennier, att ej säga i det sista, blifvit föremål för en rationelare insamling, uppteckning och behandling. Har här det oaktadt försökts att likaledes på vissa tidskeden gruppera de finska fynden af senare aldrars mynt, så förefinnes dertill en berättigad anledning i deras ofta ganska skönjeliga beroende af perioderna i vår krigshistoria.

Hvemns äro fynden? och huru har man aktat dem? Till den förra frågan svarar alla folks och alla tiders rättsmedvetande; dens som gitter lagligen bevisa sina anspråk dera. Utan sådan bevisning är hvarje fynd en *res nullius*, hvarom rader mycket olika uppfattning hos olika nationer.

En gammal romersk lag, förnyad i kejsar Leos novella 11, delar jämt mellan upphittaren och jordegaren (vare denne privat man eller kejsaren), men ger allt åt den

förre, om jorden tillhör honom, samt alt at den senare. der-est upphittaren sökt undanhålla något. På Island fick jord-egaren $\frac{2}{3}$, upphittaren $\frac{1}{3}$. De flesta andra äldre lagstift-ningar lemna jordegaren lottlös; enligt den germanska er-höll konungen eller kronan alt; enligt den fornengelska er-höll väl ursprungligen jordegaren alt. men snart öfverflytta-des hans rätt på konungen.

De gamla svenska landskapslagarne tillerkände i all-mänhet af „guld, silfver och andra gripi“ (= dyrbarheter), som hittas „utom gard och grindstolpe“, at konungen tva lotter och at upphittaren en, men vid bottenfynd at hvar-dera halft: se Östg. L. Bygn. B. 37, Söderm. L. Tjufva B. 15. Magnus Ladulas upptog dessa stadganden såväl i sin landslag (stadfäst 1442 af Kristofer) Tjufva B. 32. 36, som i stadslagen (stadf. 1618) Tjufva B. 11. 14.

Det inses lätt, att dylika lagbud, sasom för hittaren mindre fördelaktiga och dessutom besvärliga genom honom alliggande lysningsskyldighet, ofta maste föranleda till fyu-dens döljande och hemliga förstöring. — enkannerligen ge-nom guldsmeder, dessa de farligaste myntsamlare. Konun-gens andelar kunde det nog lyckas exempelvis en så sträng och sniken herre som Gustaf I, att genom nitiska fogdar kräfva ut, fast med raga, men icke heller blefvo de, och än mindre återstoden, dymedels skyddade för tillintet-görelse.

Det gamla nedsmältningsförbudet gälde nämligen, om det als lyddes, endast inhemskt, men icke utländskt mynt. Det senare lät konungen, hvar det kunde hopskrapas, gå i degeln, ty för hans stora utmyntning gaf Salabergets silfver-grufva visserligen något, men, sasom han 1530 skrifer till sin sväger grefve Johan af Hoya, hvilken önskade anlägga ett eget mynthus i sin förläning Viborg, icke nog. Dock

lemnade äfven Finland sin skärf: år 1521 sändes från Tavastehus „penningar, guld och silfver“ till myntmästaren i Stockholm (Grönblad: Nya källor); år 1547 levererades från Åland derstädes funnet „främmande mynt“ direkt till konungen, som till tack sade sig astunda mer (n:o 1).

Enskilda personer uppmuntrades att följa det höga föredömet. Redan i äldre tider hade biskopar och stormän pläгат slå mynt, städse dock i regentens eller stadens namn. Nu utkommo många tilläggsförordningar i ämnet (hos Stiernman). År 1524 tillstaddes, att rikets rad „må hafva theras eget mynt“; samma år berättigades en, och 1527 en annan myntmästare att „uthaff sitt eget sölf“ slå „sina penninge marek“ eller ock „sma hala penningar“ (brakteater); sist utfärdade Karl IX år 1605 „Plakat om frimyntning“ för alla rikets undersatar, „både adel, prester, borgare och bönder“, att på kronans mynthus „sättia in slagne daler och sölfver“ att myntas efter gängse skrot och korn.

En djup och bred afloppskanal vardt genom alt detta öppnad för silfverfynden. De i Finland hemmahörande behöfde för att rinna bort icke ens omvägen genom Sverige, då ju Åbo längesedan hade sitt eget mynthus, hvilket ännu på Gustaf Vasas tid var i full verksamhet.

Hvad man saknade, var en ideellare patriotism, som kunnat motväga det materiela vinstbegäret. Först hos Gustaf Adolf och hans närmaste män märkes denna lyftning i tänkesättet. Uppfostrad af Johan Skytte och Johan Buraeus, hade konungen tidigt lärt sig älska och vörda fäderneslandets minnen. Ett mot förr karakteristiskt omslag i uppskattningen af förmyntens värde och betydelse är det därför, då bemålde Skytte i den oration, hvarmed han 1617, sasom Sveriges legat till Jakob I i England, till intyg af en uraldrig förbindelse mellan de bada rikena,

framlhöll hursom „ab hominibus nostris fundos et agros excolentibus immensi numerum Britannicorum nummi superioribus annis in terra reconditi, jam in publicum hominum conspectum producuntur“ (Götlin). Ja, år 1630 tillsatte konungen icke färre än trenne „antiquarii regni“, bland hvilka Buracus utom annat alades att „allehanda gamla mynt utspörja och samla“, men icke heller Mart. Aschanius, ehuru närmast „häfdesökare“, underlät att inberga manget värderikt myntfynd, hvarom hans efterlemnade handskrifter (enligt Schefférens) skola vitna.

Icke mindre deltagande egnade Gustaf Adolfs lärda och snillrika dotter den inhemska häfda- och fornforskningen. Flere antiquarii regni nämnas jämväl under hennes regering, bl. a. skalden Stiernhjelm och Axehjelm. Sjelf egde Kristina en mycket berömd myntsamling, och kan man taga för afgjordt, att deri (liksom framdeles i drottning Lovisa Ulrikas) ingick manget fynd ur Sveriges jord, ehuru dess beskrifvare Bartoli och Haverkamp, sasom utlämningar, icke vardat sig att framhålla detta. Om den nitälskan för allt slags antiqvariska undersökningar, hvilken i Finland, sedan Gustaf Adolf inrättat Abo hofrätt och Kristina Abo akademi, började göra sig bemärkt och om dess vidare utveckling, inga notiser redan i första häftet af närvarande anteckningar¹⁾.

Epokgörande för syftena i fråga var 1666 ars „Plakat och påbud om gamla mönmenter och antiqviteter i riket“ med det deraf föranledda stiftandet af ett särskildt „antiquitets kollegium“ i Upsala (sedan 1692 i Stockholm och kalladt antiqv. archivum). De vigtiga arbeten och kraftiga väckelser, hvilka utgingo från det nya embetsverket (be-

¹⁾ Historik, I, 4. 6 ff. 15. 18 ff.

stående af ordförande och 6 assessorer) främjades genom den lyckliga omständigheten att Sverige samtidigt rakade äga flere framstående lärde på förforskningens olika omraden.

Enligt kollegiets reglemente stod „res monetaria“ under inseende af Hadorph. Han visade sig oförtruten i efterspanande, icke minst i Finland, af gamla mynt. „Svenske, Engelske Mildredis och store Arabiske“. Sadana finnas skrifter han, „ännu som oftast i jorden af bönder och säljas i stora hopar hoos guldsmederne i landet, det man ahr 1668, 1670, 1673, 1678 har befunnet här i Stockholm och dem uhr händerne tagit“. Dock sysselsatte sig äfven hans kolleger, särskildt Schefferns och Axehjelm, med dylik forskning. Snart nog skulle var landsman Elias Brenner, som ar 1668 antogs till kollegiets resestipendiat och tecknare (assessor 1693) blifva Sveriges och en af Europas främste i denna vetenskapsgren.

Enligt en reseinstruktion för Hadorph var kronan nog villig att kontant betala för allt hvad „till fäderneslandets tjänst meddeladt varder“, men konkurrensen med guldsmederne och andra förköpare visade sig svar att utsta. Af sadant skäl emanerade 1684 Karl XI:s beryktade „Plakat om allehanda gammalt hittemynt och fynd“, hvilket programartade aktstycke väl mera får anses som konungens personliga asigt i fragan, än som kollegiets.

Deri föreskrifves att: „Emedan på atskilliga orter i riket icke allenast gammalt mynt uti myckenhet esomoftast finnas, utan ock andre rare stycken, som fordom anten vid infalne feydetider eller andre vadelige händelser i jorden nedsatte äro att förvaras, men sedan antingen genom ägandernes dödsfall eller af hvarjehanda amor orsak förgätne och i jorden qvarstaendes lemnade varda, sammaledes

ock botnfynd i sjöar . . . af them som them påfima, anten försmältas eller till andre bortsäljas" . . . utan anmälan och med asidosättande af gammal lag, som stadgar „tagi Konunge tva luthi och tridiung then som hitte“: altsa vele „Vi alfvarligen befallat och atvarnat hafva alla them, som sadant mynt i silfver eller gull eller annat slikt uppfima, att the ingalunda sig fördrista nagot therutaf att undandölja, förskingra, försmälta eller på annat sätt förvandla“, innan de om fyndet underrättat Oss sjelfve eller vare befallningshafvande. . . . „skolande thessa strax pa sadan erhallen kundskap Oss uti underdanighet tillskrifva och en anständig berättelse göra, bade om sjelfva fyndet och orten ther thet funnit är“. — . . . da Vi vele tillse att upphittaren efter lag far sin del och kronan sin, den förre ock, savida han visat sig redlig, „med något nadeteki ilugkomma“: hvaremot „then, hvilken sa förgäten af sin pligt finnes, att han sadant hittadt gods anten aldeles förtiger, försmälter eller annorstädes här och ther i riket försäljer eller ock nrikes förskickar“, skall för försnihlingsbrott emot Oss och kronan efter lag strängeligen straffas; börande slutligen vara och kronans högre och lägre betjente „arligen lata hvar a sin ort noga efter sadant spörja, pa thet slik underslef matte förtagas, och sadane gamle loflige ting till fäderneslandets heder, sa ock för enriositet skull bibehallne varda. Carolus.“

Detta plakat (i hvilket Calomius klandrar, att konungen tillegnar sig 2 delar jämväl af bottenfynd, ehuru lagen blott gaf honom hälften), visade sig, trots sin vidlyftighet, föga verksamt. Icke ens pa den tid, da kollegiet räknade bland sina ledamöter tvenne sa nitiske och utmärkte myntkännare och samlare som Brenner och Keder, ville de offentliga förräden märkbarare förökas genom hittemynt, sasom nog-

samt framgar af förteckningarna i Brenners Thesaurus (1 ed. 1691) och senare fullständigt hos Liljegren. Men väl skall antalet fyndprocesser¹⁾ ha tilltagit i rask fart.

Fafängt hemställdes till kanslikollegiet, under hvilket antiqvitets arkivet sorterade, att fyndens så ofta inträffande förskingring tvifvelsutan berodde på den ringa ersättning hittarene fingo, hvarigenom de förleddes till svek. Det svarades: de kunde ju vid redligt förfarande, enligt plakatet, utöfver dem tillfallande andel, huggas med något „nadetecken“. Vi känna från Finland blott ett enda sadant fall, hvilket här må relateras ur kongl. bref af 1727¹⁵ 3 till Abo hofrätt (ms). På öfversten Anders Eriksson Boijes gård Läppis hade en guldkedja om 14 dukaters vikt blifvit funnen i jorden. Boije ville med ed styrka sin rätt dertill, emedan efter hans „förfäder“ ingen annan egt garden. Hofrätten fann väl edgang vara emot den vid fynd föreskrifne processen, men gjorde likväl förfragan på högsta ort. Härtill resolverades, att edgang icke tillstoddes, utan erhållen, som hittat 1 och kronan 2 delar. — hvilka dock skänkas öfversten, „vore någon antiqvitet härti, skulle kedjan inlösas“.

Så strängt fasthöll man ännu vid konungens dubbla rätt, att sjelfva lagkommissionen deri icke vågade större afprutning, än hvad förslaget af 1731 till M. B. XLVIII, 2 innehåller: „Af nedgrafen skatt, botnynd eller annat slikt, ther ej fins egare til, tage konungen halft och halft then som hitte“. Vid sadant förhållande synes det nog djärft, da sekreta utskottet i stället för anförda förslag tillstyrkte ett annat vida radikalare.

¹⁾ Dit hör ock den ransakning angående ett sönderstyckadt gullfynd, hvarom Ad. Neovius (i Finskt Mus. 1896 sid. 79) gjort ett meddelande ur domboken för år 1700 med Rautus och Sakkula.

Detta senare, hvilket ständerna biföllo, blef det bekanta stadgandet i 1734 ars lag M. B. XLVIII. 2: „Af nedgrafven skatt, botnfynd, eller annat slikt, ther ej fins ägare til, tage jordegaren halft och halft then som hitte. Är thet gammalt mynt, gull, silfver, koppar, metall eller andra konststycken: ta bör han thet Konungen binda. Löser Konungen thet in, gifve honom fulla värdet och en attonde del ther til: then lösen behalle han som hitte.“ Annmälan borde ske genom lysning i kyrka samt vid ting eller radstufvurätt: i fall af underlatelse „gifve ater, och böte dubbelt sa mycket som thet värdt var som han hitte, eller theraf förtegadt eller försmillat hafver“ (§ 5). Upptagandet af dessa stadganden, och hela det kapitel dit de höra, i Missgärningsbalken, har, enligt Calonius, sin grund deri, att man icke gernu afvek fran ordningen i äldre lagar, der frågan om fynd behandlades i Tjufva balken. Att ater jordegaren icke tillerkändes del i lösen, skedde, säger han, af omsorg att förekomma tvist mellan honom och upphittaren.

Fulla värdet och $\frac{1}{3}$ derutöfver i stället för blott $\frac{1}{3}$ af fyndet — detta var ju för „then som hitte“, en god uppmantran till hembud. I följd af samma bestämmelse är det ock, som antiqvitets arkivet inhöstat det största förradet af fyndmynt till sina samlingar (Liljegren). När sedan historien och fornforskningen blefvo föremål för en särskild akademi (V. H. A. akademien stiftad 1786) och arkivets alligganden dit öfverfördes, var äfven uppslaget gifvet till en mer systematisk behandling af alla inslaende detaljer. När slutligen 1828 ars kongl. förordning „angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande“ utkom, kunde det svenska arkeologiska studiet med fasta

steg skrida mot den höga standpunkt, det i vara dagar uppnatt. Finland blef efter.

Hos oss förtletde ännu länge efter 1734 föreställningen att 1684 ars plakat med dess njugethet mot upphittaren var det i fyndsaker gällande. Derfor förtbestod ätven bland menigheten frestelsen till fyndens hemlighällande oförminskad, hvarat ater angifvelser och rättengangar liksom förnt framkallades. Calonius är till och med af den mening, att sjelfva Abo hofrätt i slika mal förför altför slapt samt, genom sitt cirkulärbref af 1751 ¹⁶/₂ till underrätterna, angående straffet för undanhållet fynd orätt utlät sig: „förständige Eder, det kroppsplikten i dylika förefallande ärender bör lämpas efter värdet af godset, som blifvit hittadt, och ej efter dubbla böterna.

Kort derpa uttalade regeringen sitt missnöje att i Finland „icke allenast menige man utan ock andre torde vara okunnige om lagbestämmelserna rörande fynd. Anledningen lag i det som förelupit vid Reso fyndet 1752: se härom det närmare i efterföljande förteckning n:o 19, hvar-est jämväl det i saken tillkomna kongl. cirkuläret af 1755 in extenso meddelas. Sjelfklart maste den påbjudna arliga uppläsningen fran predikstolarne af sagda cirkulär jänte deri ingående erinring om allmänna lagens föreskrifter, småningom bringa plakatet af 1684 i förgätenhet och derigenom oftare framkalla anmählningar af paträffade hittemynt.

I sjelfva verket upplyser var förteckning, att de allraflsta eller atminstone de viktigaste fynduppgifterna af allmogen i första hand delgifvits (gerna dock med nagra undantag) kronans befallningshafvande. Rättengangar i slika

mal, sadana som den med anledning af Vederlax fyndet 1839 (n:o 65), blefvo med tiden allt sällsyntare. Nekas kan dock icke, att enskilde uppköpare, i synnerhet guldsmeder och samlare allt ännu esomoftast hasta det allmänna i förväg, hvarom kännedom först långt senare kunnat vinnas (jfr i n:o 20, 25 A, 36, 40a, 42, 44, 56, 58, 76, 77A, 172, 321, 488, m. fl.). Passionerade yrmare söka, under hvilka rättsförhållanden som helst, nog gerna att tränga sig emellan (jfr i n:o 437, 509a, 518, 595, m. fl.).

Vid tidpunkten för Finlands bortskiljande från Sverige, återstodo oss, af kända orsaker, visst icke många fyndmynt, förvarade som kuriosas i Abo akademis bibliotek (jfr n:o 32, 46.). Men besynnerligare kunde tyckas, att deras antal under följande kvartsekel knappast ökades, ehuru högskolans damera inrättade myntkabinett redan 1811 erhöll ett för tiden ganska rundligt arsanslag; ja, föga ens några sägner om fynd lata höra af sig.

Saken förklaras af den mycket reserverade asigt, prefekterne och konsistorium hyste angående myntfyndens betydelse, annat än när de rakade innehålla nyheter och sällsyntheter af allmänt numismatiskt intresse¹⁾. Emellertid gjorde sig den fosterländskt arkeologiska synpunkten smaningom allt mera gällande, da ock universitetets myntkabinett i afseende a fynden intog den centrala ställning, det intill senare tider bibehållit²⁾.

Demäst böra här nämnas bidragen från andra offentliga eller mer privata hall. Sa ega genom enskildes nitfulla initiativ läroverken och de på senare ar bildade lokal-

¹⁾ Se Historik I, 61, 83, 85 f. II, 78 fl.

²⁾ När därför i efterföljande förteckning blott skrives „inlöstes“, „gafva“ o. s. v., underförstas; till sagda kabinett.

museerna i många af landets städer. — såsom Borgå, Viborg, Åbo, Vasa, Sordavala, Kuopio, Björneborg o. a. — smärre myntkollektioner, till hvilka det är känt att fynd på olika tider inlemnats¹⁾, änskönt de vid efterfragan tyvärr icke alltid befunnits antecknade som sådana i inrättningarnas kataloger. Symmerligast har Finska fornminnesföreningen under sin hela landets omfattande verksamhet bl. a. hopbragt samt delvis till universitetet öfverlatit ett icke ringa antal mynt, af hvilka atskilliga, enligt allmogemäns utsagor, uppgräfts ur jorden och således, enstaka som de mest äro, troligen utgöra rester af större men förskingrade sambestånd (se förteckningen flerstädes).

Den sista atgärden till frömma för här berörda syften är tillika den betydelsefullaste. På annat ställe har redan erinrats²⁾ om uppkomsten och innebörden af den „med ständernas bifall och samtycke“ år 1883^{2, 4} utfärdade öfverhetliga förordningen „angående förntida minnesmärkens fridande och bevarande“ — ett sent motstycke till enahanda svenska förordning af 1828 —, med dess följder: en särskild arkeologisk kommissions tillsättande 1884 jämte beslutet uppförande af ett stats- eller nationalmuseum³⁾ till flyttbara antiqviteters herbergerande och hägn. Bland

¹⁾ Se no 71, 75, 77, 90, 119, 122, 124, 162, 172, 251, 252b, 321, 329, 353, 388, 391, 427, 436, 480, 483.

²⁾ Anförda Historik II, 107 ff.

³⁾ Har väl ännu icke kommit till stand, men emellertid hafva genom nädiga kungörelsen 1893¹⁷⁾, till en början universitetets historiska samlingar (ehuru fortfarande inhysta i sin förra lokal) införlifvats med statens och stälts under arkeologiska kommissionens uppsigt. Det samma torde väl ock i sinom tid ske med myntkabinettet, så snart blott den ifragavarande museibyggnaden blifvit en verklighet. Jfr Historik II, 111 ff.

dessa senare föremål ihagkommer förordningen främst „i jorden finna mynt“ och utfäster för deras inlösen i vederlag fulla värdet ökad med $\frac{1}{4}$, ej blott $\frac{1}{8}$ sasom 1734 års lag. Att detta borgar för (hvad redan delvis bekräftats), att förekommande myntfynd icke blott skola ända villigare och rikligare än förut hembjudas samt, så att säga, officielt inregistreras, men, i fall af inköp, genom rationel uppläggning och förvaring jämsides med öfriga samhöriga minnen från framfarna tider, märkbarare än i sin hittillsvarande afskildhet främja den inhemska förforskningen.

II.

Myntfynd förtecknade efter tidsföljden.

I. Åland 1547.

I konung Gustaf I:s bref 1547^{15/6} omtalas, erinrar Liljegren, gammalt på Åland funnet *främmande mynt* och yttras vidare, att det vore önskligt, om mera kunde uppfinnas och bekommas.

Geitlin förmodar, att detta mynt varit *orientaliskt*, helst sådant ännu i senare tider uppräffats på sagda ö. Häremot bör dock erinras om de ofta derstädes skedda fynden af jämväl andra främmande myntslag (anglosachsiska, tyska m. fl.)

Ytterligare kunde betviflas, huruvida mynten i fråga, såsom hittills allmänt antagits, blifvit upphemtade ur jorden.

1. Liljegren: Strödda anteckningar om fynd i svensk jord, i V. H. A. Akademiens Handll. XIII (Sth 1830), sid. 153—278, n:o 1. Efter honom: v. Ledebur: *Üb. die in den Baltischen Ländern in der Erde gefund. Zeugnisse eines Handels-Verkehrs mit dem Orient* (Berl. 1840), sid. 37; Geitlin: Om österl. mynt funna i finsk jord (H:fors 1848), i F. Vet. Soc:s Acta III, 316; Aspelin, J. R.: *Suomalais-ugrilaisen muinaistutkinnon Alkeita* (Helsing. 1875), sid. 366. — Om kyrkoplundringen ar 1547 jfr J. J. Tengström: Nagra blad ur Finlands häfder för kon. Gustaf I:s regeringstid, (i Suomi 1859), sid. 58., enl. Arvidssons Handll. VI, 265. Ofvan sid. 10, 23.

Det åberopade kongl. brefvet, hvaraf referenten genom professor C. von Bonsdorffs vänliga hand erhållit ett utdrag ur svenska riksregistraturet, lyder nämligen till hänsigtlig del sålunda:

„Til Torsten Sal. Hindrickson, Svar att han icke kann komma hitt till Stocholm. Dat. Stocholm 15 Junij Anno etc. 1547. — Vm thett fremandte mynt ther funnem är i Ålandt. Szäm thu och gifwer tilkämme vm thett fremande mynt som ther på Ålandt funnem är etc. Sza är samme mynt j sig väll gott, hvar man ther mere thervtaff^u upfime och bekomme motte“. — — —

Att sluta häraf, hörde väl mynten, — kanske hemtade ur katolska offerkistor och helgonskap, — till det silfver, hvilket just detta ar 1547 befallningsmannen på *Kastelholm* Torsten Henriksson hopbragte fran kyrkorna på Åland och enligt qvitto af silfverskrifvaren Jochim Olofsson d. 27/6 afgifvit till kungens kammare på Stockholms slott.

2. Keksholm 1582.

I „Jacob Dirichsons Rechenscap för Kekholms Slott pro anno 1582“ läses sid. 3: „Är funnet und Jordenn vid Kexholms stadh på samma platz som staden hade varit bygd opå, *Sölf* 50 ladh. Emn är upfunnet amnan gangen: *denin-gar* 550 str“, — således det senare fyndet små ryska silfvermynt (dengas) fran storfurstetiden.

---

2. Meddeladt af dr Th. Schvindt ur bandet 5513 i finska statsarkivet. — Om Jac. Dirichson — rätteligen Joach. Didriksson adlad Brand, för tiden befallningsman på Keksholm, — se Finska Adelns Gods och Ätter, sid. 237 f. Ofvan sid. 14.

3. Åbo 1650.

Mich. Vexionius nämner om *svenska mynt* stämplade med tre kronor, hvilka „e terra a fossoribus et agricolis erutae, apud Magnates nonnullos asservantur“.

4. Vasa 1674.

Vid norra ladugården af forna *Korsholms* ladugård voro synliga rudera af ett gammalt kapell och en omkuliggande offerstock, hvori bl. a. *kopparören* af gammalt folk hemligen plägade inkastas.

5. Nerpes 1674.

Vid vägen till *Östermarkby* ett kummel samt en rund bergklint, der 6 *koppar halfören* funnos „offervis“ nedlagda af „fåfängt folk“.

6. Alastaro (Lillkyro) 1674.

Bonden Lars Björnson från *Ojaniemi* by, längesedan död, funnit på kullen *Soiniemi* vid *Selkimäki* by vid pass ett lisp. *gammalt silfver*, hvilket allaredan förskingradt, da kronobefallningsman Dan. Wulff ä kronans vägnar spanade

---

3. Se hans *Descriptio Sveciae, Gothiae, Fenningiae* (Åboae 1650) VI. cap. 6.

4. Bomansson: F. presterskapets berätt. om monum. o. antiq. i Finland 1667—74 (i Suomi 1859), sid. 136. — Väl stadgades i Vesterås Ordinantia 1544, att „offerstockar skola bortkastas till dess missbruket afläggas“, men det fortfor nog derefter i löndom drygt ett par hundra år. Ofvan sid. 17.

5. 6. Bomansson, sid. 138, 143. Ofvan sid. 17.

derefter; i kullen, som uppgräfvats till åker, sedermera blott paträffats en hop järnspikar „med tu huffvud upå“.

7. Kuopio omkr. 1675.

I berget *Metelin kallio* vid sjön *Ruokovesi* paträffats ett större *bälte spänne af silfver* (intet om mynt).

8. Ufsby 1684.

En fyrkantig oblatask detta år förfärdigad af *silfver* (mynt nämnes ej) funnet i Finckarnes graf.

9. Uskela 1686.

I juni d. a. fann bonden a *Saaris* hemman, *Salo* by, i sin aker en stor mängd. „*insignis acervus*“, gammalt mynt, i symmerhet *arabiska* och *anglosachsiska* Ethelred, Knut och Edvard, men äfven *tyska* från Angsburg, Köln och Regensburg, samt ett och annat *byzantiskt*.

7. Bilmark (resp. Sigfr. H. Porthan): *Descr. paroeciae Cuopio* (Ab. 1775), p. 11.

8. Fortelius (prs. Joh. Haartman): *De primis init. Biörneburgi* (Ab. 1732), p. 15. Ofvan sid. 17.

9. Dijkman: *Observationer til dhe forna Svenskars o. Göthers penninge räckningz beskaffenhet* (Sth. 1686), obs. 1 § 4. 5. obs. 3 § 1; Brenner: *Thesaurus nummor.* (Sth. 1691), § 10 & ed. 2 (Sth. 1731), p. 266; Juslenius: *Aboa vetus et nova* (Ab. 1700), p. 71; Konsist. prot. 1749 ^{10/10}; Clevberg: *De nummis arabicis in patria repertis*. P. I (Ab. 1755), tab. & p. 4.; Bilmark (resp. A. Paulin): *De nummis etc.* (se i not 25, A); Aurivillius: *N. Acta Ups.* p. 103 och: *De num. arab. in Suiogoth. repertis* (Ups. 1775), p. 25. — Jfr Götlin: *De initiis monetæ suecæ* (Ups. 1806), p. 4.; Liljegren, no 31; v.

Fyndet, hvilket ju ock till tiden stod kongl. plakatet af 1684^{5, 7} ang. „hittemynt“ så nära, väckte mycken uppmärksamhet, ehuru, att döma af Liljegrens helt summariska citat, endast någon del af de vesterländska mynten torde hamnat i antiqvitetens kollegiet. Deremot kommo samma år 1 *arabiskt* och 2 *anglosachsiska*, genom „en frälsebonde ifrån Finland“, till Dijkman och, genom „en derå orten boende adelsman“, — utan tvifvel d. v. sekreteraren i riksarkivet, slutl. vice presidenten i Åbo hofrätt Sv. Lejonmark, en ifrig fornforskare, son af kyrkoherden i Uskela Chr. Agricola, — 1 *arabiskt* och några *anglosachsiska* Ethelred till El. Brenner, samt senare (år 1749) 11 *arabiska* till Åbo akademi.

Ett bland de sistnämnda aftecknas i en ofulländad dissertation af Clevberg, hvaraf synes, att det var en Samanid (ej Abbasid sasom Cl. menar) från Alschasch (= Taschkend), af hidschrans år 283 = 896,⁷ — således antagligen samma exemplar, hvilket, uppgräfdt efter Åbo brand, enligt Geitlins beskrifning ännu förvaras i vart universitets myntkabinett.

10. Finland 1687.

„Hadorph begär, det en mängd *guld* funnet af en Finne, matte inlösas“ (Liljegren, n:o 32). Säges ej om mynt deribland.

Ledebur, sid. 37; Geitlin, 1848 sid. 316 och: Beskr. öfver K. Alex. univ. muhammedanska myntsamling, Särtryck 1862, sid. 43, ur F. Vet. Soc:s Acta VII; Aspelin, sid. 357; W. Lagus: Historik öfver Finska univ:s mynt- o. medaljkab. (i F. Vet. Soc:s Bidrag, h. 43 & 47. H:fors 1885 & 1888) I, 15. 17. Ofvan sid. 8. 10. 21.

11. Padasjoki 1700.

„För mer än 60 år sedan“, skrifver kyrkoherden Limatius 1760. „är i *Osala by* hittat ett fynd; af hvad *mynt-sort* samma varit, kan man numera ej erhålla någon efterrättelse“, — ty vid eftergrävning på samma ställe år 1745 kommo blott några fornsaker. sådane som en förrostad fältkittel, ett gmlt svärd m. m. i dagen.

12. Loimijoki 1730.

Bonden Mich. Michelsson a *Korpo hemman, Siepähälä by*, funnit 332 *svenska mynt*, några från medeltiden. 3 mark stycken Gustaf I och Karl IX samt hel- och halfören Johan III. Karl IX och Gustaf Adolf, äfvensom 1 liten guldring till $\frac{1}{2}$ dukat.

13. Åbo 1730.

Skatt eftersökes a slottet, samt ånyo 1758. Ehuru letningarna blefvo fruktlösa, vidhöll folksägen in på vårt århundrade, att en skatt derstädes blifvit nedgräfd. Möjligen, erinrar Lencqvist, hade traditionen uppstätt i anledning af den „notabilis summa pecuniae“, hvilken, såsom

---

11. Aron Limatii Berätt. om Padasjoki församl. 1760 $\frac{2}{11}$ hos Leinberg: Bidrag till kännedom af vårt land. I (Jyväskylä 1885), sid. 33. Jfr Tuneld: Geographie öfver Finland (Sth. 1826), sid. 412.

12. Liljegren, n:o 96. Ofvan sid. 12.

13. (Lencqvist) i Mnemosyne 1823, sid. 47 f; Finsk nationalkalender (Sth. 1839), sid. 135 f. — Jfr Porthan: Chron. episc. (ed. 1859) p. 582; Grönblad: Nya källor, sid. 404?

Juusten förtäljer. „in eodem castro sub deposito erat“ vid tiden för dess belägring 1502 af Sten Sture.

14. Kangasala 1739.

Ett betydligt fynd a *Väriö gård* af Johan III *mynt*. (Liljegren, n:o 118).

15. 16. Åland, Geta 1739.

Å *Dånö*, en ö under Geta kapell af Finström med två hemman och god ankarplats för sjöfarande i Bottniska viken. upptog Er. Larsson ur ett stenrös 5 *gamla silfvermynt* samt hittade något senare d. $28/4$ hans 11 årige son Johan, vid letande efter fågelbon, under en sten 7 å 8 skålpund *gamla svenska silfvermynt*, inlagda i en tenkamma, hvilka i Stockholm inlöstes för 400 daler k. m.

Mynten voro enligt Liljegren några Margaretas, Erik XIII:s, Kristofers, Kristian I:s och Karl VIII:s, men mest Sturarnes hel- och halförtugar. Deremot skrifver censor librorum Gust. Benzeltjerna i bref 1739 $21/9$ & $23/10$ till sin bror, erkebiskop Er. Benzelius, att de då som bäst granskades af sekreteraren i antiqvitets arkivet Joh. Helin, som fann dem, delvis rara, sträcka sig från Erik XIII till Sten Sture d. y., allenast af Sten Sture d. ä. till ett antal af öfver 70, dock många dupletter.

---

15. 16. Liljegren, n:o 119. 120; Lidén: Benzeliernes brefvxl. (Linköp. 1791), sid. 302. 306; Radloff: Beskr. öfver Åland (Åbo 1795) sid. 92. Jfr v. Ledebur, sid. 37; Aspelin, sid. 366; M. Weckström: Anteckningar om myntfynd i Finland, *ms* (12 blad 4°), sid. 1, 2. (skänkta år 1866 till univ:s myntkab. och anmälda af W. Lagus i F. Vet. Soc:s Öfversigt VIII, 65 ff.). Ofvan sid. 7. 12. 16. 20.

17. Tammela före 1743.

En bonde funnit i sin aker 1 *romerskt silfvermynt*, Sabina Augusta [Hadriani 117—138]. Det lemnades till artillerilöjtnanten i Finland Karl Alex. Adlerheim († 1743) och af denne till professorn, sedermera bisk. Brovallius, som beskrefvit och aftecknat det i en dissertation.

18. Paldamo 1749.

Två drängar hittat 19 *silfvermynt* Gustaf I. Erik XIV och Johan III. (Liljegren. n:o 140).

19. Reso 1752.

Bonden Matts Andersson a *Syri kronohemman* i *Ithala by* funnit på hösten. Martini tiden, vid mullskottning från en backe till sin åkerteg, vid pass 3 kvarter under jord-

17. Brovallius (resp. Carling): *Observatiunculæ, in specie nummi Sabinae expositio* (Åb. 1745), p. 18. 20; Bilmark, p. 5.; Götlin. p. 9; Aspelin, sid. 150 med afbildn., samt i *Antiquités du Nord Finno-Ougrien* (utan text), p. 252. Ofvan sid. 7. 19.

19. Afskrift af det i saken vid häradsrätten tillkomna protokoll, hvarur nedan flera utdrag anföras, har mig i tiden meddelats af framl. presidenten i Åbo hofrätt baron Th. v. Hellens. — Vid rättegången upplästes ock en af kapt. Otto Vilh. Lode 1752 ^{20/11} uppsatt dagorder: „thärutinnan förmäles, att Högvälborne Herr Öfversten och Riddaren (Stackelberg) den 22 i bemälte månad, anbefalt vederbörande, att uti Compagnie districterne, så väl uti närmast belägna städer med all flit efterspörja om hos någon finnes helt gammalt svenskt mynt, af hvad metal sorter de vara må, them the borde till Högvälb. Hr Öfversten och Riddaren aflemna, hvilkas namn skulle Hans Kongl. Majst i underdånighet tillkännagifvas.“ Ofvan sid. 7. 8. 10. 20. 21. 30.

ytan, 150—200 *silfvermynt*, inlagda uti en förmultnad näfverrifva. De fa, hvilka senare genom guldsmed undersöktes, voro 15 lödige och liknade Olof Skötkonungs mynt i Brenners Thesaurus, hvarjämte på ett kunde läsas Ederei [Ethelred] Rex Angl. — således antagligen äfven de öfrige *anglo-sachsiska*.

I och för sig anmärkningsvärdt, blef fyndet det ännu mera både genom att väcka flere högt- och högst uppsattes intresse och genom sina följder så i lagskipnings- som lagstiftningsväg.

Upphittaren sålde nämligen med biträde af sin granne, sergeanten Karl Warg, först 12 och derefter, för 3 öre stycket, 136 af mynten till d. v. öfversten vid Åbo läns kavalleri, slutligen fältmarskalken baron Berndt Otto Stackelberg på Kustö, hvilken (sasom sedermera under rätttegång intygades) till manskapet latit utgå befälhning „att om någon skulle öfverkomma gamla myntslag, så borde han dem hos öfversten nppgifva, derföre en sådan så mycket mera hade att förvänta heder och ihugkommelse, som öfversten vore simad dem till Hennes Kongl. Mjst i underdanighet öfversända, såvida Högstbemälta Hennes Kongl. Mjst skall beslutit anlägga ett myntkabinett“.

Emellertid fick landshöfdingen i Åbo J. Ge. Lilljenberg, sedermera greve, genom domkapitlet del af Reso kyrkotabell för 1752 och inhemtade derur, hurusom Matts Andersson gifvit fyndet till sergeanten Warg, för att genom öfversten baron Stackelberg till Kongl. Mjst öfversändas, samt inberättade nu 1753 ²⁹/₁₁ i underdanighet till Kongl. Mjst härom, annälände sin afsigt att „detta mal vid häradsrätten i orten lata ransaka och emot bemälta sergeant och bonde behörigt pastaende göra“. Hvara Kongl. Mjst i nadigt svar af 1754 ¹⁶/₁ „aufbefalde hr. landshöfdingen med dess

underd. berättelse. huru med denna lagsökning aflupit, inkomma.

Målet, hvori vicelandsfiskalen Dan. Wolff enligt förordnande uppträdde som åklagare, förevar 1754 d. 30 april och 1. 2. 3. 4 samt 6, 7. 8 maj vid „vintertinget med allmogen och then meniga man af Mariä och Reso soknar, Nådendahls kyrkjogiäld samt Rusko bohl i Abo stad“.

Sedan ransakningen ändtligen försiggatt, vitnen afhörts samt parterna utbytt pastaenden, yrkade aktor, tillsagd att göra sitt slutyrkande, enligt M. B. 48 cap. och Kongl. Placatet om gammalt mynt af 3 juli 1684, laga plikt ej mindre å Matts Andersson för det han utan att anmäla fyndet för konungens befallningshafvande eller vederbörande kronobjente, använt det samma, hvars verkliga storlek han dessutom sökt förringa, ensidigt för sig till nytta och förmån, än a Warg sasom i brottet delaktig.

Som vitnen hade afhörts länsmannen And. Tallgren och kapellan i Reso Henr. Hortenius. Den förre berättade, att da han för några veckor sedan a tjenstens vägnar varit att undersöka om de funna mynten, Matts Andersson aldeles nekat sig ega några slika i behall, men omsider vid löfte om betalning framgifvit 2 st. mot ersättning af 9 öre k. m. för hvartdera. Detta medgaf äfven M. A. tilläggande, att han ännu förvarade 1 hos sig: de hade således i allo utgjort 151, hvilket antal han sedan under hela ransakningen enständigt vidhöll som det rätta. — en uppgift den domstolen äfven, utan afseende å aktors gensaga, lät honom med ed styrka.

Kapellanen Hortenius förmälde sig i kyrkotabellen antecknat mynten till 200, som ett medeltal, alldenstund Matts Andersson vid efterfrågan, kort efter fyndet, sagt „att de varit 200 eller något theröfver med dem, som vid

upptagandet gått sönder i bitar och han lemnat i mulleⁿ. hvarhos vitnet, som hört, att M. A. ärnade aflemna samma mynt till öfversten Stackelberg, varnat honom att icke göra det, innan han, till undvikande af möjligt ansvar i framtiden, latit dem alla uppväga; dock vore det vitnet bekant, att M. A. icke följt rådet. Svaranden vidgick detta, men menade sig vid tillfället blott gissningsvis ha nämt antalet 200.

Emot aktors ansvarsfastaende gemälde Matts Andersson sig blott handlat af okunnighet om lagens stadgande, hvarför någon plikt honom icke borde adömas. Det samma fordrade för sin del äfven sergeanten Warg, så mycket hellre, som han endast berömligen efterkommit sitt befäls ordres. Att åter så var fallet ville han särskildt bevisa genom det honom på anmälan om fyndet af kaptenen Fr. v. Wallvik lemnade skriftliga svar af 1752 ²¹/₁₂, hvilket nu i protokollet intogs och var af följande lydelse: „Rörande det urgamla myntet, som Herr Sergeanten utspanat, så emedan ni gjort eder så stor möda därvid, samt tillhandlat eder deraf några stycken redan, så unnar jag eder att derigenom hos Höga Öfverheten göra eder recommenderad; hvarföre ni ock sjelf med det första måste uppvakta Högvälborne Herr Baron och Riddaren Stackelberg på Kustö, samt uppgifva dessa mynt sorter och om denne fynd göra berättelse, hvilket äfven kan förskaffa Eder Högvälbemälte Herres nadiga atanka, hvarpå jag gjerna vill arbeta, samt skall vara min innerliga fägnad att förnimma eder lyckas tillväxt“ etc.

På aktors anhållan hade rätten redan under d. 1. maj till d. 6. inkallat öfversten Stackelberg, för att i malet höras och då, „tills fallande slut“, aflemna de inköpta mynten, hvilka enligt K. Mjsts till landshöfd. Lilljenberg aflatna

skrifvelse af d. 16. nästgangue januari (se ofvan) ännu ej blifvit öfversända. Ett intyg af d. 3 (5?) maj från öfversten uppvisades, erkännande att han emottagit stämningen jämte bref från landshöfdingen, men sjelf uteblef han utan angifven orsak. Med anledning häraf äskade aktor ny stämning å honom, hvartill ock rätten biföll, dock först till „nästa ting“. Emellertid egde aktor framställa slutpåstående mot Matts Andersson och sergeanten Warg, hvilket utföll såsom ofvanför omnämmts.

Och stannade rätten (såsom man nästan från tvistens början kunnat ana) vid det beslut, att målet tager anstånd till nästa ting, dertill vice landsfiskalen bör öfversten baron Stackelberg „i laga tid instämma lata“, da ock Matts Andersson och sergeanten Warg utan ny stämning vid 10 d:r smts vite skola sig infinna. Fyndet bör 3 söndagar i Reso kyrka kungöras med tillsägelse, att derest någon tror sig vara dess egare, han bör sadant för häradsrätten anmäla och fulltyga vid nästa ting eller sist efter år och dag sedan det således blifvit lyst.

Emot detta utslag förklarade aktor missnöje, helst han blifvit tillhållen göra sitt slutyrkande, innan öfversten Stackelberg blifvit i saken hörd, da detta yrkande måhända kunnat annorlunda utfalla.

Nästa kända notis om fyndfragan läses i Kongl. brefvet till Abo hofrätt 1754 ²⁸/₈ af innehåll: 'att landshöfd. Lilljenberg hos Kongl. Mjst anmält ett mål ang. nägre i jorden uppfunne gamla silfverpenningar, hvilket genom besvär öfver häradsrättens utslag hade af aktor, landsfiskalen Wolff, blifvit i hofrätten anhängigt, och oansedt Kongl. Mjst förmäler sig icke vilja omedelbart befatta sig med samma hos hofrätten anhängiga mål, dock som nödigt ansages, att i sådana fall ordentligen och enligt de derom

utgangne förordningar måtte förhållas, så skulle, sedan angående alla härvid förelupna omständigheter blifvit undersökt, huru med detta fynds upptäckande tillgått, ofvannämde besvär skyndsamt afgöras och hofrätten derefter med sin berättelse till Konungen inkomma'.

Ungefär ett år senare eller 1755²⁰, upplyser oss ett nytt Kongl. bref till hofrätten: att 'bonden Matts Andersson Syri i Reso samt sergeanten Warg uppå hofrättens hemställan blifvit befriade för vidare lagsökning af ett fynd, bestående af gammalt silfvermynt, dermed de efter angifvande icke skola rätteligen förfarit'.

Sistsagda dag 1755²⁰, emanerade ock det bekanta Kongl. brefvet „Til Landshöfdingarna i Finland, angående kungörelsers utfärdande om Fynd“, lydande: „Adolph Friedrich etc. etc. I anledning af ett Oss förekommit mål ang. ett fynd af åtskilliga gamla silfverpenningar, som uti jorden blifvit hittadt, men icke efter lag och förordningar hos vederbörande väre befallningshafvande angifvit, är hos Oss i öfvervägande kommit, på hvad sätt oordentligheter vid thylika tillfällen hädanefter måge förekommas: Och alldenstund 1684 års Placat om fynd, samt allm. lagen uti 48 cap. 2 och 5 §§ Missg. B. tydeliga föreskrifva alt hvad i sadana fall acktas bör, men hvad i ofvannämde mål förelupit gifver anledning, thet icke allenast menige man, utan och andre torde vara okunnige om hvad i så måtto stadgat är; Förthensskul hafve Vi i nader funnit godt, thet utaf predikostolarna en gang om året almänneliga kungöras bör: att om någon finner gammalt mynt, gull, silfver, koppar, eller andre konststycken, thet vare sig uti eller på jorden, i sjöar eller sjöstränder, så skal han thet straxt antingen genom kronobetjente eller ock sjelf, vara befallningshafvande tillkännagifva, hvilka straxt på sadan erhallen kunskap skola

förpliktade vara, Oss therom i underdånighet tilskrifva o. berättelse göra, bade om sjelfva fyndet o. orten ther thet funnit är: ta Wi Oss utan drögsål i nåder utlåta vele, om Wi vilja thet inlösa, i hvilken händelse then som hitte, kommer att undfå fulla värdet och en attonde del thertil. Men then som sadant fynd icke således angifver, utan försmälter, undandöljer eller til andra bortsäljer, så at Wi icke förr än langt thereafter komma i kunskap theraf. tå thet anten är förskingrat, sa at litet hos en eller annan öfrigit finnes, eller ock aldeles borto och ur vägen; En sådan skal utan lösen mista thet han hitte, samt böta dubbelt så mycket som han theraf förteगत eller försuillat hafver. Och är til Eder Var nadige vilje och befallning, thet I om thema Kungörelses utfärdande uti the Eder i nåder anförtrodde Län dragen behörig försorg. Vi befalleⁿ etc.

Man lägge märkè till, att detta sa detaljerade cirenlär endast gäller Finland, ehuru det nog kunnat ha sin tillämpning äfven i Sverige, äfvensom att orden „utan ock andre torde vara okunnige“ etc. uppenbarligen afse baron Stackelbergs och hans officerares ofvananförde förfarande, ehuru dessa, besynnerligt nog, blott i häradsrättens protokoll, men alsicke i derefter tillkomne hänsigtliga aktstycken tyckas blifvit nämnda.

Hvad beträffar sjelfva det berörda Reso fyndet, hvilket gifvit upphof till alla de skildrade rättsliga transaktionerna, så är dess slutliga öde okänt, om ock förmodas far, att det verkligen, enligt Stackelbergs yttrade afsigt dermed, hamnade i den konst och vitterhet älskande drottning Lovisa Ulrikas myntkabinett, helst detta, då det framdeles inköptes af staten, bl. a. innehöll 328 *anglosachsiska* mynt.

20. Reso 1753?

Under ransakningen i häradsrätten angående sistomordade Reso fynd nämnes två gånger i förbigående äfven ett annat, hvilket tyckes skett ungefär samtidigt. Det heter nämligen vid förhöret med sergeanten Warg, att denne sagt sig ega qvar hos sig intet af de *gamla mynt*. han af Matts Andersson erhållit, „men af the som soldaten Hierta påfunnit och till sergeanten aflemnat. skall sergeanten hafva 4 eller högst 5 i behall. hvilka han förmente sa mycket mindre höra till detta måhl. som om the af Hierta funna penningar är särskildt stämndt“ [hvar?].

Och i sitt ofvan anförda vitnesmål upplyser länsman Tallgren. att han „ock mast gifva 9 öre k. m. för hvarthera af de tvenne han fadt af soldaten Hierta“. Demes fynd. hvilket således äfven blifvit rättsligt åtaladt. är icke närmare kändt. hvarken till ort. tid eller innehåll.

21. Eura 1753.

Kyrkoherden derstädes Joh. Laihiander nämmer i ett ms af 1753. utom andra af honom i socknen funna försaker. äfven *danskt* och *polskt mynt*. En senare uttalad förmodan. att dessa mynt rätteligen varit *anglosachsiska* och *arabiska*. är föga bindande.

22. Kalajoki 1754.

Offerkälla der. ö. om *Rautisby*. emot Yliviiska uppa ett berg. en mil i ödemarken, hvares vatten. enligt folk-

21. K. E. F. Ignatius i Hist. Arkisto III, 98 f. 112. Jfr. K. Killinen: Ulvilan kihlak. (i F. Vet. Socis Bidrag XXXIII), sid. 63 f.

22. Kalm: Beskr. öfv. Calajoki (Åbo 1754), sid. 25. Ofvan sid. 17.

sägen blott framspringer så ofta deri offras ett *silfrerstycke*.

22 a. Rekola 1755.

A „Rekola kaplansboställe i T:hus län“ (till Hattula?) funnos en mängd Johan III:s *mynt*, klippingar och runstycken.

23. Hauho 1756.

Källor, hvare offrats bl. a. *silfrerpenningar*. Dessutom uti *Wätsälä* by på en holme stora ättechögar, under hvilka nyligen blifvit funna stora ringar (betalningsringar?), enligt förmenande af guld, och nu till Stockholm öfversända.

24. Hvittis 1759.

I *Sambu by, Takkala rusthäll*, ett ställe kalladt *Kappalimmäki*, der fördom en liten kyrka stått och hvarest ännu i dessa ar funnits offerpenningar, nämligen smått *silfrer-* och *kopparmynt*, dock icke äldre än från Gustaf I, Erik XIV och Johan III. — Äfven i *Kiviranta* rusthålls aker har man (i senare ar?) paträffat *mynt* från Kristinas tid.

22a. Liljegren, n:o 157.

23. Kalm: Beskr. öfver Hauho (Åbo 1756), sid. 53, 55. Jfr Aspelin: Alk. sid. 149. Ofvan sid. 7, 17.

24. Carenius (praes. P. A. Gald): Beskr. öfver Hvittis (Åbo 1759), sid. 4. Jfr Killinen: Loimijoen kiblak, i Fornminnesfören. tidskr. II (1877), sid. 79, 81. Ofvan sid. 17.

25. Nousis 1762 etc.

Såsom kändt, förvarades Finlands första apostels, bisk. Henriks, relikier ursprungligen i Nousis kyrka, der ock hans praktfulla, i Venedig förfärdigade, grafmonument (kenotaphium) ännu är att skada. Mycket naturligt saledes, att orten under medeltiden utgjorde en besökt vallfarts- och marknadsplats, hvarom talrika efter hand och ännu i vara dagar derstädes uppgräfdna anmärkningsvärda fornfynd bära vitnesbörd. Vi nämna här följande.

A. Så skrifer Liljegren efter ett bref fran prof. Clevberg i Abo till C. R. Berch: „Ar 1762 och tid efter annan, äro i Nousis funna flera betydligare samlingar af *mynt*, hvaraf dock endast 4 *anglosachsiska* penningar insändes [till Stockholm], största delen var redan fallen i guldsmedernes omilda händer“.

B. Samolikt hörde till samma fynd äfven de mynt, om hvilka Bilmark 1769 utgaf en dissertation. Han berättar nämligen, att „ante aliquot annos“ en vän skänkt honom 12 *gamla mynt*, erhållna af en bonde fran Nousis, enligt hvars utsago de hittats nära kyrkan, på astraunden,

25 A. Liljegren, n:o 186. Jfr v. Ledebur, sid. 38; Aspelin, Alk. sid. 357; Geitlin 1848, sid. 317 menar gissningsvis att i fyndet ock ingatt *arabiska* mynt. — B. Bilmark: De nummis quibusdam antiquis in Finlandia haud ita pridem repertis (Ab. 1769), p. 7, 10, 11, 12, 16, 20, 21; Götlin, p. 9. Jfr Historik, 1, 20. — C. Inrikes Tidn. 1770, n:o 88; bref fran Abo af ^{15/10}; Calonius: Dissert. de re inventa (Ab. 1784), i hans Opera II, 105; Liljegren, n:o 201. Jfr Aspelin, sid. 150, 336. — Afbildningar, se Montelius: Sveriges forntid, sid. 344; Sveriges Hist. I, 190; Aspelin, Antiquités p. 252; Atlas öfv. Finland XXXI, fig. 32. Om kopian: N. Pressen 1886 ^{7/10}, samt Eckles. expeds. bref till Arkeol. kommiss. 1886 ^{21/10}. — D. Liljegren, n:o 223. — E. Dens, n:o 239. Öfvan sid. 7, 8, 10, 16, 20, 30.

der slika ofta uppslammas, troligen från något större i vatt-
net nedgräfdt förrad.

Sju af dessa mynt beskrivas omständligt. Af dem
voro 4 *anglosachsiska* — två Ethelred (978—1016), två
Knut (1016—1035) —, 1 *anglonormandiskt* Henrik (1100—
1135), 1 *spanskt*, trol. Peter 1 af Arragonien (1094—1105),
och 1 okändt, på hvilket dock tydligt kunde urskiljas
HARAL och bokstäfverna v. e. v. s. F. D. S., äfvensom „in
medio duo brachia decussata, in quorum angulis duo orbes,
unum scutum et tres globuli“. (väl ej *anglosachsiskt* Harald
I. † 1039?). De öfriga 5 voro oläsliga, men enl. Bilmark
förmodligen *anglosachsiska*.

Tyvärre afslutar Bilmark sin anuars förståndiga under-
sökning med uagra vilda hypoteser. Han menar bl. a., att
bisk. Henrik sjelf nedgrävt sin till Finnarnes omvändelse af
kung Erik erhållna skatt, emedan han, då denne åter-
vände hem, känt sig mindre trygg, samt vidfogar: „Jag
förmodar vidare, att den i stranden af Nousis å gömda ur-
nan innehållit ungefär 2,000 sadana mynt“; och då man
far antaga, att på de tiderna för 1 öre, hvarmed de femna
myntstyckena, alla 15 lödige, äro jämgoda, kunde köpas
lika mycket som nu för 10 riksdaler, så följer deraf, att
bisk. Henriks skatt i värde motsvarade omkring 20,000
riksdaler. — „quo subsidio non solum aedes sacras tunc
exstruere, sed alias quoque res praeclaras efficere potuit“!

Ma här äfven efterföljande trenne Nousis-fynd anföras,
eluru de veterligen icke ledsagats af mynt.

C. År 1770 på varsommaren fann soldaten Joh. Ek-
bom af Nousis kompani vid dikesgräfning, a dess nära kyr-
kan belägna torpaker en vid pass 3 kvarter lang *guldring*,
hvilken, i bada ändarne slutande med ett orm- eller ödle-
hufvud, fordom troligen begagnats till harprydnad. Smycket,

vägande $56\frac{1}{2}$ dukater, inlöstes enligt kanslikollegiets bref 1770 ^{30/10} med 2,016 daler k. m. (nml. 1,792 för metallvärdet och 224 i hittarlön) af svenska staten, i hvars historiska museum det numera förvaras. Flerstädes afbildadt, har det ock i galvanoplastisk kopia blifvit af prof. Leinberg som skänk inlemnadt till finska arkeologiska kommissionen.

D. Ar 1779 upptog nyssnämde soldat ater i samma åkertäppa „en lång tunnt uthamrad *guldten*, af ungefär 10 dukater, med cirkelprydnader å ena sidan af de bredare ändarne“. Kanske afsedt till betalningsmedel vid köp (sasom ofta dylika) hellre än till prydnad.

E. Möjligen hör ock hit det fynd, hvilket „i Abo län“ år 1782 en torpare paträffade, nml. en *guldring*, liknande en drake med två hufvuden, hvaraf det ena var afbrutet. Jfr ofvan C.

26. Sysmä omkr. 1770.

I en nära kyrkan belägen backe, kallad *Ovimäki*, funnos „för nagra och 20 ar sedan“, skrives 1792, 2 sma *silfvermynt* från Sturarnes tid. De kommo till konsist. notarien i Borgå Joh. Wallenius.

27. Mustasaari 1773.

Hittade 394 *svenska örestycken*. (Liljegren, no 208).

---

26. Tiesander (praes. Gadd: Om Sysmä (Åbo 1792), sid. 33. Wallenius egde en större myntsaml. hvilken han 1812 salde för 130 rdlr till stud. Sal. Savenius. Jfr Ad. Neovius: Antt. rör. Borgå stads o. sockens hist. (Borgå 1877), sid. 106. Ofvan sid. 13.

28. Uskela 1784.

Af en torpare hittades några gamla *svenska mynt*. (Liljegren, n:o 250).

29. Viborg 1787.

Funna vid staden 12 *svenska silfvermynt*. Gustaf I och Erik XIV.

30. Finland 1787.

Atskilligt *smått mynt* funnet i Finland. Nämmes blott salunda af Hallenberg, sid. 120.

31. Pälkäne 1787.

Ett större silfverfynd, nämligen *mynt*: 65 *anglosachsiska* Ethelred och Knut, 25 *irländska*, 14 *tyska*, 7 *arabiska* hela eller styckade samt 1 *armring*: tillhopa vägande 40 lod. Insändt genom socknens kyrkoherde Gust. Nils Idman till Stockholm.

29. Hallenberg: Berätt. om Kongl. Myntcabinetet. (Sth. 1804), sid. 10. Jfr Weckström, ms sid. 3, 4.

31. Liljegren, n:o 259: fullständigare hos B. E. Hildebrand: *Anglos. mynt funna i Sveriges jord* (Sth. 1846), sid. LXXII. Jfr v. Ledebur, sid. 38; Saveljev: *Notiz., als Ergänzung zu Fraehns topogr. Übers.* (St. Petersburg, 1844), sid. 35; Geitlin 1848, sid. 309, 317. Vidare: Aspelin i *Suomi* IX, 154 samt *Alk.* sid. 358. Armringen afbildad hos Heikel i *F. Vet. Soes Bidrag* XXXVIII, 88. Ofvan sid. 7, 8, 10.

32. Abo 1789.

Akademiens hela samling af *arabiska mynt* (12. alla fynd) utlanades på begäran till V. H. A. akademien i Stockholm.

33. Aland. Lemland 1792.

Vid uppgräfnings af offerkällan *Boda* i *Lemböte by* funna *sjuu kopparmynt* Kristina. Jfr nedan n:o 71.

34. Hauho 1796.

Ehuru icke uppgifven som jordfynd, må dock omnämnas den *stamp* till en från Hedlingers afvikande *medalj* öfver Sten Sture d. y., hvilken Porthan säger sig ha erhållit från Hauho.

35. Neva 1797.

I nejden af Nevas mynning på Vasiljostrov vid Galerhammen upptogs ett käril med *arabiska* och *armeniska mynt*: de förra skola varit Abbasider och Samanider.

32. Konsist. prot. 1789 ¹⁰/₃ § 4; Historik 1, 33. Ofvan sid. 10, 20.

33. Bilmark: De paroccia Lemland (Ab. 1792), p. 12: Radloff, sid. 121. Ofvan sid. 17.

34. Bref till Calonius 1796 ²⁸/₄. Jfr Historik 1, 28 f.

35. v. Ledebur, sid. 39 och not 77; Saveljev, sid. 33. Jfr Geitlin, Beskr. sid. 17. Ofvan sid. 7, 9, 10.

36. Ekenäs omkr. 1800.

Berättas, att i början af vårt århundrade en landtbo i ett berg å *Köppske* lägenhet nära staden, funnit en betydlig skatt i *silfrermynt*, hvaraf ännu vid hans död voro i behall svenska riksdalrar, fyllande en silltumma.

37. Abo nejden (Reso?) 1802.

En half mil fran staden uppgräfdes några *arabiska mynt*, deribland förutom bitar 2 hela Samanider, det ena slaget i Samarqand trol. 363 = 915, det andra slitet till oläslighet.

Härom skrifves i ett bref från Porthan till Hallenberg 1802²⁷ 4: „Da en Regimentsskrifvare nyligen lät gräfvä på sitt Boställe, en half mil ifran staden, för att bereda grund till en byggnad, funno hans arbetare några stycken Arabiska mynt, som han tillställt mig, för at i Academiens samling förvaras. Flere af dessa mynt voro förmodeligen förut skadade, och nagre blefvo af arbetarena vid gräfningen förderfvade; sa at blott 2 äro nagorhunda hela. Som jag ej kan läsa påskrifterne och vet, at Herr Kongl. Secreteraren sysselsatt sig med dessa saker, tager jag mig den friheten at öfversända bägge förenämnde mynt, (till hvilka jag för ro skull bilägger nagre af Fragmenterne, ibland hvilka inga kunnat passas ihop til något helt (!)), för at på innehallet erhålla beskrifning samt afskrift af

36. Weckström, sid. 3, 2. Jfr i E. Vet. Soc:s Öfversigt VIII 65. Ofvan sid. 16, 30.

37. Bref fr. Porthan t. Samtida utg. af E. Lagus (1898): Hallenberg: Quatuor monum. aenea e terra Sueciae eruta (Sth. 1802), p. 60. Jfr v. Ledebur, sid. 38 f. 29; Saveljev, sid. 35; Historik 1. 36. Ofvan sid. 10.

den Arabiska texten, sa vidt sig göra låter. Som vi förut äge 12 slike mynt. läste och beskrefne bade af S. Professor Cleberg (som utgaf en Disp. om dem) och af Professor Malmström; så önskade jag at til dem kunna föga desse.”

Hallenberg lemnade i en ännu samma år utgifven skrift den knapphändigiga tolkning af mynten hvilken redan anförts.

Härför uttrycker Porthan sin erkänsla i ett nytt bref 1802 $\frac{5}{8}$: „Med Herr Kongl. Secreterarens högtärade skrifvelse af 19 sistl. Julii hade jag äran at erhålla så väl 3 exemplar af boken om de Cufiske Mynten, som de Myntfragmenter, hvilka jag hade tagit mig frihet at til Herr Kongl. Secreterarens dechifrerande öfversända.” Tack för boken, „ej mindre än för besväret med de medsände myntens läsning; hafvande jag lagt den gunstigt meddelade förklaringen till Förteckningen öfver Academiens Myntcabinet, för att tjena dess tilkommande förestandare, af hvilka större delen lära i denna litteraturesgren blitva likadanne idioter som jag, til nödig hjälpreda. Det är en i sanning märkelig sak, at så många af desse slags mynt efterhand hos oss funnits och finnas i jorden nedgräfne”.

38. Åbo stad 1802.

Gående öfver platsen för akademins nya byggnad, det nuv. hofrättshuset, der grundgräfningsarbeten förchades, stötte söndagen 1802 $\frac{14}{3}$ drängen Mich. Johansson Casterlund, i tjenst hos dav. professoren, slutl. erkebiskopen Jak. Tengström, på några glänsande föremål, mynt, och derefter

38. Citater i texten: Åbo T. 1804 $\frac{18}{2}$ om stölden. Jfr Biogr. Nimirija s. v. Wechter. Ofvan sid. 11, 17, 20.

pa en större i en redan förmultnad träkista nedlagd *silfrerskatt*. Af två personer „med möda hemburen“, blef den genast förseglad och följande dag af bygnadskomitén uppräknad samt a nyo med arkitekten Bassis sigill insatt i domkyrkans „inre, mot tjufvar och eldsvada väl försedda Sacristia att tillsvidare i förvar hallas“.

Skatten utgjordes till det mesta af *scenska silfrermynt*, karoliner fran Karl XI:s och Karl XII:s tider, eller speciellare: 840 fyramark, 5.190 tvamark, 1.708 enmark samt 1 *dansk* fyramark, 1 *bremisk* do, 5 *danska* tvamark, „2 s. k. pjser“ = femören, äfvensom 9 gammalmodiga okontrollerade silfverskedar, tillhopa vägande omkr. 32 lod. de flesta märkte med diverse initialer, men 1 med namnet „Barthold Festing“ helt och hallet pa baksidan af skaffet ingraveradt. Mynten voro i sjelfva verket nagot flere än här, efter första räkningen, uppgifvits, ty atskilliga suto fastklibbade vid hvarandra.

Fyndet väckte genast sensation, sa vid akademien som hos allmänheten, hvilken derom underrättades, ej mindre af ryktets manga tungor, än genom en i Abo Tidning d. 20° 3 införd notis. Deri sades bl. a. efter myntens uppräknande: „Som sannolikt ingen ägare till detta fynd numera bevisligen kan uppges, kommer det väl, enligt allmänna lagens stadgande i 48 cap. 2 § M. B. att till hälften skiftas emellan Kongl. Akademien, sasom jordägare, och påfinuaren drängen Mich. Johansson“.

Denna förmodan slog dock fel; redan i sitt förutnämnda bref af 1802^{27/4} till Hallenberg skrifver Porthan, att „ganska mange pretendenter till mynten sig anmält“. Han tillägger: „Fa se, huru bevisliga de kunna göra sina anspråk? Lustigast är, at drängen lät en Advocat (sin hushonde oåtsportd) narra sig at sasom et älderdomsfynd

offerera altsammans Kronan til inlösen, emot hela värdet och hittarelön: likasom Kungen behöfde i antiqv. archivo gömma Caroliner (af Carl XI och XII) sasom andra rariteter! Det synes nogsamnt, at det goda folket ej förstar afsigten med den författning de sig aberopar.

Porthan korresponderade i saken äfven med Giörvell. Så underrättar han denne 1802 ²¹ ₁₀: „Jag har så länge dröjt at atersända Herr Öfverinsp. Neschers benäget meddelade uträkning öfver det på vår Acad. plats gjorda fyndet, emedan jag hoppades oförtöfvadt kunna lämna en palltigare förteckning öfver detta fynd, än den som i hast och ungefärl. författades vid det den uptogs och straxt i förvar sattes, förseglad och inläst. Näml. som pretenderer annänt sig til detta fynd (af Radman Wechters arfvingar, hvilkas Farfar förut bebodde den gard, som Acad. nu inlöst till byggnadstomt), och dermed altså maste juridice förfaras, så har Cons. Acad. utnämnt nagre af sine Ledamöter, at i pretendenternes närvaro noga upräkna hela skattens särskilde delar. Men för fullmäktiges franvaro, har dermed mäst uppskjutas den ena gangen efter den andra etc.“, samt ater 1802 ²⁵ ₁₁: „När processen om mynten, som på Acad. tomt funnos, hinner afgöras, skall jag visserligen ej underlata att derom meddela berättelse“.

En senare upptecknad tradition mäter, att borgaren i Abo Henr. Wechter under sitt salgolf haft en källare, den han på stora ofredens tider sjelf tillmurat; han skall ock inman sin död (1716) latit antyda sin i Stockholm vistande son att blott söka i fädernegarden, „så skulle han hafva nog“. Efter aterkomsten paträffade sonen — sedermera radmannen och färgaren Esaias Wechter († 1776) — verkligen vid gräfning nära porten en stor gryta fylld med *kopparmynt*, men underlät, i tro att detta vore alt. vidare

spaningar. När nu silfverskatten upptäcktes, fordrade rådmannens dotter [Brita Johanna], enka efter löjtn. Bäck [Balthazar, † 1803 $\frac{7}{11}$], deraf för sig en tredjedel, styrkande sin rätt dermed, att hon egde skedar, som till inskription fullkomligt liknade de funna. Af krafvet vardt dock intet, ty, slutar berättelsen, „en oktober natt, då det regnade och stormade förfärligt, gjordes genom domkyrkommuren inbrottstöld i sakristian (dit bisk. Tengström låtit föra fyndet), och skatten försvann för alltid, så att den minsta upplysning derom sedermera icke kunnat vinnas.“

Den sist anförda uppgiften, för att endast fästa oss dervid, innehåller, sasom af det nedanstående skall framgå, både sant och osant. Stölden är faktisk, ehuru förlagd omhända genom förväxling med en ar 1803 på hösten i akademins eget ränteri begangen) till orätt tid på året. I konsist. protokoll 1804 $\frac{21}{2}$ läses nämligen: „Som den obehagliga händelse sig tilldragit, att tjuflvar om natten mot d. 17 i denna månad inträngt sig genom fenstret i domkyrkan härstädes, och utur den därvarande inre Sacristian, den de sa väl som den yttre upbrutit, borttagit den å Academie byggnadstomten för tvänne ar sedan af drängen Michel Johansson fumdna skatt, som i berörda rum varit förvarad: altsa skulle (parterua) uppkallas att härom under rättas, äfvensom berättelse om denna tjuflvad, som för Academien, hvilken sasom ägare af den jord, där skatten blef funnen, var till hälften däraf, i händelse rätter ägare ej finnes, berättigad, medförde en ny förlust, till hans Excellens Kongl. Academiens Cancellor skulle afgå.“

Pocessen blef härmed ingalunda afskuren, utan blott förlängd och mera invecklad. Först borde frågan om „rätter ägare“ afgöras. Det redan instämnda målet mellan Wechterska arfvingsarnes dels fullmäktige, dels rättsinne-

hafvare, guldsmeden Karl Fredr. Borgström kârânde och Mich. Johansson svarande, lag ännu bland agenda. Det upptogs ändtligen och förevar, till följd af handlingarnas vidlyftighet, vid icke färre än 3 konsistorii sessioner: se prot. 1804 ²⁹/₅ § 5, ¹/₆ § 10 och ⁸/₆ § 11.

När i sistsagda sammanträde öfverlades till beslut, var man visserligen ense derom, att Borgströms yrkande på ansvar mot Johansson för uraktlaten allmännelig lysning rörande fyndet borde förkastas, då derom såväl notis i stadens tidning ingatt som kungörelser i stadens kyrkor upplästs och till och med hembud till kronan skett: likasa underkändes de å kârândes sida förebragta vitnesmalen sasom intetsägande eller blott käringsqvaller: icke heller kunde säkrare slutsatser dragas af de funna skedarnes namninitialer, hvilka enligt en ledamots yttrande syntes helt slumpvis och oförmligt tillkomna (måhända till och med vid rengöring). Men då en hvar ville i dessa och andra punkter utlägga sina skäl och dessutom meningsolikhet i sjelfva hufvudsaken rådde, blef detaljerande omröstning af nöden. Vare nog att anföra slutresultatet deraf.

Fyra ledamöter, Hällström, Methér, Franzén och Haartman, höllo på M. B. XLVIII, § 2, hvilken sasom bekant stadgar: „Af nedgrafven skatt . . . ther ej fins ägare til, tage jordägaren halft, och halft then som hitte.“ Ty probabiliteten, hvilken ej bestreds, att skatten varit en Wechters egendom, utgjorde intet laga bevis. Altså borde fyndet skiftas jämnt mellan Johansson och akademien.

A andra sidan ville jämväl fyra ledamöter, Hellenius, Calonius, Cavander och akademins d. v. rektor Joh. Gadelin, tillämpa M. B. XLVIII, § 1 af innehåll: „Hvar som något hittar, han bör thet genast kungjöra och lysa lata. .

Kommer then, som mist hafver, och visar at thet hörer honom til; tage sitt ater, och gifve skiälig hittelön.“

De ansågo nämligen så många omständigheter på kärandes sida sig förete, att de funna penningarna omöjligen kunde betraktas som en „res nullius“. Afgörande vigt fästes derpa, att det yngsta myntet i fyndet var af 1710 da borgaren Wechter redan innehade den gard, som derefter ständigt förblifvit i familjens ego tils den af akademien inköptes. Nände borgare var en förmögen man, som 1713 sökt undfly fienden, ehuru han af denne uppfångades och aterhemtades. Det syntes saledes ganska troligt, att han dervid, af fruktan att blifva spolierad, i sin gard nedgrävt nagon del af sin förmögenhet. Hans arfvingar vore förty „rätter ägare“ till fyndet.

Som nu rektor, ordföranden i rätten, delade denna mening, uppsattes domen (af Calenius) i enlighet dermed. Akademien gick fullkomligt lottlös, men Mich. Johansson, damera timmerlärling, borde undfä hittelön.

I anledning af kärandens besvär och vidhållna ansvarsyrkande, särskildt mot Johansson, återförvisadt, behandlades malet a nyo i konsistorium 1805 $\frac{7}{5}$, nu jämväl ur de synpunkter stölden framkallade. Utslaget innehöll i korthet: att sedan den omtvistade skatten, värderad till 2,186 riksd. 21 sk. 11 rst. beo (omkr. 3,900 fm), blifvit bortstulen, den samma borde, om den igenfinnas kunde, eller för hvad som brister, dess värde, sa vidt som ersättning dertför af de under tilltal stälde tjufvars gods kunde blifva att tillga, de Wechterska arfvingarnes rättsinnehafvare tillfalla, med stadgad förbindelse att at Johansson, som ej vore till ansvar skyldig, enär han i allo redligen förfarit, i samma mån fyndet tillrättaskaffas eller ersättas kunde, tilldela skiälig hittelön, den konsistorium, i brist af åsämjande, pa den i

malet agangna ställning framdeles ville bestämma. Detta utslag, äfven det öfverklagadt, stadfästes såväl genom Abo hofrätts dom af 1805 ¹⁶/₁₁ som i högsta instans 1806 ⁴/₁₂.

Härefter hvilade tvisten i flere år, beroende detta på inväntad utredning i det dermed sammanhängande stöldsmalet, hvilket behandlades vid kriminal domstol och tyckes varit af mycket svarlöst beskaffenhet. Men sedan Borgström 1812 aflidit och efterlemnadt som ensam arfvinge sin styfson, en löjtnant A. G. Häll, yrkades mot denne helt plötsligt af Johansson, genom inlaga till konsistorium 1813 ²/₂, utbekommande af hittelön för fyndet, hvilket han pastod ha stannat i Borgströms sterbhus. —

Af motparten uppfördad att styrka sitt pastaende, hvartill inga i boet befintliga handlingar gäfve anledning, blott utbytte Johansson, hvars talan med stor advokatorisk skärpa fördes af extranotarien Er. Joh. Grönlind, det samma mot ett annat: att nämligen Borgström kommit i atnjutande af hela fyndets värde, i det tjufvarnes „egendom, gard, fartyg och lösören till ersättning af det stulna blifvit försald“.

Hära gennämde Hall i ingifven skrift, att han genom Kejs. Mjts utslag af 1812 ¹²/₅ tilldömts 33 svenska karoliner, hvaraf, så snart han fått dem i sin ego, han vore villig att åt Johansson hittelön meddela äfvensom utaf allt hvad som efterat kunde af detta fynd tillfalla honom, tillkännagifvande derjämte, att han ännu ej kommit i besittning deraf och ej heller visste hvarest de vore att afhemta och lemnade för öfrigt åt käranden att behörigen utreda och styrka om Wechters eller Borgströms sterbhus återfått några karoliner m. m.

Konsistorium resolverade i utslag af 1813 ¹¹/₁₁, att som under skriftvexlingen inga i hufvudsaken bindande bevis

blifvit anförda, enär kâranden t. o. m. underlåtit att från vederbörande domstolar, der tjufvarnes brottsmål handlagts, införskaffa någon som helst upplysning, så skulle frågan om hittelön stå an tils utredt blifver, om och huru mycket af det bortstulna fyndet till rätta kommit.

Öfver detta utslag besvärade sig å Johanssons vägnar hans ombud nämde Grönlund. Den slutliga berättelsen i malet uppsattes först till konsistorii prot. 1817 7/11 § 20 (förkommen?)

39. Lillkyro 1802.

I ett stenröse funna, förutom större och mindre *guldringar* samt järn- och messingsbitar hörande till vapen eller redskap, äfven 2 *byzantinska guldmynt* kejsarene Zeno (474—491) och Phokas (602—610), hvilka „blifvit skickade till Kongl. Mynt Cabinettet“.

40. Laihela 1802.

I *Nyste by* jordfynd af 421 större och mindre *svenska silfvermynt* Gustaf I, Johan III och Sigismund, samt 1 *silfverring*, 1 gammalmodig *silfversked* och 5 sma aflanga *silfverbitar*, allt tillhopa vägende 2 skalp, 4 lod.

Redan 1770 erhöll akademien fornsaker från samma socken, hvilkas beskaffenhet dock icke är angifven. Att deribland icke voro mynt synes emellertid troligt af hvad

39. Enligt H. Wegelius: Beskr. öfver Lillkyro sn (ms af 1802. Jfr Aspelin, Alk. sid. 141 samt Suomen Asukkaat (Hels. 1885), sid. IV. Ofvan sid. 7, 10, 17.

40. Liljegren, no 320. Om fyndet af 1770 se Historik I, 21.

Ganander skrifver 1782 (i A. T.) om stenkumlen å orten: „Så mycket mig vitterligt är, har härtills intet *mynt* blifvit funnet i dessa högar, hvilket tyckes bevisa at deras alder bör föras ända til de tider da penningar ej ännu hunnit komma i allmänt bruk hos vara förfäder”.

40a. Lempälä 1802.

Tva *tyska* biskopsmynt anges i den förteckning, som åtföljde F. Literatursällskapets år 1868 till myntkabinetet öfverlatna samling, vara funna år 1802 i Lempälä *Kaakkala by*, hvilket senare namn dock säkert är misskrifning i st. för *Kuokkala*; och hörde de således till här nedan nämnda fynd.

En bonde å *Jara* hemman, *Kaakkala by*, öfverkom år 1802 vid plöjning i sin aker en större mängd *silfvermynt* inlagda i en kagge, hvaraf, sedan en del genast blifvit försald till en guldsmed, resten, utgörande flere lod, uppköptes af major Ax. Fr. Segererantz i Vesilaks. Denne lät af de mest slitna förfärdiga ett par teskedar, skänkte 2 *tyska* från Köln till possessionaten E. Bergius å Suomela samt försalde några till vicehäradshöfdingen, slutligen protokollsekreteraren J. Calonius († 1863) och år 1879 genom studeranden A. O. Heikel åter några för en summa af fruk 10, 5 p., till universitetet, men behöll sjelf återstoden, hvilken sedermera förskingrats. De till universitetet inköpta voro: 1 *anglosachsiskt* Knut d. store, 3 *tyska*, näml. 1 Fredrik Barbarossa och 2 *kölska* samt 1 *svenskt* Erik XIII (trol. från skilda fynd!).

40a. Historik II, 93, 130 (der Erik XIV tryckfel i st. f. Erik XIII); W. Lagus: handskrifven Inventar i myntkab. no 115, 353; jfr no 424; A. O. Heikel: Pirkkalan kihlak. i F. Vet. Socis Bidrag XXXVIII, 18 f. Ofvan sid. 10, 12, 13, 21, 30.

41. Abo stad 1803.

A *Paolala* backen jordfynd af en timmerman: *svenska mynt* Johan III och Sigismund samt några äldre, i vikt 5 skalp. 3 lod. (Liljegren. n:o 321).

42. Sibbo omkr. 1803.

A *Hofgårds* egor gjorde f. d. dragonen Stellberg vid stockluggning i skogen ett större fynd. Under en tjockare stubbe voro tvemme pistoler lagde i kors på locket af en gryta, hvari en mängd *ungerska dukater* gömda.

„Myntet uppköptes till största delen af dav. handlanden, sedermera kommerseradet Heidenstrauch i Helsingfors. Ännu år 1839 funnos några stycken deraf hos upphittaren eller hans dotter och blefvo inlösta af landshöfdingen Stichaenus“ stor myntsamlare. „Da man känner“, fortsätter sagesmannen, „att ungerska dukater icke präglats sedan 1500 talet, är det troligt, att de nu nämnda utgjort ett byte från 30 ariga kriget.“ ? .

43. Ladoga nejden 1809.

Vid sjöstranden, 12 verst från Volehovs inflöde, ett ofantligt fynd af *arabiska mynt*, öfver 7 ryska pud; blef förskingradt.

— — —

42. Weckström, sid. 3. 3. Katalogen öfver den Stichaenska samlingen upplyser intet härom samt i allmänhet ytterst sällan något om fyndmynt; se Historik II, 86. Ofvan sid. 14. 16. 30.

43. v. Ledebur, sid. 40; Saveljev, sid. 34. Jfr Geitlin, Beskr. sid. 18, not. Ofvan sid. 7. 9. 10. 16.

44. Gamla Helsingfors långt före 1816.

Enligt sägen paträffades derstädes i en bergskrefva ett större kärl fylldt af *silfrerpjäser* och *mynt*, hvarigenom hittaren, en länsman, kommit i välstand.

45. Helsingfors före 1820.

Pa den plats, der sedan Gaddska garden bygdes, 1 *platinmynt* hittadt.

46. Abo 1823.

Akademiens orientaliska myntsamling utgjordes numera af 14 hela och 6 styckade *arabiska* mynt, alla funna i finsk jord och, pa ett när, Samanider. Jfr ofvan n:o 32.

47. Eura 1826.

I en sandbacke a prestgardens mark hittades detta ar 1 *arabiskt* mynt, Samanid, prägladt i Samarqand 305 = 917

44. Weckström, sid. 3; W. Lagus i F. Vet. Socis Öfversigt 1866, sid. 66. Ofvan sid. 16, 30.

45. Weckström, sid. 4, 1.

46. Enl. adjunkten Karl af Tengströms detta ar till Fraelin i St. Petersburg insända förteckning. Se derom Bullet. scientif. IX (1841), 332. Jfr Saveljev, sid. 35; Geitlin 1848 sid. 308; Historik I, 73. Ofvan sid. 10, 30.

47. Konsist. prot. 1843²⁵, § 7; Rektors berätt. 1843; Redogörelse i myntkab.: Historik II, 17; Geitlin 1848, sid. 321 och Beskr. sid. 53, n:o 18. Jfr G. J. Lindström: Beskr. öfver Eura socken i Suomi 1849, sid. 184; Aspelin, sid. 344, 358; Ignatius i Hist. Arkisto III, 96; Killinen: Ulvilan kihlak, i F. Vet. Socis Bidrag

för emiren Nazr ben Ahmed. Något oklara uppgifter derom, ty det skänktes först 1843, jämte järnspetsen af ett spjyt och ett 1828 slaget portugisiskt mynt, af kyrkoherden G. W. Homén till universitetet, i hvars myntkabinett det ännu förvaras.

48. Vesilaks 1828.

Vid gräfning på *Laukko* gård funna sju *svenska mynt* 1 Erik XIV:s tvåöres klipping och 3 Johan III:s $\frac{1}{12}$ ören, skänkta af prof. Törngren till universitetet. Jfr n:o 110.

48a. Mäntyharju 1829.

A Ritaniemi till *Narva* by hörande och i Nummijärvi utskjutande udde fann en herde först „ett af tvemme kopparternar sammanvridet kittelhandtag“ och vid yttermera gräfning sjelfva kitteln samt deri „en stor mängd små *silfvermynt* och glasperlor“, hvarförutom kol, aska och menniskoben kommo i dagen. Ehuru undermåttad härom vidtog församlingens kaplan ingen åtgärd till fyndets räddande. Det blef således förskingradt, men folket erinrade sig ännu år 1861, efter hvad dr Reinholm erfor af församlingens d. v. kaplan A. E. Berner (som sjelf var född derstädes), att mynten „ varit små tunna och runda, de flesta försedde med en vidlödd messingsögla för att hängas och bäras“, — manne *arabiska* eller *anglosachsiska*?

XXXIII, 63, 84 med afbildning (efter Aspelin, Antiqu. sid. 277 n:o 1:391) af ett helt annat mynt, ur ett Kumö fynd. Ofvan sid. 10, 19.

48. Redogörelse i myntkab. 1829^{30/1}; Historik I, 75.

48a. Meddelande ur Reinholms samlingar i Finskt Museum 1891, sid. 10 f. Ofvan sid. 10.

49. Pargas omkr. 1830.

Enl. uppgift af prostinnan Augusta Wallenius (född Lundahl) innehöll hennes mans myntsamling 15 *arabiska* och *anglosachsiska* mynt, utgörande del af ett i Pargas före 1834 gjordt fynd af förhistoriska mynt. Samlingen saldes 1869 till handl. C. Michelson i Petersburg och ingår sammolikt i hennes stora föräring till universitetet år 1880.

50. Ladoga 1830 talet.

Vid *Gamla Ladoga* funna *arabiska mynt*, lemnade till Fraehm.

51. Kivinebb 1831.

Vid *Juracautio* landningsställe hittades på sommaren i sanden 7 gamla *silfrer-* och 1 *kopparsmynt*, af kapten W. v. Qvanten insända genom landshöfd. i Viborgs län till finansexped. i senaten och härifrån till universitetet.

52. Rautus 1832.

I kaplansbolets åker vid vägen från Kexholm till Petersburg, nära stationen *Mögri*, gjordes i september ett

49. Redovisn. från Formmimesfören. i Hefors Dagbl. 1879¹¹; Historik II, 82, 120. Ofvan sid. 10.

50. Saveljev, sid. 34, no 34. Ofvan sid. 9, 10.

51. Konsist. prot. 1831³⁰₁₁ § 6; v. Qvantens bref 1831²⁹₁ i myntkab. Jfr Historik, I, 84.

52. Konsist. prot. 1836¹¹₂ § 17 med tackbref till gifvaren: Geitlin 1848, sid. 318 och Beskr., sid. 27 samt mynten efter Fraehm detaljeradt förklarade, sid. 10, 20, 50, 35, 53, 15a, 56, 60, 62, 79.

intressant fynd af 9 *arabiska* och 8 *vesterländska medeltidsmynt*.

Inköpta af öfversten Alex. Fock, förärades de, jämte en öfver de arabiska redan 1832 ^{30/11} i Petersburg af Fraehn uppsatt „Erklärning“, 1836 till universitetet.

De 9 arabiska, förvarade i vart universitets myntkabinett, äro: 1 Abbasid, Bagdad 324 = 936; 4 Samanider, Enderabe 301 = 913 och 360 = 970, Samarqand 304 = 916, samt ett med vidnitad kopparögla med oläslig ort och tid; 1 Buġid, Bazra 339 l. 349 = 950 l. 960; 1 Mervanid, Mijafareġin före ar 1000; 1 Hekid, Buchara 399 = 1008; 1 numms bilinguis af en Usbek i Turkestan, sadant, enligt Fraehn, förut blott funnet vid Reval och, i styckadt skick, vid Gefle.

Om de vesterländska saknas hvarje närmare upplysning, ehuru de trol. hamnat der de förra. Antagligen voro de *anglosachsiska* eller medeltids *tyska*.

53. Tavastehus län 1833.

Konsistorium beslöt inlösa ett derstädes (lokalen ej angifven) uppräfdt jordfynd „innehallande utom andra forlemningar äfven en mängd *sällsynta mynt*“. Troligen afses följande fynd.

65. 2. 66. 5. 68. 2. 71. 1. Jfr Historik I, 85. II, 7; Fraehn: Die Münzen der Chane, sid. 47. 55; Aspelin, Alk, sid. 379. Redan 1833 innehöll tidn. Saman Saattaja Wiipurista (n:o 50) en öfversättning af Fraehns Erklärning jämte hvarjehanda sväfvande tillägg ang. sjelfva fyndet; se ock Borgia Tidn. 1841, n:o 81. Öfvan sid. 8. 10.

53. Prot. 1833 ^{30/1} § 7. Anmälan fran landshöfd, i Thus län hade genom kansliexped, i senaten öfversändts till konsist.

54. Janakkala 1833.

I *Turungi* by af bondesonen Gust. Michelsson Paruri funna förenlemningar af silfver, mest fruntimmers harprydnader, äfvensom „mynt med rituskrikt“, alt vägande 82 lod, inlöstes af universitetet för 82 riksd. l. b. c.

55. Jääskis 1833.

Af Bertil Thomasson Virolain och flere hans slägtingar funna, först 1 och smaningom tillsammans 76 (78?) gamla *silfvermynt*, deraf 35 större och 43 mindre, till största delen *veruliska, dorpatiska* och *vigaiska*. Da vidare säges, att på 1 af de mindre urskildes *slavensk skrift*, är det sannolikt, att äfven *ryska* dengas eller sma mynt fran storfurstarnes tid, af finska almogen kallade „*tipoja*“, ingingo i fyndet, hvilket i sin helhet af universitetet inlöstes för 20 rub. b. a. Jfr ofvan sid. 20.

56. Vöra 1834.

Bonden Matts Martensson Kastus fran *Rekipeldo* by paträffat i slutet af maj vid upptagande af ett potatisland på södra sluttningen af den vid pass 300 alnar fran byn

54. Konsist. prot. 1833¹¹/₃ § 23 och Redog. i myntkab. efter annälan liks. i föreg. not: Historik I, 85. Ofvan sid. 12.

55. Konsist. prot. 1833²³/₁₂ § 4 och 1834⁵/₁ § 10; Redog. i myntkab. 1834, n:o 11; Historik I, 85, der ock konsist. vid detta tillfälle uttalade asigt om betydelsen af myntfynd refereras.

56. Beskrifning uppsatt 1834¹¹/₇ af t. f. militiebokhallaren J. Ingman: Skrifvelse fran landshöfd. i Vasa 1831¹⁰/₆, och fran kansliexped. 1834²³/₆, 1835²⁰/₁; Konsist. prot. 1831¹⁴/₁₀ § 9, 1¹¹/₁₁ § 2, 1835¹¹/₂ § 5; Holmberg: Katalog öfver univ. etnogr. samlingar (H:fors 1859), sid. 10; Historik I, 85. Jfr H:fors Tidn. 1841, n:o 67.

belägna s. k. *Kupari* kullen (der mull åtminstone i en mans-
alder pläгат hemtas) i 4 små högar, dels 1 alm, dels 1 kvar-
ter under jordytan ett större antal fornlemningar.

Sannolikt förekommo deribland äfven *mynt*, ehuru af
silfver nämnas endast 2 *knoppar*, tillsamman vägande 6 lod,
och 3 olika bearbetade *ringar*, alla af 8 tums diameter,
egnade att vidgas eller minskas, af 30 lods vigt. — dock alt
detta uppsmält innan fyndet anmäldes.

Af „metall“ förtecknas en 4 alnar lång ked, fem nålar
eller stift, som åtföljde keden, m. m.; af järn en hjälm, ett
svärd, en pik, m. m.; dessutom omkr. 80 perlor af olika
storlek, färg och materie. „troligen den afsommade ridda-
rens radband“. Efter försiggangen brevexling, inlöste
universitetet, för 11¹/₂ rub. bl. a. hjälmens och ett antal
perlor. Jfr ofvan sid. 30.

57. Sagu 1834.

Pa prestgardens egor uppgräfd, blefvo efter vanlig
anmälan inlösta till myntkabinettet 33 *silfvermynt*, nml. 1
sachsisk Gyllen 1582, 1 *holländsk* Löwenthaler, 29 *svenska*
Karl XI:s tvamark och smamynt, 2 *veralska* Kristina och
Karl XI. — i allo 7³/₄ lod, lösen 25 rub. b. a.

58. Reso 1834.

Ett stort, samt lika intressant som hemlighetsfullt
fynd, hvori ingingo, savidt man känner, till det mesta

57. Skrifvelser fram kh i Sagu (Gabr. Fortelius), — lands-
höfd. i Abo och Björneborgs län, — kansliexped. (1834⁹/₁₂): Kon-
sist. prot. 1834²⁹/₁₂ § 6, 1835¹⁷/₁ § 5; Redog. i myntkab. Jfr
Historik I, 85; Hefors Tidn. 1835, n:o 12.

58. Kansliexp. skrifvelse 1835²²/₉; Konsist. prot. 1835¹⁴/₁₆ § 4;
Redogör. i myntkab. för 1835; Universitetets statsbok upptar 1835

anglosachsiska, men äfven *tyska* medeltids och *arabiska* mynt, äfvensom andra fornsaker af silfver.

Den veterligen första underrättelsen härom innehalles i kansliexpeditionens till universitetet aflatna skrifvelse 1835 ²²/₉, jämte hvilken, i afseende a inlösen, öfversändes „ett a *Tuomala* boställes egor i *Mahittala* by af Reso socken gjordt fynd, bestående af gammalt *silfvermynt* samt en *ring* och några andra stycken af silfver, i vigt sammantaget 69 lod.“

Konsistorii protokoll för nästföljande ¹⁴/₁₀ upplyser, att hela försändelsen inlöstes med 172 ¹/₂ rub. b. a., efter det prefekten, prof. Linsén, erinrat, att om ock ett och hvarje derat redan funnes i samlingarna, dock äfven „manga sällsynta pjäser“ ingingo, och dessutom folket borde vänjas att inlemma påträffade fornsaker, ty, tillade han, „särskildt inträffar vid detta fynd den omständigheten att, enligt hvad jag har mig bekant, vederbörande haft stort besvär att förmå hittaren att framgifva det, emedan de på alt sätt bjudit till att dölja detsamma.“

När nu en, för öfrigt bristfällig, förteckning öfver myntkabinetets tillväxt året 1835 bl. a. omnämmer „inlösta 618 sma *silfvermynt*, mest *anglosachsiska* samt 1 *armoring* af silfver“, så kan dermed icke gerna afses annat än just det ifrågavarande fyndet. Till yttermera visso upptager

²¹/₁: lösen för 33 mynt (25 rub. b. a.) och d. ¹⁶/₂ d:o för diverse forlemningar (11 ¹/₂ rub. b. a.) gälla Sagu och Vöra fynden, d. ³⁹/₄, ¹³/₄ och ¹³/₃ antecknas blott prisen för vanliga mynt- och medaljinköp, återstår d. ⁴/₁₁ sasom i texten anförts; Geitlin 1848, sid. 317, utan att der eller ens i Beskr. sid. 28 citera konsist. prot. m. m.; Hildebrand, sid. LXXII. Jfr H:fors Tidn. 1835 ¹⁴/₁₁ (no 89); Aspelin, Alk. sid. 357; Killinen: Maskun kihlak. i Emf:s tidskr. III 1878, 94; Historik I, 85. Ofvan sid. 8, 10, 16, 21, 30.

universitetets statsbok 1835 i kabinettets konto en utgifts-post d. $\frac{4}{11}$ „lösen af ett fynd 172 $\frac{1}{2}$ rub. b. a.“ (jfr ofvan), men icke någon, som derutöfver kunde gälla förevarande anglosachsiska mynt.

Mindre säkert, men dock mycket troligt, hör en af år 1846 af dav. svenska riksantikvarien B. E. Hildebrand antecknad notis till detta sammanhang, den nämligen att i Reso socken Abo län under senare åren anträffats ett fynd. „hvarur dr Pinello förevisat 17 *anglosachsiska* och 28 *tyska*, de flesta af kejsar Otto“, samt öfverlatit af de förra 13 och af de senare 10 till kongl. myntkabinettet i Stockholm.

Att sluta häraf, hade fyndet icke i sin helhet af de gensträfvige hittarene öfverlemnats till myndigheterna. Detta framgår ännu direktare ur Geitlins år 1848 hållna föredrag om österländska mynt funna i finsk jord, der det heter: „För omkring 15 år sedan fanns en skatt af *silfvermynt* och andra forntida minnesmärken, ibland dem ett massivt tungt *räjjäste* af silfver, under gräfning i en backe a *Tnomala* militieboställe i Reso socken, tätt invid stora landsvägen ett par stenkast från kyrkan. Största delen af detta fynd, som ock innehallit *kufiska* mynt, skall blifvit såld till guldsmeder. Dock torde ett och annat kufiskt mynt funnit den lyckligare vägen till en samlares [syftar på öfverstelöjtnanten Tameländers myntkabinett“. Geitlin tvekar icke att halla det för samma fynd, hvarom Hildebrand talar.

Såsom synes äro detaljerna hos Geitlin andra än de, hvilka här ofvan ur universitetets handlingar anförts. Ja, bevisligen kände han icke ens till dessa senares innehåll. Dock voro hans uppgifter de mest avtentiska. Han tillägger nämligen i en not:

„Att detta i Reso socken år 1834 eller 35 paträffade rika jordfynd hallits så hemligt och blott smaningom blifvit förtrytt, och salunda skingradt, finner sin förklaring deri att, enligt hvad jag nyligen af några bland allmoggen på orten erfarit, förhållandet vid fyndet varit följande: Da dema skatt af vallherden Paulin, en gammal gubbe, och en liten gosse vid namn Ström först påhittades och detta, enligt Paulins egen uppgift, till följe af flere af honom af den osynlige skattvardaren — Haltia — förunnade syner och uppenbarelser, hade desse bada upptagit endast ett mindre antal silfvermynt och begifvit sig upp till gården, för att begära häst och kärra till skattens afhemtande. Så snart man der kommit under fund med sakens sammanhang, var man ej sen att under lyckönskningar för de nu plötsligt riktade skattgräfvarnes välgång, undfagna dem med bränvin till den mängd, att de, glömande sitt egentliga värf, insomnade. Da de slutligen vaknade erhöilo de oförtöfvadt häst och begafvo sig till skatten, som — var försydden.“

Till intyg om fyndets förskingring kan slutligen äfven påpekas den omständigheten att för referenten på 1860 talet af en privat samlare (numera apotekaren i Ideusalmi och koll. assessoren G. Fr. Ignatius) förevisades, inlagde i ett litet konvolut med påskrift „Pemar & Reso fynd“, följande mynt: 1 *scenskt* Anund Jakob (1022—1050.) 2 *tyska* Henrik V (1106—1125) och Udahrik af Böhmen (1012—1037), samt 1 *anglosachsiskt* Ethelred, — fynden icke atskilda.

58a. Finland 1834?

Om tillkomsten af ett i universitetets myntkabinett bevaradt foliohäfte innehållande „Abdrücke von *Angelsächsischen* und alten *Deutschen* silbernen Münzen, welche in Finnland gefunden worden sind“, har ännu intet säkert besked kunnat vinnas, lika litet som angående tid och ort för fynden. Dock må en förmodan uttalas, att häftet hört till den föräring, hvarmed kabinettet är 1834 ihågkoms af sin gamle fautor greve Suchtelen, ehuru visserligen universitetets tacksägelsebref af 1834²⁴/₅ blott i allmänhet mäter om mynt.

59. Vasa stad 1836.

Vid gräfvning a handl. Joh. Sam. Bergs gård paträffades 1 gammalt *guldmynt* af två dukaters vigt samt 1 mindre *silfvermynt* och 2 *kopparmynt*: det förstn. inlöstes för 26¹/₄ rub. b. a., de andra ej.

60. Lappvesi 1837.

På hösten i *Huopajärvi* bys skogsmark funna 10 *plåtmynt* vägande 14¹/₂ skalp. inlöstes 1838 för 11 rub. 42 kop. b. a.

58a. Jfr Historik I, 97—99.

59. Landshöfd. skrifvelse: Kansliexped. d:o 1836⁷/₆; Konsist. prot. d. ²⁷/₆ § 5, ²³/₇ § 16; Historik II, 5. Ofvan sid. 14.

60. Kansliexped. skrifv. 1838²²/₃, ¹²/₉; Konsist. prot. 1838¹⁴/₆ § 3, ³⁰/₆ § 1, ²⁹/₉ § 5, ⁶/₁₀ § 1; Historik II, 5.

61. Kaavi 1838.

Omkr. sagda ar skall a *Keikaantoiipale* hemman i *Maariauraara* by, pa *Mietuntampis* södra strand en bränvinspanna fylld med *silfver-* och *kopparmygd* uppgräfts af bonden Matts Räsänen, som derigenom vunnit en hel förmögenhet.

62. Nurmijärvi 1839.

A *Stor Labbarts* hemman, *Läpsänmä* by, uppgräfts i mangarden 340 gamla *silfvermygd*, deraf 13 (16?) *recalska* och *rigaiska* från stormästarnes tid inlöstes för 1 rub. 30 kop. b. a., men resten atersändes.

63. Pyhäjärvi sjö 1839.

I denna sjö inom Viborgs län finna 18 *svenska silfvermygd*, hvaraf inlöstes 12 af aren 1666, 81, 86, 91, 92, 93, 95, 97, 1700, 1703 och 1704 för ett pris af 100 rub. b. a., och maste mynten saledes varit stora riksdalrar eller karoliner.

---

61. J. Maukonen: Liperin kihlak. i Enfs tidskr. IV (1879), 110.

62. Kansliexped. skrifv. 1839^{12/11}; Konsist. prot. d. 7^{1/2} § 2, 1840^{1/2} § 11, 30⁵ § 7; Rektorsberätt. 1840; Tillväxtfört. 1840; Historik II, 5.

63. Kansliexped. skrifv. 1839^{17/7}; Konsist. prot. d. 9⁸ § 11; Rektorsberätt. 1839; Tillväxtfört. 1839 i sammanblandning med annat; Statsbok 1839; Historik II, 5.

64. Kuopio socken 1839.

Bonden Klemens Räsänen a *Marttila* hemman i *Kasurila* [ej *Kasurila*] by latit. på grund af kongl. circuläret 1755²⁰ s, annåla att, sedan hans son David i augusti månad vid harfning på akern nära bolstaden funnit 1 förrostadt *platinugot* (af oläsligt ar) och djupare gräfning på samma ställe företagits, atskilliga andra fornsaker kommit fram, nämligen: 2 dylika *platinugot* tvadaler af 1674 och 1676, 16 *kopparnugot* dels en-, dels halfören af 1670—90, 1 *silfverbägare* af dricksglas storlek med i kanten inslagna namnen Pär Larsson Turunen och Beata Mattsdotter, 1 mindre *silfverbägare*, synbarligen yngre arbete än den förra, med i kanten inslagna bokstäfverna C. A. S. + E. L. D. V. anno 1704, och slutligen 1 *silfversked* af antikt utseende med rundt blad och trindt skaft, a hvars öfre ända en rosett, — alt silfret sammantaget vägende 16 lod.

Endast de trenne silfverpjeserna, hvilkas rätta vikt befans vara 18 lod, inlöstes för 40 1/2 rub. b. a.

65. Vederlaks 1839.

Ur ett af bonden Matts Mattsson Olli från *Kiiskala* by upptaget, men förskingradt större jordfynd, kommo efter

64. Guvernörens i Kuopio skrifv. 1839^{10/12}, jämte Kansliexpedis. do 1840¹⁴; Konsist. prot. 1840¹⁵ 1 § 9, ³⁹ 5 § 7; Rektorsberätt. 1840; Statsboken 1840; Historik II, 6, 12.

65. Citater i texten. Myntkabinettets tillväxtförteckning för 1840 meddelar blott i allmänhet att mynt inlöstes „hörande till ett större förskingradt fynd i Vederlax sm“; priset noteras i Statsboken 1841. Rektorsberättelsen nämmer intet i saken. Jfr Historik II, 6. Ofvan sid. 16, 21.

omgångar, för en lösen af 15 rub. 18 kop. b. a., endast 9 *silfrermynt* Gustaf I, Erik XIV och Johan III — i universitetets samling. Förhållandet dervid var följande:

Enligt kronofogden And. Cajanders rapport af 1839⁴/₁₁ till guvernören i Viborgs län och dennes skrivelse af d. 13¹¹/₁₁, bilagd kansliexpeditionens de:o af 26/11, samt konsist. prot. d. 11¹²/₁₂ § 2 hade ofvannämde bonde, då han d. 12⁹/₉ var sysselsatt att rödja sin aker, under en större sten funnit ett metallkärl af järnbleck, som innehöll gammalt *silfrermynt* af omkring 4 lispunds vikt, äfvensom d. 15/9 i samma aker ytterligare öfverkommit 18 stycken af en okänd metall, hvarje af 7 å 8 skalpmunds vikt.

Konsistorium, som jämte skrivelserna emottagit 6 af *silfrermynten* till prof. anhöll om hela fyndet till paseende. Kansliexpeditionens hära 1840¹⁴/₁ aflatna svarsbref innehöll, att fyndet vore tyngre än som lämpade sig för en vanlig postbefordring, men att universitetet kunde antingen afsända någon att det påögna eller ock öfverenskomma med guvernören i Viborgs län om dess insändande. Man beslöt sig, enligt prot. 1840^{1/2}/₂ § 8, för det senare alternativet.

Guvernörens memorial af d. 12²/₂ i anledning af den äskade atgärden upplyser, att kronofogden i Kymmene härad anmält, det Matts Olli allaredan förskingrat Vederlaks fyndet „salunda att han försalt större delen af det gamla *silfrermyntet* till en okänd generalsperson i S:t Petersburg och de femma *metallstyckena* till en likaledes okänd kopparslagare i samma stad, samt pantsatt den ringa återstoden af det myntade silfret till särskilda personer inom Vederlax socken, samt att Matts Olli kommer att vid vederbörlig domstol ställas under laga atal“.

Härom beslöt konsistorium, se prot. d. 28/3 § 6, underätta kansliexpeditionen, äfvensom att de 6 profmynten

qvarhallas tils kämmedom vunnits, huru mycket ännu kunde aterfas af det förskingrade.

Till följd af denna underrättelse anmanade kansli-expeditionen guvernören till strängare förfarande, hvarigenom det förskingrade kunde aterskaffas. I sitt sålunda framkallade memorial af d. 10° 9 inberättar nu guvernören: „att enligt hvad kronolänsmanen i Vederlax Wikeberg vid anställd undersökning, skulle erfarit, det af Matts Olli funna *silfvermycket* utgjort endast 30 stycken, samt att Olli häraf till finansministerium i S:t Petersburg aflemnat 11 stycken, hvaröfver skriftligt bevis blifvit hos guvernören företedt, och a sin hemort pantsatt 3 stycken, hvilka blifvit innehafvarene affördrade och guvernörens memorial bilagde, hvaremot om det ännu saknade *mycket* någon utredning icke statt att erhållas, äfvensom Matts Olli ej kunnat förmas att afgifva närmare upplysningar om de af honom funne *metallstycken*, än att han desamma till en okänd kopparslagare i S:t Petersburg försalt:”

„Men som denna emot det förut uppgifna förhållandet stridiga förklaring af guvernören icke ansetts tillfredsställande, har domhafvanden i orten blifvit af guvernören anmodad, att vid häradsrätten företaga laga undersökning till erhållande af tillförlitlig utredning om ifragavarande fynds rätta belopp, och till hvilka personer Matts Olli desamma öfverlatit, samt i afseende a Ollis befördrande till laga ansvar för fyndets förskingrande”.

Genom kansliexpeditionens skrifvelse af d. 23° 9 underrättadt om ofvanstaende, beslöt konsistorium, enligt prot. af d. 24° 10 § 8, att de 3 mynten skulle läggas till de förra 6, uppdragande at prefekten prof. Linsén att framdeles låta konsistorium veta, hvilken utgång fyndfrågan fatt.

Något vidare i saken innehålla konsistorii akter icke förutom anteckningen i prot. d. 31¹/₁₂ § 13, att de 9 inkomna *silfvermynten*, tillhopa vägande $6\frac{3}{4}$ lod, inlöstes för 15 rub. 18³/₄ kop. b. a. eller 4 rub. 40 kop. s:r. dock utan någon uppgift om deras art och beskaffenhet.

Ur de vidlyftiga referenten i afskrift föreliggande protokollen, förda vid flere ting i Vederlaks socken a Taipale hemman i kyrkobyn, der malet förevar 1840¹²/₁₁, ¹⁷/₁₁, 1841²⁰/₄, ¹³/₁₁, ²³/₁₁, 1842¹⁸/₂, ³⁰/₉, ¹⁰/₁₀, förtjenar endast anföras följande.

Tillfrågad berättade Matts Olli, en slipad och föga sanningskär karl, att hans qvinfolk, på sätt vi redan känna funnit i allo 22 *silfver-* och 3 *kopparmynt*, de förra fyrkantiga af samma utseende som ett nu uppvisadt — en Johan III:s klipping af ar 72 —, de senare liknande en-kopekks kopparslantar: sjelf hade han blott paträttat en opräglad *kopparstang* af $1\frac{1}{2}$ kvarters längd och vägande $6\frac{1}{2}$ skålp. På en resa till Petersburg sade han sig försalt 13 af mynten för $32\frac{1}{2}$ rub. b. a. till finansministerium och kopparstangen för 40 kop. skalpundet till en okänd kopparslagare. Af de återstående mynten hade länsman Wikeberg fräntagit honom 7 rätteligen 6, eller de samma som i första remissen till universitetet och derefter 3 den senare remissen till universitetet från de personer, hos hvilka han pantsatt dem: 2 egde han ännu i behåll.

Delvis afvikande härifrån intygade upphitterskorna att mynten, alla af *silfver*, varit till antalet 34, nämligen 18 fyrkantiga, 7 runda af rubels storlek men tunnare, och 9 smärre af samma storlek med ett 15 kopekks s:r stycke: om funna mynt eller andra föremål af koppar visste de intet.

Genom vitnen utröntes, att Matts Olli äfven salt mynt till handlanden Jak. Willström och bergaren Grigorief

Tomitscheff, båda bosatte i Fredrikshamn. Olli nödgades medgifva att sa var fallet, i det han till Willström afstätt tvenne, det ena för 3, det andra för $3\frac{1}{2}$ rub. b. a.; till Gregorief åter hade han lemnat, utan ersättning, fem, nämligen 2 fyrkantiga samt 2 större och 1 mindre af de runda. De af Willström inköpta reklamerades och blefvo till rätten återställda, men ur Gregoriefs sterblhus, ty han hade flyttat till Tverska guvernementet och der allidit, intet.

På skrifvelse genom guvernören till finansministerium erhöles svaret, meddeladt prot. 1841 $24\frac{1}{4}$, att af en Finne inköpts 11 (icke 13) *silfvermynt* till bergsinstitutets museum, och voro de alla *svenska*, nämligen: 1 större med paskrift a ena sida „Gustavus Dei gratia Rex Sueciae“, a den andra „Beatus qui timet Dominum 1543“:

6 fyrkantiga fyra mark silfver hvarje stycke, med paskrift a ena sidan „Deus protector noster“, a den andra J. R. (Johannes Rex):

3 med paskrift a ena sidan: „Johann Dei gratia Rex Sueciae“, a den andra: „Deus protector noster“;

1 med paskrift „Eric XIV Dei gratia Rex Sueciae“, a andra sidan „Moneta nova Reval“.

Nagot ytterligare kunde i malet icke utredas, hvarför utslag afkunnades 1842 ¹⁰ ₁₀ af lydelse: „Sedan det dels genom Matts Mattssons egen bekännelse, dels genom den i malet företedda bevisning med laga visshet styrkts, att Matts Mattsson, utan att hembjuda kronan, förskingrat ett fynd af gammalt mynt för ett värde af 10 rub. 85 kop. s:r. pröfvar häradsrätten förty rättvist, jemlikt 5 § 48 cap. M. B. fälla honom att böta det förskingrade myntets värde dubbelt med 21 rub. 70 kop. s:r till treskiftes emellan kronan, häradet och aklagaren Wikeberg eller ock att, i brist på tillgang dertill, hallas 8 dagar i fängelse vid vatten och

bröd; hvarutom Matts Mattsson förklarar sig skyldig att utan lösen afstå det hittade myntet; som afsades.”

Vid detta slut på den langvariga processen, kan man svarligen slippa mistanken, att dock något svek från svarandens sida blifvit ouppdagadt. Ty äfven antaget, att den första rapporten om fyndets innehåll och vigt till lispundtal berodde på ett blott rykte, uppkommet exempelvis vid den marknad i Fredrikshamm, der Olli, enligt ransakningen, först framvisat någon del af sin skatt, så synes dock den prutman, det rättsliga utslaget statuerade, nästan alltför kolossal. I hvarje händelse bevisar den skildrade rätttegången, liksom många dylika, huru vanskligt det faller sig att försöka i dess helhet återsamla ett förskingradt myntfynd.

66. Lappmarken. Kuolajärvi 1839.

A gränsmarken mellan *Kuolajärvi* och *Sodankylä*, altså ända upp vid 67 breddgraden, upptogs nämnda är ett större och i den nordiska arkeologin synnerligen lärorikt jordfynd. — Bestående af 174 *anglosachsiska* och *tyska* medeltidsmynt

---

66. Konsist. prot. 1841 ²⁷/₃ § 20, 1842 ²²/₄ § 14 upplysa, att Hällström erhållit en af de mest förstörda vigterna att kemiskt undersökas; Rektorsberätt. 1841, der dock „knappen“ nog oigenkänligt kallas „globulus ad continentia vestimenta“: Hefors Tidn. 1841 ¹⁰/₄: Hällströms föredrag i F. Vet. Socis acta I, 731—740, II, 107—118; Hildebrand, sid. LXXII; Geitlin 1848, sid. 319 f. och Beskr. sid. 13, not. 25; Holmberg, sid. 9; Historik II, 16, 24. (der de tyska mynten bortglömts); Aspelin, Alk. sid. 356 f. och Antiqu. sid. 307 f. fig. 1663—1672; Hj. Appelgren: Kemis kihilak. i Fmfs tidskr. V (1882), sid. 37—41, fig. 47—56; A. H. Snellman: Oulun kihilak. i Fmfs tidskr. IX (1887), fig. 63—71. Ofvan sid. 8, 10, 18. — 10) Konsist. prot. 1841 ⁶/₃ § 11; Rektorsberätt. 1841.

jämte en liten *vag* med *vigter* och många andra fornsaker, blef det af landskamreraren i Uleaborg, koll. assessoren C. G. Bergbom, föräradt till universitetet genom en konsistorii prot. 1841 ²⁷/₃ bilagd skrifvelse, hvilken sasom i flere hän-syn upplysande här nedan in extenso meddelas.

„Ar 1839 om hösten har finska nybyggarens Joh. Korja a gränsen emellan Kuolajärvi och Sodankylä Lappmarker, under hörnet af en större jordfast stenhäll enl. Hj. Appelgren kallad *Aatserrainen* vid *Tennöjärvi* inom Kuolajärvi ra funnit ett konvolut af näfver, hvares mot jorden liggande del, oaktadt näfrets fasthet mot röta, varit murken.“

„Det betans vid öppnandet innehålla 174 st. alla lika sma och tunna *silfvermynt* fran en aflägsen tid, med mer och mindre tydlig prägel; 1 större flätad *halsring* af silfver; 2 *armringar* af blandad metall; 1 *brisk* spänne af dylik metall; 1 liten *vagbalans* med leder att hopvikas och bäras i fickan, 2 dertill hörande *vagskalar*, 11 större och mindre runda *vigter*, deraf 8 fullkomligen bibehållne samt 3 af tiden mer och mindre tärda, alla af något slags brons; 1 *knapp* med nagon okänd text; 3 stycken af sönderbrutna *beslag* spännen? ; 2 smärre stycken af virad *silfverten*; 1 *utantals* af järn; samt 8 stycken *länkar* troligen af förgylt messing, hvilka varit sammanhållne af järnringar till en ked, men hvilka järnringar, lika som något annat af samma metall och äfven vagsträngarne, samt något tyg, i hvilket alt förmodligen varit inlindadt, vid öppnandet och vidrörandet försvunnit till rost och stoft.“

„Alla dessa uppräknade saker, med undantag af *halsringen*, hvilken kommissionslandtmätaren C. E. Berek sig tillhandlat, inlöste jag af hittaren under påföljande vinter gjorda embetsresor i Lappmarken, för att rädda fyndet un-

dan dylikt öde, som vederfares andra der ofta funna jord-skatter från uråldriga tider, äfven af betydligare värde, hvilka skatter vanligen af s. k. köp-Ryssar, som kringvandra i afseende å skinnhandel, franlockas nybyggaren till silfrets halfva värde.“

„Och får, sedan H. K. M. och kronan, enligt kansli-expeditionens af K. senaten för Finland skrifvelse af d. 10 oktober 1840 Dess lösningsrätt, å uppgifne skäl, i nader Sig afsagt, till K. Alexanders Universitetet i Helsingfors och dess samlingar sasom gafva härmedels öfverlemna, ej mindro de af mig inlösta *mynt* och *smasaker*, än, efter anmodan, äfven den omnämnda *halsringen*, hvilka alla ätfölja.“

Till belysning af särskilda uppgifter i denna skrifvelse ma några erinringar om vissa äldre förhållanden i vart lauds nordligaste delar anföras. Så förtäljer redan P. Högstöm i sin Beskr. öfver Lappmarkerna (Sth. 1746. kap. IV. 15) om en hos invanarne derstädes allmän sed att undan-gömma hvad de anse värdefullt i jorden. Namneligen voro Kuolajärvi och Sodankylä boarne, enl. Sam. Chydenius (De oecoa. et moribus Laponiae. Ab. 1754. p. 18. 20), redan „födom“ berömde bäfverjägare och kloka handlande. Och hvad Kraftman på sitt kraftiga språk meddelar (Om hus-hållningens upphjelpande i Carelen. Ab. 1756. sid. 10), det gäller nog äfven ett godt stycke längre uppåt nordem.

„När ryska köpmän“, skrifver han, „upphålla sig i Cajana några dagar, af hvilke en del blott hålla sig lustiga, en del för syns skull något litet handlat, komma de tillbaka hafvande före eller efter sig hästlass af *Swenske platar*, *silfverpenningar* och kistor fulla med allehanda arbetadt guld och silfver, såsom bågare, kannor, skedar, etc. Öster-bottningen är fuller aldrig så enfaldig, att han utan årsätning lämnar Ryssen något. Men det blifver emellertid visst,

att sadane metaller til Sverige ej sa snart inkomma, som de utfara; ty ryska regeringen har förordnat en vakt längs åt gränsen, hvilken det skall förhindra.“ Mot dylika fredliga plundringståg, liksom mot de krigiska, har nog den omvända lappska folkseden i sin man verkat, till fromma för fornkunskapen.

Hvad nu beträffar vart närmast ifragavarande fynd, så har forskningen flitigt sysselsatt sig dermed. Redan ganska snart efter dess öfverlatande till universitetet lemnade Linsén rörande de deri ingående mynten några uppgifter i och för en skrift af Hällström (se nedan). Han fann, af hela antalet 174, de *anglosachsiska* utgöra 75, de *tyska* åter 10 furstliga, 65 biskopliga och 24 oläsliga. De förra enligt hans dechiffriering präglade under Egbert (år 800—836) 31, Ethelred (978—1016) 1, Kmt (1016—1036) 3, Harthcmt (1040—1042) 3, Henrik I (1100—1135) 24, Henrik II (1154—1189) 10 och Henrik III (1216—1272) 3; af de senare furstliga, under Henrik I (919—936) 2, Otto II (973—983) 1, Henrik II (1002—1024) 1, Henrik IV (1056—1106) 1 och Henrik V (1106—1125) 5.

Demna Linséns uttolkning anser Hildebrand i sitt förtjenstfulla arbete om anglosachsiska mynt, der äfven Kuolajärvi fyndet beröres, föga palitlig. Han åberopar det kända förhållandet, att de äldsta och yngsta mynten i ett och samma fynd sällan skiljas af mera än på sin höjd ett sekel, da vi här skulle ha exempel på ett intervall af hela 400 år! Förmodligen är den anförda Egbert icke den anglosachsiska konungen med detta namn, utan någon tysk furste eller biskop från en senare tid, hvilket synes desto säkrare, „som det icke är sannolikt, att den äldsta regentens mynt skulle varit tabrikare (31) än någon af de yngres (högsta antalet 24). Också torde de tre konungarne

Henrik, hvilka föras till England „rätteligen böra sökas i Tyskland“.

Tyvärre kunna faktiska bevis för dessa så befögade anmärkningar numera icke vinnas, enär den praxis följdes i vårt kabinett, att fyndmynt icke erhöles någon särplats eller annat igenkänningstecken, utan blandvis upplades jämte de öfriga.

At den märkligaste pjesen i fyndet eller den lilla *ragen*, en *myntfrag* med tillbehör, egnade Hällström en noggrann undersökning i tvemme föredrag, hållna inför finska vetenskaps societeten 1841 ⁶/₁₂ och 1843 ⁶/₄. *Skalarne*, af bronseradt metallbleek och 33 franska liniers diameter, visade sig jämnt upp så djupa, att kullstjälpta mot hvarandra kunna inrymma samtliga *vigter* med den hopvikna *balansen*, ty dennes båda armar, i utsträckning af 56 liniers längd, ega leder, för att sammanläggas uppåt tungan; det hela sålunda lämpadt att bäras i fickan eller renseln.

Hufvudfragan gälde att uppaga den enhet, efter hvilken de runda motsides afplattade och punkterade vigterna beräknats. Skarpsinniga kombinationer och vägningsförsök gafvo vid handen att besagda enhet motsvarade 4.22 franska gram eller, med förutsättning af metallens skedda nötning, „sannolikt varit något litet större“. När nu, slutes vidare, den urgamla ryska vigtenheten solotnik, den byzantinska solidus aureus, är 4.266 gram och således endast med 0,046 öfverskjuter den förut nämnda, auses deraf följa, att vigterna i fråga härstamma från Ryssland. Vid denna konklusion förbises blott, att äfven det arabiska vigtsystemet, liksom det arabiska myntets valörer och namn (guldmynt „dinar“ = *δηνάριον*, silfvermynt „dirhem“ = *δραχμή*) påverkats från Byzant.

Hällström talar ständigt om 12 vigter, ehuru gåfvobrefvet endast nämmer 11. Lättförklarligt, ty det senares „*knapp* med någon okänd text“ är uppenbarligen identisk med den förres vigtkula n:o 7. „hvilken på de platta sidorna har sirater, vid hastigt paseende liknande kufisk skrift“, — en utsirning, tillägga vi, som ofta äfven anträffas på dylika amorstädes funna vigter och möjligen hört till hvarje vågs fullständiga sats. Vidkommande slutligen vigternas material, så är detta smidjárn med bronsöfverdrag, hvaraf, sasom Hällström papekar, kunnat inträffa att, der det senare afnöts, rost uppstätt, vid hvars bortfall vigten förminskats.

De öfriga fornsakerna ingingo icke i undersökningens plan. Dock upplyses i förbigående, att vid profning af de bada *armringarnes* hvita metallblandning, enligt dess specifika vikt, intet silfver deri röjdes, men deremot något litet sådant kunde sparas „i ett stycke af två ihoptvinnade hvita metalltradar“, hvarmed tvifvelsutän menas gåfvobrefvets „2 smärre stycken af virad *silfverten*“.

Geitlín, å sin sida, anser som afgjort, att den till fyndet hörande *halsringen* af silfver är orientaliskt arbete, och menar detta sannolikt äfven för *vågen*, „i symmerhet därför, att just de kufiska mynten (om ock fyndet icke innehöll dylika) företrädesvis gatt och gält i Europa, icke efter sin stämpel, utan efter vikt“ [dock sådant var ju fallet lika mycket med de äldre vesterländska mynten]. På dessa, man maste medge det, lika svaga som obevisade skäl, förvarades länge halsringen och vägningstillbehören i myntkabinettet, medan resten af fyndföremålen fingo plats bland de etnografiska samlingarna.

I sin 1859 tryckta katalog öfver de sistnämnda upptager Holmberg, i „det s. k. Lappska fyndet“: a) 3 arm-

ringar, b) stycken af d:o, c) 4 fibler, d) stycken af d:o, e) 2 fibelnålar, — alt af silfver. (äfvensom den i myntkabinettet befintliga vågen). med anmärkning att dess andra beståndsdelar „numera äro förkomne“. Vid jämförelse med detta och förteckningen i det ofvananförla originala gafvobrefvet (hvilket Holmbérg uppenbarligen lika litet som hans efterföljare känt till), kan man icke undgå misstanken, att sakerna från Knolajärvi blifvit sammanblandade med andra.

Ja, sammanblandningen måste ännu vidare ha fortgått. ty annars vore det oförklarligt, huru J. R. Aspelin, och efter honom H. J. Appelgren, till förevarande fynd hänföra 2 halsringar, 6 armingar förutom bitar, 6 spännen m. m. och säga alt detta bestå af silfver. De ha ock af de flesta föremålen, deribland jämväl vågen och dess vigrer, lemnat afbildningar, hvilka ytterligare reproducerats af A. H. Snellman, dock utan någon som helst text eller förklaring.

Ma sist och slutligen gissningsvis antydas, att det i gafvobrefvet nämnda „*utvalset* af järn“, hvarom derefter icke förljudes, möjligen är intet annat, än det kolossala hänglas, hvilket, om referentens minne icke sviker, torde förvaras undanstökadt bland hvarjehanda i ett skåp i universitetets myntkabinett.

A) Det förtjenar mahända erinras, att samtidigt med det berörda, äfven ett annat fynd från Lappmarken förärades till universitetet. — nämligen en derstädes af landshöfd. Joh. Abr. Stjernschantz under en resa inköpt konstnärligt arbetad, med forntysk inskription försedd *kalk* eller *bägare* af silfver, möjligen ett byte från 30 åriga kriget.

67. Letala omkr. 1840.

Berättas att „Matsarkin työt“ ungef. på denna tid funnit i skogen en hel mängd vid hvarandra kedjade silfvermynt.

68. Sibbo 1840 talet.

På *Löparö* funnen 1 *fransk* louis'd'or af 1750. (Weckström, sid. 5, 6). Ofvan sid. 19.

69. Sysmä 1840.

I trädgården på *Rapola* funna 1 *portugisiskt silfvermynt* 1790 och 1 *svenskt kopparmynt* 1573; skänkta af löjtn. Gabr. Tandefelt.

70. Lampis 1840.

Gafva af kapten O. D. v. Kraemer a *Gammelgård* 3 smärre *svenska silfvermynt* Erik XIV och Johan III; jordfynd.

71. Åland. Lemland 1840.

Ungefär 1¹/₂ verst från *Lemböle* by, och således icke långt från den förut nämnda offerkällan (se n:o 33), fann

67. Killinen: Velmaan kihlak. i Fins tidskr. VII (1885), 143.

69. Konsist. prot. 1840^{12/}, § 13; Rektorsberätt. 1840: H:fors Tidn. 1840 n:o 66; Historik II, 7.

70. Rektorsberätt. 1840⁹; Historik II, 7.

71. Åbo Tidn. 1840 n:o 94; Konsist. prot. 1841^{25/}, § 11; Rektorsberätt. 1841; Weckström, sid. 4, 5; Vasa gymn. myntkatalog (deri bland 1,094 nummer, detta det enda antecknade fyndet!). Jfr H:fors Tidn. 1842 n:o 7; Bomansson: Ålands fornminnen (H:fors

pastorsadj. Er. Klerck i oktober 1840 bland ruinerna af ett gammalt bönehus under altarstenen 270 sma ergiga bleckskifvor [rätteligen *silfverbrakteater*] af tillsammans 5 $\frac{1}{2}$ lods vigt. På en del lästes nagon af bokstäfverna H, L, S och B med figurer bl. a. ett krönt hufvud med yfviga lockar, på atskilliga voro tecknade kors med hjärtan m. m.; slutligen förekommo ock sma runda *silfvermynt* med olika figurer på hvardera sidan. Öfvan sid. 12.

20 af dessa pjäser förärades år 1841 af upphittaren till universitetet, samt år 1879 af kronobefallningsman Kasim. Liljestrand yttermera 1, hvilket han erhållit (1846³₁₂) af häradshöfding Broman. Den sistnämde skänkte sjelf år 1852 några af samma fynd till Borga gymnasium, och ansagos de vara från Margaretas och Erik XIII:s tider. Ett antal af 9 hamnade i Vasa gymnasium. Hvert resten tagit vägen, är okändt.

Lemböte omtalas redan på 1200 talet sasom en station vid seglatsen från Sverige till Hangö. En sägen förmäler, att förenämnda bönehus eller kapell fordom burit Olof den heliges namn.

72. Aland. Saltvik 1840.

Kyrkoherden derstädes K. Detl. Sipilius skänkt ett i prestgårdens åker funnet *svenskt kopparmynt* 1645.

1858), sid. 45: W. Lagus, Inventar i myntkab. n:o 355: Historik II, 24. 123. Om bönehuset: Tärnström: De Alandia (Ups. 1739), p. 36; D. F. Mallén (praes. Bilmark): De parocchia Lemland (Ab. 1792), p. 11; Radloff, sid. 121: Bomansson, i Suomi 1859, sid. 57.

72. Konsist. prot. 1840 $\frac{7}{10}$ § 14: Rektorsberätt.: Historik II, 7

73. Helsingfors 1841.

Vid grundläggning till enkan Nordbergs hus uppgräfdes en rund marmorskifva af 8 tum diameter med bild i basrelief samt 1 medalj i järn öfver Karl XI:s död och 1 *gammligt mynt*. skänk.

74. Abo 1841.

Vid gräfvning d. $2\frac{1}{2}$ i gården n:o 4 i kvarteret 11 af 6 stadsdelen påträffades. 7 alnar i jorden: 5 större och 661 mindre *silfvermynt* samt 23 *kopparmynt* klippingar.

Universitetet inlöste för 7 rub. $55\frac{1}{2}$ kop. i 2 poster $18 + 8 = 26$ stycken. nml *svenska*: 1 Svante Sture 1504, 3 Gustaf I. 16 Johan III (deribland en tremark 1590) och 3 Sigismunds ören, samt *tyska*: 2 äldre sachsiska thaler och 1 Joachimsthaler (Löwenthaler) 1611.

75. Sysmä 1841.

På stranden af en insjö nära *Nordenlund* hittades på hösten 1 *arabiskt silfvermynt* Samanid, prägladt i Alschasch 294 = 906 för emiren Isma'il ben Ahmed under kalifen Ahmuktafi. Förärades af kaptenen baron P. Fr. Stjerncrantz till Borga gymnasium.

73. Konsist. prot. 1841 $27\frac{1}{3}$ § 21: Rektorsberätt.: Redogör. i myntkab. 1841, I. c: Historik II. 16.

74. Guvernörens skrifvelse 1841 $\frac{1}{2}$;; Kansliexped. d:o d. $\frac{1}{8}$;; Konsist. prot. (samt Registraturet) 1841 $28\frac{1}{3}$ § 8, $15\frac{1}{9}$ § 10; Rektorsberätt.: Redogör. i myntkab.: H:fors Tidn. 1841 n:o 7; Weckström, sid. 5, 7; Historik II. 24. Ofvan sid. 13.

75. Geitlin i Borga Tidn. 1841 n:o 88. Jfr Geitlin 1848, sid. 320; Aspelin, Alk. sid. 358.

76. Pemar 1841.

Äfven af detta stora och intressanta fynd, liksom af sa manga andra, har blott en mindre del blifvit räddad.

Upptaget ur *Sierola* bys mark af rusthållaresonen Karl Fingerros, bestod det ursprungligen af minst 200 *silfvermynt* jämte *silfvertradar* och annat *arbetadt silfver*. Det mesta kom i en guldsmeds händer och saldes af honom delvis till öfverstelöjtn. Tamelander i Abo.

Dessförinnan hade dock guvernören i Abo och Björneborgs län medels skrifvelse af 1842 ²/₃ till universitetet, i afseende a inlösen, insändt 9 af de funna silfvermynten. Da hära under åratat intet svar afhöordes, påminde guvernören i ny skrifvelse af 1854 ¹⁷/₁ konsistorium att till Fingerros aflenna antingen mynten eller deras lösen. Det uppdagades da, att hans första remiss, enligt universitetets diarium och Helsingfors postkontors intyg, alldeles icke framkommit, hvarför utredning i saken borde genom guvernörens åtgärd införskaffas från postkontoret i Abo. Med denna erinran i konsistorii bref 1854 ²²/₂ afstannade underhandlingen: de 9 mynten voro och förblefvo på villoväg.

Langt senare, eller 1871 i sept., kommo dock några spillror af fyndet i universitetets ego. Den vaksamme samlaren borgmästaren Ad. Juselius i Lovisa hade nämligen af den återstod Tamelander lemmat, inköpt 27 *silfvermynt*, hvilka han nu förärade vårt myntkabinett (de äro aflagde i konvolutet 184). Deraf voro 9 *anglosachsiska* Ethelred (4) och Knut, 15 *tyska* från medeltiden och 3 *arabiska* (ett med

---

76. Brefregistrat, 1854 ²²/₂; Historik II, 54; Konsist. prot. 1871 ²³/₉ § 15; Rektorsberätt. 1871, sid. 59; W. Lagus, Inventar. i myntkab. no 184 och Myntfynd i Finland 1871—73 (i Fmls tidskr. I, 46) samt Historik II, 98; Aspelin, Alk. sid. 357 f.

öglä). Dessa sistnämnda: 1 Samanid från Samarqand 311 = 923 för emiren Nazr ben Ahmed och kalifen Almuqtadir (Tornb. p. 202, n:o 335). 1 Abbasid från Bazra 325 = 937 för Abu-Ifazhl och kalifen Alrazhi (jfr Tornb. 114. 504 etc.) samt 1 otydligt från Mijafareqin (jfr dock Tornb. 271. 7. 9.)

Att äfven till andra samlingar ett eller annat af ifrågasvarande mynt förrrat sig, kan slutas af hvad redan ofvan erinrats vid Reso fyndet (n:o 58 slutet).

77. Kexholm 1842.

Ej langt från staden fann en rysk soldathustru i sanden vid *Vuoksens* strand 2 hela och 1 styckadt *arabiska mynt*, af hvilka först de hela och några ar senare det styckade genom ortens kyrkoherde prosten Adam Höjjer förärades till Borga gymnasium.

Af de förra är det ena en Umajjad präglad i Vasith 107 = 725 för kalifen Hiseham (Tornb. 8, 44), det andra en Thahirid från Samarqand 217 = 832 (Tornb. 132. 14). Fragmentet, prägladt i Destuva, är troligen en Umajjad och af ar 96 = 714, således ganska sällsynt (jfr Tornb. 6, 31).

1) Ovisst om med detta eller något annat fynd sammanhänges det *arabiska* mynt „från trakten af Kexholm“, hvilket borgmästaren Ad. Juselius inköpt hos en guldsmed och ar 1871 i sept. jämte hvad här förut (i n:o 76) nämnes, förärade till universitetet. Det är en Samanid, präglad i Samarqand 297 = 909 för emiren Ahmed ben Isma'il och kalifen Almuqtadir (Tornb. 173. 126).

77. Borga Tidn. 1843 n:o 69. Mynten tolkade af Geitlin i samma Tidn. 1843 n:o 78 och 1847 n:o 29, äfvensom i hans föredrag 1848, sid. 321. Jfr Weckström sid. 5, 8; Aspelin. Alk. sid. 359. A. Citat till n:o 76. Ofvan sid. 21. 30.

78. Sääxmäki 1843.

Vid *Haga* rusthall i en sandgröp funnet 1 *arabiskt mynt*, skänktes d. a. af vice landtmätaren M. K. F. Tudeer till universitetet. Det är en Samamid, präglad i Samarqand trol. 337 (artalet ottydligt) = 948 för Nuh ben Nazr under Mustakfi.

79. Rovaniemi 1844.

I en till *Kemilhaara* by hörande beteshage fann bonden Hoikkas fosterson under en tufva 107 större och mindre *silfvermynt* [samt 2 *kopparmynt*], inlagda i en redan förmultnad skinnpung. Insäudt till universitetet och granskadt, blef hela fyndet, bestående af, för samlingarna nya 47 *silfver-* och 2 *kopparmynt* samt 60 dupletter till de först nämnda, samtliga välbehallna och till största delen från Karl XI:s och Karl XII:s tider, i sin helhet inlöst för 45 rub. 16. kop. s.r. Jfr till 1867 & 1873.

1) Detta fynd är säkert det samma, hvilket Appelgren 1882 omtalar sasom paträffadt „ungefär för 40 eller 45 år sedan“ i Rovaniemi, *Ala Suotar*i hemman, och hvaraf då ännu honom derstädes förevisades 6 *silfvermynt*, näml. 1 *österrikiskt* prägladt för erkehertig Ferdinand, 1 *danskt* af 1663, och 4 *svenska* Karl XI och Karl XII, -- således åter ett prof på hemlighallna fyndföremål.

78. Konsist. prot. 1843¹⁵/₃ § 11; Rektorsberätt.: Geitlin 1848, sid. 322 och Beskr. sid. 58, no 68; Aspelin, *Atk.* sid. 358; Historik II, 24. Öfvan sid. 19.

79. Kansliexpeds skrifvelse 1844¹⁷/₃; Konsist. prot. d. 12¹⁰/₁₀ § 6, 26¹⁰/₁₀ § 9; Rektorsberätt.: Historik II, 24. — 1) Hj. Appelgren: *Kemin källak.* i *Fmf:s tidskr.* V (1882), 67.

80. Kristinestad 1844.

Magistraten insände i vanlig embetsväg en af den-
samma uppgjord förteckning öfver atskilliga i handl. C. G.
Hydén's äng utanför staden funna *silfver-* och *kopparmynt*
jämt prof. Da konsistorium afslog inlösen, blef alt. äfven
förteckningen. återställt, hvadan fyndet okänt till innehall.

81. Björkö 1845.

Kyrkoherden derstädes J. H. Sirén förärat till uni-
versitetet 1 *platinmynt* attadaler 1662, vägande $1\frac{1}{2}$ lisp.,
bottenfynd i Björkö sund.

82. Laihela 1846.

I en invid kyrkogården upphämtades 18 *platinmynt*
tvadaler, ett af 1684 de flesta af 1711. Inlösen afslogs af
konsistorium. „emedan dylika förut finnas” i samlingarna.

83. Finland 1846.

Fyndorten blott salunda uppgifven Karkku?]. Gafva
af stud. K. A. Leidenius: 1 *arabiskt silfvermynt*, Samanid,
prägladt i Samarqand 300 — 912 för emiren Ahmed ben
Isma'il och kalifen Almuqtadir (Tornb. 181, 185).

80. Guvernörens skrifvelse 1841 $\frac{14}{11}$; Kansliexpeds deo d. $\frac{4}{12}$;
Konsist. prot. d. $\frac{21}{12}$ § 4. 1845 $\frac{12}{1}$ § 25.

81. Konsist. prot. 1845 $\frac{29}{10}$ § 13; Historik II, 25.

82. Kansliexpeds skrifvelse 1846 $\frac{1}{9}$; Konsist. prot. d. $\frac{19}{9}$ §
6; Weckström, sid. 6, 9.

83. Geitlin, Beskr. sid. 50, nro 32a. Aman än Leidenii mynt-
gafva i Konsist. prot. 1845 $\frac{4}{10}$ § 9 och i Historik II, 27.

84. 85. Åland, Finström 1846.

Gafva 1848 af socknens kyrkoherde Fr. P. v. Knoring: 1 *arabisk* Samanid präglad i Alschasch 334 = 946 för Nuh ben Nazr under Almustakfi (Tornb. 226, 493). Hittad i prestgårdsakern vid kyrkan på en akerväg, som var en förut afskalats från matjorden och der man förgäfvades efterletat flere.

Samtidigt förärade apotekaren O. V. Montell i Godby (Finström) derstädes funnen 1 *arabisk* Abbasid präglad i Baghdad 191 = 806, således på Haram Alraschids tid (Tornb. 59, 221).

Godby by, 6 hemman, mycket gammal kulturort, på dess mark Ålands största ättelhögar.

86. Bjerno 1847.

Bergsrådet John Julin skänkt 4 smärre *silfver-* och 29 *kopparmynt*, funna i Maldola (Mondola?) under *Näsegårds* egendom lydande äng.

87. Vichtis 1847.

Drängen Waldén i *Pakkasela* by funnit i en nyodling invid vägen, som leder till Nummis, 12 äldre *silfvermynt*.

84. 85. Konsist. prot. 1848 ¹¹/₁₁ § 11; Geitlin, 1848, sid. 322; Aspelin, Alk. sid. 365; Historik II, 25. Mynten saknas i universitetets samling.

86. Konsist. prot. 1847 ¹⁹/₄ § 10; Historik II, 25; Maldola. Jfr. Finskt Mus. 1896 sid. 87.

87. Kansliexpeds. skrifvelse 1847 ³/₈; Konsist. prot. d. ²¹/₈ § 15; Historik II, 25.

Vägde 5 lod och inlöstes med 3 rub. 21 kop. s:r. Ingen närmare uppgift.

88. Tusby 1847.

Vid nedrifning af ett boningshus i *Häkälä* by påträffats 6 *silfvermynt* Karl XI & Karl XII. Inlöstes ej.

89. Åland, Sund 1847.

Inhysingen Er. Klockars i *Trauviks* by vid gräfning i jorden funnit 5 äldre *silfvermynt*. Inlöstes för 65 kop.

90. Pargas 1847.

Funna vid gräfning a *Muddais* egendom 15 smärre *silfver-* och 16 *kopparmynt*, skänktes af hofrättsrådet Karl Edelsköld till Åbo gymnasium.

91. Åland 1848.

Derstädes hittades 1 *koppar* ?| klipping Gustaf I och 1 *silfver* d:o ättare af 1591.

88. Guvern. skrifvelse 1847 ¹⁶/₁₀; Kansliexpeds d:o d. ³⁰/₁₁; Konsist. svar d. ²⁷/₁₂.

89. Guvern. skrifvelse 1847 ²²/₁₀; Konsist. prot. d. ¹⁰/₁₁ § 9. 1848 ⁹/₂ § 12; Historik II. 25.

90. Åbo Tidn. 1847 ²¹/₁₀.

91. Weckström, sid. 7, 10, 11.

92. Åland, Saltvik 1848.

Ett äldre derstädes hittadt *guldmynt* inlöstes för 3 rub. 38 kop. s:r. Inlet vidare derom.

93. Åland, Finström 1849.

Bonden C. E. Carlström i *Kulla* by, på ett berg i byns skog upptäckt en rund graf samt deri ett bronsspänne, diverse emaljerade perlor, lerskärfvor och menniskoben: *mynt* nämnes ej. Inlöstes för 3 rub. s:r till etnogr. museum.

94. Vöra 1849.

Vid sandtäkt från en kulle, kallad *Gulldygot*, i *Bergby* by paträffats ett förmultnat messingsfat, radbandsperlor, bronsskedar m. m. samt af silfver: 1 halsring, 2 konststycken af sammanvirade trådar, men *mynt* ej. Silfverpjäserna (44 lod) inlöstes till etnogr. museum för 34 rub. 65 kop. s:r.

95. Jääskis 1849.

Under gamla kyrkans golf hittade 2 *silfrermynt* Johan III och Gustaf II Adolf samt 4 *svenska* och 12 *ryska koppar-*

92. Guvern. skrifvelse 1848 ¹³/₆; Konsist. prot. d. ¹⁵/₇ § 8; Weckström, sid. 7, 12; Historik. II, 25. Ofvan sid. 19.

93. Guvern. skrifvelse 1847 ⁵/₆; Konsist. prot. d. ¹⁶/₆ § 7 (noga beskr.); Hohnberg, sid. 10.

94. Guvern. skrifvelse 1849 ²³/₆; Konsist. prot. d. ¹⁶/₆ § 7 (utförl.); Hohnberg, sid. 9; Aspelin, Alk. sid. 113 f.

95. Konsist. prot. 1849 ¹/₁₂ § 21; Historik II, 41.

mynt, de äldsta Karl XII och Peter I, — gåfva af mag. H. A. Reinholm.

96. Viborgs län 1849.

Studeranden K. H. Forsberg, Viburgens, sålde för 40 rub. sr till universitetet 180 mest *silfrermynt*, deribland några *arabiska*, enligt Geitlin sannolikt funna i Finland och Viborgs län, nml. Umajjad från Vasith 131 = 748, Abbasid från Tillis (?) 307 = 919, Samanid från Alschasch 284 = 897 (Tornb. 158, 19), Do från Samarqand 302 = 914 (Tornb. 189, 239), Bujid från Bazra 339 = 948 (Tornb. 252, 11).

97. Kivinebb 1849.

Sommaren d. a. hittades på *Ahijärvi* bys egor och förärades af kronofogden i Äyräpää härad Söderhjälm till universitetet 1 *brandenburgsk dukat*, präglad i markgraf. Kristians tid, ganska sällsynt.

98. Räisälä 1849.

Kronolänsman J. M. Krook förärat till universitetet 1 *svensk tvåmark* af 1669, funnen på *Horinsuuri* holme i Vuoxen.

96. Konsist. prot. 1849¹⁹/₃ § 20; Geitlin, Beskr. sid. 33, 39, 43, 51, 67; Historik II, 46. Ofvan sid. 10 (Björkö?)

97. Konsist. prot. 1850¹²/₁₀ § 14; Geitlins Inventar. i myntkab. 1850; Historik II, 42. Ofvan sid. 14, 19.

98. Konsist. prot. 1849¹/₁₂ § 21; Historik II, 41.

99. Sotkamo 1849.

Enl. Weckström hittades i oktober d. a. i *Alasotkamo* by vid Rahiojärvi sjö 296 *mynt* af olika slags, trol. nedgrädda „vid 1788 ars eller någon annan ofred“. (!)

100. Helsinge 1849.

Jordfynd i augusti a *Mansas* hemman, *Aggelby* by, 4 *dukater*, 4 guldringar, 1 silfverring samt särskilda slags äldre *silfvermynt*. Inlöstes endast 3 *svenska* fyramark af 1698, 1710 och 1715, vägande 4⁵ lod, för 3 rub. 25 kop.

101. Vasa. Korsholm 1849.

Vid nedgräfnings af den s. k. Korsholmsvallen invid staden jordfynd 25 *kopparmynt*, inlöstes för 3 rub. s:r. måhända deribland ett eller annat plåtmynt, eftersom priset sa högt.

102. Tammerfors 1850 talet.

I trakten af staden i en åker funnet 1 *arabiskt mynt* helt ensamt. Hörde till prästen Gabr. Wallenii samling, hvilken, inköpt af C. Michelson i Petersburg, år 1880 förärades till universitetet. Myntet skall varit dechifferadt af Geitlin; är trol. detsamma enda arabiska, hvilket (såsom

99. Weckström, sid. 7, 13.

100. Kansliexpeds skrifvelse 1849 ^{9/10}; Konsist. prot. d. ^{3/11} § 8; Historik, II, 41. Ofvan sid. 15.

101. Guvern. & Kansliexpes skrivelser 1849 ^{3/11}, ^{13/11}; Konsist. prot. d. ^{1/12} § 22, 1850 ^{5/1} § 22; Historik II, 42.

102. Citaten till n:o 49.

referenten vill minnas) förvaras i den till universitetet öfverlemnade Michelsonska kollektionen.

103. Reso 1850.

Bonden Mathias Kalkkila från Reso skänkt till universitetet 1 *tyskt* medeltida *silfvermynt* från Köln samt 2 *svenska* ören i silver, näml. Kristina och Karl X, — antagligen, åtminstone det förstnämnda, en lemming af det stora Reso fyndet 1834 (n:o 58).

104. Tammela 1850.

Smeden Isr. Jansson från *Mustiala* landbruksinstitut funnit i november, vid nedtagning af en rieugn å Pietilä torp, derinunder 353 *svenska kopparmynt*, dels tva-, dels ettören af åren 1730—1768. Inlöstes ej.

105. Parikkala 1850.

I *Rautalaks* by vid flyttning af en stenhägnad funna 64 äldre *ryska silfvermynt*, dengas från Ivan III Vasiljevitsch's och Vasilj Ivanovitsch's tid, inlöstes för 5 rub.

103. Konsist. prot. 1850 ²/₂ § 10; Historik II, 44.

104. Konsist. prot. 1851 ²⁶/₄ § 3; Weckström, sid. 7, 14; Historik II, 42.

105. Kansliexped. 1850 ¹⁰/₁₀; Konsist. prot. d. ⁹/₁₁ § 9; Geitlins Inventar. 1850; Weckström, sid. 7, 15; Historik II, 42. I myntkab. förvarade i en mindre tenndosa. Ofvan sid. 14.

106. Kustö 1850.

A *Emboda* hemmans mark i en skogsbacke patriäffade hofrättsausk. Edv. Molander en större mängd silfverpjäser, dock icke *mynt*. Inlösen afslögs.

107. Hattula 1851.

Pigan Anna Johansdotter från *Hualampi* by i *Yli Uotila* hemmans aker d. $\frac{23}{6}$ patriäffat 33 mindre *silfvermynt*, inlagda uti en messingshylsa. Inlöstes ej.

108. Abo stad 1851.

Åter ett högst märkligt, men tyvärr spolieradt fynd, hvarom dock underrättelserna något divergera.

Det första meddelandet är från guvernören i Åbo till konsistorium i afseende å inlösen, af 1851^{11/8}, förmälände, att „klockringaren Carl Engblom vid anställd gräfning uti jorden invid pålverket i östra [d. ä. venstra] stranden af Aura å upphittat 160 stycken gamla *silfvermynt*“, så beskaffade som medföljande 10 profmynt utvisa, varande de

106. Guvern. skrifvelse 1850^{27/7} med noggram förteckning; Konsist. prot. d. $\frac{28}{9}$ § 7.

107. Guvern. skrifvelse 1851^{4/7}; Kansliexpeds. do d. $\frac{14}{7}$; Konsist. prot. d. $\frac{6}{9}$ § 16; Historik II, 42.

108. Guvern. skrivelser 1851^{11/8} & $\frac{25}{10}$; Konsist. prot. d. $\frac{6}{9}$ § 17 samt brefregistr. för $\frac{6}{9}$ och $\frac{12}{12}$; Historik II, 42; Abo Under rätt. 1851^{25/11} och derom Å. T. d. $\frac{28}{11}$; Hildebrand i Post o. Inr. T. 1852 n:o 306; Rhyzelius: Episcopose. II, 330; Porthan: Juusten Chron. p. 151 (ed. 1859); Stjernstedts katalog n:o 58—63, hvarmed jfr Keder: Mus. Graegerianum (f. d. El Brenners saml.), Londini 1728, p. 7; Weckström, sid. 8, 16. Ofvan sid. 12.

öfriga aflemnade till stadens poliskammare. Hela fyndet, förtfarande i den försiggångna officiela brefvexlingen uppgifvet till 160 stycken, i vigt till 4 lod, kom verkligen innan årets slut i universitetets ego för en lösen af 5 rub.

Antalet tyckes dock icke blifvit rätt noga räknadt, ty prefekten för myntkabinettet, prof. Geitlin, nämner i sitt inventarium än 149, än 176 stycken. Hänvisande till Brenners Thesaurus tab. IV, n:o 6, säger han dem tillhört Birger Jarls och kon. Valdemars tid, åren 1250—75. De kunna icke mer i samlingarna särskiljas.

Besynnerligt nog innehålla stadens tidningar först i slutet af november notiser om fyndet. De måla likväl icke om någon enskild upphittare, utan kollektivt om de arbetare, hvilka för tiden vore sysselsatta med kajbyggnaden af granit på ans venstra sida, ett stycke nedanom öfra bron. Mynten lago der 5 alnar djupt i sanden, 3 å 4 alnar från abrädden och i niva med denna.

De voro, säges vidare, „omkring 400 mindre *silfvermynt*, mestadels s. k. *brakteater* och till storlek liknande vara nuvarande 5 å 10 kopeks silfverstycken“. Dock talas äfven om tvasidiga — hvilka synnerligast företett: på adwersen en öppen krona, på reversen ett upprättstående lejon. [Af denna sväfvande beskrifning kan man nog ana mynt från Folkungarnes tid. Arbetarne, tillägges det, förtrytrade en del hos guldsmeder och på krogen, men „omkring 360 hafva blifvit hembjudna höga kronan“. — menas väl de 160, om hvilka ofvan?

Enligt hvad der Pinello delgifvit tidningens redaktör, beboddes redan i medeltiden stadens ifrågavarande trakt af domkyrkans högre presterskap, biskopar, domprostar m. fl., och blefvo först efter 1827 års stora brand murarne af deras forna ombyggda hus raserade samt dertill hörande

källare igenfyllda vid planering af det nybildade och utvidgade torget. Särskildt antyder Pinello, att en af dessa rymliga källare, som egdes af framl. kommerseradet Maexmontan, var stället för fyndet, hvilket förmodligen någon prelat der „förvarat eller nedgräft“.

Om sjelfva mynten säger han, att „en vitter antiqvarieforskare“, som tillfälligtvis fått se några af dem, hänfört dem till Folkungaperioden och ansett dem vara präglade i Åbo. Med denna forskare menas utan tvifvel B. Hildebrand, helst vi redan veta (se ofvan), att Pinello i ämnen som detta plägade rådfråga hans auktoritet, och dessutom Hildebrand sjelf i en redogörelse för 1854 öfver gäfvor till antiqvitetmuseum och andra offentliga samlingar i Stockholm bl. a. upptager: „Af filos d:r N. H. Pinello i Åbo 6 *svenska silfvermynt* från Folkunga regenternas tid, sannolikt präglade i Åbo, der de blifvit funna i större mängd vid en kajbyggnad“.

Slutligen uttalas ock i Weckströms här ofta citerade förteckning en hithörande ganska beaktansvärd hypotes: „Märkligt är, säger han, att detta fynd gjordes på samma plats (aflidne kommerseradet Maexmontans tomt före 1827 års brand), der jag under min studenttid 1823—26 hörde berättas, att en skatt från äldre tider skulle finnas, och för hvilken hvarje ny egare af garden borde erlägga någon afgift at afträdaren utöfver den öfverenskomne köpesumman. Mahända hade i tiden Åbo *mynthus* stått på samma plats?“

Numismatikerna äro ense derom, att Åbo första mynthus inrättades i Folkungaperioden (1250—1365). Men under hvilken regent? Vanligen antages: först under den sista af sagda ätt, eller Magnus Eriksson Smek (1319 ff.). Möjligtigen skedde det dock redan 1284, da, enligt Rhyzelius,

biskop Kettil I. Catillus, lärer styrkt konung Magnus, „att inrätta ett Mönsthus i Abo“.

Denna uppgift bestrides visserligen af Porthan (senare ock af H. Hildebrand) på den grund, att intet sådant läses i nämde konungs testamente af 1285. Invändas kunde ock, att ju biskopssätet sagda är fortfarande befann sig i Röntämäki, men det bör icke heller förbises, att flyttningen till Abo som bäst förbereddes, under det domkyrkobyggnaden nalkades sin fullbordan. Ja, man måste till och med derse en positiv bekräftelse af notisen hos Rhyzelius, i fall de många hittills obestämda mynten i Stjernstedts katalog med legenden „Aboae“ eller blott $\bar{A}$ (kunde äfv. vara Arosia = Vesterås) med skäl antagas „präglade på 1200 talet“.

Det inses lätteligen, huru mycket en vidare utredning af ofvan berörda spörsmål deraf kunnat främjas, i fall förevarande fynd blifvit bevaradt i sin helhet, eller åtminstone de stycken, hvilka tillfallit universitetet, noggrant och igenkänligt beskrifna, innan de hopblandades med annat.

109. Björneborgs stad 1852.

Ur gruset efter stadens brand uppgräfd 4 *svenska silfvermynt* Gustaf I, Erik XIV och Johan III, skänktes 1862 af härads höfdingskan E. Wahlberg till universitetet.

110. Vesilaks 1852.

Jordfynd på *Laakko* gard 2 äldre *svenska silfvermynt* och 1 *kopparmynt*, gäfva af arkiater Törngren. Jfr n:o 48.

109. Geitlins Inventar. 1862: Wekström, sid. 11, 17; Historik, II, 69.

110. Konsist. prot. 1852 ^{31/3} § 12; Rektorsberätt. sid. 35; Geitlins Inventar.: Historik II, 42.

111. Tavastkyro 1852.

Nära prestgården invid *Turkimusoja* funna 1 *böhmisk* thaler Ludvig I († 1526) och 1 *svenskt* tvaöre Karl XI, skänkta af stud. Georg Forsman.

112. Anjala. före 1853.

„För många ar sedan“ paträffades i Anjala sätesgårds mark en dosa fylld med *mynt*, som dock blifvit skingrade. Skänk af possessionaten B. S. Gylden med atföljande beskrifning. „Aftang köppardosa med botten och lock af messing, det fullgraverade locket, som äfven har artalet 1482, upptages för det mesta af en kalender i 7 kolumner pa 8 tvärrader“; holländskt arbete? Förvaras i etnogr. museum.

113. Tohmajärvi 1853.

I *Värtsilä* by, hemmanet n:o 3, vid dikesgräfnig i äng, arbetskarlen *Toropainen* i sept. månad hittat 29 *plattmynt* 1710–31, näml. 8 fyradaler och 21 tvådaler, hvaröfver guvernören i Kuopio län insänder förteckning. Konsistorium inlöste ett exemplar af hvarje, sålunda: fyradaler af 1717, 20, 23, 23, 27, 29 & 30, tvådaler af 1710, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 31; i vigt 4 lisp. 7 1/2 skalp, betaltes med 20 rub. 12 1/2 kop.

111. Konsist. prot. 1852 ³⁰/₁₂ § 16; Rektorsberätt. sid. 36; Geitlins Inventar.: Historik II, 42.

112. Konsist. prot. 1853 ⁷¹/₁₂ § 15; Rektorsberätt., sid. 37; Hohnberg, sid. 16; Historik II, 54.

113. Guvern. 1853 ⁷¹/₁₁; Kansliexp. d. ²²/₁₃, 1854 ¹³/₆; Konsist. brefregistrat. 1854 ¹⁵/₇, ²²/₆; Weckström, sid. 11, 18; Historik II, 54.

114. Abo stad 1853.

Vid kanalgräfnng 7 alnar under jordytan påträffade 2 gamla *svenska silfver-* och 5 *kopparmynt*, gäfvä af snickaren T. Lindholm.

115. Hanho 1853.

Rotfattige Ad. Flink vid harfning i *Lehdesmäki* rusthalls, öster om gården belägna aker hittat en *silfver spräng-ring med rindhängande krok*. Vål var fyndet veterligen icke beledsagadt af mynt, men nämnes dock här sasom förelöpare till ett annat, i numismatisk hänsyn mycket märkligt, hvilket två ar senare gjordes på samma ställe (se nedan).

Nu ifragavarande ring, hvilken enl. uppgift varit af 28 lods vigt „samt i storlek af ett större dricksglas och tjocklek, som var olika kantig, var af lillfingers tjocklek“, har försymmit i obekanta öden. Man har blott utrönt, att den, genom generalguvernörskansliet i Helsingfors, i anledning af memorial från guvernören i Tavastehus i juni 1854 hembjnden universitetet, besymerligt nog, ansågs „obehöflig“ för dettas samlingar, men sedermera blef försald (till hvem?) för ett pris af 18 rub., hvilken summa i embetsväg genom kronolänsmannen i Hanho ar 1855 öfverlemnades till kle-nodens dav. egare, rusthallaresonen a Lehdesmäki E. J. Michelsson, som ock kallas dess upphittare.

114. Konsist. prot. 1853 $\frac{7}{12}$ § 15; Rektorsberätt. sid. 37; Geitlinus Inventar. 1853 $\frac{1}{3}$; Historik, II, 51.

115. Skrifvelse från generalguv. kansliet 1854 $\frac{16}{6}$; Svar derä d. $\frac{15}{7}$ i brefregistret; Meddelande af prostén Ad. Sirén till Geitlinus uppsats i Litteraturbl. 1863 n:o 4; Kronolänsmän G. Lagers bref af 1863 $\frac{1}{3}$ till prostén Borenius förvaradt i univ:s myntkabinett.

116. Ruokolaks 1853.

Bonedottren Anna Andersdotter Hämäläinen a kronohemmanet n:o 6 i *Vherälä* by hösten 1853 i akern funnit 66 större och 154 mindre *svenska kopparmynt*, 8 skalp. Inlöstes ej.

117. Hangöudd 1854.

A *Skansholm* i maj och juni vid befästningsgräfningsar hittades några *svenska mynt*, bl. a. kopparören af 1657, 1666, 1667, 1678 och 1724. (Weckström, sid. 11,9).

118. Kyro 1854.

Skomakaren J. Graström fran *Mahaala* by vid gräfnings i *Laitila* boställes mark funnit 1 lisp, 4 skalp, *svenska skillingsstycken* samt några *ryska* 1 och 2 kopeks slantar inlagda i en pase. Inlöstes ej.

119. Viborgs stad 1855, 1856.

Vid gräfnings pa skilda ställen derstädes funna 9 äldre *svenska* och 1 *ryskt koppar-* samt 2 mindre *silfvermynt* Kristina och Karl XI, skänktes af timmerman J. Skullbacka till stadens gymnasium. (Weckström, sid. 11,20).

116. Guvern. skrifvelse 1854^{21/4}; Kansliexp:s d:o d. ²/₅; Konsist. prot. d. ²/₆ § 13.

118. Guvern. skrifvelse 1854^{9/11}; Konsist. prot. d. ¹⁸/₁₁ § 10.

120. Paattis 1855.

A *Urois*, smedmästaren Karl Eklund i Abo tillhörigt enstaka hemman i Paattis kapell, Marie socken, fann drängfogden Joh. Johansson i början af oktober vid plöjning af en nyodling 704 äldre *svenska silfvermynt*, tillhopa vägande $8\frac{1}{2}$ skalp., hvilka jämte förteckning genom länets guvernör i hembud tillsändes universitetet.

Redan i början af påföljande november egnade Geitlin fyndet ett litet omnämmande i finska vetenskaps societeten. Mynten utgjorde, sade han, 36 *svenska* och 1 *danskt* fyramarksstycke, 161 *svenska* tvamark samt 25 enmark, eller „inalles 223“, hvilka efter all sannolikhet under stora ofreden blifvit gömda i jorden, emedan de nästan alla äro präglade på Karl XI:s och Karl XII:s tider, det yngsta år 1712. Endast tremme syntes förtjena inlösas, nml. 1 tvamark Kristina utan artal och följaktligen präglad i Rom, 1 dylik Karl XI af 1676 och 1 enmark af 1664. Misstaget i det uppgifna totalantalet kan ej förklararas annorlunda, än att endast 223 vid tillfället blefvo förevisade.

Äfven vid behandlingen af denna fyndremiss kunna ett par inadvertenser påpekas. Först 1858 erinrade man sig, att guvernörens skrifvelse ännu var obesvarad. Det skedde nu med ursäktande af dröjsmalet, sasom förvälladt af samlingarnas bortflyttande under kriget; hvarjämte såväl alla de 704 mynten som förteckningen återställdes sasom obehöfliga för universitetet. Följande ar befunnos dock

120. Guvern. skrifvelse 1855 $\frac{29}{10}$; Geitlin i F. Vet. Soc:s Öfversigt 1855 $\frac{5}{11}$, sid. 45 f; Hans Inventar. 1859 $\frac{1}{11}$; Konsist. skrivelser i Registraturet 1858 $\frac{17}{3}$ och 1859 $\frac{17}{11}$; Weckström, sid. 12, 21; Historik, II, 55. Jfr Killinen: Maskun kihlak. i Fmfs tidskr. II (1878), 84.

tre till fyndet hörande mynt ligga kvar i det s. k. rektorskapet, hvarför i lösen för dem insändes 3 rub., d. ä. „mer än dubbla metallvärdet“.

Dessa 3 voro säkert desamma, om hvilka ofvan nämts. Rörande de öfriga stode väl någon notis att vinnas ur den till guvernörsembetet i Abo och Björneborgs län atersända förteckningen.

121. Hauho 1855.

Vid harfning till varsadd af akern å *Lehdesmäki* rusthall hittade rusthållarebrodern Joh. Mattsson en 5 qvarter lång *halskedja af silfrer*, behängd med *silfrermynt* och ett par andra sma *silfrerprydnader* (jfr nedan n:o 512), hvilken skatt han först år 1863 kunde förmås att genom socknens kyrkoherde, prosten Ad. Sirén, afstå till universitetet mot den ringa godtgörelsen af 20 rub.

Fyndorten, densamma der redan 1853 den förutnämnda *silfrerringen* paträffades, beskrifves närmare af Sirén såhunda: „Lehdesmäki enstaka rusthall ligger på en hög plats samt stöter på ena sidan, den vestra, till en vik af Roine sjö Iso Roine och på andra sidan, den östra, till en numera obetydlig blefven å, som förenar Pyhäjärvi at Tuulois

121. Rektorsberätt. 1863 sid. 36, 1876 sid. 49; Geitlins Inventar. 1863; W. Lagus d:o n:o 279; Geitlins anmälan i F. Vet. Soc:s Öfversigt V, 210 och; Anmärkningsvärdt jordfynd i Hauho i Litteraturbl. 1863, n:o 4; A. Sirén ett meddelande i Geitlins uppsats; W. Lagus i Bulletin du congrès international des orientalistes à St Pétersb. 1876 p. 111 och Travaux du congrès—etc. 1879 p. 367 etc.; Historik II, 55, 66, 115, 122; A. O. Heikel: Hauho kihalak, i F. Vet. Soc:s Bidrag XXIX (1878), 72, 173; A. Hackman & Ar. Hjelt: Ett silfrerfynd från Hauho, i F. Museum 1894 sid. 81-94 med plansch.

kapell sig sträckande insjö med berörde Roine. Med ringaste uppmärksamhet kan tydligen skönjas, att vattnet i äldre tider ståt högt omkring den kulle, hvarpå rusthållets abygnader nu äro belägna, och att stället sålunda i äldsta tider formerat en hög udde eller troligast varit helt och hallet af vatten kringflutet, samt utgjort en holme, särdeles beqväm att begagnas som landningsplats för sjöfarande emellan Pyhäjärvi och Roine. Af sådan orsak är äfven den hos folket genom tradition fortplantade berättelsen, det på berörde udde skulle i fördna tider ståt flere blodiga slag, antingen emellan landets hedniska invånare eller med fremmande inträngande fiender, ganska trovärdig, helst en annan folksägen vet berätta, att Birger Jarl förut skulle varit sinnad att på ett högt berg kalladt Hyypiänvuori, norr om sagde Pyhäjärvi sjö, ungefär $\frac{1}{4}$ mil från Lehdesmäki, uppföra den befästade borg, hvars plats sedermera valdes i Tavastehus. På sagda berg finnas ännu genom människohand hopade stenar, hvilka man i allmänhet åberopar såsom bevis på traditionens sanning.“

Beträffande smyckets generela habitus föreställe man sig: 16 smärre *ringur* förenade sinsemellan genom korta *länkar*, en hvar bildad af trenne tätt till hvarandra trängda flätor, samt vidare: från ringarna nedhängande små rörliga öglor, vid hvilka *mynt* äro fastnitade, och slutligen: en från den öppna kedens slutring utlöpande smalare 10 tum lang *silfversnodd*, afsedd att kring bakre delen af den bärandes hals hopknytas vid slutringen a andra ändan, der (för detta ändamal?) en mindre med cirklar och prickar sirad tunn *silfverskifra* är anbragt.

Af mynten, hvilka liksom ringarna och öglorna eller de små nitbanden ursprungligen voro till antalet 16, återstå numera endast 11. I likhet med dessa voro äfven de 5

saknade: *österländska*, såsom slutas kan bl. a. af följande här behöfliga notis:

År 1876 i febr. förärades af prosten Siréns son, dav. medicine kandidaten H. Sirén, till myntkabinettet 1 fran „Lehdesmäki fyndet“ i den första upphittarens bo länge undanhållet *arabiskt silfvermynt*, hvilket var genomborradt af hål efter en bortfallna nitnageln. Referenten, kabinettets dav. förestandare, drog därför icke i betänkande att till förvar provisoriskt fjättra den återfunna enslingen vid dess kamrater. Der sitter han ännu, utgörande n:o 11 i den längre ned intagna förteckningen.

Utom de redan nämnda mynten hänga vid kedens midtelparti äfven några andra prydnader. De utgöras af en liten ornerad *silfverbuckla* eller slef med vidnitad ögla och 5 smärre vesterländska *silfvermynt*, nml. 3 *anglosachsiska*, 1 *svenskt* och 1 *tyskt*. Dessa 6 föremål hafva helt konstlöst blifvit medels fina silfvertrådar fästa vid kedens flätverk, icke vid dess ringar, hvaraf framgar, att hela keden då ännu varit oskadd, d. ä. alla dess ringar upptagne af de ursprungliga 16 österländska mynten. Denna slutsats försvagas ingalunda af de vesterländska myntens alder, alldenstund det yngsta bland dessa är endast omkring 50 ar, och kanske icke ens så mycket, yngre än det yngsta österländska (se nedan).

Att ett fornsmycke af antydd sällsynthet skulle adraga sig stor uppmärksamhet, förstas lätteligen. Geitlin var icke sen att i finska vetenskapssocieteten derom lemna ett preliminärt meddelande, utlofvande framdeles för societetens acta en afteckning och beskrifning af keden jämte tillhörande mynt. Samma afsigt upprepar han kort derefter i en i Litteraturbladet införd uppsats: „Annärkningsvärdt

jordfynd i Hanbo“. hvori ämnet något utförligare behandlas och särskildt mynten förklaras.

„Nu frågas billigt“, yttrar han bland annat, „huru har denna ked med sina orientaliska mynt från nionde och tionde seklet hittat vägen till Lehdesmäki rusthålls åker i Hanbo?“. Vore de orientaliska mynten ensamma, kunde, menar han, frågan helt enkelt besvaras med hänvisning på tidens lifliga handelsförbindelser mellan orienten och Norden. „Men nu är klart [?], att ifrågavarande smycke först kommit öfver ända till Skandinavien, der ökats med andra vesterländska mynt, och sedan återvändt åt öster. Men när och af hvad anledning?“

Härå svaras med förmodan, att någon svensk viking begagnat smycket som halsprydnad och dervid ytterligare fäst mynt från hemlandet. Ganska möjligt vore, att någon af Birger Jarls kämpar burit det under eröfringståget till Tavastland, da det måhända „vid någon sjödrabbning fallit i vattuet, som då synes hafva betäckt den åker, hvori fyndet nu anträffats“. Man måste väl anse alla dessa raska hypoteser nog vanskliga.

Med allt detta blef Geitlins löfte om en fullständig beskrifning af fyndpjeserna icke uppfyllt. — kanske just därför, att han med atskilliga interimsdetaljer hastat sig själf i förväg. Samma negativa förlopp tog äfven den plan i samma syfte, hans efterträdare vid myntkabinettet flere år hyste och förberedde.

Tillfällen saknades ej att inhemta sakkännares mening. Ett par må nämnas. År 1874 i Stockholm förevisad dav. riksantikvarien B. E. Hildebrand, väckte var finska klenod hans lifligaste intresse. Smycket, upplyste han, vore unikt, utan motstycke i svenska samlingar, och väl i antiqvariskt pris värdt en 200 kronor, — icke minst för det till formen

ovanliga och äfven annars sällsynta myntet af Anund Jakob. — dess plat fyrkantigt utklippt, af nagon likhet med senare tiders klippingar. — sadant den mangerfarne ganskarren tillförene icke varsnat.

Da tva ar senare vid internationela orientalistkongressen i S:t Petersburg vart myntkabinett var representeradt genom en liten utställning af de mest sevärda föremalen i dess österländska samling, märktes deribland äfven fyudet fran Lehdesmäki. Det tillvann sig mer än en celebrer numismatikers synnerliga uppmärksamhet. Rörande sjelfva kedens konstärkeologiska egenart erhöles väl intet motiveradt besked, men vissa diskussionsvis framställda yttranden om dess sannolika ursprung, kunde icke undga att inverka på utställarens sedan dess i fragan vidblifna mening. (Se nedan).

Öfver samtliga de utställda fornsakerna var uppsatt en kortfattad handskriftlig förteckning, hvarur det parti, som angår de i Hauho och redan förut af Geitlin antydningsvis dechiffrerade mynten, här desto hellre ma excerperas, som det i alt väsentligt samstämmer äfven med en senare, men deraf fullkomligt oberoende och utförligare beskrifning.

Kedens *österländska* mynt: 1) Samanid fran Alshasch 289=901 för emiren Isma'il ben Ahmed (hos Tornb. 160, 38; Fraehn 43, 24). — 2) Samanid fran Badachseban 321=933 för Nazr ben Ahmed (Tornb. 214, 419). — 3) Bulgharid fran Suvar 338=949 för Thalib ben Ahmed (Tornb. 246). — 4) Samanid fran Alchottel 312=924 för Nazr ben Ahmed (jfr Tornb. 204, 351; guvernörens i staden namn Dja'far ben Ahmed, som läses på vart mynt, saknas hos Tornb.). — 5) Samanid fran Nisabur 309=921 för Nazr ben Ahmed (Tornb. 200, 319; Fraehn 83, 207). — 6) Samanid fran Samarqand 300=912 för Ahmed ben Isma'il

(Forub. 179ff: Fraehn 64. 114), — 7) Samanid från Samarqand 362 = 972 för Manzur ben Nuh, — 8) Samanid från Alschasch 295—299 = 907—911 för Ahmed ben Isma'íl, — 9) Samanid, präglad för Nazr ben Ahmed och kalifen Almuqtadir, ett mynt utan framsida och således äfven utan artal, men med lika lydande fransidor af olika typ. — 10 & 11) Numi spurii, bada utan artal, men innehållande emiren Nazr ben Ahmeds namn, dock orätt skrifvet, äfvensom andra fel mot arabiska spraket, utan tvifvel ett falskmynt, prägladt hos de i det knepet mycket förfarne Volga-Bulgarene.

De vesterländska mynten äro: 3 *anglosachsiska* för Ethelred 979—1016 (hos Hildebrand, sid. 26, 72) och för Knut 1016—1035 (Hildebr. sid. 144, 184 & 186), 1 *tyskt* från Münster för Otto I, II eller III, 936—1002 (hos Dannenberg, sid. 296) och 1 *scenskt* på fyrkantig plåt från Sigtuna för Anand Jakob 1022—1050 (jfr Brenner, p. 5; Berch, sid. 17 f.)

Dernäst blef Lehdesmäki fyndet, hvarom J. R. Aspelin i sina arkeologiska grunddrag blott tyckes egt en ytlig vetskap (sid. 358), bragt till tals af A. O. Heikel i hans afhandling om Hauho härads fornlemningar. Väl egnar han icke många ord hvarken at keden eller dervid hängande mynt, men har i stället noggrant skildrat både den förevarande och andra i nejden af Pyhäjärvi belägna fyndorter, det ofvan i Siréns meddelande omnämnda Hyypion vuori icke till förglömmades, äfvensom lemnat en öfversigt af särskilda i trakten paträffade antiqviteter, såsom gamla vapen m. m.

Ändtligen har härom äret „Silfverfyndet från Hauho“ framkallat tvenne i Finskt Museum 1894 införda omsorgsfullt utarbetade föredrag, det ena konstärkeologiskt af

A. Hackman, det andra numismatiskt-historiskt af Arthur Hjelt. De ha hvardera sjelfständigt, och okunniga om tidigare uttalanden i ämnet, skridit till verket.

Herr A. Hackmans föredrag maste i flere hänseenden anses upplysande. Genom aulitande af den komparativa metoden, hvilken allaredan äfven på fornkonskapens fält lockat sa mangen sanning fram i dagen, har han vid detaljstudium af vår mångomnämnda keds särskilda delar och deras teknik öppnat vyer af ganska omfattande bärvidd. Visserligen har materialet för jämförelserna varit nog knapt, men därför rör sig ock undersökningen med lofvärd akt-samhet. Dock uttalas dess resultat i en någorlunda betonad förslagsmening att smycket vore en produkt af gammal skandinavisk eller finsk konstslöjd (samolikare skandinavisk), utan att likväl en möjlig inverkan af orientaliska mönster förnekas. Saledes ett mycket tidigt lärospan af nordens kommersiela samfärdsel med Araberna.

Med nöje och behållning läser man äfven herr Ar. Hjelts föredrag. Den numismatiska utläggningen är exakt och ingående nog för säker identifiering af mynten samt der-jämte populärt anslående genom bifogade erinringar om det af varuhytet förmedlade närmandet mellan orienten och occidenten, hvilket under medeltiden egde rum. Anseende, utan tvifvel med fog, de vid keden hängande orientaliska mynten ursprungligen ha utgjort dennes enda extra sirat, yrkar Hjelt ändå bestämdare än Hackman på kedens skandi-naviska upphof, helst det är känt, att „nordmännen i sina hängprydnader med förkärlek buro dessa silfvermynt“, de der massvis förekommo i deras hemländer. Beträffande ater kedens vesterländska mynt, kunde förmodas att de „blifvit dit anbragta af en kristen egare, som genom dessa med kristliga symboler — kors och kyrka — försedda pje-

ser önskade förmildra den hedniska karaktär, de österländska mynten med sina muhammedanska trollformler förlänade smycket“.

Dessa nya hypoteser om vår keds vesterländska d. ä. svenska eller finska härstamning i all heder, föredrager referenten att vidblifva en annan af honom redan vid petersburgska orientalistkongressen och i dess Travaux antydd mening („vel Bulgarico artifice“). Medgifves gerna, att keden ej kan vara ett rent orientaliskt eller arabiskt arbete, sasom Geitlin och efter honom äfven referenten någon tid förmodade; ty huru skulle då de många samtida bulgariska mynten, 1 äkta och 2 oäkta (n:o 3, 10, 11), ja kanske ännu flere bland de bortfallna, komma dit? Väl icke rimligtvis först i occidenten. Vida antagligare har smycket i dess helhet tillverkats hos samma, i silfversmide och förfalskningsknep ingalunda oerfarne muhammanske Volga-Bulgarer, samt i spären af desses symmerligen lifliga handelsförbindelser på vestern omsider uppnått Hauhos gömda bygder. Nog sant, att motstycken vederligen icke kunna uppvisas från Volga trakten, men icke heller från Skandinavien.

Ma sist och slutligen såväl mot suppositionen om de vesterländska myntens tillkomst i följd af något slags religionsskrupel, som mot förmenandet, att keden pryddes med dem under ett, allt till Birger Jarls dagar utsträckt besök i Sverige, framhållas det enkla faktum, att hela mängder af vesterländska mynt, och deribland just de nu ifrågasvarande, att döma af präglings-tiderna, långt förr än kristendomen funnit vägen till vart land.

122. Viborgs stad 1856.

Jordfynd vid gräfningsarbeten, 25 utländska smärre *silfver-* och 23 *kopparmynt*, gafva till gymnasiet. (Weckström, sid. 12, 23).

123. Åland, Finström 1856.

Af skräddaren C. A. Mattsson från *Palsböle* by i en *Grelshy* kungsgård underlydande aker på hösten funnen *silfvermedalj*, inlöst för 1 rub.

124. Sääksmäki 1857.

Vid plöjning a *Voipala* gårds egor funna 2 *svenska silfvermynt* Johan III och Sigismund, skänkta till Tavastehus gymnasium.

125. Storkyro 1858.

Jordfynd d. $11\frac{1}{5}$ i ett kyttland i *Napsby* innehöll blott ett äldre *silfver* armband (halsband enligt Holmberg) men intet *mynt*.

126. Lampis 1858.

Vid gräfning hittadt 1 *silfveröre* Gustaf I. (Weckström, sid. 12, 25).

123. Guvern. skrivelse 1857 $15\frac{1}{4}$; Brefregistret 1858 $17\frac{1}{3}$. Uteglömd i Historiken.

124. Weckström, sid. 12, 24. Af kyrkoh. P. A. Hellstedt i Brefregistret. 1859 $15\frac{1}{2}$ en intressant förteckn. öfver fornsaker från Sääksmäki.

125. Konsist. prot. 1858 $15\frac{1}{6}$ § 1.

127. Kumo 1859.

Pastortadj. Joh. Ad. Lindström förärat till univ. 1 gammalt och sällsynt „*götiskt*“. [= Gutniskt?] *silfvermynt*, funnet vid nedrifningen af socknens gamla träkyrka.

128. Viborgs stad 1859.

Till universitetet förärats: a) genom borgmästaren R. Örn i augusti vid arbetet ä nya kajen hittade 5 *silfvermynt* af åren 1548, 1665 och 1668 samt 10 *kopparmynt* Gustaf II Adolf och Kristina, äfvensom b) genom annan man 4 *silfver-* och 14 *kopparmynt*, jordfynd vid uppgräfning af en vall i staden.

129. Åland, Saltvik 1859.

1 *Qvarnbo* by hittades d. $14/9$ under gräftning af torparen Sjölund 2 *holländska silfvermynt* af åren 1624 och 1657 (vägande $4\frac{1}{4}$ lod) samt 12 *svenska*, fyramark af 1684, 88, 91, 92, 93, 94, 95, äfvensom 2 silfverskedar, på skaffet märkta med en krona. De två förstnämnda mynten inlöstes för 2 rub. 87 kop. till myntkabinetet och skedarna för 4 rub. 56 kop. till etnograf. museum.

---

127. Konsist. prot. 1859 $5/10$ § 5; Geitlins Inventar. 1859 oktob.; Rektorsberätt. 1859, sid. 64; Weckström, sid. 13, 28; Historik II, 65.

128. Konsist. prot. 1859 $17/12$ § 6; Geitlins Inventar. 1859 dec.; Rektorsberätt. sid. 64; Weckström, sid. 13, 26, 27; Historik II, 65.

129. Guvern. skrifvelse 1859 $20/9$, $28/10$; Brefregistrat. d. $14/11$; Geitlins Inventar. 1859 nov.; Weckström, sid. 13, 29; Historik II, 65.

130. Virmo 1859.

Gardssonen a *Mäkilä* hemman i *Perpöis* by i ett stenröse hittat 141 *ryska* altunnikor Peter I samt 62 sma *svenska silfvermynt* Karl XI och Karl XII, inlöstes för 4 rub., „såsom en uppmuntran till nya hembud“, ehuru mindre behöfliga för universitetets samlingar.

131. Kumo 1860.

Derstädes funna 7 gamla *kopparmynt.* gåfva af J. A. Lindström.

132. Åbo 1860.

Nära staden i en aker funnet 1 gammalt *mynt.* gåfva till F. litterat. sällskapet. (Weckström, sid. 13, 30).

133. Ikalis 1860.

I slutet af juli bonden David Vira i *Haapima* by och *Vira* hemman vid nedtagning af ett gammalt fähus funnit 35 *platinmynt* dels halfdaler dels fyradaler 1710—48, välgande 4 lisp. 17 skalp. Inlöstes ej.

130. Guvern. skrifvelse 1859²⁹; Konsist. prot. d. ⁵/₁₀ § 4; Brefregistrat. s. d.; Geitlins Inventar.; Historik II, 65; J. Sjöros: Mynämäen kihlak. i Emfs tidskr. VIII (1887), 102.

131. Geitlins Inventar. 1860²⁷; Rektorsberätt. sid. 64; Weckström, sid. 15, 35; Historik II, 65.

133. Guvern. skrifvelse 1860²¹; Brefregistrat. d. ¹¹/₁₀.

134. Viborgs stad 1861.

Gafva genom borgmästaren R. Örn, vid rasering af vallar funna: 1 *plåtmynt* halfdaler 1720 samt 28 diverse äldre och nyare *mynt*.

135. Tyrvis 1861.

Lekande barn på *Jultus* hemman i *Lumaja* by d. $\frac{10}{5}$ hittat tre tum i jorden, der ladugård stätt, 62 *scenska silfvermynt* af olika storlek, deribland ett från året 1551, de öfriga 1559—75, och ytterligare 12 från 1575—89. Inlöstes ej. — Ett fynd från okänd tid „i Tyrvisnejden“ af *tyska* medeltida biskopsmynt omtalas ock.

136. Eura. Kiukkais 1861.

A *Isoautti* hemman i *Mäkelä* by af Kiukkais kapell paträffades i juli i aker nära åstranden invid en sten, som uppbröts, djupt i leran omkr. 300 (nogare 270) *silfrermynt* — på några årtalen 1591 och 1595 läsliga —, samt stycken af en guldring och bitar af en läderpung. Hembjödös till universitetet genom guvernören med anmälan att mynten befunno sig hos upphittaren a orten.

134. Geitlins Inventar. 1861 mars; Weckström, sid. 13, 31; Historik II, 66.

135. Guvern. skrifvelse 1861 $\frac{30}{5}$; Brefregistrat. d. $\frac{22}{6}$; Weckström, sid. 14, 32.

136. Guvern. skrifvelse 1861 $\frac{22}{7}$; Brefregistrat. d. $\frac{21}{9}$; Geitlins Inventar. 1862 maj; Rektorsberätt. 1862, sid. 34; Weckström, sid. 14, 33, 34; Historik II, 66; Killinen: Ulvilan kihlak. i F. Vet. Soc:s Bidrag XXXIII, 92.

Inlösen fransades. Men 1862 i maj erhöill universitetet ur samma fynd, som gafva af possessionaten A. J. Parmen Timm, 16 *silfvermynt* Johan III, deribland en klipping, och 2 Sturarnes örtugar med paskrift „Sanctus Erius Rex Sueciae“. Ännu år 1878 funnos en del mynt qvar hos upphittaren, som da skänkte 6 af ar 1593 at K. Killinen.

137. Helsinge 1861.

Ett derstädes (a Tomtbacka?) funnet gammalt *silfvermynt*, skänkt af auditör Becker till F. litterat. sällsk. (Weckström, sid. 15, 36).

138. Elimä 1861.

Jordfynd på sommaren i *Rattula* by: 2 små vigtskalar af messing jämte 30 vigter af samma metall. Borgmästaren Juselius förärade 1862 och 1863 bada de förstnämnda samt efter hand 17 af vigterna till universitetet. Vigterna likna klippingar, och hafva på atsidan hvarjehanda prydnader (vapen, sköldmärken, en skrift påminnande om arabisk, m. m.), medan nästan allas fransida inom en fyrkant uppvisa årtalet 1617 och derunder G G. Bland dem väga 6 jämt en dukat hvarje, 2 = tva dukater (knapt), 1 = sju attondedels dukat, 1 = femattondedels d., 1 = trefjerdedels d., 2 = tretton sextondedels d. hvardera. Geitlin begärt upplysning af prof. Holmberg i Kristiania, som forskat rörande äldre vigtförhållanden, men okänt är om svar erhållits. Äro de *nyutrigter*?

138. Geitlins Inventar. 1862 mars o. april, 1863 febr.: Rektorsberätt. sid. 34.

139. Åbo stad 1862.

Derstädes funna och till universitetet förärade: *a)* d. $\frac{21}{7}$ vid nedläggning af gasrör i Eriksgatan nära förmodad plats för den forna Helgeandskyrkan: 1 *tyskt mynt*, prägladt i Goslar 1727.

b) d. $\frac{22}{7}$ vid gräfnig i Klöstergatan diverse *kopparmynt* mest Karl XI.

c) i augusti vid gasrörsgräfnig diverse gamla mynt, deribland 1 *silfvermynt* Johan III („Deus protector noster“) och 1 *tyskt* S:t Görans kors af koppar.

140. Hhis 1862.

Jordfynd 10 *platinmynt* af aren 1719—55. Ansågos behöfliga för universitetets samlingar.

141. Parikkala 1862.

Bonden Saukkonen i *Rautalaks* by i jorden under ett fähus d. $\frac{18}{8}$ funnit 130 äldre *ryska kopparmynt*. Inlöstes ej.

139. Weckström, sid. 15, 37, 38, 39; Historik II, 66.

140. Guvern. skrifvelse 1862 $\frac{16}{7}$; Kansliexp:s d:o d. $\frac{13}{8}$; Brefregistrat. d. $\frac{19}{9}$.

141. Guvern. skrifvelse 1862 $\frac{11}{9}$; Kansliexp:s d:o d. $\frac{24}{9}$; Brefregistrat. d. $\frac{24}{10}$.

142. Kemi, Tervola 1862.

Jordfynd i Tervola: 1 *svenskt* femöre 1692 samt 1 *plåtmynt* tvådaler 1711. hittad sommaren 1862 a *Puukkola* hemman vid en mosse 1 verst från kyrkan; skänktes af kandid. J. W. Calamnius.

143. Pielisjärvi 1862.

Jordfynd af inhyseskarlen A. Pongalainen a hemmanet n:o 7 i *Huttusaari* by: 8 *svenska* riksdaler 1776—83 och 12 *ryska* femkopek 1761—94. Inlöstes för 13 rub. 15 kop.

144. Ulfsby, Norrmark 1863.

I Norrmarks kapell hittades i januari vid rensning af en lake i dess buk 1 mindre *svenskt silfrermynt* af 1778.

145. Rantasalmi 1863.

Landthushållaren Aron Lille a skattehemmanet n:o 12 i *Osikonmäki* (*Pesolanmäki?*) by vid sprängning i maj af

142. Geitlins Inventar. 1862 dec.; Weckström, sid. 16, 41; Myntkabinetts katalog under Karl XI: W. Lagus' Inventar. i myntkab. n:o 1; Rektorsberätt. sid. 40; Historik II, 66.

143. Guvern. skrifvelse 1862 ¹³/₁₀; 1863 ²/₃; Kansliexp:s d:o 1862 ³¹/₁₀; Brefregistrat. d. ⁴/₁₂; Geitlins Inventar. 1863 mars; Historik II, 66.

144. Weckström, sid. 16, 40, erinrande om Matth. 17, 27. Dylika fynd i fangad fisk omtalar Hbl. 1897 ²⁰/₇ (25 pennislant) och 1899 ⁵/₁₀ (2 markstykke).

145. Guvern. skrifvelse 1863 ¹⁰/₆; Kansliexp:s d:o d. ²⁵/₆; Brefregistrat. d. ²²/₆; Rektorsberätt. sid. 42; W. Lagus' Inventar. n:o 18; Historik II, 93; Weckström, sid. 16, 42.

en jordfast sten, funnit $1\frac{1}{2}$ kvarter i jorden 29 väbehållna *svenska* specieriksdaler och *ryska* rublar 1754—1804. Lösen 81 mark 56 p. insänd och förteckningen återställd i skrifvelse till kansliexpeditionen.

146. Helsingfors 1863.

Diverse *svenska* *kopparmynt* 1744—73 funna vid reparation af stenfoten till Salingreska stenhuset vid senats-torget, ar 1867 lemnade till myntkabinettet.

147. Pedersöre 1863.

Vid dikesgräfvning nära en gammal gardstomt a *Skruf* hemman i *Binnäs* by hittades i december: 2 *silfvermynt*, det ena *svenskt* af 1667, det andra *tyskt* af 1623, samt åtskilliga andra föremal af silfver: 2 smärre bågare, 3 matskedar, 1 förgyld ring och 1 kuapp med stalknopp. Mynten inlöstes för 7 fm. 68 p.

---

146. Weckström, sid. 17, 43; Rektorsberätt. sid 60; W. Lagus' Inventar. n:o 191 (citeras framdeles blott med n:o); *Dens.*: Myntfynd i Finland 1871—1873, n:o 16, i *Fmf:s tidskr.* I, 46; *Historik* II, 98.

147. Guvern. skrifvelse 1863 $\frac{4}{12}$; Kansliexpeds d:o 1864 $\frac{26}{1}$; Konsist. prot. d. $\frac{22}{4}$ § 4, $\frac{4}{6}$ § 7; Inventar. n:o 15; Rektorsberätt. sid. 42; *Historik* II, 93 (läs *Skruf*, ej *Skrup*); Weckström. sid. 17, 44. Jfr L. H. Sandelin: *Pedersöre härad*, i *Fmf:s tidskr.* XIV (1894). 7.

148. Tammela 1863.

På *Sauris* holme mellan Pyhäjärvi och Kuivajärvi funna 15 gamla *svenska* kopparmynt, gåfva till myntkabinettet af protok. sekret. baron V. De la Chapelle.

149. Laihela 1863.

På olika tider funna 1 *svenskt silfvermynt* af 1688 och 1 de:o *kopparmynt* af 1672, gåfva till myntkabinettet af kammarskrifvaren Kehl.

150. Hauho 1864.

Jordfynd: 2 smärre *svenska silfver-* och 3 *kopparmynt*, gåfva af prosten A. Sirén.

151. Aland, Saltvik 1864.

I *Berdthys* bys aker funna 2 *kopparmynt*, det ena kinesiskt.

152. Honkojoki 1864.

I detta till Kankaanpää hörande kapell hittades d. 7° i torparen Stefan Lampikoskis aker 80—90 *plåtmynt* half-

---

148. Konsist. prot. 1863 ⁴/₁₁ § 3; Rektorsberätt, sid. 40; Inventar. n:o 10; Historik II, 66.

149. Inventar. n:o 2 & 3; Rektorsberätt, sid. 35; Historik II, 66.

150. Inventar. n:o 13; Rektorsberätt, sid. 40; Historik II, 92.

151. Inventar. n:o 22; Rektorsberätt, sid. 43; Historik II, 93.

152. Guvern. skrivelse 1864 ¹⁷/₁₆; Brefregistret, d. 10°/₁₁.

en- och tvadaler 1715–40. Universitetet önskade inlösa ett exemplar af hvarje ar, men vidare i saken hördes ej. Jfr n:o 234.

153. Tuulois 1864.

A *Toivaniemi* gardsplan paträffades och skänktes af öfverstelöjtn. G. R. Munsterhjelm till universitetet: 1 *arabiskt mynt* Abbasid präglad i Baghdad 157 = 773 (Tornb. 20, 51).

Byn, som utgör gödset, hette förr Kommilan kylä. Enhällig sägen, att der funnits en Ryömän kartano l. linna. Stundom på samma plan hittade pil- och spjutspetsar, men vederligen blott 1 *mynt* från Karl IX:s tid, utom detta.

154. Idensalmi 1864.

I *Salalmi* bys *Postila* hemmans gardsplan uppgräfdä 30 diverse *silfvermynt* (48 lod) och 1 *platinmynt* tvadaler 1744; inlöstes, de förra med 144 fm. 72 p., den senare med 3 fm. 56 p.

155. Tolmajärvi omkr. 1865.

Vid odlingsarbete ej langt från *Väntsilä* järnbruk på ungef. 1 alm djup funna 2 lispund *platinmynt*, tillvaratagna

153. Inventar. n:o 25a och 74d; Rektorsberätt. 1864, sid. 25; Historik II, 92; Aspelin, Alk. sid. 351, 358; Heikel; Hauhon kihlak, i F. Vet. Soc:s Bidrag XXIX, 72; Appelgren: Suomen muinaislinnat, i Fmf:s tidskr. XII (1891), 30. Ofvan sid. 10.

154. Kansliexps skrifvelse 1864^{2/9}; Brefregistrat. d. ^{23/9} och ¹²; Inventar. n:o 32; Rektorsberätt. sid. 43; Historik II, 93.

155. Reijo Tirronen: Damantsin kihlak, i Fmf:s tidskr. VII (1885), 68 f.

at bruksstyrelsen. På lika svätvande sätt omtalar traditionen en mängd andra fynd i socknen.

156. Vichtis 1865.

I *Haapakylä* bys *Koppa* hemmans åker hittadt 1 *kopparmynt*, skänkt af landthushallaren G. A. Straudman.

157. Aland. Finström 1865.

I *Grelshj* kungsgårds åker funnen *silfvermedalj* „för tapperhet till sjös“, gäfvä af kronolänsman G. W. Mahmström.

158. Teisko 1865.

I kaplansbolets åker funna 3 *ryska* dengas, samt på skilda ställen i kapellet smärre *silfvermynt* och 13 *kopparmynt*, skänkta af possessionaten F. Tammelander.

159. Tuusuiemi 1865.

Pastorsadj. A. J. Th. Skogman skänkt derstädes funna 1 *svenskt* öre af 1655 och 36 *ryska* dengas.

160. Haukipudas 1865.

A *Reha* hemman i *Jokikylä* by funna *svenska silfvermynt*, uml. 1 fyramark af 1664 och åtskilliga riksdahrar

---

156—159. Inventar. n:o 35, 39, 46, 49; Rektorsberätt. sid. 41; Historik II, 92.

160. Kansliexp:s skrifvelse 1865⁴/₉; Inventar. n:o 52; Rektorsberätt. sid. 43; Historik II, 93.

från Gustaf III:s tid. Det förstnämnda inlöstes för 4 fm. 40 p., de senare ej.

161. Kuhmois 1865.

I *Päijälä* bys *Kuttila* hemman fann afskedade indelte soldaten Hök vid gräfning till grundval d. $13\frac{1}{6}$: 29 *svenska silfvermynt* (4 större, 25 mindre) Karl XI och Karl XII. Inlöstes för 23 fm. 51 p.

162. Åland, Jomala 1865.

En daglönare från Oravais fann vid gräfnings af oodlad buskbeväxt mark mellan ett par akrar å *Hammarudda* i närheten af Marckham belägna hemman, ett stycke från hafsstranden, på obetydligt djup en större mängd *silfvermynt*, hvilka ligo tätt till hvarandra och till största del voro styckade. Först sedan han hemkommit till Öster-

161. Brefregistrat. 1865²¹₁₂: Inventar. n:o 53; Rektorsberätt. sid. 43; Historik II, 93.

162. Framställningen om detta märkliga fynd och dess öden stöder sig hufvudsakligast på ett antal bref från dr Rancken till referenten 1876—1883. Se ock H:fors Dagbl. 1867¹₂ samt Vasabladet m. fl. tidningar; Inventar. n:o 429; Rektorsberätt. 1883, sid. 63; Historik II, 132. Stäckels återopade uppsats ingår i Zeitschr. d. D. Morgenl. Gesellsch. 1877. Bd. XXXI, 530 f. Det åt referenten utlofvade exemplaret af fotografien har aldrig inlämnats, men finnes måhända ännu i dr Ranckens kvarlätenkap och kunde möjligen blifva till nytta för myntens kontrollering, helst det redan ordnade fyndet genom en vaktmästares fubbel vid städning i kabinettet till någon del kom i blandning med andra arabiska mynt. — lyckligtvis da redan förtecknad. Ofvan sid. 8, 10.

botten. röjde upphittaren sitt fynd, genom att här och hvar försälja det i små partier. Nästan allt kom dock slutligen, dels genom köp dels som gåfva, i lektorn d:r J. O. J. Ranekens i Vasa ego. Det bestod af *arabiska mynt*, 56 hela och 123 bitar, vägande, de förra $11\frac{1}{2}$, de senare $12\frac{1}{2}$ lod.

Redan hade fyndet blifvit af den nya egaren anmält i finska litteratursällskapets historiska sektion och omnämmts i flere tidningar, såsom H:fors Dagblad m. fl., da år 1869 ^{23/7}; hela det schatull, hvori det jämte en samling äldre svenska och andra mynt förvarades, bortstals. Stölden amonserades ofördröjligen såväl i Vasabladet som hos traktens kronobetjente och i kringliggande kyrkor, med utfäst belöning, särskildt för de arabiska myntens tillbrättas-kaffande, af deras tredubbla metallvärde. Efterspanningarna, energiskt ledda af t. f. länsmannen i Kauhajoki, major M. af Enchjelm, lyckades. Först återfans det uppbrottna schatullet i en skogsbacke invid Vasa, samt efter hand (under loppet af år 1870?) de på skilda orter af tjuften, en redan för stöld afstraffad karl från Kauhajoki, försalda arabiska mynten. Att de nästan allesammans kommit igen, ehuru för omkostnader af ungef. 300 fm. öfvertygade sig d:r Raneken genom deras uppvägande.

Derefter hördes intet i saken tils juli 1876, da referenten, med anledning af en fyndutställning vid stundande orientalistkongress i Petersburg, på begäran erhöll mynten till granskning. De befinnos vara af mer än vanlig vetenskaplig betydelse, hvarför en förteckning uppgjordes öfver samtliga ännu igenkännliga och läsliga bade hela och fragment, ehuru blott ett eller par från hvarje präglingsort medtogos till den i september öppnade kongressen.

Hvad som genast föll i ögonen, var a ena sidan de många skilda präglingssorterna för ett relativt icke symnerligen stort antal mynt, å den andra, att de blifvit slagna inom en betydligt tidigare period, ären $92 - 234 = 710 - 848$, än den de kufiska fynden i nordn merendels tillhöra, nml. ären $236 - 391 = 850 - 1000$. Dessa omständigheter blefvo af sakkunnige behörigen uppskattade.

Förteckningen, uppgjord efter antal, präglingssort och ar, meddelas här nedan: 1 Mahi $92 = 710$ (jfr Fraehn 8, *29. Tornb. 4, 14 & 5, 23); 1 Surraq $93? = 711$ (jfr Fraehn 9, *33. Tornb. 5, 27); 1 Darabdscherd $94? = 712$ (jfr Fraehn 9, *28. Tornb. 5, 20); 1 Hormuz (se nedan); 4 Vasith $113 - 125 = 731 - 742$ (samt 5 fragment); 4 Alkufa $132 - 146 = 749 - 763$; 36 Baghdad $151 - 204 = 768 - 819$; 1 Arminia $155 = 771$; 17 Almuhammadija $160 - 198 = 776 - 813$; 1 Alandalus $16^+ = 776 - 785$ (år 163 Tornb. 125, 2); 2 Dschai $161 = 777$; 1 Kerman $167 = 783$ (Tornb. 31, 112); 1 Zerendsch $180 = 796$ (Tornb. 45, 165); 7 Balch $182 - 193 = 798 - 808$ (Tornb. 18, 177); 1 Arran $187 = 802$ (Tornb. 55, 202); 1 Ma'din alschasch $190? = 805$ (Tornb. 58, 218); 1 Nisabur $193 = 808$ (jfr Tornb. p. 294 & 308); 8 Samarqand $194 - 230 = 809 - 844$ (Tornb. 65, 246); 2 Alschasch $226, 234 = 840, 848$ (Tornb. 134, 34 & 136, 49); 1 Sermenra $233 = 847$ (Tornb. 86, 349). Härtill komma 4 mynt med *Pehlevi* legender, nml. 2 från Almuhammadija och 2 från Samarqand. Till detta fynd höra måhända ock de i nr 322 nämnda mynten.

Altså hafva hittills sasom deschiffrerade antecknats 100 mynt, deraf 56 hela och 44 större eller mindre fragment: dock torde bland återstoden af de sistnämde ännu någon del helst sannolikt kunna bestämmas. Hvad präglingssaren angår, har terminns ad qvem icke alltid låtit sig

exakt angifvas, enär, äfven der hundratalet klart framkommit, än tiotalet än enheten varit oläslig. De mynt, hvilka uppnå hidschrans 2 arhundratå, äro dock icke flere än 12 och bland dessa endast 4 från tredje årtiondet, hvilket förmodligen icke heller öfverskridits af något okänt fragment.

Största intresse band sig vid präglingsorterna. Flere äro visserligen af de allmännaste, sasom Wasith, Kufa, Bagdad, Muhammadija, Balch, Samarqand, Sermenra, Alschasch. Men redan Arminia, Dschai, Zerendseh, Arran, samt ännu mera Mahi, Surraq, Darabdscherd, Kerman förekomma jämförelsevis ganska sällan.

Vidare läses Andalus, d. ä. Spanien, kanske första gangen på en i Finland funnen arabisk dirhem. Sådana utgöra, sasom fyndmynt, äfven annorstädes i nordén rariteter, vare sig de äro minnen af vikingarnes hemsökelse på Pyreneiska halfön, eller genom resande muhammedanska köpmän öfver Afrika bragts till det egentliga österlandet och derifrån ända hit bort.

Slutligen innehöll fyndet jämväl ett unicum. — en välbibehållen Umaidjad af år 97 från orten Hrsåd Hrmz, hvilken beteckning i förklaringen med fragetecken upptogs som någon synonym till det vanligare Ramhormuz (jfr Fraehn p. 6 och Tornb. p. 413). Utredning härom syntes af det intresse, att flere kände numismatiker, bl. a. geheimeradet J. G. Stieckel från Jena, baron Wold. Tiesenhansen från Varschau och Mr Henri Sauvairé från Marseille utbado sig, och äfven finga, afklappningar af myntet i fråga.

Den förstnämde blef ock den, som genom en året derefter offentliggjord uppsats bragte säkert ljus i saken, samt dymedels uppdagade en förut alldeles okänd präglingsort.

Den sökta lokaliteten heter i punkterad skrift Chosruschad Hormuz och lag. enligt Jaqut, östligt fran Baghdad.

Då myntet utgått under kalifen Suleiman ben Abdulmaliks korta regeringstid (96—99 efter hidschran), bidrog äfven denna omständighet till dess enastående sällsynthet. Veterligen har något nytt exemplar deraf icke heller på de senast förflutna 23 åren upptäckts, utan bibehåller den lilla enslingen från Hammarudda ännu sin höga numismatiska rang. Den fick därför utmärkelsen att framläggas i den s. k. Stickelska myntramen i vart universitets myntkabinett.

Nästän hela Hammarudda fyndet tillhör nämligen numera finska universitetet, sedan dr Rancken, efter långa underhandlingar, omsider 1883 dit afstod det för ett pris af 350 fm. Hans dervid uttalade önskan, att få sig tillställda exempelvis 4 hela och 4 styckade dirhemer för att införlifvas med Vasa lyceums lilla kollektion uppfylldes omedelbart genom remiss 1883¹³, hvori ingingo ur Hammarudda fyndet det äskade antalet fragment och 1 helt fran Samarqand af 201 samt ur kabinettets diverse förråd 1 från Muhammadija af 248, 1 från Arminia af 255 och 1 från Sermenra af 258.

För öfrigt bör nämnas, att dr Rancken i bref af 1878 ¹⁴/₁ till referenten meddelat, det han redan 1876, innan fyndet utlanades, låtit fotografera „6 större och 2 mindre tablåer“ af mynten, dock „naturligtvis alldeles osystematiskt uppradade“. Ett exemplar af tablaerna säger han sig ärna insända till provinsial-orientalistkongressen i Lyon, ett annat skulle afgå till brefvets mottagare, som hade beslutit deltaga i internationela orientalistkongressen i Florens s. å.

163. Nastola 1865.

I *Immilä* by, på stället för en gammal hustomt d. $12\frac{1}{10}$ funna, tätt vid hvarandra radade 56 *anglosachsiska mynt*, skänktes af vicehäradsh. L. af Forselles, egare af Toivanoja.

164. Parikkala 1866.

Rektor C. W. Ahrenberg i Viborg medels bref af d. $16\frac{1}{5}$ skänkt 5 *ryska* dengas.

165. Abo stad 1866.

A sjömannen Lindholms på *Puolala* backen belägna tomt hittades d. $28\frac{1}{4}$ vid gräfningsarbete 827 *svenska silver- och kopparmynt* (d. v. s. underhaltiga s:r mynt), vägnande de förra 15 lod, de senare $3\frac{1}{2}$ skalp.; hvilka jämte förteckning inlöstes, de förra med fm. 28,69, de senare med fm. 3,15. Präglingstiden: från Sten Sture d. ä. — Sigismund.

166. Hausjärvi 1866.

I *Erkkylä* gards mark funna 3 äldre *svenska mynt*, inlösta för 50 p. genom stud. K. F. Eneberg.

163. Inventar. n:o 65; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 92. Jfr Aspelin, Alk. sid. 359. Ofvan sid. 10.

164. Konsist. prot. 1866 $16\frac{1}{5}$ § 7; Inventar. n:o 61; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 92.

165. Gubern. skrifvelse 1866 $7\frac{1}{5}$; Konsist. prot. d. $16\frac{1}{5}$ § 7; Brefregistrat. d. $20\frac{1}{10}$; Inventar. n:o 67; Rektorsberätt. sid. 43; Historik II, 93.

166. Inventar. n:o 64; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 93.

167. Birkala 1866.

I trädgården a *Lielaks* rusthåll funna 1 litet *svenskt silfrermynt* Kristina och 1 d:o *kopparmynt* Gust. II Adolf. skänktes af fru S. E. Normén.

168. Loimijoki 1866.

Funna 3 *svenska kopparmynt* Kristina och Karl XI i en backe, *Kartanonmäki*, der lemmingar synliga efter ett, enligt sägen, större herresäte. (Arv. Wittenbergs?). Skänk af stud. R. Hertzberg.

169. Rovaniemi 1867.

Ett äldre *svenskt kopparmynt* funnet å *Muorola* gard af nämde man J. Hoikka: från etnograf. museum d. a. öfverflyttadt till myntkabinettet, men trol. redan 1864 hittadt. Jfr. n:o 79 & 220.

170. Sääksmäki 1867.

Da öfverflyttades från etnograf. museum till myntkabinettet 13 *äldre mynt*, funna a *Lahis* gods och redan

167. Inventar. n:o 69; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 92.

168. Inventar. n:o 192; Rektorsberätt. sid. 60; W. Lagus, Myntf.; Historik II, 98. Jfr Killinen: Loimijoen kihlak. i Fmfs tidskr. II, 81.

169. Inventar. n:o 74, b; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 92; Appelgren ofvan i n:o 79, A.

170. Inventar. n:o 74, c; Rektorsberätt. sid. 25; Historik II, 92. Om Lahis se Finska adelns gods och ätter, sid. 333 f.

1864 ²²/₆ af dess egarinna enkefru A. Tudeer skänkta till universitetet.

171. Sääksmäki 1867.

Ett *seeskt kopparmynt* Johan III skänkt af fröken Olga Svinhufvud med en så lydande annotation: „Myntet är hittadt om varen 1866 uti ett kalland nära bolstaden a *Tiinälä* rusthall i *Rapola* by, i närheten af det ställe der atskilliga bett till kosakpikar dessförinnan i jorden påträffats.“

172. Kronoborg (Kurkijoki) 1867.

Vid flyttning af en gammal boda i *Kuoppala* by, belägen vid Hämeenlaks vik af Ladoga, fann på hösten 1866 bonden Taskinen (Paakkunainen?) under hörnstenen en samling af „*flera hundra silfvermynt*“. Han försålde det allra mesta at en Rysse.

Dock blefvo 93 i synnerhet *anglosachsiska*, men äfven *käliska* och *arabiska* mynt aflemnade till hofrådet A. Etter „för att at upphittaren utverka en belöning“. Sedan deraf 15 inköpts för Borga gymnasium, uppvisades 1867 återstoden genom folkskolläraren J. Bäckman för referenten till granskning. Honom ohördan blefvo emellertid endast 35 hela och 2 fragment genom rektor inlösta för fm. 10,50 p. Af detta antal var största delen *anglosachsiska* Ethelred och 1

171. Inventar. no 76; Rektorsberätt. sid. 26; Historik II, 92.

172. Ilmarinen 1867 ³/₂; Finl. allm. tidn. 1867 ⁷/₁; Inventar. no 77, 234, 261; Winters brev i myntkab; W. Lagus, Myntf. no 28, Historik II, 93, 99, 121; Aspelin, Alk. sid. 359; Salenius i Dgbl. 1877 no 38, jfr ock i Suom. Museo 1898, sid. 59. Ofvan sid. 10, 21, 30.

arabisk Abbasid präglad i Bazra 322 = 933 för Alrazhi billah.

Resten, 41 stycken, torde återgått till upphittaren. Atminstone skänktes till myntkabinettet 1873 genom finska fornminnesföreningen och stud. A. Genetz 2 *anglosachsiska* och 1 *tyskt* medeltidsmynt samt 1875 af kapellanen Karl Winter och kandidat. G. Heimricius 3 *tyska* d:o. — alla dessa 6 uttryckligen angifva sasom härstammande från Kuuppala fyndet.

Men mynten i detta fynd blefvo nog spridda på än flere händer, och bestodo äfven af andra slag än de ofvan uppnämde. Så skall mag. Salenins ha erhållit *kölska* och *anglosachsiska*, t. o. m. 1 *romerskt*. Så förtäljer, i ett meddelande till J. R. Aspelin, baron Joh. Gripenberg d. y. hvars far i tiden förvaltade grefve Besborodkos stora donationsgods, dit ock byn Kuuppala hörde, i Kronoborg), att fyndet hufvudsakligast innehöll *Umaijadiska*, *anglosachsiska* och *ungerska* mynt, af hvilka siste han sjelf tillöst sig 1 med paskrift: „Andreas Rex. Hungariae“ (1046—60), — en uppgift, den der möjligen kunde gifva anledning till följande hypotes.

Känt är visst, att i fynd från medeltiden ungerska mynt stundom äro mängda bland de vida talrikare förekommande tyska. Men paträffade, kanske till och med i något märkligare antal, i Ladoga trakten och nammeligen bärande konung Andreas stämpel, kunde de peka på ett intressant historiskt förhållande. Sagde regent var nml. gift med en dotter af Olof Skötkonungs dotter Ingegierd, hvilken innehade gamla staden Ladoga med kringliggande område som förläning och, enligt Sjögren, gifvit namn åt hela Ingermanland, Inkerinmaa. Ingegierd sjelf var gemål åt storfursten Jaroslav i Novgorod (+ 1054), hvarför tänkbart

är. att öfver detta stora handelscentrum en direkt samfärdsel egt rum mellan Ungern och Ladoganejden.

173. Pedersöre 1867.

Ett gammalt *svenskt kopparmynt* funnet 1866 på den plats, der prestgården fördom ståt, skänk af stud. T. Heikel, som berättade, att på något afstånd derifrån äfven 1 *svenskt silfvermynt* Karl X hittats.

174. Lampis, Koskis 1867.

I *Laurila* egendoms mark hittats 1 *svenskt kopparmynt* Johan III.

175. Jääskis 1867.

I stranden af Jääskijärvi sjös *Metelinsilta* sund invid viken Laukkola (nära prof. Akianders födelseort) funna 8 gamla *svenska silfvermynt*, gifva af kronofogden Alex. Bernitz.

176. Sibbo skär 1867.

Ur *Hougelbys* åker upptogs sommaren 1866 ett fyradalers *plåtmynt*. Inlöstes ej.

177. Sjundeå 1867.

På våren hittades i *Myrans* åker 1 *svensk* fyramarksklipping, inlöstes för fm. 2.

173. Inventar. n:o 78; Rektorsberätt. sid. 26; Historik II, 93.

175. Inventar. n:o 82; Rektorsberätt. sid. 26; Historik II, 93.

177. Inventar. n:o 89; Rektorsberätt. sid. 28; Historik II, 93.

178. Åbo 1867.

Vid gräfvning af källare på lägerplatsen för Bjälomorska regementet paträffades 357 gamla *svenska silfvermynt* starkt anlupna af rost, mest Johan III och Sigismund, men äfven äldre; inlöstes för fm. 35.

179. Lovisa 1867.

Fynd i augusti vid gräfvning a tomten n:o 53 i 2 stadsdelen: 205 *svenska silfvermynt* 1669—1749. Inlöstes (för fm. 43,75 p.): 11 fyraören 1669—1717, 39 femören 1690—1749, 10 tioören 1739—45, 1 tvåmark 1691 och 2 *ryska* rublar 1731, 1735. Resten återställdes.

180. Janakkala 1867.

Invid *Raikkilä* a funnet 1 mindre *svenskt silfvermynt*, gafva af gästgifvaren derstädes.

181. Sibbo 1867.

På hösten 1866 a *Löparö* i kapten Tallgrens potatisland hittadt 1 äldre *danskt silfvermynt*, inlöst för 50 p.

178. Kansliexp:s skrifvelse 1867 ³/₉; Konsist. prot. d. ²¹/₉ § 3. 1868 ¹⁵/₁ § 1; Inventar. n:o 90; Rektorsberätt. sid. 28; Historik II, 93.

179. Kansliexp:s skrifvelse 1867 ²⁹/₉; Konsist. prot. d. ³⁰/₁₀ § 12; Inventar. n:o 92 med förteckn.: Rektorsberätt. sid. 28; Historik II, 93 (tryckfel 1665 läs 1669).

180. Inventar. n:o 139; Historik II, 97.

181. Inventar. n:o 106; Rektorsberätt. sid. 29; Historik II, 93.

182. Helsingfors 1869.

I *Gammelstuden* a ett ställe „kalladt Jericho“ i potatisland hittats på våren 1 smärre *silfrermynt*, inköpt af en gammal qvinna för 50 p.

183. Aland, Saltvik 1869.

Länets guvernör insändt af torparen A. Mattsson vid gräfvning i aker (nära Sjövik) a hemmanet n:o 2 i *Asgarda* by påträffade 40 gamla *silfrermynt* jämte några bitar — rätteligen 43 hela och 17 fragment —, vägrande 10 lod. Voro mer och mindre brända (af svedjande?) *arabiska dirhomer* samt 1 styckadt *byzantiskt* mynt. Inlöstes för fm. 28.13 p.

Underrättad härom, förärade d:r K. A. Bomansson till kabinetten ytterligare 20 ur samma fynd a stället 1869^{17,7}, inköpta dirhomer, hvilka sammanlogos med de förra.

I den salunda uppkomma kollektionen kunde 60—63 nummer fullständigt eller delvis läsas, de öfriga voro till oigenkänlighet skadade. Samtliga tillhöra perioden 282 — 341 = 895 — 952 och vanliga präglingsorter: Alschasch, Samarqand, Balch, Enderabe, Kufa och Bazra, ty läsningen Anthakia på ett fragment är mycket problematisk.

Förteckningen, uppgjord efter myntens antal, präglingsort och -ar samt nummer för kapseln i samlingen, äfvensom, der sa synts nödigt, jämväl andra kriterier, lyder:

182. Inventar. n:o 140; Historik II, 99.

183. Guvern. skrifvelse 1869^{29,5}; Konsist. prot. d. ¹³/₁₀ § 2; Inventar. n:o 141 & 150; Historik II, 97, 99. — Ett helt exemplar af det byzantiska myntet kan ses afbildadt t. ex. i Sveriges Hist. I, 297. Ofvan sid. 8, 10.

25 från Alschasch 282 (n:o 1. Tornb. 156, 10), 283 (n:o 2 & 3. Tornb. 157, 13), 285 (n:o 6 & 7. Tornb. 158, 22), 287 (n:o 8. Tornb. 159, 29), 28⁺ (n:o 10. för kalifen Almu'tazhid 279—289), 293 (n:o 11. Tornb. 165, 74), 29⁺ (n:o 19, 20 & 23: emir Isma'il ben Ahmed 280—295), 296 (n:o 22: kalif Almuqtadir 295—320, emir Ahmed ben Isma'il 295—302. Tornb. 172, 117), 297 (n:o 24. Tornb. 173, 124), 29^{7/9?} (n:o 26), 298 (n:o 28. Tornb. p. 175), 299? (n:o 30. jfr Tornb. 179, 173), 300 (n:o 33, 35 & 36. Tornb. 176, 181), 301 (n:o 39. Tornb. 182, 193), 304 (n:o 43. Tornb. 191, 254), 3⁺⁺ (n:o 48, 49 & 50: kalif Almuqtadir 259—320, emir Ahmed ben Isma'il 295—302), 315 (n:o 59: kalif Almuqtadir, emir Nazr ben Ahmed. Tornb. 207, 365): 12 från Samarqand 283 (n:o 4. Tornb. 157, 18), 284 (n:o 5. Tornb. 158, 21), 295 (n:o 13: kalif Almuqdir, *sic* pro Almuqtadir. Tornb. 172, 115), 29⁺ (n:o 16: kalif Almu'tazhid 279—289, emir Isma'il ben Ahmed 280—295), 297? (n:o 25. Tornb. 174, 128?), 299 (n:o 29. Tornb. 178, 161), 300 (n:o 34. Tornb. 181, 185), 302? (n:o 40: kalif Almuqtadir 295—320, emir Nazr ben Ahmed 302—331. Tornb. 188, 235), 303 (n:o 41. Tornb. 190, 47), 3⁼ (n:o 51: kalif Almuqtadir, emir Ahmed ben Isma'il), 3⁺⁺ (n:o 55: emir Nazr ben . . .), 341 (n:o 58. Tornb. 233, 535); 1 från Balch 293 (n:o 12: kalif Almu'tazhid, Isma'il ben Ahmed, jfr Tornb. 166, 78); 6 från Enderabe 296 (n:o 23. Tornb. 173, 131), 300 (n:o 32 & 37. Tornb. 181, 187, 186, 219), 301 (n:o 38. Tornb. 183, 204), 304 (n:o 42. Tornb. 185, 215), 307? (n:o 44. Tornb. 196, 287?); 1 från Alkufa 314 (n:o 46); 1 från Albazra? 323 (n:o 54. jfr Tornb. 114, 506?); 1 från Anthakia? (n:o 51 fragment, före 320); 4 präglingssort okänd (n:o 27 af år 298, n:o 45 fragment af år 308, n:o 52, n:o 53 fragment af år 325); 9 präglingssort och -ar okända (n:o

14 före 320, n:o 15 före 295, n:o 47 före 320, n:o 56 före 343, n:o 57 före 334, n:o 60 före 334 jfr Tornb. 233, 536 n:o 63 före 334).

Det *byzantinska* myntet, hvaraf $3\frac{3}{4}$ återsta är slaget under Konstantinos Porphyrogenetos och hans son Romanos II (samregenter 948—959).

184. Bjerno 1869.

På sommaren hittadt 1 *romerskt* mynt skänkt af dr H. A. Reinholm.

A) Andra oklart omnämnda fynd på okända tider: *a*) i *Germandsvedja* 2 *silfrermynt* nml. 1 Johan III:s af 1571 och 1 bärande „a ena sidan en bild i halffigur med oläslig omskrift, å den andra en bild med pipskägg samt omskrift, hvaraf kunde läsas: Verus Augr; *b*) nära Halikko viken 1 *romerskt* mynt; *c*) å icke närmare uppgifvet ställe: 2 *romerska* s:r m. för samregenterne Lucius Verus (161—169) och Marcus Aurelius (161—180). — kanske de i *a* och *b* angifna?

185. Halikko 1869.

A *Aninnegårds* egor hittadt 1 *svenskt koppärmynt* klipping 1564, skänkt af dr Reinholm, samt 4 *tyska* medeltidsmynt funna dersammastädes vid grundgräfvning för ett mejeri i närheten af karaktersbyggningen, inlemmade (1870) af inspektor E. Börtzell.

184. Inventar. n:o 144; Historik II, 97. — A) för *a* och *b* se F. Sivén i Finl. geolog. unders. 1869; för *b* Aspelin; Suom. Asukkaat (1885) sid. 46. Ofvan sid. 7, 10.

185. Inventar. n:o 144, 167; H:fors Dgbl. & Hufvudstadsbl. 1870, n:o 285; Finl. tidskr. 1, 45; Historik II, 97.

186. Virmo omkr. 1870.

I åker invid prestgården upplöjdes i slutet af 1860 eller början af 70 talet ett antal gamla *silfvermynt* mest *anglosachsiska* men äfven *tyska* från medeltiden. Alla referentens försök att förvärfva dem till kabinettet motades af socknens däv. kyrkoherde. Mag. J. Sjöros, som senare utredd, att fyndet bestod af 53 mynt, hvaribland äfven ett Karl XI:s af 1668 (utan tvifvel inblandadt från något annat fynd!), lyckades till fornminnesföreningens samlingar erhålla 4 *anglosachsiska* Ethelred och Knut, samt 1 *tyskt* Otto III (983—1002), men aterstodens öde är okänt.

187. Eckerö kapell 1870.

På varen upptogo ur gårdsplanen a hemmanet n:o 14 i *Storby* by häradsdomaren Er. Bengts döttrar 10 smärre och 2 större *svenska silfver-* och 426 d:o *kopparmynt*, alla från 1600 och 1700 talen: inlöstes för fm. 34,81 p.

188. Parikkala 1870.

Under en större sten a bonden And. Roihos hemman, *Koitsanlaks* by, hittade 59 (ej 40, ej 63 ss. äfven uppgifves) *svenska silfvermynt* — 1, 2 och 3 ören samt 1, 2 och 4 mark — af aren 1664—1710, äfvensom 1 *ryska* rubel 1710

186. J. Sjöros: Mynämäen kiblak. i Fmfs tidskr. VIII (1887), 101 f. med 3 myntbilder. Ofvan sid. 10, 15, 21.

187. Gavern. skrifvelse 1870 ²⁴/₅; Konsist. prot. d. ¹⁰/₆ § 9; Brefregistrat. d. ¹²/₁₀; Inventar. n:o 160; Historik II, 99.

188. Civilexps skrifvelse 1870 ¹⁸/₇, ¹/₈, ³/₁₂; Konsist. prot. d. ¹⁷/₂ § 2; Inventar. n:o 161; Fmfs tidskr. 1, 45; Historik II, 99.

och 1 enkel fingerring af silfver med krusiga sirater och raka streck (alt 19 $\frac{1}{2}$ lod), inlöstes för fm. 40,20 p., ringen ($\frac{1}{2}$ lod) för fm. 1.

189. Libelitz 1870.

I *Liperi* by ä *Itranieni* udde och prosten Europæi arfvingars skattehemman n:o 74 uppgräfdes på vären af bonden P. Kimmunen en liten stenkopp med inmeliggande 201 *ryska* dengas (9 lod). Inlöstes för fm. 24,50 p.

190. Limingo, Lumijoki 1870.

Torparen A Träff från Lumijoki kapell faun i oktober vid plöjning i ett kyttland 1 *holländsk dukat* 1654 samt 36 *silfvermynt*, nml. 19 *tyska*, *holländska* och *polska* 1543—1656 och 17 *scenska* 1640—1703. Inlöstes för fm. 176,96 p.

191. Reso 1870.

A *Ingois* gard hittades i decemb. 5 *scenska kopparmynt* 1710—13. Inlöstes ej.

189. Civilexps skrifvelse 1870 $\frac{17}{12}$; Konsist. prot. d. $\frac{17}{12}$ § 2; Brefregistrat. 1871 $\frac{19}{1}$; Inventar. n:o 162 & 171; Hbl. & H:fors Dagbl. 1870 n:o 285 och stud. A. Mononens bref om fyndet; Fmf:s tidskr. 1, 45; Historik II, 99.

190. Gvern. skrifvelse 1870 $\frac{17}{11}$; Konsist. prot. d. $\frac{7}{12}$; Inventar. n:o 170; Hbl. & H:fors Dgbl. 1870 n:o 285; Fmf:s tidskr. 1, 45; Historik II, 99.

191. Hbl. 1870 $\frac{16}{12}$; jfr Fmf:s tidskr. 1, 48.

192. Sysmä 1870.

A *Joutsa* räntetorp under *Värilä* kaplansbol i *Väärämaa* by och beläget invid *Ylimäinen* insjö, 3 verst åt sidan från *Ruoppi* gästgifveri, der vägen går mot *Heinola*, fann abon *Henr. Johansson* i oktober, då han plöjde sved å en holme i sjön, ett större antal *silfrermynt* och annat arbetadt silfver. Hemlighallande saken för sin husbonde, hastade mannen till *Heinola*, der han föryttrade sin skatt „åt någon, jag vet icke hvem“ skrifver d. 18/11 kaplanen pastor *E. J. Blom* till referenten. Fyndet hade nämligen dåmera genom tidningarna blifvit bekant.

Redan i slutet af oktober utbjöds det genom farmaceuten *A. Domander*, i kommission, till myntkabinetten. Det utgjordes af: *a)* en förut hopringlad *silfrerten* af $3\frac{1}{2}$ kvarters längd och ungef. $\frac{1}{4}$ tum bred, på inre sidan flat och stämplad med tvenne $\triangle$, på den yttre trekantig, vid ena ändan afhuggen, vid den andra slutande i en hake. — således af det slag, som i medeltiden begagnades som betalningsmedel; *b)* 1 *silfrerarmring*, krusad i spiral med sammanvirade ändar; *c)* hälften af ett *bröstspänne*, smidt af ett stycke liknande tenen, här och der med sirater i perlform; *d)* 98 *silfrermynt*, om hvilka här efteråt. De förstnämde trenne föremålen vägde i lod $3\frac{5}{8}$, $1\frac{3}{4}$ och $\frac{5}{8}$, mynten $9\frac{7}{8}$, det hela $15\frac{7}{8}$, priset vore fm. 36.10 p.

---

192. Inventar. n:o 166; Hbl. och H:fors Dgbl. 1870 n:o 258, hvaremot referentens erinran i det senares n:o 259 och i det förras n:o 260; Pastor *E. J. Bloms* bref d. 27/11; Magistratens skrifvelse d. 29/11; Brefregistrat. d. 7/12; Hbl. & H:fors Dgbl. n:o 285 d. 8/12; Fmf:s tidskr. 1, 45; Rektorsberätt, sid. 61; *Aspelin*, *Alk.* sid. 358; *Historik* II, 99. Ofvan sid. 10.

Innan köpet humit verkställas och mynten närmare granskas, ankom till konsistorium en skrifvelse af d. 29¹¹ från magistraten i Heinola, som ansåg sig i embetsväg manad att till inlösen hembjuda de redan i Helsingfors befintliga pjeserna. Detta blef blott till vinst för upphittaren, ty fyndet betaltes nu författningsenligt med fm. 42.86 p.

Mynten voro: *a)* 16 *anglosachsiska*, 15 Ethelred och 1 Kunt, alla välbehallna, *b)* 76 *tyska* från medeltiden och *c)* 6 *arabiska*, nämligen

1 Abbasid från Vasith 287 = 900 för kalifen Almu'tazhid (Tornb. 105, 448), genomborradt; 1 Samanid från Alschasch 283 = 896 för kalifen Almu'tazhid och emiren Isma'il ben Ahmed (Tornb. 157, 15), med ögla; 1 d:o från d:o 295 = 907 för Almuktafi & Ahmed ben Isma'il, med ögla; 1 d:o från Enderabe 305 = 917 för Almuqtadir & Nazr ben Ahmed (Tornb. 192, 266), med ögla; 1 fragment hvarpa blott läsligt: 'hd., 'llh., mhmd., Abû Nazr (Bekr?), jfr Tornb. p. 306 init., annars hvarken hos honom eller Fraehn en sådan fränsida och ordfördelning, ej heller Abû Nazr; 1 numus spurius (?), som det tyckes, från Enderabe, med ögla. Af de vidnitade öglorna kan slutas, att mynten varit fästa vid något smycke, halsked eller dylikt, hvarifran de imman nedgräfningen lossnat.

193. Hvittis 1870.

I kyrkobyn vid nedrifning af en äldre badstuga funna 4 *platinjut* fyradaler, inlöstes för fm. 25.20 p.

---

193. Guvern. skrifvelse 1870 ¹⁰/₁₂; Brefregistret. 1871 ¹/₂. Bortglömda i Inventariet.

194. Perno 1871.

I kyrkobyns aker funna (redan på 1850 talet) 2 äldre *kopparmynt*, det ena prägladt i Over-Yssel 1741, skänkta af mag. V. Öhberg.

195. Helsingfors 1871.

Vid planering af studenthustomten funnet på varen 1 mindre *sachsiskt* silfvermynt 1658. Ett par andra *mynt* skola hittats da stenföten lades.

196. Ekenäs 1871.

I stadens omgifningar funna 1 *svenskt silfvermynt* 1583 och 2 *ryska kopparmynt* från 17 seklet, skänkta af hofradet Konst. Wulisma.

197. Utsjoki 1871.

Uppgifvet som fynd derstädes 1 större *nederländskt silfvermynt* 1660; inköpt för fm. 4 af befallningsman Lundholm.

198. Högland 1871.

Inlöstes för fm. 20 på somrarne 1870 & 1871 derstädes funna: *a) a Norby* eller *Saurikylä* hemman vid sten-

194. Inventar. n:o 172; Fmfs tidskr. 1, 46.

195. 196. Inventar. n:o 178, 182; Fmfs tidskr. 1, 46; Historik II, 98.

197. 198. Inventar. n:o 180, 183; Fmfs tidskr. 1, 46; Historik II, 100.

brytning 7 *svenska silfvermynt* Erik XIV och 2 *ryska den-
gas*: b) på holmen *Länsiviiri* i ett kummel, som gossar
söndrade, 12 *svenska kopparmynt* 1614—75; äfven på en
annan holme, *Itäviiri*, skola kummel finnas.

199. Ilomants 1871.

På sommaren jordfynd i *Meluselkä* by, hvarur 2 *svens-
ka kopparmynt* 1636 & 1691 skänktes af gästgifvaren Pii-
ranen och pastor Albinski.

200. Brahestad 1871.

Jordfynd i nejden 3 *svenska kopparmynt* Gustaf I,
skänkta af fröknarna A. Häggström och J. Montin.

201. Viborg 1871.

Af konstförvandten J. Lindström skänktes 1 *svenskt
silfvermynt* 1692 samt 7 *svenska* och *ryska* kopparmynt,
funna i Viborgs stad.

202. Lojo 1871.

I *Hiivis* (trol. *Hiitis*) backen en bonde funnit 1 *tur-
kiskt guldmynt* (prägladt i Damaskus 1604[?]), hvilket skall

---

199. Inventar. n:o 185, 186; Konsist. prot. 1871 ²⁷/₉ § 15;
Fmf:s tidskr. 1, 46; Historik II, 98.

200. 201. Inventar. n:o 187, 201; Fmf:s tidskr. 1, 46; Histo-
rik II, 98.

202. Inventar. n:o 203; Konsist. prot. 1872 ¹/₃; Rektorsbe-
rätt. sid. 60; Fmf:s tidskr. 1, 47; Historik II, 98.

legat bland bitar af bernstensringar, såldes till guldsmeden J. E. Fagerroos i Helsingfors och skänktes af honom genom förmminnesföreningen till myntkabinettet.

203. Saarijärvi 1871.

I *Paajala* by jordfynd i oktober 76 *svenska silfvermynt* från 1600 och 1700 talen.

204. Tuusniemi 1871.

I kyrkobyn, hemmanet n:o 1, mellan grundstenarne till en gammal bod hittades i maj, dels lösa, dels inlagda i en näfverkont, 119 mycket nötta *silfvermynt* mest *svenska riksdalrar* och mindre slantar från Karl XII:s och Gustaf III:s tider; inlöstes blott tre, näml. 1 *holländskt* 1620, 1 *svenskt* Kristina och 1 *cyskt* 1739, vägande $4\frac{7}{8}$ lod, för fm. 13.16 p.

205. Gustaf Adolfs socken 1871.

I maj paträffades i *Joutsjärvis, Koljoki* hemmans n:o 2 åker inlagda i en kopparask 21 *svenska silfvermynt* 1779—82, hvaraf 6, vägande $8\frac{3}{4}$ lod, inlöstes för fm. 25.38 p.

203. Hbl. 1872 ¹²/₃, i „Vasa bref“: Anmälan i Fmf. d. ¹³/₃, refererad i Hbl. & H:fors Dgbl.; Fmf:s tidskr. 1, 49 (läs 1871, ej 1872).

204. Konsist. prot. 1872 ¹⁴/₉ § 7; Inventar. n:o 219; Fmf:s tidskr. 1, 47; Historik II, 100.

205. Konsist. prot. 1872 ¹⁴/₉ § 8; Inventar. n:o 221; Fmf:s tidskr. 1, 47; Historik II, 100.

206. Kuopio 1871.

I *Halsala* boställes aker nära staden funnet 1 *svenskt kopparmyut*, aflängt och alldeles utnött.

207. Jaakimvaara 1871.

Vid akerplöjning i *Metsämila* by hittades 1 *österrikiskt silfrermyut* Albertus & Elisabeth af Nederl. (1599—1621), skänktes af prosten G. M. Jäderholm.

208. Jokkas 1872.

Femna a *Vehmais* gårds egor 1 *svenskt silfrermyut* 1655 samt 9 *svenska* och *ryska kopparmyut* 1635—66 och 1718—93, skänkta af stud. H. Grotenfelt.

209. Helsingfors 1872.

För fm. 2 inlöst af en arbetskarl i trädgården a *Karamsinska villan Huguäs* funnet 1 *sachsiskt silfrermyut*.

210. Kronoborg 1872.

I *Sarioja* by vid akerplöjning funna i näfveromslag 4 *ryska* dengas, skänkta af tulluppsyningsmannen i Heini-

206. Inventar. no 228; Fmf:s tidskr. 1, 47.

207. Inventar. no 237, n; Fmf:s tidskr. 1, 48; Historik II, 99.

208. Inventar. no 206; Fmf:s tidskr. 1, 47; Historik II, 98.

209. Inventar. no 214; Fmf:s tidskr. 1, 47; Historik II, 100.

210. Inventar. no 215 & 231, b; Fmf:s tidskr. 1, 47 bis; Historik II, 99.

semmaa ö A. A. Alopæus, samt 23 d:o skänkta (1873) genom förmimmesföreningen af stud. Arv. Genetz med erinran att dylika mynt af traktens allmoges kallas „puolanlehtiä“ eller „tipoja“.

211. Idensalmi 1872.

A *Salalmi* bruks *Postila* hemman två fynd, hvardera inlagdt i näfverrifva omedelbart under jordytan, tillsammans 72 *svenska silfvermynt* 1660—1739, nml. 38 tvåmark, 2 enmark och 32 femören. Inlöstes 67 för fm. 90,96 p.

212. Storkyro 1872.

A *Varpula* kaplansbol i Kyro elfs strand hittad 1 *svensk sextonöres silfverklipping* 1564, inlöstes för fm. 4,40 p.

213. Kuortane 1872.

Klockaren Klemetti skänkt 4 *svenska kopparmynt* 1606—1806, femma dels i jorden, dels under kyrkans golf. Hans uppgifter opalitliga, ty insändt ock 1 italienskt k. mynt af 1861, hvilket han föregaf efterlemnadt af Ryssarne i G. Karleby under orientaliska kriget 1854.

211. Civilexps skrifvelse 1872 $\frac{17}{6}$; Konsist. prot. d. $\frac{14}{9}$ § 5; Inventar. n:o 218; Fmf:s tidsk. 1. 47; Historik II, 100 (orätt att alla inlösta).

212. Konsist. prot. 1872 $\frac{14}{9}$ § 6; Inventar. n:o 220; Fmf:s tidskr. 1. 47; Historik II, 100.

213. Inventar. n:o 223; Historik II, 98.

214. Muhos 1872.

I kyrkobyn och *Auttila* hemmans gårdsplan uppräffades 58 *plåtmynt* fyra-, två-, en- och halfdaler, af 1710—64, samt 2029 *kopparslantar* två- och ettören af 1730—68. Deraf inlöstes för fm. 244,90 p. (inberäknad förslingen) bland plåtarna 26, nml. fyradaler af 1724, 25, 31, tvådaler af 1728, 49, 53, endaler af 1727, 30, 40, 45, 46, 52, 53, 54, 57, 58, 63, 64 och halfdaler af 1735, 41, 45, 46, 52, 53, 54, samt 32 slantar.

215. Pielisjärvi 1872.

I *Lieksa* by på sommaren funna 2 *svenska silfvermynt* Johan III & Gustaf III samt 15 *ryska dengas*.

216. Kivinebb 1872.

Vid prestgårdens nybyggnad a *Linnamäki* funnet 1 *tyskt* medeltidsmynt, skänkt (1874) af stud. Hertz.

217. Salmis 1872.

I *Uusikyli* by hittats en massa äldre *ryska kopparmynt*, inlöstes ej.

---

214. Govern. skrifvelse 1872 ¹⁴/₁₁; Brefregistrat. d. ¹⁰/₁₂, 1873 ⁵/₃; Inventar. n:o 227; Fmf:s tidskr. 1, 17 (ett par smärre tryckfel!); Historik II, 100.

215. Inventar. n:o 235, 237, q; Fmf:s tidskr. 1, 48; Historik II 99.

216. Inventar. n:o 256; Historik II, 121. Ofvan sid. 10.

217. Civilexps skrifvelse 1873 ¹⁵/₃; Konsist. prot. d. ²⁹/₃ § 3.

218. Juuga 1872.

Bonden Väyrynen i sin åker i en „trefva“ funnit 61 *svenska* riksdaler och 1 tredaler från Gustaf III:s och IV:s tider.

219. Temmes kapell 1873.

Vid plöjning på skilda ställen funna 4 *svenska* ören af 1666, 1 *polskt silfvermynt* 1593, 1 *svensk* $\frac{1}{12}$ riksdaler 1778. De 4 förstnämnda hittades på *Pantala* gård ($\frac{1}{2}$ verst från Ollila gästgifveri), ett stenkast från elfven, under en gammal vedtraf jämte atskilliga kopparslantar, en söndrig läderkask och en svärdsslida. Skänktes af stud. J. Foudila genom fornminnesföreningen.

220. Rovaniemi 1873.

Derstädes funnet 1 *kopparmynt*, skänkt af nämndeman J. Hoikka. Jfr n:o 79 & 169.

221. Ylivieska 1873.

Derstädes funna 4 *svenska kopparslantar* Karl XI.

222. Vihandi 1873.

Derstädes funna 2 *svenska kopparmynt*, gåfva af fröken J. Montin.

---

218. Abo tidn. 1873 n:o 161 efter U. S.; Fmf:s tidskr. 1, 49.

219. Inventar. n:o 234, e. f. g.; Fmf:s tidskr. 1, 47 f.

220. Inventar. n:o 234, h.

221—222. Inventar. n:o 237, b—f 238, 239, 242, a. e.; Fmf:s tidskr. 1, 48; Historik II, 98ff.

223. Pyhäjoki 1873.

I *Linningoja* bys *Palus* hemman funna på en stor flat af jord öfvertäckt sten 10 *svenska silfvermynt* och omkr. 35 *kopparmynt*, af hvilka senare 8 till myntkabinettet. Dylika jordfynd skola ofta gjorts a orten.

224. Kalajoki 1873.

Jordfynd 1 *svenskt kopparmynt* klipping Johan III. skänk af arrendatorn Lagström.

225. Borgå socken 1873.

A *Källsund* vid en källa funna 2 äldre *svenska kopparmynt*.

226. Kumo 1873.

I *Rauta (Ranta?)* hemmans aker på sommaren hittadt 1 litet *silfvermynt* 1559, inlöst för fm. 1.

227. Qveflax 1873.

I *Vässon* bys mark funnet 1 litet *svenskt mynt* Kristina.

228. Svensksund 1873.

I juli upptaget af skepparen S. Brunila ur fartyg sjunket vid *Lehmensaari* holme invid Svensksund 1 *ryskt kopparmynt* 1772.

228a. Reso 1873.

Fynd a *Luonoma* ö: 9 *silfvermynt* Johan III, Sigismund och Karl IX samt 10 *kopparmynt*, äfvensom 1 silfversked, brösspänne m. m. Af forminnesföreningen öfverlemnats till hist. etnogr. museum.

229. Sibbo 1874.

Funna i *Hindsby* gårds mark vid plöjning 2 *svenska kopparmynt* 1669. Gifvaren baron Ax. Mellin meddelat, att ofta förut fynd derstädes skett.

230. Nadendal 1874.

Kantor K. Lignell skänkt 2 smärre *svenska silfvermynt* Johan III och Karl XI, hittade i en gammal kista i kyrkobodan.

231. Orihvesi 1874.

Possessionaten Boisman skänkt 2 *svenska kopparmynt* Kristina och Karl XII, funna a *Holma* gårds mark.

232. Laukas 1874.

I *Särkisalo* byamark funnet 1 *svenskt silfvermynt* 1617, skänkt af bonden Er. Hindikka.

228a. Rektorsberätt. sid. 71.

229—233. Inventar. n:o 242. a. 244. 245. 249. 257: Historik II, 121; Konsist. prot. 1874 ²/₉.

233. Helsingfors 1874.

I jorden på *Högholmen* funnet 1 *svenskt mynt* 1535, skänkt af borgaren S. Nikolajev.

234. Kankaanpää 1874.

I *Honkajoki* by vid gräfning i kaplansbolets åker funnos 2 $\frac{1}{2}$ skålp. *kopparmynt*, deraf 11 *svenska* ören och skillingar 1719—99, resten *svenska* och *ryska* slantar från början af 1809 talet. Inlöstes ej. Jfr n:o 152.

235. Vederlaks 1874.

I *Häppilä* by vid dikesgräfning i åker funna 572 *ryska* femkopeksslantar 1766, 1773 och 1791, inlöstes ej.

236. Jaakimvaara 1874.

I *Kalksalo* byamark funnet 1 *svenskt* öre 1634, skänkt af tulluppsyningsman A. A. Alopæns genom förminnesföreningen.

237. Kexholm 1874.

I mejden af staden funna $\frac{1}{6}$ *svenskt* öre 1683 samt 1 *rysk* denga, på skilda ställen.

234. Civilexps skrifvelse 1871 $\frac{22}{10}$; Konsist. prot. d. $\frac{7}{11}$ § 5; Brefregistrat. d. $\frac{15}{11}$; Historik II, 129.

235. Civilexps skrifvelse 1874 $\frac{2}{11}$; Brefregistrat. d. $\frac{15}{11}$; Historik II, 129.

236—239. Inventar. n:o 258, a—h; Historik II, 121.

238. Korpiselkä 1874.

I kyrkobyn funnen 1 *scensk* ettöres kopparklipping 1625, skänkt af d:r H. Backman i Impilax.

239. Pojo 1874.

I stranden af *Ängsholmen* i Pojo viken funnet 1 *scenskt* $\frac{1}{6}$ öre 1673, skänkt af fröken A. Pipping.

240. Kjulo 1874.

I Kjulo träsk på grundet *Kirkkokari* l. *Kirkkoluoto* $\frac{1}{2}$ aln under jordytan hittade 22 förrostade *scenska kopparmynt* från 17 & 18 seklen, skänkta af kyrkoherden Kl. Sumelius. Äfven andra fynd derstädes, sasom några *små silfvermynt* (brakteater?), hvilka vid berörandet sönderfölla till grus.

Enligt traditionen skall på nämnda holme funnits en kyrka eller ett kloster till minne af S:t Henriks mord, och troligt är, att äfven i senare tider offergäfvor der fram-buros.

241. Hirvensalmi 1874.

I *Lelkola* byamark på sommaren i akern funna omkr. 20 mynt, deraf 2 *scenska* Johan III:s silfverklippingar fyramark, skänkta af handl. F. V. Pykkänen.

---

240. Inventar. n:o 258, i: Historik II, 121. Jfr Killinen: Loimijoen kieldak. i Fmfs tidskr. II, 97 & Suomi 1860, sid. 308.

241—243. Inventar. n:o 258, k. I, 260: Historik II, 121.

242. Mouhijärvi 1874.

A *Suoju* hemman i jorden funnet (år 1872) 1 *svenskt silfvermynt* sextonöre 1559, skänkt af boställsinspektör H. Hjerpe.

243. Kivinebb 1874.

Kyrkoherden Joh. Hertz skänkt 1 *svenskt silfvermynt* 1701. jämte ett antal (17?) dylika och lika välbehållna hittade på sommaren i prestgårdens åker.

244. Räisälä 1875.

I *Markkola* by under en afbränd videbuske på en äng nära Heliseva sjö påträffade 14 $\frac{3}{4}$ skalp. *svenska* quartören från 1700 talet, hembud af bonden Rouhiainen afslas.

245. Messuby 1875.

I akern a *Haihara* militieboställe funnen 1 *svensk dukat* 1668, inlöstes för fm. 11.60 p. + 1.45 = fm. 13.5 p.

246. Helsingfors 1875.

I botaniska trädgården funnet vid gräfvning 1 äldre sällsynt *kopparmynt* samt följande ar dersammastädes 1 *svensk daler* 1715.

---

244. Civilexps skrifvelse 1875 ¹³/₂; Konsist. prot. d. ¹⁷/₃ § 3. 245—247. Inventar. no 261, a: 271, 255, 272; Historik II, 129.

247. Sibbo 1875.

I aker a *Murtas* hemman. *Hangelby* by, af bonden Ö. F. Bäckström upplöjda 48 *plätmynt*, vägaude 254 skälp. Deraf inlöstes 24 för fm. 131.63 p.; der J. A. Florin köpte resten.

248. Libelits 1875.

Vid *Huosiolampi* hemmans badstuga hittad 1 *svenskt* fyraöre 1672.

249. Hiitis 1875.

Vid gräfning a kaplausbostället funna i mark, som varit fullmogen skog, 3 *svenska mynt*, nämligen tvåören 1667 och ettöre 1672, skänkte af kyrkoherden Kl. Sumelius i Kjulo.

250. Muhos 1875.

Funna på skilda ställen 7 *svenska silfvermynt* samt vid kyrkans reparation (1872), under dess golf 2 smärre *silfvermynt* och 11 *kopparmynt*.

251. Abö 1875.

Derstädes funna: *a)* vid gräfning i underjordiska gangar under Aura badhusinrättning invid Porthanska sqvären 5 *svenska mynt* 1592—1720; äfvensom 1 *ryskt* Peter I och 3 diverse nyare, under golfvet å samma tomtplats; *b)* vid järnvägsarbete nära slottet: 2 smärre *svenska silfvermynt*

Johan III & Gustaf III samt 4 *svenska* och 1 *ryske* kopparslantar: c) vid gräfning i en trädgård: 19 diverse *svenska*, *ryska* och *tyska* mynt, det äldsta Karl IX, skänkta: d) vid „Sista Styfvern“ på okänd tid funna 2 *svenska silfvermynt* af 1575 & 1637, eges af Abo hist. museum.

252. Pudasjärvi 1875.

Funna på hösten i *Sarajärvi* by vid nedrifning af en stugas eldstad 4 *plåtmynt* tvadaler 1712 & 1747, endalder 1746, fyradaler 1730, inlöstes för fm. 22.50 p.

252a. Ruskeala 1875.

I *Kaalamo* by dikesgräfvare a brukspatron Arppes egor paträffat en stor mängd *kopparmynt*, hvilka de hemligen försalde till smeder i Sordavala. Tjugu *plåtmynt* (ur samma fynd?), tillvaratagna af förvaltaren Jankovski, sändes delvis till Göteborg.

252b. Sordavala sin omkr. 1875.

Flera hundra *kopparmynt* från Gustaf II Adolfs och Kristinas tid. Ett antal deraf, hvaribland några i Nyköping slagna ören, eges af Sordavala museum. Jfr no 330.

---

252. Brefregistrat. 1876 ^{31/3}, ^{28/3}; Inventar. no 276; Historik II, 129.

252a. H:fors Dgbl. 1876 ^{7/2} efter Ilmarinen.

252b. Meddelande af dr O. A. Forsström genom lektor K. A. Hougberg.

253. Hausjärvi 1876.

Nära *Hikiä* station i åker funna 9 *smärre silfvermynt*, deribland 1 *svensk* klipping 1571 samt 22 äldre *kopparmynt*, skänk af handl. G. R. Silfverblad.

254. Pusula kapell 1876.

Funnet i akern 1 *järnaftryck* af adwersen till universitetets jubelmedalj, skänk af stud. W. Heimbürger.

255. Kumo 1876.

Fran grafvält vid *Juupelin-* l. *Kalvomäki* i *Köömilä* by, belägen 8 verst fran kyrkan, insamlade Killinen en stor mängd, sedermera till universitetets etnogr.-hist. museum öfverlatna fornsaker, deribland tvemme bronsvigtter å 33,84 och 32,41 gram, samt ett mycket nött, genomborradt och saledes som hängpryduad begagnadt *arabiskt silfvermynt*, på hvilket man trott sig läsa namnet af Oqailid fursten Abu Hassan, reg. 996 -1000 e. Kr. [?].

256. Brahestad 1876.

I åker nära staden funna 6 *svenska kopparmynt* 1663—1764.

253. 254. Inventar. no 281, 286; Historik II, 122.

255. Rektorsberätt. sid. 53; Killinen: Loimijoen kihlak. i Fins tidskr. II (1877), 65, 121; F. Mus. 1894. Afbildningar (dock ej myntet) hos Aspelin, Antiqu. p. 286 ff. Ofvan sid. 10, 17.

256—258. Inventar. no 289, b, c, f; Historik II, 122.

257. Hangöudd 1876.

Vid fästningsarbete funnen 1 tem. polett.

258. Rautus 1876.

I *Variksala* bys aker funnet 1 *svenskt silfvermynt* 1665, genomborradt, skänktes af kronolänsman Lundgren.

259. Abo 1876.

Vid gräfnng a gata utanför fabriksfirmans Chrichton & Co mekaniska verkstad funna 88 *platinmynt* 1715—1739; deraf inlöstes 61, nml. *a*) tvadaler 1717, 19 (2), 21 (2), 22 (2), 25, 26, 27, 28 (2), 29, 30 (2), 32, 35 (2), 36 (2), 39; *b*) endaler 1715 (2), 16 (2), 20 (2), 23 (2), 26, 27 (2), 28 (2), 29, 30 (2), 32 (2), 33, 34, 35, 36; *c*) halfdaler 1715, 20, 21, 22, 23 (2), 25 (2), 26, 27, 28 (2), 30, 33 (2), 36, 39; tillhopa vägande 6 lisp. 15 skalp., pris fm. 151.88 p.

260. Åland, Saltvik 1876.

Ett högst märkligt fynd gjordes härstädes d. 12 juni a *Berdthby* bys hemman n:o 3 af bonden Karl Mattssons

---

259. Konsist. prot. 1876 ²⁹/₉ § 6; Brefregist. d. ¹⁷/₁₁; Inventar. n:o 290; Historik H, 130; Hbl. 1876 ¹⁷/₄, n:o 189?

260. Guvern. skrifvelse 1876 ¹/₇; Konsist. prot. d. ²⁹/₉ § 5 och Brefregistrat. af s. d.; Historik H, 115 f. 130 (rättelse: myntet från Chosruschad normuz är ej funnet i Berdthby, utan i Hammarudda, se förut); Zeitschr. d. D. Morgenl. Gesellsch. XXXI, 529). Angående fyndlokaliteten: Radloff, sid. 69; Bref från dr. K. A. Bomansson 1876 ⁴⁰/₁₂ till referenten; Hlj. Appelgren; Muinaislinnat i Emfs tidskr. XII, 2 f. med teckning af Borgön. — Hr A. Hackman

tvenne unga söner. Utsände till en äng efter gårdslen, varnade de vid pass 100 famnar från hemgården och blott 3 kvarter till venster om körvägens hjulspår något ur den släta marken framskymtande föremål. Ett par tag med en hacka bragte i deras händer en söndersprungnen, redan förvittrad *kopparflaska* och en stor mängd derur fallna *silfvermynt*. Flaskan mätte i höjd ungef. 8 och i diameter ungef. 5 tum; dess lock och botten voro loss, det förra konstmässigt eiseleradt och försedt med en $2\frac{1}{2}$ tums rund öppning. Mynten till antal af öfver 800 voro *arabiska*, dels hela, dels styckade.

Äfven sjelfva lokaliteten för fyndet är anmärkningsvärd. Från den omkring 2 kilometer öster om socknens kyrka belägna byn leder en af allmogen s. k. „gata“ — eller den redan nämnda, mellan gårdesgård å hvardera sidan strykande och sedan gammalt om sommaren flitigt trafikerade körvägen — mot söder till *Andthöle* och *Borghöda* byar. På den senares mark uppstiger *Borgön*, en isolerad bergskulle, hvarest lemningar af en forntida forskansning benämnd *Vikingahöle* ännu sta att ses. Dessa lemningar utgöras af en medels hopstaplade grofva stenar bildad mur.

---

meddelar mig genom bref (1898 ¹¹/₂), att i H. Hildebrands uppsats om Förlhagen fyndet på Gotland (*Antiqv. Tidskr. f. Sverige* 1870) afbildas ett kopparkärl af „omisskämnelig likhet“ med det från Berdthby. Äfven i det förra lingo en stor mängd mynt — mest kufiska från 900 talet och tyska, några få anglosachsiska och byzantinska — samt dessutom smycken af silfver och en liten tacka af guld. „Kärlet har liksom det aländska en halsöppning å locket och ungefär samma diameter som vart. Höjden kunde ej mera angifvas. De olikheter som förefinnas mellan de bada askarna i afseende å det sätt, på hvilket sidostycket är fäst vid öfver- och understyckena, anser jag mindre väsentliga, då ju hufvudformen är densamma.“ — — Ofvan sid. 8. 10. 18.

hvilken i längd af mer än 500 alnar omgifver berget pa alla tillgängliga ställen.

Redan Borgöns blotta namn anger, att den fördom varit kringfluten af vatten, men jämväl traditionen mäter derom i öfverensstämmelse med naturbildningen. Nedantill hafva vi pa ena sidan den laga och sankta Borgängen, pa den andra det lilla Andtböle träsket, öfver hvilka hafvet tvifvelsutän i fördomtimma strömmade in genom den ännu djupt i landet trängande Saltviksfjärden. Ja, för någon tid tillbaka sags till och med en i berget inslagen järnring vid hvilken, enligt folksägen, vikingarne plägade fästa sina skepp.

Pa vikingaperioden pekar också sjelfva fyndets ålder (se nedan). Måhända får man därför antaga, att skatten ursprungligen varit gömd i strandvattnet och först genom markens höjning stannat pa det torra, ty annars låter sig dess förekomst så nära jordytan på en mangbesökt stig svarligen förklara.

Pa vanligt sätt hembjudet universitetet, inlöstes fyndet, hvars vikt, flaskan oberäknad, utgjorde 5 skalp, 10 lod, för fm. 471.94 p. Härvid förekommer det egendomliga, att myntens antal uppges i guvernörens memorial till „omkring 700“, men i universitetets svarsskrifvelse till „648 hela och 216 styckade“, samt i referentens anteckningar och dechiffreringskladd till „818 dels hela, dels fragment“. Sistanförda uppgift verificeras af dervid bifogade specifikation: „hittills (i juli l. augusti 1876) dechiffrerade 650, återstod, troligen till någon del bestämbar: 58 med skrift skönjelig pa endera sidan samt 78 med skrift skönjelig pa bada sidor, deremot 27 alldeles utslitna pa bada sidor och 4 s. k. plantsar eller sma runda silfverplat-

tor. ännu opräglade, samt en skärfva af ett *pehlevimynt*, summa 818.”

En detaljerad beskrifning af samtliga ifrågavarande mynt blefve här altför vidlyftig, hvarför några allmännare antydningar må göra tillfylles.

De 650 annorstädes dechiffrerade mynten — 507 hela och 143 styckade —, på grund af hvilka fyndets ålder temligen säkert kan fixeras, tillhöra alla 100 och 200 talen af hidschran, nogare åren 122 — 277 = 739 — 890. Men äfven antaget, att bland de till tidslegenden defekta, kunde uppdagas ett eller annat af senare årsdatum än 277, så finnes dock intet, hvarpå läses något yngre kalifnamn än Ahm'tamid 'alallah, som regerade 256—279. Mynten nä följaktligen mycket nära intill, men icke in i Samanid perioden, och utgöra liksom ett föreningsband mellan de två aländska fynden i Hammarudda af 1865 och i Asgarda 1869. I majjader äro 4, alla präglade i Vasith åren 122, 124, 125 och 130, de öfriga nästan uteslutande Abbasider.

Näst nyssnämnda 4 från Vasith af åren 122—130 märkas bland resten dechiffrerade: 17 från Alkufa 132—252, 10 från Albazra 134—252, 14 från Arminia 144—255, 3 från Ahraj året 147, 42 från Ahmuhamadija 150—251, 156 från Baghdad 150—261, 4 från Arran 152—194, 1 från Dschaj året 162, 2 från Alharunia ar 170, 1 från Sedschistan ar 173 (jfr Fraehn 11* n:o *136 & p. 13* n:o *145), 1 från Zerendsch ar 180, 7 från Balch 182—190, 1 från Alrafiqa ar 188, 7 (?) från Ma'din alschasch 190—200?, 4 från Nisabur 193—197, 54 från Samarqand 194—253, 1 från Herat ar 194, 49 från Izbahan 197—251, 1 från Alraqqa ar 199, 20 från Merv 225—253 (vidare 1 af år 277?), 5 från Faris 228—257, 32 från Sermenra 233—261, 8 från Alschasch 247—261, 1 från Qom ar 250, 3 från Nizibin

251—252?, 2 från Bandscahir 259, öfver 200 af aren 132—261 (eller 277, se ofvan 1), på hvilka präglingssorten bortnötts eller bortbrutits eller aldrig funnits (se strax nedan).

Slutligen bör såsom något enastående för innehållet i detta fynd påpekas, att ett ovanligt stort antal, närmare 100, dertill hörande mynt utkommit i rörelsen blott half-färdiga. Så saknas adversen på 52, och reversen på 40, medan, enligt hvad redan anförts, 4 äro blotta plantsar. Sagda förhållande bekräftar rikligt det äfven annars kända faktum, att vid köpenskap mynten vägdes, ej räknades.

A). Liksom så många andra fynd, blef icke heller det i Berdtby paträffade fullständigt angifvet i hembudet till kronan. Detta synes deraf, att mer än ett år senare, eller i november 1877, doktor Bomausson på Aland öfverkom 2, enligt uppgift, till detsamma hörande dirhem, hvilka han förärade till universitetets myntkabinett. Tyvärr innehålla dock referentens anteckningar intet vidare härom.

261. Vindala 1877.

I kyrkobyns *Lillstrands* hemman stötte man vid dikesgräfnng ett kvarter under jorden i hard lera på 10 *plattmynt*, 6 endaler 1715, 29, 42, 46, 48 (2), samt 4 halfdaler af 1716, 46 (3). Inlöstes för fm. 15.50 p.

---

261. Konsist. prot. 1877 ³/₉ § 16, ⁵/₁₂ § 7; Inventar. n:o 293; Historik II, 130.

262. Heinjoki 1877.

Assessoren R. Grottenfelt i oktober förärat å hans gods *Ristseppälä* vid kärrodling funna *tyiska medeltidsmynt* från tiden omkr. 1050, 32 hela och 28 fragment samt skärfvor.

263. Viborgs socken 1877.

I *Lyykylä* by vid grundgräfnings hittats 1 *rysk femkopek* 1763, och i Viborgs stad vid gräfnings af kanal a Jakovlevs gård 2 *svenska kopparmynt* 1636 & 1671.

264. Tuusniemi 1877.

I *Ohtaniemi* by funnet 1 litet *ryskt silfvermynt* Peter I.

265. Helsinge 1877.

I *Hauhböle* vid gräfnings af källare funna 1 *svenskt silfvermynt* 1684 och 1 *franskt* Ludvig XIV:s i messing, skänktes af stud. G. E. Lindström.

266. Fredrikshamn 1877.

Vid gräfnings pa bebodd tomt funnet 1 *veriskt silfvermynt* Kristina, skänkt af d:r R. Ek.

---

262. Inventar. no 297: Rektorsberätt. sid. 50; Historik II, 122. Notis af referenten i H:fors Dgbl. no 277 och Morgonbladet no 238. Ofvan sid. 10.

263—267. Inventar. no 298, b. I. o. 299, 303, 306; Historik II, 122.

267. Nadendal 1877.

Jordfynd nära staden 2 smärre *svenska silfvermynt* Karl XI och Karl XII samt 1 d:o *kopparmynt* Johan III, skänkta af stud. E. Rindell.

268. Paavola 1877.

A *Pekkola* bys *Leppälä* hemman n:o 28 vid mullsläpning från ett gammalt pörtställe hittats 10 *platinmynt* tvådaler 1711, 12, 13, 14, 20 (2), 22, 32, 43, 47. Inlöstes för fm. 47.92 p.

269. Abo, Lemoudd 1877.

I två skilda bergskräfvor invid vägen från Abo till *Yli-Lemo* hemman, omkring 1 verst från mangården, nära *Lemo-udden*, hittade d. $\frac{29}{5}$ realskoleleven V. Söderlund: a) 15 *platinmynt*, mml. tvådaler 1712 (1), endaler 1716 (2), 29, 31, halfdaler (10) 1716, 21, 22, 23 (2), 24, 31, 33 (2), 36; b) 1225 *kopparslantar* 1640—1749. Hela fyndet inlöstes för fm. 49.50 p. Misstänkligt nog, uppdagades vid räkning af slantarna äfven en 10 penni af ar 1866.

268. Guvern. skrifvelse 1877 $\frac{27}{11}$; Konsist. prot. 1878 $\frac{11}{2}$ § 6; Inventar. n:o 308; Historik II, 130.

269. Guvern. skrifvelse 1878 $\frac{17}{1}$, $\frac{26}{3}$; Konsist. prot. d. $\frac{13}{2}$ § 7 och Brefregistrat. för s. d. och $\frac{9}{4}$; Inventar. n:o 309; Historik II, 130 (tryckfel: 1730 för 1736).

270. Aland, Brändö 1877.

I augusti uppräddes från ängsmark a en holme, kallad „Skären“ och underlydande hemmanet n:o 1 i *Asterholme by*, 4 *platmynt* 1742. Inlöstes ej.

271. Storkyro 1877.

En qvinna hittat i jorden a allmän gangstig ungef. 1 verst bortom *Laurola by*, 21 *scenska silfvermynt*, hvilka hon försalde till en landthandlande, men, efter att ha läst uppsatsen i almanakan, återkräfd och anmälde hos länsmanen. Hembjödös. Inlöstes för fm. 10.13 p. Voro 1 fyramark 1695, 2 tvamark 1695 & 1699, 18 smärre 1600—1710.

272. Euraamine 1878.

Jordfynd i *Lejante bys Ruikko* rusthall en hel mängd *scenska kopparmynt* från slutet af förra seklet. Inlöstes ej.

273. St: Martens 1878.

I *Hirvos bys* aker funna 2 *scenska kopparmynt*, det ena klipping, samt i *Jättälä nybygges* aker 1 *scenskt silfvermynt* 1667 och 1 d:o *kopparmynt* 1668.

270. Guvern. skrifvelse 1878 $1\frac{1}{2}$; Konsist. prot. d. $13\frac{1}{2}$ § 8; Inventar. n:o 310.

271. Guvern. skrifvelse 1877 $1\frac{1}{12}$; Civilexps d:o 1878 $\frac{2}{11}$; Konsist. prot. d. $13\frac{1}{2}$ § 5.

272. Guvern. skrifvelse 1878 $\frac{6}{5}$; Brefregistrat d. $29\frac{1}{5}$.

273. Inventar. n:o 325. a c; Historik II, 123.

274. Pöyttis 1878.

I *Kulhua* bys aker funnen 1 *svensk klipping* Johan III.

275. Klemis 1878.

Jordfynd 2 *svenska kopparmynt* 1635 & 1708 samt 1 *ryske* do 1739, skänkt.

276. Ruskeala 1878.

I kaplansbolets aker hittadt (år 1876) 1 *svenskt silfvermynt* 1665, skänkt.

277. S:t Michel 1878.

På slagfältet vid *Porrassalmi* funnet 1 *svenskt silfvermynt* Karl XI. skänkt.

278. Hirvensalmi 1878.

I *Kekkola* bys aker hittade 4 *svenska silfvermynt* Johan III. omländade med en trasa och gömda i den urholkade ändan af en mortelstöt. Skänk.

279. Karis 1878.

A *Supers* hemman i *Läppby* hittade 2 *platinmynt* två-

274. Inventar. no 325, b; Historik II, 123. Jfr Killinen: Maskun kildak. i Emfis tidskr. III (1878, 79, noten.

275—280. Inventar. no 325, d. g. n. p. q. 326; Historik II, 123.

daler 1730 & 48 i gamla boningshusets nedrasade mellantaksfyllning. Skänk.

280. Rautalampi 1878.

I *Hytölä* hemmans aker hittad 1 *holländsk dukat*, inlöst för fm. 14.18 p.

281. Valkeala 1878.

Jordfynd i *Kuurula* by en mängd *ryska* kopparslantar från förra arhundradet: inlöstes ej.

282. Kimito 1878.

Af bonden H. Mattsson inlöstes 2 *platinmynt* fyradaler 1729 & 30 för fm. 16.10 p. Jordfynd?

283. Keksholms socken 1878.

Jordfynd vid *Suokindaks* gard i en simpel koppardosa inlagda 220 *ryska* dengas och 10 stycken amat *ryskt småmynt* från storfurstarnes tid, inlöst för fm. 12.38 p.

284. Nykyrka. Viborgs län 1878.

På en udde i *Kaukjärvi* sjö, der ruiner af ett S:t Birgitta helgadt bönehus, funnet 1 *seenskt kopparmynt* en

281. Civilexps skrifvelse 1878 ²/₇; Brefregistrat. d. ²³/₇.

282. Inventar. n:o 324: Rektorsberätt. sid. 51; Historik II, 130.

283. Inventar. n:o 330; Historik II, 130.

284. Inventar. n:o 331; Historik II, 123; jfr U. Suometar

sjattededels öre 1677, skänkt af hr Z. W. Helén med skrifvelse af d. ¹²/₁₀.

285. Ruokolaks 1878.

Jordfynd i *Immolanjärvi* by 1 *platinmynt* tvadaler 1711, inlöst för fm. 6.

286. Jokkas 1878.

Bottenfynd nära stranden af Jukajärvi sjö 1 *svenskt silfvermynt* Johan III, skänkt af fröken Elin Johansson.

287. Pudasjärvi 1878.

Funna i *Petäjäkangas* hemmans jord 211 *svenska kopparsmynt* ett öres slantar, mest från 1700 talets två första decennier, några ock från 1770 talet. Inlöstes 6 för fm. 1.25 p.

288. Kauhajoki 1878.

I kyrkobyn i odlad mark funna 26 smärre *silfver-* och 74 d:o *kopparsmynt* Karl XI och Karl XII, inlösta för fm. 7.5 p.

---

285. Guvern. skrifvelse 1878 ¹⁵/₁₁; Brefregistrat. d. ²⁷/₁₁; Inventar. n:o 334; Historik II, 130.

286. Inventar. n:o 336; Historik II, 123.

287. Guvern. skrifvelse 1878 ⁷/₁₂; Konsist. prot. 1879 ¹⁵/₁ § 20; Inventar. n:o 339; Historik II, 130.

288. Civilexps skrifvelse 1879 ²/₁; Konsist. prot. d. ¹⁵/₁ § 18; Inventar. n:o 340; Historik II, 130.

289. Lillkyro 1878.

Ur gardsplanen i *Saarensira* by uppgrädda 16 *platinmynt* 1711—36. Inlöstes 2 fyradaler 1726 & 33, 1 tvådaler 1717 och 1 halfdaler 1711, för fm. 20.53 p.

290. Vöra 1878.

A prestgardens mark i *Myrbergsholms* kryddgard funna 5 små *svenska silfvermynt* Johan III, Kristina och Karl XI, samt 1 d:o *kopparmynt* 1766. Skänk 1880.

290a. Kumo 1879.

På *Äimälä* rusthalls mark, der redan tidigare massor af försaker — bl. a. en liten *cag* med 7 *rigter* af brons liknande Kuolajärvi fyndet (se n:o 66) — uppgräfts, gjorde prof. J. R. Aspelin 1879 en riklig efterskörd. Särskildt höra hit 2 *arabiska silfvermynt*, präglade, enl. uppgift, det ena år 850 e. Kr. (?), det andra 299 = 911 i Alschasch för Samanid emiren Ahmed ben Isma'il (jfr Geitlins Beskr. sid. 48 n:o 27), hvilka funnos samman med brända ben, vapen och smycken i ett grafält på *Loikkimäki*, en 4 verst nedanom kyrkan i Kumo elf utskjutande udde.

289. Civilexps skrifvelse 1879 ¹¹/₁; Konsist. prot. d. ¹⁸/₁ § 19; Inventar. n:o 341; Historik II, 130.

290. Inventar. n:o 361, k. I.; Historik II, 124.

290a. Rektorsberätt. 1869—72; U. S. 1879; A. Hackman i F. Mus. 1897 sid. 87; Aspelin, Antiqu. sid. 274—285 der äfven mynten (oläsligt samt upp- och nedvända) afbildas, det ena (på samma sätt) jämväl i hans Suomen Asukkaat sid. 83 samt, genom misstag, hos Killinen (se här ofvan n:o 47). Ofvan sid. 10, 17.

291. Lojo 1879.

I *Gerknäs* aker hittadt 1 *svenskt silfvermynt* 1540, inlöst för fm. 3.50 p.

292. Akkas 1879.

I *Pennola* gårds aker funnet pingstiden 1 *sachsiskt silfvermynt* 1581, skänkt af landthandl. V. Nieminen.

293. Sordavala 1879.

Vid gräfnings a gårdsplan i *Sinkosenlaks* by funna 55 *svenska silfvermynt* 1664—1795, dels tvåmark, dels enmark, dels femöresstycken. Inlöst 38 för fm. 48.10 p. Sägner om andra myntfynd i socknen anföras af Killinen.

294. Vesilaks 1879.

Vid mullgräfnings till en tegelugn på stranden af *Saakois* bys *Hukari* hemman gjordes i augusti ett större och mycket intressant fynd af fornsaker — flere i brons såsom

---

291. 292. Inventar. n:o 344, 349; Historik II, 130, 123.

293. Govern. skrifvelse 1879 ¹⁶/₁₀; Civilexped. do d. ¹¹/₄; Brefregistret. d. ¹³/₉; Inventar. n:o 359; Historik II, 130. Jfr Killinen: Sortavalan kihlak, i Fmfs tidskr. XI (1890) 62, 77 f.

294. Inventar. n:o 352; Historik II, 123; Fyndsakerna aftecknade hos Heikel; Pirkkalan kihlak, i F. Vet. socis Bidrag XXXVIII (1882) vid sid. 30, 31, och Aspelin, Antiquités p. 290—292; myntet redan hos Killinen; Ulvilan kihlak, i F. Vet. socis Bidrag XXXIII (1880), 80 — man inser ej på hvad grund, da hans afhandling är af år 1878 och dessutom ej berör Vesilaks. Ofvan sid. 10.

en halsked, en fingerring, en mindre med leder försedd *våghalans*, m. m. — hvaribland äfven 1 *byzantiskt mynt*, Nicephorus II (963—969) ?; förvaras jämte de öfriga fyndsakerna i universitetets etnogr.-historiska museum.

295. Perno 1879.

I kyrkobyn uti prestbolets åker hittade 35 *svenska silfvermynt*: *a)* 30 tjugufjerdedels riksdaler 1777—1780, *b)* 2 tolfjedels riksdaler l. attaöre 1777, *c)* 2 sjettedels riksdaler 1779 & 1803, *d)* femöre 1693. Inlöstes ej.

296. Libelits 1879.

Bonden Jak. Leskinen från *Tudjuniemi* by i en åker gjort ett „bottenfynd“ (!) af 22 *plåtmynt*, nml. 6 fyradaler 1728, 35, 38, 39, 43, 45, samt 8 tvadaler 1716, 22, 23, 31, 35, 42, 45, 47, och 8 endaler 1715, 22, 27, 31, 39, 41, 43, 47. Inlöstes ej.

297. Kiuruvesi 1880.

Dels i *Tikkala* hemmans strand, dels a *Kängas* hemman i *Hautakylä* by funna 1 *svenskt silfvermynt* femöre 1710, och 3 *svenska kopparmynt* 1667 & 1725. Skänk.

298. S:t Bertils 1880.

Funnet 1 Gustaf I:s *silfvermynt* 1541. Skänk.

---

295. Konsist. prot. 1879 ²⁵/₁₀ § 3.

296. Civilexps: skrifvelse 1879 ⁵/₁₁: Brefregistrat. d. ¹⁵/₁₁.

297—301. Inventar. n:o 361. a. b. e g. i. v.; Historik II, 123.

299. Enare 1880.

A *Nauyonieni* udde funnen 1 *sachsisk thaler* 1636.

300. Muonioniska 1880.

I aker vid kyrkan funnet 1 litet *danskt silfvermynt* 1645. Skänk.

301. Lillkyro 1880.

Under visthuset å *Hiiripelto* bys *Karppi* hemman hittade 6 *svenska kopparmynt* 1645—1799 (ur ett större fynd), och 1 *svenskt silfvermynt* 1546 hittadt i samma bys *Frusti* hemman. Skänk.

302. Pargas 1880.

I *Vidkulla* by å *Lelaks* ö vid plöjning funnet 1 *svenskt silfvermynt* tvåmark 1666.

303. Janakkala 1880.

I stranden af *Kervola* träsk funna 48 *silfvermynt*, deribl. 18 *liviska* från stormästarnes tid, 7 *rigensiska* samt 1 *Stockholms* örtng Kristiern af Oldenburg. Skänk af stud. A. O. Heikel genom Fmf. Ofvan sid. 13.

304. Hvittis 1880.

I *Momnola* by funnet 1 *svenskt kopparmynt* 1634, ur ett större fynd. Skänk.

302. Eges af kronofogden K. I. Palin i Pargas.

303—306. Inventar. no 361, o. r. s. u.; Historik II, 121.

305. Pälkäne 1880.

I *Lappi* by vid plöjning hittadt 1 äldre *svenskt kopparmynt*. Skänk.

306. Ithis 1880.

I kyrkobyen uti en byggnads trossbotten hittadt 1 *rysksilfvermedalj* öfver Peter I i anledning af Revels eröfring. Skänk.

307. Vöra 1880.

I den förut nämde sandkullen *Gulldyot* (se n:o 94) af en bonde uppgräfdes 1 *guldring* och 1 *romerskt guldmynnt* Valentinianus III (425—55), insände från d:r Rancken genom civilexpeditionen, inlöstes för fm. 40.20 p. I fyndet ingingo yttermera 3 *guldringar* jämte en mängd brons- och järnföremål, hvilka på andra vägar öfverlemnades till historiskt-etnogr. museum.

308. Vesilaks 1880.

Jordfynd (?) 5 *kopparmynt*, skänk af fru M. v. Fieandt.

309. Paavola 1880.

Jordfynd i en beteshage 45 smärre *svenska silfver-*

---

307. Civilexps skrifvelse 1880 ¹³/₅; Konsist. prot. d. ²⁶/₅ § 4; Inventar. n:o 363; Historik II, 130; Rektorsberätt. sid. 52 & 56; Aspelin, Suomen Asukkaat sid. 50 samt med afbildningar af fyndföremål i Antiqu. p. 255ff. Ofvan sid. 7, 10.

308. Inventar. n:o 366; Historik II, 123.

309. Gubern. skrifvelse 1880 ⁷/₇; Brofregistatur d. ²⁰/₇; Inventar. n:o 317; Historik II, 130.

mynt fem-, två- och ettören 1655, 1712, samt 1 liten *silfverlädgare* hvári mynten lagda: inlöstes för fm. 12.16 p.

310. Viborgs socken 1880.

Vid akerdikning i *Kieppinjoki—Sydenmaa* by hittades ett mindre ämbarlikt träkärl, hvári inlagda 495 *ryska kopparmynt* femkopeks slantar 1758—88; inlöstes ej.

311. Esbo 1880.

I *Bergas* rusthalls aker funnen 1 bronsmedalj från Karl XII:s tid; skänk af rusthallareshonen E. Boman.

312. Kuortane 1880.

I *Heröja* hemmans skogsmark funna 12 *platinmynt*: en-, två- och fyradaler 1715—17, vägande 1 lisp. 18 skalp. Inlöstes ej.

313. Karlö 1880.

Jordfynd 18 tum djupt i *Ojankylä* bys *Hjuua* hemmans mark 8 *platinmynt*: 1 halfdaler och 3 endaler 1700 samt 4 tvådaler 1682, 1711 & 1712. Inlöstes för fm. 38.25 p. Jfr no 368.

310. Civilexps skrifvelse 1880 ²⁹/₇.

311. Inventar. no 309; Historik II, 123.

312. Civilexps skrifvelse 1880 ¹⁹/₇; Konsist. prot. d. ¹¹/₉ § 7; Hefors Dgbl. 1880 ¹⁹/₇.

313. Guvern. skrifvelse 1880 ¹¹/₉; Konsist. prot. d. ²⁹/₉ § 15; Inventar. no 369, a; Historik II, 131.

314. Veckelaks 1880.

A *Villmäs* gard nära Fredrikshamn vid upprensning af ett akerdike funna 52 mest *ryska silfvermynt* Peter I—Katarina II, inköpta af prof. Z. Cleve jämte förteckning för fm. 184.50 p.

315. Pielisjärvi 1880.

I *Licksa* by på $\frac{1}{2}$ alns djup i jorden funna 312 *kopparslantar* alldeles förrostade, inlöstes ej.

316. Xurmis 1880.

Jordfynd i *Majohjärvi* bys skattehemman n:o 3 en näfverrifva med 14 skalp. *svenska kopparmynt* en- & tvadaler; inlöstes ej.

317. Alastaro 1880.

Bonden S. Heikkilä skänkt 1 *svenskt silfvermynt* attamark 1695, funnet i hans jord.

318. Nedertornea 1880.

I *Alaranna* bys *Laukila* hemmans mark funna 8 *plattmynt*, näml. 3 tvadaler i mindre format 1727, 46, 47 samt

314. Konsist. prot. 1880 $\frac{29}{9}$ § 15; Inventar. n:o 370; Historik II, 131.

315. 316. Konsist. prot. 1880 $\frac{19}{11}$ § 3.

317. Inventar. n:o 373; Historik II, 123.

318. Guvern. skrifvelse 1880 $\frac{1}{11}$; Konsist. prot. d. $\frac{21}{12}$ § 13; Inventar. n:o 374; Historik II, 131. Ofvan sid. 14.

2 d:o i större format 1711 men 1718 ompräglade till tredaler, och 3 fyradaler 1717, 37, 44. Inlöstes för fm. 38.81 p.

319. Hollola 1880.

I *Sairakkala* bys *Ojari* hemman, under badstugugolfvet i jorden funna 75 *svenska silfvermynt* 1778—89 en-, half-, tvåtredjedels, entredjedels och ensjettedels riksdaler. Inlöstes ej. Nytt hembud genom enskild person af samma mynt, men förökade till 77, afslogs äfven.

320. Rovaniemi 1880.

I oktober a bonden *Alasuntaris* hemman vid torftägt i en beteshage funna 21 (ej 24?) *platinmynt* 1710—47. Derat inlöstes 1 tvadaler, ompräglad utan artal till tredaler, samt 2 endaler 1719 & 21, för fm. 9.84 p. Resten inköpte der Florin.

321. Aland, Geta 1880.

Genom tidningarna underkunnig, att en torpare å *Bolstaholm* säteri i oktober ur jorden uppgrävt en större mängd sma *silfvermynt* „med prägling af åtskilliga slag“. anhöll referenten medels skrifvelse af 1881 $^{13}/_1$ hos guver-

319. Civilexps skrifvelse 1880 $^{5}/_3$; Konsist. prot. d. $^{23}/_5$.

320. Guvern. skrifvelse 1881 $^{7}/_1$; Konsist. prot. d. $^{25}/_1$; Inventar. n:o 375; Historik II, 131. Jfr Appelgren: *Kemin kihlak.*; i *Emfs tidskr.* V, 67.

321. Brefregistrat. 1881 $^{14}/_1$ & $^{7}/_3$; Guvern. skrifvelse d. $^{14}/_3$; Inventar. n:o 382; Historik II, 131. — I Sverige, Östergötland, upptogos år 1786 ur ett enda fynd mer än 21,000 dylika sma mynt eller „penningar“. Ofvan sid. 12.

nören i Abo och Björneborgs län om benägen åtgärd derhän, att fyndet blefve universitetet hembjudet.

Jämte svar hära den påföljande $14\frac{1}{3}$, innehållande bl. annat närmare beskrifning af fyndstället, insändes 850 (rätteligen 825 hela och 25 styckade) *svenska silverbrakteater* från medeltiden, 1200 talet, vägande i det närmaste 10 lod. De inlöstes samtliga för fm. 35, ty upphittarens begäran, att någon del måtte honom återställas, enär enskild person „bjudit högre pris“, kunde med hänsyn till önskvärdheten af fyndets möjligast fulltaliga bevarande, icke bifallas.

Det var dock redan förut, sasom efterat erfors, mer eller mindre spolieradt. Redan innan svarsskrifvelsen anlände, hade stud. Ax. Söderlund a upphittarens vägnar till kabinetten af de femma mynten erbjudit tillsammans 11 hela och söndriga, hvilka sedan inberäknades i hufvudsumman. Något antal skall ock hamnat i Nystad, der handelsbetjenten Smidgren till elementarskolan skänkt 2 samt flere dylika at bekanta på orten.

Fyndplatsen ligger 20 famnar från sjöstranden och 10 fot öfver vattenspeglén i en mycket stenbunden sandbacke, hvilken ännu några ar tidigare var beväxt med derefter bortthuggna 40 till 60 ariga träd. Den närmast intill mynten mörkare jorden ger anledning förmoda, att de ursprungligen innelegat i en trälada, som förmultnat.

Man har ej hört om något förut på orten upptaget värderikare fynd, men väl förtäljer folksägen, att någonstädes på säteriets egor eller i dess närhet en *skull* vore nedgräfd.

Vi erinra, att bemälda trakt hör till de på Åland af gammalt uppodlade och bebodda, ty Kodbolstad eller Kvodbolstad, sasom Bolstaholm da kallades, egdes redan 1406 af en viss Olof Andersson: treqvart sekel dessförinnan

eller 1328 nämnes i Geta, hvilket senare blef kapell under Fimström, en viss Kettil som vitne för ett gafvobref.

322. Åland. Jomala 1881.

Af bonden V. Helenius i akerteg a hemmanet n:o 2 af *Hammarudda* by funna 3½ *arabiska mynt*, deraf 2 präglade i Vasith 123 & 129, inlöstes för fm. 4. Antagligen från samma fynd är ock den i Vasith präglade välbehållna *arabiska dirhem*, hvilken referenten flyktigt påögnat hos kronofogden K. J. Palin i Pargas. Alt lemningar från fyndet i n:o 162?

323. Borgå 1881.

Vid nedrifning af ett hus i staden fann timmerman Nybäck 1 *plåtmynt* endaler 1734. Inlöstes för fm. 2.

324. Sibbo 1881.

Vid gräfning på gardsplan i *Borghby* hittadt 1 *svenskt silfvermynt* Karl XI: inlöstes för 50 p.

325. Pidisjärvi 1881.

I stranden af Kalajoki elf inom *Välilikylä* bys egor funna 7 gamla *scenska silfvermynt* inlöstes för fm. 2.25 p.

---

322. Guvern. skrifvelse 1881 ¹¹/₁; Brefregistrat. d. ¹⁴/₂; Rektorsberätt. sid. 56; Inventar. n:o 379; Historik II, 131.

323. 324. Inventar. n:o 376, 384; Historik II, 131.

325. Guvern. skrifvelse 1881 ¹²/₇; Brefregistrat. d. ¹⁴/₉; Inventar. n:o 385; Historik II, 131 (orätt: Vähikylä).

326. Invia kapell 1881.

Vid gräfvning af källare hittadt 1 *svenskt kopparmynt* 1603, skänkt af stud. J. G. Hollmén.

327. Töfsala. Vahto 1881.

I Vahto kapells *Parro* by i potatisland hittadt „alldeles nytt“ *svenskt silfvermynt* fyramark 1693, inlöstes ej.

328. Kuusamo 1881.

Af bonden Petter Törnönen i juli vid dikning i *Törnösenlahti* mosse en alu under jordytan paträffade 34 *svenska silfvermynt* Gustaf I och hans närmaste efterträdare samt 1 större *silfverring* och 1 *silfversked*, vägande $7\frac{1}{2} + 2 + 3$ lod, inlöstes för fin. 20.

329. Kurikka 1881.

A *Alasääntti* hemman i en mer än 100 ar gammal byggnads vindsfyllning paträffades 6 falska *svenska specieriksdalrar* 1776 etc. Vasa gymm., numera lyceum, eger 1 exemplar af året 1781. Fyndet omtaladt i tidningarna, Tampereen Sanomat m. fl.

---

326. Inventar. n:o 386; Historik II, 124.

328. Guvern. skrifvelse 1881 $14\frac{1}{9}$; Brefregistrat. d. $23\frac{2}{9}$; Inventar. n:o 387; Historik II, 131. Ofvan sid. 13.

330. Jaakimvaara 1881.

Vid gräfnng i aker a hemmanet n:o 7 i *Metsämigus* by paträffade inhysingen Hyöppinen i en gammal, mycket lappad kopparkitel inlagda 5 *platmyut* fyra-, två- och endaler 1649—53 samt 707 *kopparslantur* Gustaf II Adolf och Kristina. Alt tillsammans vägande 6 lisp. inlöstes för fm. 135,50 p. Mynten sannolikt nedlagda under Karl X Gustafs krig i östra Finland.

331. Sippola 1881.

I *Encjärri* by i gardsplanen a bonden *Porraris* hemman funna 30 *platmyut* 1712—48; deraf inlöstes 1 halfdaler 1715, 3 endaler 1712, 37 & 40, 5 tvadaler 1716, 21 (2), 24, 42, — för fm. 28,27 p.

332. Alastaro 1881.

Vid värplöjningen i *Mälläs* by funnen 1 *svensk silfverklipping* 1577, skänkt af Vilh. Brusila.

333. Ulea 1881.

Vid dikesgräfnng a *Harjus* hemman *Korppa* by i juli paträffade 39 *platmyut* 1715—63; inlöstes: fyradaler 1721,

330. Guvern. skrifvelse 1881 $\frac{30}{6}$; Brefregistrat. d. $\frac{14}{9}$ & $\frac{30}{12}$; Inventar. n:o 392; Historik II, 131. Ofvan sid. 13.

331. Brefregistrat. 1881 $\frac{9}{11}$, $\frac{23}{12}$, 1882 $\frac{15}{2}$; Inventar. n:o 393; Historik II, 131.

332. Inventar. n:o 393 a; Historik II, 124.

333. Guvern. skrifvelse 1881 $\frac{22}{8}$; Brefregistrat. d. $\frac{14}{9}$, $\frac{1}{11}$, $\frac{23}{11}$; Inventar. n:o 391; Historik II, 131.

22. 23. 38. tvadaler 1724, 34, 50, halfdaler 1742, 47, 48, — för fm. 46,50 p. Resten inköpte der Florin för fm. 66,35 p.

334. Ulea 1881.

Vid lertägt a *Pukki* hemman. *Uleasun* by, funna 18 *plåtmynt* fyradaler 1721 & 24, tvadaler 1674 (2), 75, 76, 1713, 16 (2), 18, 20 (5), 21, 24, 27. vägande 4 lisp. 3 skalp. Inlöstes för fm. 93,38 p.

335. Karlö 1882.

Vid reparation af en gammal stuga a *Tero* hemman. *Ojakylä* by, funna 4 små *svenska silfver-* och 5 *kopparmynt* —, 1 Johan III, 7 Karl XI, 1 Karl XII; inlöstes för fm. 2.

336. Nära St Petersburg 1882.

Vid kanalgräfvning funna 2 smärre *svenska* mynt slagna i Reval 1537, samt 17 *ryska* och 1 *franskt kopparmynt* — alla från midten och slutet af 1700 talet: skänkta af civilingenieur F. E. Edelheim.

337. Helsingfors 1882.

På *Munkholmen* invid staden, der bennmjölsfabriken anlades, hittade arbetskarlen E. Lindström under en sten

---

334. Guvern. skrifvelse 1881 ¹⁴/₉, ¹³/₁₂; Brefregistrat. d. ²⁸/₉, 1882 ²⁰/₁; Inventar. n:o 388, 394; Historik II, 131.

335. Guvern. skrifvelse 1882 ¹⁸/₁; Brefregistrat. d. ³⁰/₁; Inventar. n:o 396; Historik II, 131.

336. Inventar. n:o 397, 401; Historik II, 124.

omkr. 4 lisp. *ryska* och *svenska kopparslantur* från 1600 och 1700 talen (sist 1789?). Inlöstes ej.

338. Siikajoki 1882.

Af torparen And. Turpeinen i *Matheiki* torps aker vid plöjning funna 5 *svenska silfvermynt* ören 1674, 92, 94, 99, 1711. Inlöstes för fm. 2.25 p.

339. Borga 1882.

Utbjödos 3 *platinmynt* 1719, 15, 21, funna för flera år sedan i stadens närhet. Inlöstes ej.

340. Öfverkimingi 1882.

Af gossen Parttunen i stenröse a bonden Wäänenens aker i april funna 15 *platinmynt* fyradaler 1721, 22, tvådaler 1675 (2), 78 (2), 82, 83, 1716, 17, 18, 19, 22, 27, 32 — vägande 3 lisp, 11 skalp. Inlöstes för fm. 79.88 p.

341. Vesilaks 1882.

Vid ragskörd a *Rautila* rusthalls åker alldeles på jordytan funnet 1 *svenskt* öre Johan III, inlöst för fm. 1.

---

338. Guvern. skrifvelse 1882 ¹⁷/₅; Brefregistrat. d. ¹⁵/₆; Inventar. n:o 403; Historik II, 131.

340. Guvern. skrifvelse 1882 ¹⁷/₇; Brefregistrat. d. ²⁹/₇, ²/₉; Inventar. n:o 405; Historik II, 132.

341. Inventar. n:o 406; Historik II, 132.

342. Säresniemi 1882.

I Weneheitto by, *Pelso* mosse, funnet 1 större *silfvermynt* 1622, inlöst för fm. 4,50 p.

343. Hausjärvi 1882.

A *Lemmola* hemman nära *Ois* järnvägsstation i gräftland, ett kvarter under jordytan, uti ett förmultnat skynke inlagda 121 *svenska silfvermynt* 1770—89 olika riksdalers värden, nml. 4, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{6}$ = 16 öre samt blott 16 öre. Inlöstes 53 af alla värden och ar, dels 1, dels 2, dels 3 exemplar, för fm. 76,50 p.

344. Idensalmi 1882.

I kyrkobyen vid potatis upptagning funnet 1 *ryskt guldmynt* 5 rubel 1772, inlöstes för fm. 20.

345. Idensalmi 1882.

I *Ulmola* by vid bortflyttning af en gammal spannmålsboda, under denna i en söndrig butelj tunna 74 *svenska riksdalrar* och *småmynt* 1775—78 samt 6 d:o *köpparmynt* 1719—1808 äfvensom 3 *plåtmynt* 1730, 45, 47. Inlöstes endast endalersplaten af 1745 för fm. 3.

342. Guvern. skrifvelse 1882 $\frac{31}{7}$; Brefregistrat. d. $\frac{18}{8}$; Inventar. n:o 407; Historik II, 132.

343. Inventar. n:o 408; Historik II, 132.

344. Civilexp:s skrifvelse 1882 $\frac{12}{10}$; Brefregistrat. d. $\frac{14}{10}$; Inventar. n:o 412; Historik II, 132.

345. Civilexp:s skrifvelse 1882 $\frac{12}{10}$; Brefregistrat. d. $\frac{14}{10}$; $\frac{22}{12}$; Inventar. n:o 414; Historik II, 132.

346. Lapinlaks 1882.

I *Pajujärvi* by ur stranden af den liknämnda sjön upptagne 21 *ryska silfverrublar* 1783—1808, 3 *svenska* $\frac{1}{6}$ riksdaler 1777—1806, samt 86 *ryska* och *svenska kopparslantor* 1739—1805. Inlöstes ej.

347. S:t Martens 1882.

Vid reparation af en stenkällare a *Kronvi* rust-hall paträffades i väggen inlagda, i två messingsaskar, 65 *silfvermynt* 1673—1804, nml. 1 *dansk* riksdaler 1725, 1 *sachsisk* d:o, 4 *svenska* d:o 1767—82, samt 59 dels $\frac{1}{12}$, dels $\frac{1}{24}$, dels $\frac{1}{6}$ riksdaler, dels $\frac{1}{6}$ rdr = 16 öre, dels „VI einen Thaler Ad. Fr. Rex Svec. 1761“, dels 5 och dels 1 ören, vidare 39 *kopparmynt* svenska, danska, ryska, äfvensom 1 *guldring*, med bokstäfverna I. F. P. och 2 af *messing*. In-tet inlöstes.

348. Helsingfors 1882.

Vid gräfvning i garden n:o 2 Södra Esplanadsgatan funna 92 *ryska kopparslantor* kopeker, och 7 utnötta smärre *ryska silfvermynt*. Inlöstes ej.

346. Civilexps skrifvelse 1882 $\frac{3}{10}$; Brefregistrat. d. $\frac{14}{10}$; In-ventar. n:o 413.

347. Civilexps skrifvelse 1882 $\frac{3}{10}$; Brefregistrat. d. $\frac{25}{10}$, $\frac{2}{12}$; Inventar. n:o 415; Finl. A. Tidn. 1882 $\frac{19}{9}$.

348. Civilexps skrifvelse 1882 $\frac{2}{11}$; Brefregistrat. d. $\frac{17}{11}$, $\frac{2}{12}$; Inventar. n:o 417.

349. Rimito 1882.

A *Eskola* hemman, *Salo* by, vid gräfnig nära boningshus, paträffades 10 *platmynt* alla fyradaler 1724—41. Inlöstes 5: 1726, 27, 34, 35, 41, vägande 35 1/2 sk alp. för fm. 40.

350. Homants 1883.

I akern a hemmanet n:o 3 af *Tokrojärvi* by funna 1068 *svenska koppärmynt* en- och tvåören 1746 ff. Inlöstes 60 för fm. 3,80 p.

351. Libelits 1883.

I kyrkobyns hemman n:o 1 i akern funna 800 *svenska koppärmynt* dels en-, dels enqvart ören 1628 & 29. Inlöstes 6 för fm. 5,50 p.

352. Kustö 1883.

Vid utgräfnig af slottsruinerna paträffade dr R. Hausen och förärade sedermera till myntkabinettet: a) 1 *Vesterås örtug* Sten Sture 1470. b) 9 Severin Norbys *Visby mynt*, c) 1 *norsk* s. k. korsvid, präglad samolikt i Bergen eller

---

349. Civilexps skrifvelse 1882 ⁵/₁₂; Brefregistrat, d. ²⁹/₁₂; Inventar. n:o 418; Historik II, 132.

350. Civilexps skrifvelse 1883 ¹⁸/₁; Inventar. n:o 419; Historik II, 132.

351. Civilexps skrifvelse 1883 ¹⁸/₁; Inventar. n:o 420; Historik II, 132.

352. Skrifvelse från dr Hausen; Inventar. n:o 422; Historik II, 124. Ofvan sid. 13.

Oslo under konung Hans regering (1483—1513): på dess ena sida har statt ett H under krona med omskrift i h n s D. G. R. NORWEL. på den andra norska lejonet med yxan i framtassarne och omskrift MONETA NORWEL.

353. Pemar 1883.

A *Meldola* gård vid nyodling femma 121 *svenska silfvermynt* 1561—1609, mest Johan III och Sigismund, skänkta af possessionaten R. Hedenberg till Åbo stads museum.

354. Lempälä 1883.

I *Kuokkola* bys åker funnet 1 litet *svenskt silfvermynt* Johan III, genom prof. Aspelin inköpt af den ifrige samlaren allmogemannen Wilskman.

355. Tavastkyro 1883.

I prestgårdens åker hittadt 1 litet *svenskt silfvermynt* Karl XI, inlöst liksom det föregående af nämde Wilskman för fm. 1,50 p.

356. Björneborg 1883.

I en vid landsvägen från staden till Koivisto belägen åker hittades (år 1875) 1 *österrikiskt guldmynt* 1630; nu inlöst för fm. 27.

353. H:fors Dgbl. 1883 ¹² 7; A. Björck: Piikkiön kihlak. i Finfs tidskr. VIII, 54.

354. 355. Inventar. no 121, 425; Historik II, 132.

356. Tidningarna 1883 ¹⁰; Inventar. no 127; Historik II, 132.

357. Hauho 1883.

1 *Huhkiälä* egendoms aker funna 1 mindre *silfver-* och 2 *kopparsmynt* från midten af 1600 talet, skänkta af öfverstelöjtn. Alfr. Charpentier.

358. Tohmajärvi 1883.

A *Väetsilä* bys hemman n:o 5 i gardsplanen funna 2,887 *seenska* en- och tvaören 1739—89; inlöstes ej.

359. Tohmajärvi 1883.

A samma bys hemman n:o 14 i akeru funna 4 *platinmynt* fyradaler 1726 och 1755, tvadaler (2) 1750; inlösta för fm. 21.50 p.

360. Muhos 1883.

Jordfynd i maj i *Kylmelä* by 14 *platinmynt* fyradaler 1727, endaler 1715 och 1752 (ej 1725!), halldaler 1716, 46, 47, 48, 52, 54, 56; inlösta för fm. 43.44 p.

361. Sjundeå 1883.

I *Blesoby* funnet 1 *kopparslant* $1\frac{1}{2}$ öre 1779, inlöstes ej.

---

357. Inventar. n:o 430; Historik II, 124.

358. Civilexps skrifvelse 1883 ¹²/₄.

359. Civilexps skrifvelse 1883 ¹²/₄; Inventar. n:o 431; Historik II, 132; Rektorsberätt. 1896—99 sid. 97.

360. Guvern. skrifvelse 1883 ¹³/₆; Inventar. n:o 433; Historik II, 132.

362. Paldamo 1883.

Pa sommaren i *Murtomäki* bys *Ohtomäki* hemmans aker funna 352 *svenska* ett- och tvåören 1719—67, samt 1 *cysk* femkopek 1725. Inlöstes 59 för fm. 3. Äfven omtal- las ett pa kyrkoudden följande ar funnet *kopparmynt* från Karl XI:s tid.

363. Paattis 1883.

A *Aucermäki* bys *Auttila* hemman vid plöjning på- träffade 7 *platinmynt* tvådaler 1710, 11 (2), endaler 1711, halfdaler 1710 (2), 12; inlösta för fm. 21.10 p.

363a. Piippola 1883.

I *Ahonkylä* by vid odlingsarbete i okt. påträffade 17 *svenska mynt* 1666, 1677. (N. Pr. 1883 ³⁰/₁₀).

364. Hauho 1884.

En bonde i *Toivola* by vid gräfvning i sin ladugård stött på en järngryta, hvari inlagda 1633 *svenska koppar- mynt* ett- och tvåören 1743—67, vägande 1 lisp, 13 skålp. Inlöstes ej.

---

362. Guvern. skrifvelse 1884 ⁴/₁; Inventar. n:o 443; Historik II, 132.

363. Guvern. skrifvelse 1884 ²¹/₁; Inventar. n:o 444; Historik II, 132.

364. Civilexps skrifvelse 1884 ²⁴/₅. Öfvan sid. 45.

365. Rimito 1884.

Arrendatorn af *Maanpää* rusthall vid sjöstranden hittat 1 *svensk guldmedalj* med paskrift „40 fiendtliga fartyg eröfrade d. 15 maj och 53 d. 9 juli 1790“, jämte vidhängande guldked. Inlöst för fm. 81.25 p.

366. Abo 1884.

Trenne ynglingar d. $\frac{3}{6}$ a det s. k. *Dragonfältet* vid stadens södra utmark hittat 291 äldre *svenska silfvermynt*, välgående 43 lod. Inlöstes för fm. 107.50 p.

367. Replot 1884.

I kyrkobyn vid Vikarsskatfjärdens norra strand a grundt ställe i vattnet upptog (i juli 1880) kronolänsman H. E. A. Sjöberg 3 *svenska kopparmynt* 1666 & 1669.

368. Karlö 1884.

Vid dikesgräfvning i *Ojankylä* by paträffade 2 *platinmynt* endaler 1711 & 1712, inlöstes för fm. 6.56. Jfr N:o 313.

365. Civilexps skrifvelse 1884 $\frac{19}{6}$; Inventar. n:o 446; Historik II, 132; H:fors Dgbl. 1884 $\frac{5}{6}$.

366. Civilexps skrifvelse 1881 $\frac{26}{6}$; Inventar. n:o 447; Historik II, 132; H:fors Dgbl. 1881 $\frac{5}{6}$.

367. Civilexps skrifvelse 1884 $\frac{23}{7}$; Inventar. n:o 448; Historik II, 124.

368. Guvern. skrifvelse 1884 $\frac{7}{10}$; Inventar. n:o 451; Historik II, 132.

369. Pyhämaa öförsamling 1884.

Två gossar hittat d. $\frac{3}{11}$ i en liten åkerbacke å *Kur-sila Kalkkari* hemman öfver 200 *svenska silfvermynt* Erik XIII—Gustaf I (1528), af hvilka dock flere vid upptagnin-gen sönderfölla, liksom äfven den förmultnade läderpung, hvori de varit gömda. Till universitetets myntkabinett ge-nom rektor K. A. Kajander och fornminnesföreningen af-lemnade 181 hela och några skärfvor, vägande $10\frac{1}{2}$ lod, inlöstes för fm. 20.

Befunnos vara örtugar slagna i Stockholm 127, i Ve-sterås (=Aros., af någon förvexladt med Abo) 48 och i Abo 6. nml. 22 för Erik XIII (1396—1439), 2 för Kristo-fer (1440—1448), 6 för Karl VIII Knutsson (1448—87, 64—65, 67—70), 60 för Sten Sture d. ä. (1471—97, 1501—1503), 1 för Johan II (1497—1501), 46 för Sten Sture d. y. (1512—20), 44 för Gustaf I (deribland 3 af åren 1522 och 1528). Bland Abo mynten 1 för Erik XIII och 5 för Karl VIII, bland Vesterås mynten 48 för Sten Sture d. ä., alla öfriga Stockholmska.

370. Petalaks 1884.

Jordfynd d. $\frac{6}{11}$ i kyrkobyn 1 *plåtmynt* tvådaler 1710, inlöst för fm. 6.80 p.

---

369. Inventar. n:o 455; Historik II, 132; H:fors Dgbl. 1884 $\frac{23}{11}$ och N. Pr. $\frac{24}{11}$ efter Aura. Ofvan sid. 13.

370. Civilexps skrifvelse 1884 $\frac{25}{11}$; Inventar. n:o 456; Histör-rik II, 133.

371. Säckjärvi 1884.

I *Ristsalmi* bys hemman n:o 1 vid plöjning d. $\frac{4}{6}$ påträffade 34 *plåtmynt* 1716—50. Inlöstes 19 tvådaler, en-daler och halfdaler.

372. Kalvola 1884.

I akerteg a *Kuurila* egendom på sommaren hittadt 1 *lybskt silfvermynt* 1559, vigt 2 lod, inlost för fm. 5.

372a. Ufsby 1884.

Upplöjdes på hösten på prestgårdens mark af torparen Anton Santala 11 *svenska silfvermynt* Gustaf III. (N. Pr. 1885 n° 2).

373. Hangö by 1885.

Af skepparen O. W. Lindblom funna 3 äldre *ryska koppärmynt*.

374. Sippola 1885.

A hemmanet n:o 1 i *Hireclä* by under golfvet till ett gammalt agnskjul af bonden Erik Langa påträffade 16 *plåtmynt* fyradaler 1728, 30, 35, 40, tvådaler 1710 & 11.

371. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1884 ⁵/₁₁; Inventar. n:o 457; Historik II, 133.

372. Guvern. skrifvelse 1885 ²/₂; Inventar. n:o 459; Historik II, 133.

373. Inventar. n:o 458; Historik II, 124.

374. Guvern. skrifvelse 1885 ²/₂; Inventar. n:o 460; Historik II, 133.

endaler 1723, 29, 30, 32, 46, 47 (2), halfdaler 1720, 36, 43,
— inlösta för fm. 67.50 p.

375. Borga 1885.

I nejden af staden funna 2 *järnmedaljonger* af Gustaf II Adolf och Kristina, skänkta af skolläraren V. L. Cajander. Ungef. samma ar hittades i den s. k. *Borghacken* vid staden 1 *mynt* från Karl XII:s tid.

376. Siikajoki 1885.

I kyrkobyn a *Toppila* hemman i byggnadsfyllningen funnet 1 *platinmynt* fyradaler 1739; inlöst för fm. 8.75 p.; på upphittarens enträgna begäran till honom återställt.

377. Lojo 1885.

I *Mongola* hemmans trädgård funnet 1 mindre *svenskt silfvermynt*, skänk af dr J. M. af Tengström.

378. Korpilaks 1885.

A *Hietala* hemman, *Muurama* by, i ett urholkadtt och förmultnadt trästycke bland gödseln funna 51 *svenska*

375. Inventar. n:o 461; Historik II, 124.

376. Guvern. skrifvelse 1885 ³¹/₃; Inventar. n:o 461a; Historik II, 117, not.

377. Inventar. n:o 466; Historik II, 124.

378. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1885 ²/₆; Inventar. n:o 468.

silfvermynt 1776—82. riksdalrar och smärre stycken, alla oslitna. Inlöstes ej.

379. Sahalaks 1885.

I *Isoniemi* by i bergskrefva å en backe, vidpass 1 verst från bolbyn, påträffade, utan omslag nedlagda 2 svagt förgyllda *tumlare* och 5 mindre *ringar* af *silfver* samt 4 *svenska silfver-* och 37 d:o *kopparmynt* 1731—1803. Inlöstes till arkeologiska kommissionen. Jfr n:o 385.

380. Pemar 1885.

En dräng hos kapellanen Anton Wilén vid gräfning i en kapellansbolet underlydande beteshage funnit 2 *silfverarmringar*, sannolikt icke pryduader, utan bytestvärden. Inlöstes till universitetets historiska museum, liksom senare (1887?) äfven 1 spiralvridet *silfverarmband* funnet i samma socken.

381. Mietois 1885.

En torpare i *Pyhärinta* enstaka hemman under gräfnings invid sin bostad a skogsmark i närheten af den s. k. Nestis vägen och Letala sockens rå påträffat 4 stora *öster-*

379. Guvern skrifvelse 1885 $\frac{20}{6}$; Inventar. n:o 469.

380. Inventar. n:o 470; Rektorsberätt. sid. 71; om armbandets.

381. Guvern. skrifvelse 1885 $\frac{1}{7}$; Civilexps skrifvelse d. $\frac{25}{8}$; Inventar. n:o 471; Historik II, 133. Jfr J. Sjöros, sid. 102, som ock nämner enl. Reinholm om ett, för öfrigt okänt, myntfynd i samma kapells *Kettula* (läs *Köhtula*) by, — utan tvifvel det samma, hvilket O. Rancken (i F. Mus. 1894 sid. 173) säger ha skett på 1850 talet och bestatt af en mängd små *ryska* silfverklippingar (dengas).

rikiska och *sveiziska silfvermynt*, alla thalrar af ar 1621, vägande $8\frac{1}{2}$ lod, inlöstes för fm. 21.

382. Vambula 1885.

Vid nedrifning af en gammal boda a *Alakäämä* rust-hall i *Siiikkala* by, i jorden derunder funna 26 *plåtmynt* 1711—53; deraf inlöstes 16, nml. 12 fyradaler 1723—53, 2 tvådaler 1734 & 38, 2 endaler 1715 & 48, för fm. 88.

383. Kajana 1885.

Vid dikesgräfning å *Miettula* hemman i kapellförsamlingen påträffades d. $\frac{16}{6}$: a) 710 små *ryska silfvermynt*, dengas, b) 23 *svenska silfvermynt*, enmark samt ett-, två- och femören 1666—1711. c) 25 *svenska kopparmynt*, ett-, enqvart och ensjettodels ören 1656—83. Endast dengas inlöstes, 15 lod, för fm. 37.50 p.

384. Gustaf Adolfs socken 1885.

En vallflicka fran *Seppälä* torp pa sommaren funnit i *Nipuli* trakten i en bergskrefva 55 *svenska silfver-* och 119 d:o *kopparmynt* tvamark, fem-, två-, ett-, enqvart ören, det äldsta 1636, det yngsta 1708. Hembjudna pa enskild väg, inlöstes ej.

382. Civilexps skrifvelse 1885 $\frac{24}{6}$; Inventar. n:o 472; Historik II, 133.

383. Guvern. skrifvelse 1885 $\frac{7}{6}$; Inventar. n:o 473; Historik II, 133.

384. Inventar. efter n:o 173. Jfr tidn. Finland 1885 $\frac{6}{9}$.

385. Sahalaks 1885.

I en ängsbacke nära *Isouieni* funna 2 *silfverbägare* och några d:o *ringar* samt ett antal *mynt* från förra århundradet. Hembjödös fornminnesföreningen. Jfr n:o 379.

386. Björneborg 1885.

A *Saikka* sags mark vid elfstranden funna 20 *svenska silfver-* och 5 d:o *klippings kopparmynt* 1580—1625 Johan III. Sigismund. Karl IX. Gustaf II Adolf. Äfven 1 myntfragment med slavonsk skrift. Lemnade till fornminnesföreningen.

387. Bromarf 1885.

En torpare från *Backa* hemman. *Wettlaks* by, under gräfning vid en nedbruten gärdesgård, på sommaren funnit, några tum under jorden, 2 *plåtmynt* tvadaler 1710 & 11.

388. Reso, Nadendal 1885.

I stadens omnejder, särskildt a *Luonomaa* ö (*Saksila* lägenhet), funna omkring 200, mest *svenska mynt* Erik XIII. Kristofer, Sten Sture, Gustaf I och andra regenter intill senare tider, skänkta, jämte andra fornfynd af fröken Granberg till Abo stads historiska museum.

385. Inventariet; N. Pr. 1885 $\frac{27}{6}$ efter Tamp. Sanomat.

386. Finl. 1885 $\frac{9}{6}$ efter Björneb. T.

387. Inventariet; N. Pr. 1885 $\frac{29}{7}$.

388. Inventariet; N. Pr. 1885 $\frac{13}{4}$. Jfr Killinen: Maskun kihlak. i Emfis tidskr. III (1878), 94. Ofvan sid. 13.

389. Vetil 1885.

Å *Pallari* hemmans torp funnen i jorden 1 *blystamp* med artalet 1831, trol. afsedd att användas vid tillverkning af gängbart *svenskt mynt*. Inlöst för fm. 4.

390. Rautus 1885.

Bonden And. Staffansson Nuija från *Duderiitsa* by vid gräfnings utaför sin stuga på en alns djup d. $2\frac{2}{3}$ paträffat ett knyte innehållande 15 oslitna *svenska silfvermynt*, nml. 12 tvåmark 1665—96, 1 fyramark 1694 och 2 tvåmark 1700 & 1703.

1) På samma ställe bondedottren Agneta Nuija funnit 7 oslitna *svenska silfvermynt*, nml. 1 Kristinas tvåmark af oläsbar år samt 6 Karl XI:s fyramark och tvåmark 1666—95. — Båda fynden inlösta till arkeolog. kommissionen. Jfr nedan n:o 414.

390a. Räsälä 1885.

I en förstörd gammal grafplats a *Räsälä* gards mark fann dr Schvindt bl. a. ett förrostadt, till artalet oläsligt, *svenskt mynt* från Johan III:s tid (nu i hist. mus. n:o 2490: 5), liggande på ett multnadt trästycke, trol. lemning af likkista. (Emf:s tidskr. XIII).

389. Civilexps skrifvelse 1885 $15\frac{1}{3}$; Inventar. n:o 474; Historik II, 133.

390. Govern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1885 $14\frac{1}{2}$, $21\frac{1}{2}$; Inventariet efter n:o 474.

391. Halikko 1885.

I åker invid *Aminne* vid potatisupptagning funna i en förmultnad läderpung 20 *scenska silfvermynt* örtugar och halförtugar Erik XIII—Sten Sture d. y., präglade 11 i Stockholm, 9 i Vesterås. Skänktes af grefve G. Armfelt till Abo stads museum.

Patagligen annat än det af d:r Hj. Appelgren omtalade fyndet i *Rikala*, ursprungligen till Aminne hörande rusthåll, om än Reinholms uppgift att deri bl. a. ingått 2 *arabiska mynt* opålitlig.

392. Kyrkslätt 1885.

A *Ravalls* hemman i *Öfverby* by vid dikesgräfvning på vären funna af torparen Gust. Nordström 8 smärre *silfvermynt*, inlösta för fm. 3,50 p.

393. Kangasala 1885.

Bonedottren Ylinikkilä från *Suorama* by vid potatisupptagning hittat 1 *ryskt silfvermynt* Katarina II:s 20 köpek af 1761, inlöstes för fm. 2. — Om detta rara mynt se Reichel n:o 2285 och Schubert sid. 200.

---

391. Tidningarna, Finl. 1885 ¹⁴/₁₀ efter A. T., m. fl.; Inventariet. Jfr Hj. Appelgren; Suomen muinaislinna i Fmf:s tidskr. XII (1891), 63 f. Ofvan sid. 10, 13.

392. Inventar. n:o 476; Historik II, 133.

393. Guvern. skrifvelse 1885 ¹⁷/₁₀; Inventar. n:o 477; Historik II, 133.

394. Helsinge 1885.

Pa hösten vid plöjning i *Ripuby* funna 19 *plåtmynt*, alla endaler 1716—1735, inlöstes 1 med dubbelstämpel 1716, 1 af 1725 och 1 af 1727.

395. Harjavalta 1886.

I bonden Fr. Ylinens äker å *Näyhölä* rusthall funnen (redan 1883) 1 *svensk kopparklipping* 1625: skänk.

396. Kiukkais 1886.

I ett potatisland funnet 1 *svenskt silfvermynt* ensjettedels öre 1667: skänk af folkskolläraren Abel Limatainen.

397. Replot 1886.

Jordfynd i kyrkobyn: 1 *plåtmynt* endaler 1725 och 1 *kopparslant* ettqvartöre 1655. Inlöstes för fm. 2.70 p.

398. Raumo 1886.

Vid hamnen funna 20 *svenska silfvermynt* Johan III och Sigismund, deraf 7 skänk af konsul Granström.

---

394. Inventar. n:o 480; Historik II, 133.

395. Inventar. n:o 479; Historik II, 124.

396. Inventar. n:o 479; Historik II, 124.

397. Civilexps skrifvelse 1886¹⁶; Inventar. n:o 481; Historik II, 133.

398. Inventar. n:o 483; Historik II, 125.

399. Letala 1886.

Under grästorfvén på den s. k. Folkskolebacken i kyrkobyn uppdagade dr. Hj. Appelgren ett i flere förhistoriska arhundraden användt grafväld, synnerligen rikt på kringströdda brända ben och eldskadade fornföremål, hvaribland äfven fragment af 2 *arabiska mynt*, Samanider från början af 900 talet. Mynten i hist. mus. under n:o 2496: 136 och 182.

400. Pyhäjoki 1886.

I *Pohjoisskylä* by vid upptagning af aker funna 20 *platinmynt* 1717—25. Inlöstes ej.

401. Muhos 1886.

I aker a *Alapohakka* hemman af torparen And. Holppa funna 63 *svenska silfver-* och 13 d:o *kopparmynt*, Karl XI. samt 2 *brickor*, 1 *ring* och 2 *knappar* af silfver, inlöstes för fm. 17,50 p.

402. Öfverkiimingi 1886.

Jordfynd af 9 lisp. 3 skalp. *svenska kopparslantar* ett- och tvåören 1742—62; inlöstes ej. Se n:o 410.

399. Lokaliteten för fynden skildras lifligt af A. Hackman i F. Mus. 1897 sid. 82ff. Ofvan sid. 10.

400. Guvern. skrifvelse 1886 $\frac{2}{6}$; Inventar. n:o 484.

401. Guvern. skrifvelse 1886 $\frac{2}{6}$; Inventar. n:o 485; Historik II, 133; Hefors Dgbl. & N. Pr. 1886 $\frac{24}{6}$.

402. Guvern. skrifvelse 1886 $\frac{1}{6}$; Inventariet.

403. Kirvus 1886.

I kyrkobyn af bonden Joh. Ovaska vid akerplöjning paträffade 3 *plåtmynt* en- och halfdaler 1715, 16, 27. Inlöstes ej.

404. Hiitola 1886.

I *Veijala* by af bonden Andrei Klimoff vid akerplöjning paträffade 230 *svenska kopparmynt* Kristina och Gustaf II Adolf. inlösta för fm. 19.70 p.

405. Öfvertornea 1886.

Af bonden Rautio i *Pello* by vid gräfning a sin gard nyligen funnen 1 *plåtmynt* fyradaler 1720. inlöstes ej.

406. Jokkas 1886.

I en torparens åker under rusthallet 5 i *Suoriniemi* by funna 40 *svenska silfvermynt*, nml. 3 Johan III 1. hert. Johan af Östergötland under Gustaf II Adolf, 22 Revals, 2 Göteborgs, 2 Kalmars och 10 regni Succ., äfvensom 110 *svenska kopparmynt*, en del klippingar. Inlöstes för fm. 17,65 p.

403. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1886 ⁵/₆; Inventariet.

404. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1886 ³/₇; Inventar. n:o 485a: Historik II, 133.

405. Guvern. skrifvelse 1886 ²⁸/₇; Inventariet.

406. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1886 ⁶/₉; Inventar. n:o 485a: Historik II, 133.

407. Sääminge 1886.

Bonden And. Kervinen nära åbyggnaderna å hemmanet n:o 7 i *Otaranniemi* by i stenröse på åkern hittat 209 gamla *silfvermynt*, inlöstes för fm. 33.81 p.

408. Replot 1886.

I kyrkobyn å hemmanet *Fågellö* och amorstädes på skilda tider i jorden hittade 2 *svenska silfvermynt* ettöre 1750, tvåöre 1762 samt diverse *kopparmynt* 1666—1806. Hembjudna genom länsman Sjöberg, inlöstes ej.

409. Strömfors 1886.

I en backe inom *Västila* by paträffade 255 *ryska kopparmynt* femkopeker 1833. inlöstes ej.

410. Öfverkimingi 1886.

Bonden Wäänänen i *Karakka* by funnit under golfvet i en gammal boda 9 lisp. 3 skalp. *svenska kopparslantar* ett- och tvåören; inlöstes 22 tvåören 1743—1768 och 27 ettören 1719—69 för fm. 3. Se n:o 402.

---

407. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1886 $\frac{6}{9}$; Inventar. n:o 485b; Historik II, 133.

408. 409. Civilexps skrifvelse 1886 $\frac{25}{6}$; Inventariet.

410. Guvern. skrifvelse 1886 $\frac{27}{5}$; Inventar. n:o 486; Historik II, 133.

411. Tyrnävä 1886.

Derstädes funnet 1 *svenskt silfvermynt* riksdaler 1643, inköptes.

412. Paldamo 1886.

Ä *Kiiskilä* hemmans mark, *Oterma* by, funnet *svenskt silfvermynt* Karl IX markstyecke, inköptes.

413. Muhos 1886.

I *Valkola* hemmans åker funnet 1 litet *svenskt silfvermynt* Johan III, inköptes.

414. Rautus 1886.

I åker i *Dudervätsa* by påträffade 7 *svenska silfvermynt* tvåmarksstycken 1690—1702. Inlöstes ej. Jfr ofvan n:o 390.

415. Haapajärvi (Haapavesi) 1886.

Diverse dels i *Autionranta* by, dels i *Mieluskoski* by, dels i *Jämsänranta* by och *Pekola* hemman, dels i kyrkobyen ä *Järvenpää* gard, på olika tider funna ett tiotal smärre *svenska silfver-* och *kopparmynt* 1671—93 samt 1 *danskt* och 1 *ryskt* 1701, genom stud. J. W. Castrén in-

---

411—413. Inventar. n:o 487; Historik II, 133. Tillsammans betalte med fm. 6,50 p.

414. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1866^{19, 10}; Inventariet.

415—419. Inventar. n:o 488; Historik II, 133f.

lemnade till kabinettet. jämte följande 4 fynd (n:o 416—419). för ett pris af fm. 5.

416. Pielavesi 1886.

A *Kokkola* hemman. *Lampaanjärvi* by, funna 10 *svenska kopparsmygt* qvartören 1634—36.

417. Pulkkila 1886.

A *Titto* hemman funnet 1 *svenskt kopparsmygt* ettöre 1719.

418. Pidisjärvi 1886.

A *Ojalhto* gard funnet 1 litet *svenskt silfversmygt* 1779.

419. Kiuruvesi 1886.

A *Mattila* hemman i *Remesby*, för 10 år sedan hittade 70 *svenska qvartören*, af hvilka blott 1 bevaradt, sedan af de öfriga förfärdigats en kittel.

420. Vederlaks 1886.

I *Orslaks* by nära hafsstranden funna 4 *plåtmygt* två- och halfdaler 1716—30.

---

420. Guvern. skrifvelse till arkeol. kommiss. 1886 ²⁷/₁₁; Inventariet.

421. Uleaborg 1886.

Nära staden i aker af arbetskarl funna 12 *platinmynt* halfdaler 1715—31; inlöstes 4 för fm. 4,55 p.

421a. Sordavala 1886.

I stadens närhet i *Wakkosalmi* uppgräfdes en hop, 20 till 30 *svenska kopparmynt* Kristinas $\frac{1}{6}$ ören. Likasa följande år på *Kymmölä* seminariets mark 22 *svenska silfvermynt*, nml. 20 Karl XI:s enmark och 2 Karl XII:s fyramarksstycken. Båda fynden förvaras i stadens museum.

422. Eno 1887.

A hemmanet 3 i *Nesterinsaari* by, i mullbänken efter en nedrifven stuga, påträffats en korg med inmeliggande 412 *svenska* och *ryska kopparmynt* ören, skillingar, koppeker 1744—1812. Inlöstes ej.

423. Nummis (= S:t Kariu) 1887.

Fran *Kakkerais* bostället egor omtalas ett par obetydliga fynd af *svenska mynt*, t. ex. daler af 1746 m. m. Likasa fran major Alex. Jacks egendom *Koristo*.

---

421. Guvern. skrifvelse 1886 ²⁷/₁₁; Inventar. no 491; Historik II, 134.

421a. Meddelande liksom i 252b.

422. Civilexps skrifvelse 1887 ¹³/₁; Inventariet. Ofvan sid. 15.

423. A. Björck: Piiikkiön kihlak. i Fmfs tidskr. VIII (1887), 18.

424. Tenala 1887.

Vid mullsläpning på åkeräng underlydande prestgården, ej långt från hafsviken funna 12 smärre *svenska silfvermynt* från slutet af 1500 talet. så tätt sammanklibbade att de måste skiljas med knifsudden. Inlöstes för fm. 4.38 p.

425. Piikkis 1887.

På prestgårdens mark nära sjöstranden funna 2 *svenska kopparmynt* Johan III.

426. Yläne 1887.

A *Gammalgård* vid rasering af en gammal boda bland taknäfret funna 71 *svenska silfvermynt* tio-, fem- och fyraören 1675—1742; inlöstes 2 tio-, 7 fem- och 1 fyraören. för fm. 7.50 p.

427. Pemar 1887.

I *Vista* by å klockarbolets mark funna åtskilliga *svenska mynt*, det äldsta 1668; förvaras i folkskolans samling.

424. Guvern. skrifvelse 1887 $2\frac{2}{3}$; Inventar. n:o 492; Historik II, 134; N. Pr. 1887 $\frac{9}{2}$ efter E. Nyh.

425. A. Björek, sid. 29.

426. Civilexp:s skrifvelse 1887 $14\frac{1}{3}$; Inventar. n:o 493; Historik II, 134; Folkvännen 1887 $\frac{9}{3}$ efter Å. U.

427. A. Björek, sid. 51.

428. Virmo 1887.

Vid gräfnng a *Kauru* hemmans i *Haupais* by gamla numera obebyggda gårdstomt i juni upptagna 69 *svenska silfvermynt* af valörerna $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$ och $\frac{1}{6}$ rdr. specie. Inlöstes ej.

429. Orihpää 1887.

I kyrkans gamla helgonskap funna 6 små *svenska silfvermynt*, nml. 4 af 1547 (Insign. regis Sv. Got. Va. Gustavus D. G. Rex Svec.), 1 Moneta Stockh. med S. under krona och 1 brakteat (hufvud med lockar, Margareta?); af mag. E. Nervander förärade till kabinettet.

430. Urdiala 1887.

Fran kyrkans gamla helgonskap 3 små *svenska silfvermynt*, 1 Erik XIV 1564 (Semiora. Brenner p. 81), 1 Johan III 1573, 1 brakteat: S. Samma gifvare som i nästföreg. n:o.

431. Lokalaks 1887.

I *Tirkkola* boställes beteshage i september hittades dels under, dels ofvan jordytan 1 *österrikiskt* (Ferdinando) och 15 *svenska silfvermynt* 1670—1711 samt 1 *silfversked* med initialerna IA och MH. Blott mynten inlöstes för fm. 32.50 p.

428. Guvern. skrifvelse 1887 ⁷/₇; Inventariet.

429. 430. Historik II, 125. Ofvan sid. 12.

431. Civilexps. skrifvelse 1887 ²/₁₁; Inventar. no 496; Rektorsberätt. sid. 75; Historik II, 134.

432. Kaukaanpää 1887.

Bonden J. Puuska a sitt liknämnda hemman i *Viheljärvi* by i åkern d. $\frac{18}{6}$ påträffat 9 *plåtmynt* fyradaler 1717 —43; inlöstes 5: 1725, 27, 30, 31 & 33 för fm. 43,75 p.

433. Idensalmi 1887.

I åkern a *Mähöven* hemman, *Walkeis* by, funna 130 *svenska silfvermynt* Gustaf I och Johan III. Inlöstes 127 för fm. 45,16 p.

434. Åland, Jomala 1887.

Bonden Karl Alf, Karlsson a *Klemes* hemman i *Lugby* by i oktob. hittat 1 *svenskt silfvermynt* tvåöre 1666 mycket välbehallet.

435. Karlö 1887.

A *Päätaalo* hemman funnen 1 *plåtmynt* tvådaler 1684, inlöstes för fm. 7,90 p.

436. Åbo 1887.

Vid nedläggning af gasrör kring Brahesqvären på

432. Civilexps skrifvelse 1887 $\frac{3}{11}$; Inventar. n:o 497; Rektorsberätt. sid. 75; Historik II, 134.

433. Civilexps skrifvelse 1887 $\frac{11}{10}$; Inventar. n:o 498; Rektorsberätt. sid. 76; Historik II, 134.

434. H:fors Dgbl. 1887 $\frac{18}{11}$ efter A. T.

435. Guvern. skrifvelse 1887 $\frac{30}{11}$; Inventar. n:o 499; Rektorsberätt. sid. 76.

436. H:fors Dgbl. 1887 $\frac{14}{5}$ & $\frac{19}{5}$ efter A. T.

träffades gamla grundmurar. *svenska mynt* från 1660 och 1700 talen, m. m. Lennades till stadens museum.

437. Uskela 1887.

Silfrersmycken från medeltiden. Dyrbart tynd af univ. inköpt för fm. 200, men af enskilda eftersträfvadt för 500, 700 ända till 1,000 fm.

438. Öfvertornea 1888.

A *Aho* hemman i en gräslunda funna 2 *platinmynt* tvådaler, 1720 & 31, den senare inlöstes för fm. 4.55 p.

439. Nykyrka 1888.

Under gräftning i kärr å bonden Pihanperäs hemman, *Vellua by*, påträffades 50 *svenska silfrermynt* alla Gustaf III och Gustaf IV Adolf, förutom 1 tvåmark 1752. Inlöstes ej.

440. Jurva 1888.

Bonden H. Mänty vid nedrifning af en gammal stuga funnit 80 äldre *ryska silfrer- och kopparmynt* rublar och

---

437. Hbl. 1888 ¹⁵/₅ efter A. T. Manne det, som nämnes i Rektorsberätt. 1884 87 sid. 63.

438. Guvern. skrifvelse 1888 ²⁵/₁; Inventar. n:o 502; Rektorsberätt. sid. 76.

439. Civilexps. skrifvelse 1888 ²⁴/₁; Inventar. n:o 503; Rektorsberätt. sid. 77.

440. Guvern. skrifvelse 1888 ²³/₄; Civilexps. skrifvelse d. ⁴/₅; Inventar. n:o 505; Rektorsberätt. sid. 77. Ofvan sid. 15.

kopeker 1767. 73. 98, 1807—1837 (!) samt 1 *svensk* riksdaler. Inlöstes ej.

441. Kembele 1888.

Bonden K. Juusula i dikeskanten af sin bolaker d. $24\frac{6}{6}$ uppgrävt 145 mest *svenska silfvermynt* de allra flesta Karl XI och Karl XII. Inlöstes: 1 Sigismund?, 1 Karl XI:s attamark. 1 hert. Henrik af Braunschweig 1609 och 1 Sachsisk thaler 1640; vigt 9 lod.

442. Kristinestad 1888.

Drängen J. Härman, da han upprensade ett ängsdike vid stadens vestra rahnje, funnit 34 *silfvermynt* af rubels storlek och aren 1769, 1791 etc. aldeles utnötta. Inlöstes ej.

443. Kimiting 1888.

A *Huru* hemmans mark 1 kvarter under jordytan funnen 1 *plåtmynt* tvadaler 1712. Inlöstes ej.

443a. Impilaks 1888.

I *Kokkoselä* by i en gammal stnguruin 13 *plåtmynt* tva- och endaler Karl XI. Ett par stycken i Sordavala museum.

441. Guvern. skrifvelse 1888 $\frac{27}{6}$; Inventar. n:o 506; H:fors Dgbl. 1888 $\frac{6}{7}$. Rektorsberätt. sid. 76.

442. Guvern. skrifvelse 1888 $\frac{29}{6}$; Eckles. exps skrifvelse d. $\frac{26}{7}$; Inventar. n:o 507; Rektorsberätt. sid. 77.

443. Guvern. skrifvelse 1888 $\frac{16}{10}$; Inventar. n:o 508.

443a. Meddelande liksom 252 b och 421 a.

444. Lokalaks 1889.

A *Harris*'s boställe vid gräftning (i maj 1887) funna 2 *svenska silfvermynt* Erik XIV sextonöres klipping 1564 och 1 fyraöre 1678: blott den förra inlöstes för fm. 2.25 p.

445. Nystads landsförsaml. 1889.

Egaren af *Salmis* säteri R. W. Hammar på hösten 1888 vid dikesgräfvning funnit 1 äldre kyrklig *tysk medalj*: inlöstes ej.

446. Limingo 1889.

A *Kilola* hemman i kyrkobyen d. $\frac{5}{6}$ vid gräftning funna 7 *platinmynt* endaler 1744, 46 & 47. Inlöstes ej.

447. Janakkala 1889.

Vid *Hakoisten linna* nära *Huga* sätesgård af d:r Hj. Appelgren funnet 1 litet *svenskt silfvermynt* Birger Jarl(?).

448. Tohmajärvi 1889.

A *Värtsilä* bys hemman n:o 20 i akern funna 50 *svenska* och *ryska silfver-* och 200 *kopparmynt*, de förra: 6 Kri-

44. Guvern. skrifvelse 1888 $\frac{8}{10}$; Eckles. expis skr. 1889 $\frac{16}{3}$; Inventar. n:o 510; Rektorsberätt. sid. 76.

45. Guvern. skrifvelse 1888 $\frac{7}{10}$; Eckles. expis skrifvelse 1889 $\frac{16}{3}$.

46. Guvern. skrifvelse 1889 $\frac{1}{6}$.

47. Hj. Appelgren: Suomen muinaislinnat sid. XXX.

48. Eckles. expis skrifvelse 1889 $\frac{24}{7}$; Inventar. n:o 513; Rektorsberätt. sid. 76.

stinas ettören 1634 ff. 6 Karl XI tvaören 1664—74, 23 fyraören 1667—75 och 1 riksdaler präglad i Narva 1671. 14 *ryska* dengas; de senare öresmynt 1654—77. Af de förra inlöstes Kristinas ettören samt Karl XI:s fyraören och Narva mynt; af de senare 18 stycken, allt för fm. 5.24 p.

449. Abo stad 1889.

Invid fiskarhamnen nära det ställe, der stadens fordom enda bro var belägen, ur muddret upphemtats en mängd *svenska* och *ryska kopparslantar* från 16, 17 och början af 18 hundratalet.

450. Lundo 1889.

A) *Mauri* hemman, *Tammentakka* by, vid nedrifning af ett gammalt visthus funna i en urgröpt golfbjälke 126 *svenska* och *ryska silfvermynt* riksdalrar och rublar 1768—89. Inlöstes ej.

A) Killinen nämmer om ett tidigare mycket stort, men förskingradt och ej närmare känt myntfynd å *Nuoliinga* hemman — ett af de öde gods, hvilket af bisk. Magnus Tavast skänktes till Helga lekamens koret i Abo domkyrka.

B) Dr. Hj. Appelgren förevisat några å *Vanhallinna* år 1889 funna *svenska mynt* från Sverkerska och Erikska tiden (1130—1250).

---

449. N. Pr. 1889 ³¹/₇; efter A. T.

450. Eckles. exps skrifvelse 1889 ¹⁹/₁₀; Inventariet: N. Pr. 1889 ²³/₃; efter Aura. Jfr Killinen: Maskun kiblak. i Fmfis tidskr. 111 (1878), 79; Hj. Appelgren: Suomen muinaislinnat sid. XXIX.

451. Ilomants 1889.

En bonde i kyrkobyen funnit i akern nedgräfvda 23 skalpund *cyska trakopeks slantar* af 1811. Inlöstes ej.

452. Kronoborg 1889.

Ungefär 4 verst i söder om kyrkan och $\frac{1}{2}$ i norr om *Kaunansaari* hemman (midtemot det förut nämnda *Kaupala*) på Hämeen vikens strand uppgräfvde i augusti dr. Hj. Appelgren nr en af de många stenbetäckta kullar, hvilka, hörande till *Linnaen vuori*, utmärka trakten, bland många andra försaker äfven en skärfva af ett *arabiskt mynt* slaget i hidschrans 2 arhundrade, trol. en Samanid från Samarqand, samt i en annan dylik kulle 2 *tyska medeltidsmynt*, det ena slaget i Thiel för kejsar Henrik II (1002—24), det andra för friesländska grefven Egbert II (1068—90).

453. Muhos 1889.

Inhysingen Joh. Tervos hustru d. $\frac{7}{10}$ funnit i en skogsmark underlydande *Alarappana* hemman i *Niska* by 923 *svenska silfvermynt* 1522—44. Deraf insändes och inlöstes 117 för fm. 100, nml. en mark 1543, 11 halfmark 1541—44, 25 Stockholms örtugar 1522—33, 6 tvaören

451. Eckles. exps skrifvelse 1889 ¹⁹/₁₀; Inventariet: Rektorsberätt. sid. 77. Ofvan sid. 15.

452. Hj. Appelgren: Suomen muinaisl. sid. 134 f. med myntbilder: N. Pr. 1889 ³/₁₂. Ofvan sid. 10.

453. Guvern. skrifvelse 1889 ¹¹/₁₁; Inventar. n:o 515: Rektorsberätt. sid. 76; N. Pr. 1889 ²⁴/₁₀. Westerlunds samling, hvori äfven mynt från Vaala fyndet, utbjuden till salu hösten 1899 i Sth.

1536—41, resten ören och örtugar och halförtugar af Karl Knutsson—Kristian II och Gustaf I.

På förfrågan erhöles det svar, att fyndstället var den s. k. *Raappana saari*, belägen $2\frac{1}{2}$ verst nedanom *Vaala* hamn och 335 alnar från Uleå elfs norra strand.

Tillägg. Sasom ref. senare erfarit, skall en del af mynten gått sönder vid rengöringen, ett större antal kommit till tullförv. Ö. Sevous i Villmanstrand samling och några till intendenten T. Waenerberg i Håfors. Med ledning af dessa skilda bidrag har ingenjör A. F. Westerlund i Stockholm beskrifvit fyndet (i Numismat. Meddelanden XIV. Sth. 1896), eller rättigare dess 366 olika typer och varianter — slagna för Erik XIII Kristofer, Karl VIII (äfv. en Åbo örtug), Kristian I. Sten Sture d. ä. (äfv. en Åbo örtug), Johan II. Svante Sture, Sten Sture d. y., Gustaf Vasa samt 2 samtida utländska (1 *danskt* Kristian II och 1 *mecklenburgskt*, hert. Albrekt.

453a. $\left. \begin{array}{l} \text{Somero} \\ \text{Veckelaks} \\ \text{Valkeala} \\ \text{Jokkas} \end{array} \right\} 1889.$

Diverse fynd af mynt från förra seklet hembjödös arkeol. kommissionen, men ansagos obehöfliga.

454. Eura 1890.

Vid undersökning af förhistoriska grafplatser i sandslutningarna *Luuhian-* l. *Kotocainiomäki* och *Osmanmäki*,

454. Hj. Appelgren i Fmf:s tidskr. XII, 149; *Analecta archeol. fenn.* II (1895) p. XVI. XXV f. Jfr om fynden A. Hackmans intressanta uppsats (i F. Mus. 1897) „Om likbränning i batar“ passim. Ofvan sid. 10. 17.

paträffade der Schvindt i skilda grafvar, bland rester af obrända ben, vapen och smycken m. m., 4 *arabiska mynt*. — nml. a det förra stället (enl. deschiffrering af mag. H. Grenman): 1 Samanid präglad i Samarqand omkr. år 900, a det senare: 1 d:o samt 2 d:o för emiren Nazr ben Ahmed (914—942). — Yttermera inköptes (1894) genom mag. A. Hackman 1 *arabiskt mynt* Samanid från Samarqand präglad för emiren Isma'il ben Ahmed år 287 = 900 (hos Geitlin p. 44 n:o 8), hvilket hittats i en förstörd graf med obrända ben a samma Osmanmäki. Samtliga dessa 5 mynt förvaras numera i hist. mus. under n:s 2698: 32, 2700: 1, 50, 66 och 2995: 23.

455. Leppävirta 1890.

Skräddaren M. Kuronen skänkt 1 *svenskt silfvermynt* ettöre 1667 funnet i *Partialahki* bys aker.

456. Raseborg 1890.

Vid slottets restaurering funna, utom annat, 2 *kopparmynt* från 1700 talet. (N. Pr. 1890 ²⁰/₆).

457. Replot 1890.

I *Nabb* hemmans potatisland funnet 1 litet *svenskt silfvermynt* Karl XI 1689. Inlöst för fm. 1.

455. Inventar. n:o 517; Rektorsberätt. sid. 75.

457. Guvern. skrifvelse 1890 ⁴/₆; Inventar. n:o 520.

458. Kivinebb 1890.

I *Kurkela* (*Karkola?*) by på vägen mellan Hiirela och Oinala qvarnar, längs en sträcka af 3 verst af 10 till 15 fannars bredd upplöckades under flere dagars tid af en mängd personer gångbart *ryske koppekmynt*, blott ett eller annat i *silfver*, resten i *koppar*. Summan på några dar stigande till 50 rubel. Äfven hittades ett förgylt skrin, hvori pengarna antagligen förvarats. All utredning saknas.

459. Pojo 1890.

Under en stubbe på arbetaren Joh. Sjöholms nybygges mark, hörande till *Billnäs* bruk, funna 1,122 *svenska kopparmynt* endaler och ettören från början och midten af förra arhundradet. Inlöstes ej.

460. Satakunda 1890.

Landtbrukssällskapets kringresande trädgårdsmästare Söderberg i sitt distrikt under planeringsarbeten hittat 16 *svenska kopparmynt* från Gustaf 1:s till senare tider. (N. Pr. 1890 ¹⁴/₇ efter B. T.).

461. Salmis 1890.

I *Varpaschä* by funna 360 *ryske kopparmynt* 1731 & 1734, inlöstes ej.

---

458. Hbl. 1890 ²⁹/₄ efter W. S. Om samma fynd N. Pr. ¹⁹/₄.

459. Guvern. skrifvelse 1890 ⁹/₇; Inventariet: N. Pr. 1890 ⁴/₇ efter P. L. Ofvan sid. 15.

461. Guvern. skrifvelse 1890 ²⁹/₉; Inventariet.

462. Saarijärvi 1890.

A *Vanhämäki* hemman, *Mahlly* by, i jorden funna 25 *platmynt* fyradaler 1712—43; inlöstes några för fm. 17.85 p

463. Uleaborg 1890.

Vid gräfnig uti vattenqvarnen funna „flere tiotal“ *silfver-* och *kopparmynt*, det äldsta 1635. (N. Pr. 1890 $\frac{25}{9}$.)

464. Pielavesi 1890.

A hemmanet n:o 7 i *Heinämäki* by under plöjning af kärr funna 2 *bägare*, 3 *uskar* och 4 *skedar*, allt af silfver, samt 112 *silfvermynt* (50 *svenska* ett, två och fyramarkstycken 1608—1673 samt 62 *holländska*, *österrikiska*, *poliska*, *braunschweigiska*, *hamburgiska* och andra *tyiska* 1581—1660). Af de sistn. inlöstes 36 för fm. 157.50 p.

465. Pöyttis 1890.

Under plöjning a prestbolets aker funna 125 *svenska kopparmynt*, några från midten och slutet af 1700 talet, de flesta från 1802.

462. Guvern. skrifvelse 1890 $\frac{10}{11}$; Inventar. n:o 521; Rektorsberätt. sid. 77.

464. Eckles. exps skrifvelse 1890 $\frac{25}{10}$; Inventar. n:o 523; Rektorsberätt. sid. 77; N. Pr. 1890 $\frac{13}{9}$ efter S. K.

465. N. Pr. 1890 $\frac{10}{10}$ efter A. U.

466. Vasa 1890.

Vid grussläpning i gamla Vasa till Vasklotbanan hittades bl. a. en mängd gamla *mynt* samt en rostig sabel.

467. Räisälä 1890.

Vid uppgrävning på hösten af en gammal källare på *Tiurin Linaasaari* nugefär 10 verst från kyrkan, vid en vik af Vuoksen, fann handl. P. Paavilainen bland en mängd andra försaker 2 *arabiska mynt*, slagna (enl. mag. H. Grenman) i Samarqand eller Alschasch, det ena mellan år 894—902, det andra 976 l. 977 e. Kr. Inlöstes till historiska museet.

468. Ylistaro 1890.

A *Karhu* hemman, *Hakkola* by, i tobaksland hittade 13 *svenska kopparmynt* tva-, en- och halfdaler 1729—63. Inlöstes ej.

469. Uguniemi 1890.

En bondhustru vid linblekning i den fuktiga jorden funnit en näfverask fylld med gamla svenska *kopparmynt*, ..första siffran var 8^r, således trol. från 1580 talet.

466. N. Pr. 1890 ²⁸/₈ efter V. T.

467. Hj. Appelgren: Suomen muinaisl. i Fmf:s tidskr. XII (1891) 102, 106; Th. Schvindt: Tietoja Karjalan rautakaudesta i samma tidskr. XIII (1893), 88, med afbildningar (oläsliga).

468. Guvern. skrifvelse 1890 ²³/₈; Inventariet; N. Pr. 1890 ¹⁶/₈.

469. N. Pr. 1890 ³/₁₀ efter P. L.; Killinen: Sortavalan kihlak. i Fmf:s tidskr. XI (1890), 95 f.

A) Äldre *myntfjynd* och *skatter*, alldeles apokryfiska, omtalas ock.

470. Helsinge 1890.

Vid dikesgräfvning a *Mallby* majorsboställe funnet 1 *svenskt guldmynt* Johan III:s sexmark 1590 (jfr Brenner p. 23), inlöst för fm. 30.

471. Viborg 1890.

Under reparationsarbeten a slottet pa sommaren funna „delvis mycket gamla *mynt*“. (Hbl. 1890 ²⁹ 9).

472. Helsingfors 1891.

A *Turholm* funnet 1 *svenskt kopparmynt* Kristina, skänkt af fröken Karolina Borgström.

473. Raumo 1891.

I Kalfhagen, förut kallad Kloster- l. Stallbacken, hittades af dr. Hj. Appelgren, vid efterforskning af platsen för det forna Franciskaner klostret, ett antal *svenska silfvermynt*, det äldsta Sten Stures, det yngsta från 1600 talet, samt dessutom en *brakteat*. (Hbl. 1891 ⁷ 6).

470. Inventar. no 524; Rektorsberätt. sid. 77.

472. Inventar. no 526; Rektorsberätt. sid. 76.

474. Kuopio socken 1891.

I *Tygrimäki* by vid reparation af stenfoten till ett fähus funna, 2¹/₂ fot under jordytan, 12 *plåtmynt* fyradaler 1713, 25, 31, 37, 41 och 43, tvådaler 1722, 34, 38, 47, 48 och 53; inlöstes för fin. 76.88 p.

475. Viborg 1891.

Vid sprängningsarbete i närheten af Kelkkala trafikbana paträffades d. ³/₄ under en stor sten 160 *svenska silver-* och *kopparmynt*, dels runda dels fyrkantiga, från de första Vasa konungarnas tid, ovanligt väl bibehållna. (Hbl. 1891¹¹ 4).

476. Piippola 1891.

Tvämme vallflickor funnit i skogen 2 *plåtmynt* tvådaler 1710. (N. Pr. 1891⁶/₇).

477. Åland, Sund 1891.

Vid restaurering af *Kastelholms* ruiner hittade 4 *svenska kopparmynt*, ett från Gustaf II Adolfs tid, ett af 1718. (Hbl. 1891¹⁷ e).

478. Viborg 1891.

Vid gräfningar i slottet på 25 fots djup funna bl. a. några *gonda mynt*. (N. Pr. 1891¹ c).

---

474. Eckles. expis skrifvelse 1891¹⁵/₇; Inventar. no 528; Rektorsberätt. sid. 77.

479. Kustö 1891.

Vid slottsruinernas uppgrävning funna 1 *tyskt guldmynt* från 1400 talet, af ungef. ett 20 marksstyckes storlek, samt flere *svenska silfver- och kopparmynt* [?] från unionstiden, mest präglade i Vesterås. (Hbl. 1891 ²/_s).

480. Åland 1891.

Ett derstädes funnet *arabiskt mynt*, skänkt af kontoristen R. Lundh till Åbo stads historiska museum. (N. Pr. 1891 ¹⁶/₁₂ efter A. T.).

481. Xurmis 1891.

A hemmanet n:o 1 i *Sivakkavaara* by vid plöjning funnet ett antal *svenska kopparmynt* 1735—60; inlöstes ej.

481a. Sordavala 1891.

I Rautu by hittades flere hundra sma *ryska silfvermynt* (dengas?). På annan ort ett fynd af *mynt* från 1600 talet, inlöst af arkeol. kommissionen 1892.

482. Helsingfors 1892.

I Kaisaniemi park på sommaren hittades 1 *svenskt kopparmynt* öre af 1724. — Äfven på senare år da och

---

481. Eckles. exp:s skrifvelse 1891 ¹²/_g.

481a. Meddelande liksom i 421a.

482. Inventar. n:o 534 (härifran fortsatt af dr Arth. Hjelt).

da ur stadens mark vid grundgräfvning upptagits enskilda mynt, mest från förra seklet, deribland några genom mag. A. Hackman skänkta och en *svensk* fyramark af 1606 inlöst till universitetet.

483. Vasa 1892.

I Gamla Vasa 1 *svensk medalj* Kristina 1644 hittad af en järnvägsarbetare. (N. Pr. 1892 $11\frac{1}{1}$ efter Vbl.).

A) En mängd i Gamla Vasa funna *mynt* förvarade hos prof. Rancken, som ifrår för bildande af ett stadsmuseum. (N. Pr. 1892 $15\frac{1}{7}$ efter Vbl.).

484. Kuortane? 1892.

I *Pihlajavaara* bys mosse *Sikanoilko* funn på hösten 1891 bondesonen El. Rautiainen 1 *platinmynt* 1675. (Hbl. 1892 $15\frac{1}{2}$ efter Kaiku).

485. Lehtimäki (Alajärvi) 1892.

På hösten 1891 af bonden Leppänen hittade 5 *svenska riksdalerstycken* Gustaf III. (Hbl. 1892 $15\frac{1}{2}$ efter Vbl.).

486. Kymmene 1892.

Nyligen vid gräfvning i *Saavila* sags mark funna 54 *svenska kopparmynt* ören 1730—60. (N. Pr. 1892 $9\frac{1}{7}$).

487. Veckelaks 1892.

I *Villnäs* by upplöjdes 1 större *svenskt silfvermynt* Karl IX 1607. (N. Pr. 1892 $13\frac{1}{6}$).

488. Kerimäki 1892.

I *Simanda* by drängen Antti Karvinen på sommaren i ett svedjeland paträffat, inlagda i en näfverväska, 8 *plåtmynt* och omkr. 1500 *kopparslantar* 1739, 56 och 60, i smyg af upphittaren försalda, beslagtagna af kronobettjeningen. (N. Pr. 1892 ¹⁵/₉ efter U. S.).

489. Uleaborg 1892.

Vid gräfning i närheten af läneresidenset paträffade „6 *koppardaler*“ från år 1614“ (?).

490. Karlö 1892.

Torparen P. Nissilä vid gräfning a sitt torps mark i *Ojakylä* by paträffat 4 daler och atskilliga örestycken från slutet af 18 seklet. Inlöstes af arkeol. kommiss. (Hbl. 1892 ³¹/₁₀ efter Kaiku).

491. Vasa 1892.

Arbetskarlen Gust. Hermansson Saarikoski vid gräfning i Gamla Vasa 1891 ²⁷/₁₁ funnit 770 *svenska silfvermynt* 1665—1745; inlöstes 163 för fm. 199.50 p., nml. 76 två- och enmark 1665—1711, 65 femören 1690—1745, 22 fyra-ören 1667—1716.

— — —

489. N. Pr. 1892 ¹⁵/₉ efter Ubl.; *Analect. archeol.* II, XLIII.

490. Hbl. 1892 ³¹/₁₀ efter Kaiku; *Analect. archeol.* II, XLIII.

491. Inventar. n:o 535; *Rektorsberätt.* sid. 77.

492. Hausjärvi 1892.

Ungefär 1 kilometer från *Hyvinge* station vid biväg till Ristijärvi i en sandbacke för 5 år sedan funnen i *österrikisk medalj* slagen 1721 öfver Karl VI, inköptes.

493. Helsinge 1893.

Efter kyrkans brand på varen funna 4 *svenska kopparmynt* af 1708, 85, 90, 1821, skänkta af fröken Jenny Fogelberg.

494. Tavastkyro 1893.

Derstädes funnet 1 *byzantiskt silfvermynt*, till förnimmeföreningen inköpt genom rektor J. Stolpe. (N. Pr. 1893 ²⁵/₃).

495. Åland, Sund 1893.

I *Kastellholms* ruiner funnet 1 *svenskt silfvermynt* Johan III 1578, skänkt till fornminnesföreningen af stud. J. Liiipola. (N. Pr. 1893 ²⁵/₃).

496. Bjerno, Öfverby 1893.

Vid undersökning af hednagrätvar, de yngsta sammolikt från tiden omkr. år 1100, befintliga i den nyl. utvid-

492. Inventar. no 536; Rektorsberätt. sid. 77.

493. Inventar. no 544.

496. N. Pr. 1893 ²⁷/₇ och 1898 ²²/₂; F. Mus. 1897 sid. 60 och 1898 sid. 26 ff., der brakteaten (hvars nummer i hist. mus. är 2912: 106) finnes afbildad i dr Appelgrens intressanta uppsats „Barbariska efterbildningar af orientaliska mynt“.

gade delen af Öfverby (Yliskylä) kapells kyrkogård, upptog där Hj. Appelgren, förutom en mängd andra försaker (såsom fragment af qvinnodrägter, bronsspännen m. m.), 1 vesterländskt *biskopsmynt* och 1 silfverbrakteat utan inskrift, men för öfrigt omisskänligt, ehuru otympligt, efterbildande ett *arabiskt mynt*, hvilken, att döma af vidfäst ögla, begagnats som hängsmycke. Jfr nedan 517.

497. Kangasala 1893.

I *Värjö* säteris åker funna diverse gamla *svenska silfvermynt* från slutet af 1700 talet. (Hbl. 1893 ¹/₆).

498. Karstula 1893.

A *Autio* gård en liten gosse funnit, under hörnstenen till en uppbrunnen smedja, en gryta, hvori 148 gamla *svenska silfvermynt* riksdalrar, vägande 2 kilo.

499. Munsala 1893.

Bonden Joh. Gästgifvars i *Mona* by uppgrävt från sin gardsplan 9 *platinmynt* tvadaler och halfdaler 1674—83; inlöstes för fm. 75.

498. N. Pr. 1893 ³/₇; efter Vbl; Sägner i Karstula och Kivi-järvå om nedgräfvda skatter af koppar-, silfver- och guldmünt, se A. E. Snellman i Emfis tidskr. XVII (1897) sid. 60 f.

499. Inventar. no 547; Rektorsberätt. sid. 85.

500. Kauhajoki 1893.

I *Houja* by femma 11 *plåtmynt* tvadaler och endaler 1723—43. inlöstes för fm. 30.50 p.

500a. Kemijärvi 1893.

I *Isokylä* by femma 13 *plåtmynt* inlöstes af arkeol. kommissionen. (Analect. archeol. II, 21).

501. Vehmo 1894.

Inhysingen Joh. Falek i ett ängsdike å *Pölois* gards egor funnit 13 *små svenska silfvermynt* Johan III och Sigismund fyra-, två-, ett- och halfören; inlöstes för fm. 10.25 p.

502. Vesilaks 1894.

Jordfynd i maj vid dikesgräfnings å *Ryönä* hemman, *Vakkola* by, 1,839 *svenska kopparmynt* två- och ettören samt ett par *mynttecken*, alt från 1710—1768. Inlöstes 70 stycken för fm. 8.40 p.

503. Limingo 1894.

I kyrkobyn å *Ojanperä* gard femma 5 *plåtmynt* endaler 1722, 26, 31, 39 och 42; inlöstes för fm. 12.50 p.

---

500. Inventar. n:o 552.

501. Inventar. n:o 565; Rektorsberätt. sid. 86.

502. Inventar. n:o 566; N. Pr. 1894 ²/₅; Hbl. ¹⁶/₁₀; Rektorsberätt. sid. 86.

503. Inventar. n:o 567; Rektorsberätt. sid. 86.

504. Kivinebb 1894.

Arbetaren And. Rouhiainen d. 30° i *Terijoki* by (*Rairola?*) vid dikesgräfnig funnit i en förmultnad trälada gömda 260 *tyska silfvermynt*, denarer och kvartdenarer, slagna för lifländska stormästare och biskopar 1471—1542 i *Rocat*, *Dorpat* och *Riga*: 235 inlöstes för fm. 50.

505. Pielavesi 1894.

Vid gräfnig af brunn a *Huttula* gardsplan i *Pahkamäki* by funnet 1 *platinmynt* tvadaler 1742, inlost för fm. 6.

506. Idensalmi 1894.

Derstädes funnet 1 *turkiskt kopparmynt*, inlost för fm. 5.

507. Lemo, Villnäs 1894.

A *Villnäs* begrafningsplats af bonden Anton Isojaakola vid gräfnig funna i en förmultnad läderpung mest väl bibehallna 54 *svenska silfvermynt* 1580—99, marker och ören, de flesta Johan III; inlöstes af arkeol. kommiss.

---

504. Inventar. no 569; Hbl. 1894 ¹⁴/₁₂, 1895 ⁶/₁; U. S. 1894 ¹²/₁₂ artik. (af Art. Hjelt); Kallisarvoinen rahalöytö: Rektorsberätt. sid. 86. Ofvan sid. 13, 14.

505. Inventar. no 570.

506. Inventar. no 570; Rektorsberätt. sid. 86.

507. N. Pr. 1894 ¹⁷/₁, ¹⁷/₂ efter A. T.

508. Mustasaari 1894.

I *Martois* by under en sten upptäcktes en „drakgömma“, hvarest funnos 190 små *ryska* och *svenska kopparmynt*. (G. Karleby T. 1894 ¹⁷ 4).

509. Kurikka 1894.

Arbetskarlen Is. Kyrönpää under gräfvning i åker d. ²³/₆ hittat 10 *svenska kopparmynt* ören från 15- och 1600-talen. (Hbl. 1894 ³⁰ 6).

509a. Lappmarken 1894.

Sällsynt *svenskt plåtmynt* tvådaler 1701. prägladt af koppar från *Luoppavaara* (manne ej Luossavaara? Jfr Hülphers. Vesterb. sid. 261. no grufvor. nyligen inköpt i Finland till apotekaren G. Cavallis i Sköfde stora samling.

510. Mustasaari 1894.

I *Karparö* by d. ²⁶/₉ hittades 5 *plåtmynt* tvådaler 1710, 11, 13. (Hbl. 1894 ¹¹ 10).

511. Vasa 1894.

Torparen Karl Sjöberg från den s. k. *Stråkan* på *Vesterö* vid Ryssberget, der under stora ofreden 7 ryska gallerer strandade, hittat 12 *plåtmynt*. Äfven andra fynd från nejden (kanonkulor, en silfverbägare m. m.) omtalas.

509a. Hbl. 1894 ¹¹ 10 efter svenska Aftonbl.

511. Hbl. 1894 ¹⁵ 11, 1895 ²⁹/₆ efter V. T. och Vbl.

511a. Hvittis 1894—95.

Sedan bonden Vähäkäki i *Saappa* by på hösten 1894 från en inom hans åker belägen backe, kallad *Hiukkamäki* l. *Hiukkamäki*, upptagit och kronan hembjudit ett 50 tal förföremål, blef stället följande sommar och höst noggrant undersökt af statsarkeologen Aspelin och dr A. O. Heikel. Sagda backe befans vara en i sekel begagnad hednagrafplats, öfverraskande rik på lemningar af vapen, smycken, nitnaglar, delar af en *vag* med vigter, lergodsskärfvor m. m. bland brända ben. Äfven spridda *mynt* hittades, nml. 1 *tyskt* slaget för Adelheid, kejsar Otto III:s farmor och förmynderska (omkr. 985), 2 *anglosachsiska* Ethelred (998—1016) och Knut d. store (1018—35), 1 *arabiskt* „och några andra eldskadade“.

512. Tavastehus 1894.

Fynd i maj månad a *Limnaniemi* udde nära T:hus vid dikesgräfvning på 40—42 cm. djup: *a*) en *halskedja* af *silfver* (jfr Hauho och Nonsis fynden, här n:o 121 o. 513), sammansatt af 15 par korta flätade kedjor, förenade genom 16 ringar, med från ringarna och kedjorna hängande 9 *silfvermynt*, — nml. 4 *arabiska* från åren 890 och 914—943, 1 *pehlevi* från perioden 640—700, 3 *anglosachsiska* (Knut, Harald I, Edvard Confessor) och 1 *danskt* (Sven Estridsson), — jämte 4 andra prydnader; *b*) ett ringspäme af silfver med facetterade knappar och nal; *c*) 56 *silfver*-

511a. Se artikeln „Stor grafplats från hednatiden“ i N. Pr. 1898 ¹⁹ ₁₁; Hist. museets katalog: 3140 etc.

512. F. Mus., 1896 sid. 15. Beskr. af dr Art. Hjelt i Finl.

mynt, nml. 28 *arabiska* från åren 901—997, 1 *pehleci* före 673, 12 *anglosachsiska* (Ethelred, Knut o. a.), 14 *tyska* från perioden 983—1056, 1 *danskt* (Waldemar I 1157—1182 och biskop Absalon † 1201); dessutom i närheten: en järnyxa med spar af silfverkrusteringar äfvensom en spjutspets af järn med holk. Alt insändt af sågförvaltaren K. F. Söderholm till forminnesföreningen.

513. Nöusis 1895.

Stort silfverfynd anträffadt på sommaren vid byggnad af en ría a *Nikkilä* lmn, *Koljola* by. Bestående af 1,475 hela och 213 styckade *silfvermynt*, nml. *tyska* från Metz, Trier, Köln etc., *anglosachsiska*, *fornsvenska* (Olof Skötkonung och Anund Jakob) och *arabiska* samt 1 *halskedja* (jfr no 512. 121) sammansatt af parvis anordnade flätade kedjor och ringar med ett vidhängande *byzantiskt silfvermynt*. Vidare hörde till fyndet: 4 ringspännen, 2 spiralfingerringar, 3 sma öppna ringar, sönderhackade fragment af armringar, fingerringar, tunna tenar och en fili-graupärla.

514. Ruskeala 1895.

A Rautiainens lmn i *Kirkkoseppälä* by femma 132 *cyska kopparmynt*, det yngsta 1756, inlöstes ej. Flere icke närmare kända äldre mynt- och skattfynd omnämnas af Killinen.

513. Hbl. 1895 7⁶, ⁴/₁₀ efter A. T.: F. Mus. 1896 sid. 46. Beskr. af Art. Hjelt i Fmf. Ofvan sid. 10, 16.

514. Hbl. 1895 17⁸; Killinen: Sortavalan kihlak. i Fmf: tidskr. XI (1890), 101, 105; Kirkko-Leppälahti (!): Rektorsberätt. 1896—99 sid. 97.

514a. Luumäki 1895.

I *Orkola* bys skogsmark hittades d. 2^6_8 i en grop omkr. 1,000 *ryska kopparslantar* en- och tvåkopeker af 1771—1813. (Ö. F. 1895 $^5_9$).

515. Karkku 1895.

A *Keisari* lmn, *Kutala* by, under mossan på en sten i skogen funna 55 *svenska silfvermynt*, större och mindre. Sten Sture [?], Johan III, Karl IX och Gustaf II Adolf. Väl samma Karkku fynd, ur hvilket univ. inlöst 7 fyra-, två- och enmarker 1604—17, samt 48 åtta-, två-, ett- och halfören 1583—1622.

516. Piikkis 1895.

Vid dikesgräfnig på aker underlydande *Raudelma* gard d. 1^2_6 funna 2 *svenska silfverören* af 1634 och 68, samt 52 *kopparmynt* från 1634—76.

517. Akkas 1895.

I närheten af *Toijala* järnvägsstation gjorde lokomotiveldaren Salonen vid gräfnig af grund för en eldstad i sin stuga ett märkligt fynd af försaker (som det tyckes

515. Hbl. 1895 $^9_{10}$ efter A. L.; N. Pr. 1895 $^4_{11}$ efter A. T.; Rektorsberätt. sid. 88; Inventar. n:o 603.

516. Hbl. 1895 $^{21}_6$ efter A. U.; Inventar. n:o 597; Art. Hjelt i Suomen Museo 1896 sid. 10.

517. Hbl. 1895 $^4_{10}$; F. Mus. 1896 sid. 42 o. 1898 sid. 24 ff., der brakteaterna afbildas i dr Appelgrens redan nämnda uppsats.

från 11 eller 12 arh.), deribland en silfverring, glaspärlor, en liten *vagskal* m. m., 2 silfverbrakteater barbariskt imiterande *arabiska mynt*. Fyndsakerna förvaras numera i hist. mus. n:o 3131: 10—19. Jfr n:o 496.

518. G. Karleby 1895.

En uppköpare af *svenska plåtmynt* öfverkom 3 sådana och betalade ett pris af 12—18 fm. stycket. Han hade i de nordligare trakterna tillhandlat sig än flere och för de äldre betalt ända till 26 fm. stycket. (Hbl. 1895 ²⁷/₇ efter N. P.).

519. Piikkis 1895.

Fogden Krusell vid dikningsarbete a *Salvela* påträffat öfver 200 *svenska mynt* Kristinas ören slagna i Säter, de flesta 1635 och 1636, det yngsta 1642.

A) I samma sockens *Salvela* gårds Vähäherrasmanni äng uppräffde torparen Huhdenpaltta i augusti 33 *svenska koppärmynt* från 1600 talet; ur hvilket fynd univ. inlöste 11 öresmynt, mml. 1 af 1634 samt 10 af 1664—76.

520. Veckelaks 1895.

Vid dikning i *Saarenmaa* by hittades 3 *svenska plåtmynt* endaler och halfdaler från Fredrik I:s tid. (Hbl. 1895 ¹²/₁₂).

---

519. N. Pr. 1895 ⁶/₇ efter A. T. — A) N. Pr. 1896 ¹⁶/₁ efter A. T.; Inventar. n:o 607; Rektorsberätt. sid. 87.

520a. Kärsämäki 1895.

Jordfynd 81 *svenska kopparmynt* två-, ett- och kvartören 1645—84. inlöstes af univ. Fyndet skedde 1894 ²⁵/₁₀ å bonden H. Tulppas lunn i kyrkobyn.

520b. Valkeala 1895.

Bonden Mäkelä från *Toikkala* by vid dikesgrävning påträffat ett antal *ryska silfver-* och *kopparmynt* rubelstycken 1728 m. fl. samt 25 kopeksslant 1787, en silfversölja och en silfverring. Till förminnesföreningen.

521. Nykyrka (Åbo län) 1896.

I *Hollu* by *Pietilä* gardsplan, rik på forngravar, hvärå där Schvindt och mag. A. Hackman funnit rester af brända lik samt vapen, smycken, nitnaglar, las med nycklar m. m., en kvinnoprydnad med ett *arabiskt mynt* Samanid, präglad för Ahmed ben Isma'il (907—914). Myntet i hist. mus. 3336.

A) I samma bys *Lukkala* lunn omtalas af Killinen äfven andra *myntfynd*, dock utan närmare uppgifter.

520a. Rektorsberätt. sid. 86.

520b. F. Mus. 1896 sid. 47.

521. N. Pr. 1896 ²²/₆ efter Uudenk. S.: A. Hackman i F. Mus. 1897. sid. 87. — A) Killinen: Vehmaan kihlak. i Fmf:s tidskr. VII (1885), 180. Ofvan sid. 8, 10, 17.

522. Uguniemi 1896.

I ett kärr, tillhörigt bonden Matti Muukkonen i kyrkobyn, hittade i augusti egarens dotter, medan hon vallade korna, i jorden en mjölkflaska af trä, hvare 50—60 kilo eller 1.262 stycken *svenska* ettören Gustaf II Adolf och Kristina 1627—1652. Kärrret hade redan 2 ggr blifvit plöjdt, utan att skatten uppmärksamrats. Af fyndet inlöstes till univ. 1,167 ettören för fm. 145,85 p.

523. Kuusamo. (ej Kuhmoniemi) 1896.

Under höbärgning af en odlad äng i *Pyhäjärvi* ödemark vid en vik af Kuusamojärvi hittade d. $\frac{26}{7}$ bäckstugusonen Herm. Nikka i en mossig tufva 720 *silfvermynt*, mycket tunnslitna, och en mängd bitar af samma slags mynt. Vid pass 50 meter från fyndstället synas spår af eldstaden till ett hus. (Hbl. 1896 $\frac{14}{8}$, efter Louhi, som orätt nämmer Kuhmoniemi. Jfr F. Mus. 1896 sid. 94).

Muntlig berättelse af en resande från Kuusamo jultiden 1896: „Under höbärgning senaste sommar på ett ungefär 5 verst från Kuusamo kyrka invid Jaapanlahti vik af Kuusamojärvi beläget ställe, kalladt *Puuteukylä* (emdan endast bebodt af fattigt folk), paträffades i en ängstufva af en inhysing omkr. 500 gamla, tunna, mycket slitna *silfvermynt* af 50 pennslants storlek, icke *svenska*, och gafvo i inlösen 100—150 fm.: på stället spår af forna lappboningar.“ Enl. ungef. beskrifning tyckes mynten varit *anglosachsiska* eller *tyska*.

522. Hbl. 1896 $\frac{14}{8}$, $\frac{26}{10}$ efter Vib.bl.; Inventar. no 632; Rektorsberätt. sid. 97.

524. Uleaborg 1896.

Bottenfynd (1895 $\frac{5}{7}$) i elflymningen i *platmygöt* endaler 1656, inlöst för 32 fm. af univ.

525. Åland, Saltvik 1896.

Ur ett på hösten 1895 i *Berdthby* by gjordt fynd af *svenska silfvermygöt* mark- och örestycken, inlöste universitetet 42 ettören från åren 1665—1733.

526. Pielavesi 1896.

Jordfynd i *Heinämäki* by 20 *svenska* dels *silfver-*, dels *kopparmygöt*, ören från åren 1666—1720, inlöstes af univ.

527. Sotkamo 1896.

Jordfynd af forstm. G. Vasastjerna, derur univ. inlöste 11 *platmygöt* fyra-, två- och endaler 1713—1754. Jfr nedan n:o 559.

528. Rovaniemi 1896.

Jordfynd: 1 *danskt silfvermygöt* 1714, inlöst af univ.

529. Tammela 1896.

Jordfynd: 1 öre 1610, inlöst af univ.

524. Rektorsberätt, sid. 87; Inventar. n:o 598; Art. Hjelt i Suomen Museo 1896 sid. 11.

525—530. Rektorsberätt, sid. 87, 88; Inventar. n:o 599, 604, 606, 617, 620, 621

530. Tusby 1896.

Jordfynd: 17 *svenska silfvermynt* enmarker af 1591 och 1592. inlöst af univ.

531. Kuolemajärvi 1896.

Jordfynd i maj vid dikesgräfnng å aker uti *Laasola* by af bonden And. Hietanen: 8 *plåtmynt*, 1 åtta-, 2 fyra- och 5 endaler från Kristinas regeringstid, derur univ. inlöste för 165 fm. attadaler af 1652 (för 70 fm.) samt 1 fyradaler af s. a och 4 endaler af 1650, 52, 53, 54.

532. Ruovesi 1896.

Funnet i prestg. trädg. $\frac{1}{4}$ öre af 1636, skänkt af kyrkoh. Schönberg till univ.

533. Hirvensalmi 1896.

Fynd i *Mauikkala* bys aker: *svenska silfvermynt* $\frac{1}{3}$ rdl. 1789 samt 16 *kopparmynt* ett- och tvåören 1732—63; blott det första inlöstes.

534. Birkala 1896.

Ur ett fynd af 103 *svenska silfver-* och *kopparmynt* från åren 1634—1712 å *Pitkänieni* militärboställes mark,

531. N. Pr. 1896 ¹² 11; Rektorsberätt. 1896—99 sid. 97.

532—543. Rektorsberätt. sid. 96 ff; Anteckningar af der Art. Hjelt.

inlöste universitetet för fm. 12.90 p. omkr. 70 dels mark-, dels örestycken.

535. Kustö 1896.

Funnet vid akerplöjning a Blankas hemman i *Jocensuu* by 1 *svenskt silfvermynt* tvåöre 1664.

536. Ruokolaks 1896.

Pa okänd tid vid plöjning af ett kärr funna (i omhölje, som genast sönderföll) 118 *svenska silfvermynt*, deraf 30 Kristinas ¹/₄ ören 1633—54 skänkta till universitetet af prof. E. G. Palmén.

537. Hyrynsalmi 1896.

I *Hoikka* hemmans aker funnen 1 *holländsk* thaler från Geldern af 1654, inlöst till universitetet. Äfven förut har i samma aker paträffats gammalt mynt.

538. Reso 1896.

Fynd i *Geittala* by i november: 142 *ryska* kopeks o. *svenska* öresmynt af åren 1748—1895; derur inlöstes till universitetet 5 tvåkopeker af 1797—1801 och 1 ettöre af 1802.

539. Solf 1896.

Af inhysessonen Jak. Er. Erkas funnos nära jordytan vid gräffning i en akerbacke hörande till Enholm hemman. *Öfra Sundom* by, 8 *silfver-* och 5 *kopparmynt* från Karl XI:s och Karl XII:s tid. Inlöstes till universitetet.

540. Inga 1896.

Här hittad *svensk* ettöreslant af 1575, inlöstes till universitetet.

541. Libelits 1896.

Ur ett på sommaren 1896 i *Taipale* by gjordt större fynd (1,012 st.) *svenska kopparmynt* från Gustaf II Adolfs och Kristinas tid inlöstes 441, dels ettören, dels kvartören af åren 1630—54.

542. Pojo 1896.

Jordfynd vid järnvägsbyggnad: 1 *ryskt* och 2 *svenska* kopparmynt från början af detta och slutet af förra århundradet, öfverlemnade af ingenjör K. Snellman till univ.

543. Salo köping 1896.

Jordfynd: 1 *svenskt* sjettedelsöre af 1666 inlöst till universitetet.

544. Rimito 1896.

I *Kiuttala* bys till Poljantalo hörande och förut i vatten liggande strand på sommaren femma, först 7 och kort derefter 9 *plåtmynt* tvadaler 1710—13. Inlöstes ej, liksom icke heller de följande numren 545—557.

545. Lapinlaks 1896.

Å bonden David Somminens hemman vid åkerplöjning funnet fyradalers *plåtmynt* af 1721.

546. Nastola 1896.

Fynd i *Immilä* by: ett *plåtmynt* fyradaler 1727.

547. Kauhava 1896.

I *Mäkylä* bys *Kallionkoski* hemman vid nedrifning af ett uthus funna 2 *plåtmynt* endaler 1748 och halfdaler 1746.

548. Ikalis 1896.

I november två skilda fynd, det ena i kyrkobyu på *Sarckilanjärvi* strand 1 *plåtmynt* fyradaler, det andra i *Jämijärvi* kapell och by en mängd *ryska silfver småmynt* af åren 1830—40 och öfver 2 kilo d:o *kopparmynt*.

549. Eno 1896.

A hemmanet n:o 6 i *Nesterinsauri* by fann bondesonen H. Tamminen d. 11 sept., vid gräfvning af en källare, 27 *kopparmynt*, nml. *svenska* ören och *ryska* köpeker af åren 1759—1818, hvarom Kuopio läns guvernör i embetskrifvelse inberättar. Jfr ofvan n:o 422.

550. Sotkamo 1896.

Bonden Jaak. Heikkinen å *Riihilanti* hemman af *Ma-sotkamo* by fann i sept. på en gammal tomtplats ett fyradalers *plåtmynt* 1737. Jfr ofvan n:o 99. 527.

551. Sakkola 1896.

I bonden Matti Paasos åker funna 30 *ryska silfvermynt* af åren 1760—80, deribland 15 rubelstycken.

552. Kesälaks 1897.

Arbetskarlen Pekka Ikonen vid plöjning af åker i *Varmonnieni* by funnit 5 *plåtmynt* af aren 1711, 19, 21, 24 och 49.

553. Jomala 1897.

Skepparesonen A. Sagulin i *Torpby* gårdsplan funnit 1 halfdalers *plåtmynt* af 1736.

554. Euraamine (Eurajoki) 1897.

Derstädes funna (i jorden?) 3 *svenska* riksdalrar af aren 1775, 76, 81.

555. Kumo 1897.

Lekande barn i *Hintikkala* by funno i sept. vid gräfnings i en källare, vid pass 1 kvarter under jordytan, 54 *svenska kopparsmynt*, ettören af 1719—68, samt 7 otydliga jämte 4 mynttecken af 1715 och 1718.

556. Idensalmi 1897.

Kuopio läns guvernör inberättar i skrifvelse af 19 nov. att arbetskarlen Olli Timonen d. 8 i samma månad i *Palois gårds* åker funnit in summa 105 under Gustaf IV Adolf och Karl XIV Johan präglade *svenska skillingsmynt* (hvilka specificeras) jämte 10 diverse *svenska* och *ryska* småmynt (ettöre från 1748, kopeker från 1788 m. fl.).

557. Kuhmalaks 1897.

Inhysingen A. Dunder från *Pohja* by upphittat 496 gamla *kopparmynt*. Deraf insändes år 1899 en del till finska fornminnesföreningen och befunnos innehålla *svenska smänmynt* från Karl XI:s tid, nml. 293 ensjettedelsören och 3 ettören.

558. Helsinge 1897.

Å *Nordsjö* egor funna 2 *kopparmynt*, af arbetaren Grön skänkta till fornminnesföreningen. (Hbl. 1897 ⁴/₁₀).

559. Kymmene 1897.

Vid vägbyggnad till prestgården funnos på en plats, där en stuga statt, 11 i en rifva förvarade *ryska* och *svenska silfvermynt*, nml. 1 tjugukopek af 1771, 1 femtonkopek af 1784, 3 tiokopeker af 1787, 90 och 96 samt 1 femkopek af 1757 „med ett vikingaskepp och fläkt örn samt monogrammet A. F. på hvardera sidan“; dessutom 1 ettöre s:r m. af 1770 med monogram A. F., 2 entolfthedels riksdaler af 1772 och 1779 samt 2 entjugutjerdedels deo af 1779. (Hbl. 1897 ⁶/₁₁).

560. St Marie 1897.

Å *Korois* hemman, beläget på landtungan mellan Marie och Aura aars sammanflöden, der ock Abo stad först

---

560. F. Mus. 1897 sid. 95. Jfr J. R. Aspelins föredrag „Koroisten Turku Röntämäellä“ (med planteckning), Suom. Museo 1898 sid. 7.

varit anlagd, funna och af prostinnan J. M. Tallgren insända: 1 *revälskt silfvermynt* och 47 *koppärmynt*.

560a. Birkala 1897.

På en holme hörande till *Ala Villilä* rusthåll funna under en sten, inlagda i papper, 37 *silfvermynt* från detta århundrade, *franska, italienska, schweiziska, österrikiska* och *svenska*. (N. Pr. 1897 18/7).

561. Asikkala 1897.

Jordfynd: 1 *svensk* örtug af 1575, skänkt af prof. J. N. Lang.

562. Vana 1897.

Jordfynd: 1 *lifländskt silfvermynt* från 1500 talet, skänkt af folkskoleläraren V. Saarinen.

563. Gamlakarleby 1897.

Vid uppmuddring af kanalen funna i lack aftryckta 4 *svenska öresmynt* af 1635, 1659, 1662 och 1663, inlöstes.

564. Ruskeala 1897.

Vid grundgräfvning å sitt hemman i *Kaalamo* by fann nämndeman A. Kupiainen, 1 aln under jordytan, 66 *svenska*

silfrermynt ören och halfören, hvaraf längre fram på som-
maren, sedan emellertid 9 förskingrats, universitetet inlöste
de 57 återstående, hvilka voro af åren 1578—1625. I
närheten af fyndstället en fast sten, hvari fordom inhuggna
streck tydligen visa mot det håll, der skatten var gömd.
Jfr n:o 252a.

565. Enonteki 1897.

I sanden invid en backe, kallad „Lompolan törmä“,
hörande till *Vuontisjärvi* gård, funno mot slutet af maj
nämndeman Joel Väitalos minderåriga barn 10 stycken
danska en- och tvåskillingar af åren 1677—1784. Veter-
ligen hafva der icke påträffats andra fornsaker.

566. Larsmo 1897.

A det s. k. „Nygrundet“ i yttre skärgården gjorde
bonden Joh. Kaptens från *Engmo* by ett bottenfynd af 12
plåtmynt af fyra, två och halfdalers valör, de flesta helt
förrostade, dock kunde årtalen 1716, 1720 och 1721 skön-
jas. En fyradaler af 1720 inlöstes. Enligt sägen skall å
nämnda grund ett fartyg förlit, lastadt bl. a. med mynt.

567. Lappvesi 1897.

I aug. funn arbetskarlen Otto Maukonen vid ängs-
dikning hos bonden M. Pusa, på ungefär 10 tums djup, in-
lagda i en förmultnad pase 40 *svenska silfrermynt* (öre-
stycken af valörerna 4, 2, 1) och 80 *kopparmynt*, $\frac{1}{2}$ och
1 ören; bland de förra tvänne från Kristinas regeringsår
1649 och 1653, men hela den öfriga mängden från Karl

XI:s regeringsår 1667—1680, en del präglade i Reval. Universitetet inlöste (för fm. 7,50 p.) af de förra 29, af de senare endast 2.

568. Kembele 1897.

Arbetskarlen J. Pakuri fann vid dikning å ett gräftland ungefär $\frac{1}{2}$ kilometer från *Kokkola* hemman 10 *plåtmynt* två- och endalrar 1710—14. Universitetet inlöste (för fm. 25) 1 tvadaler af 1714 och 1 endaler af 1711.

569. Tohmajärvi 1897.

Vid plöjning a en till *Värtsilä* bruk hörande åker påträffades i maj 8 *plåtmynt*, mml. 7 tvadalar af 1713, 1719, 1720, 1730, 1734 och 1735 samt 1 halfdaler af 1735. De 2 sistnämnda inlöstes till universitetet för fm. 15.

570. Helsingfors 1898.

I taket a ett hus vid Brunnsgatan funnen *svensk* fyramark af 1606 inlöstes.

571. Peräseinäjoki 1898.

Inlöstes 1 *plåtmynt*, endaler af år 1715 (motstämpad 1718), hvilket en kopparslagare i Ilmajoki fått till reparation af en kittel.

572. Rautalampi 1898.

I *Siikekoski* by å en nämndeman Gabr. Waris hemman n:o 1 funna 9 *plåtmynt* af aren 1715—55. Inlöstes 1 två-

daler af 1715, 1 endaler af 1739 samt 3 halfdalrar af 1720, 1729 och 1755 för tillsammans fm. 55. Ett annat fynd i samma by och Horola hemman af quartören från Kristinas tid inlöstes ej.

573. Pihtipudas 1898.

Bonden Antti Hotakeinen fann å *Alomäki* hemmans gardstomt i *Muurusjärvi* by 9 två-, en- och halfdalers *platmynt* af aren 1716—88. Inlöstes tvådalern af 1744, endalern af 1758 och 2 halfdalrar af 1716 och 1750, för tillsammans fm. 34.

574. Nurmis 1898.

I *Haapakyli* by paträffats 1 endalers *platmynt* af år 1755 samt 682 kopparören, Fredrik I:s och Adolf Fredriks. Blott *platmyntet* inlöstes.

575. Sordavala 1898.

I *Nakattulahti* by funno i sept. nagra barn 826 stycken sma *ryska silfvermynt*, dengas och kopeker (vägande tillsammans 550 gram) från 1600 och 1700 talen. Inlöstes för fm. 100.

576. Jomala 1898.

I *Torpby* på marken hittats ett nyare *österländskt* mynt. Inlöstes.

577. Töfsala 1898.

Husbonden å Mikola hemman i *Ingeranta* by hittade i april vid sprängning af en större sten i sin åker ($\frac{1}{2}$ kilometer från gården), under densamma 126 i ett halfförvitt-radt kreaturs horn inlagda små *svenska kopparmynt*, ören (och några daler) af åren 1715—39. Fyndet, äfvensom de följande till och med n:o 583 blefvo icke inlösta.

578. Nykyrka 1898.

A *Pere* hemmans åker i *Kyläuhäisi* by paträffades vid gräfning af sten 175 *svenska* öremynt från Kristinas tid.

579. Lemland 1898.

A *Rödhamn* i vattnet vid stranden hittades på sommaren 97 polletmynt jämte en guldring. Den senare inlöstes af arkeologiska kommissionen.

580. Masku 1898.

Torparesonen Heikkilä fann i juni a den till Naden-dal ledande vägen 21 *svenska* ören af 1691—1742 samt 89 kopparmynt, *svenska* och *ryska*, från förra seklet, — alt förvaradt i en läderpung.

581. Karstula 1898.

Bondesonen Verner Mattson Krook fann vid akerarbete på sin faders hemman 13 *kopparmynt* från 1700 talet samt bit af en $\frac{1}{2}$ daler af 1743.

582. Borga socken 1898.

Torparen Helenius a Murarstorp under *Venzelgård* säteri i *Parkis* by påträffade d. 30 oktob. vid upplöjning af en mossbelupen nyodling 265 *kopparmynt* af aren 1715 —39, nml. ören och några mynttecken.

583. Muhos 1898.

Bonden Juho Kimmunen i Muhos by fann i sin åker på 1 fots djup 2 tvadalers *plåtmynt* af aren 1667 och 1710. Inköptes af dr Florin.

584. Lundo 1898.

På en till Anttila hemman hörande höjd, kallad *Anttilanmäki* och belägen ej långt från den gamla borgplatsen *Wankalinnu*, men skild från denna genom Aura a. gjordes vid allhelgontiden af arbetskarlen Thom. Stolt ett större silfverfynd, bestående af „minst 860“ *tyska, anglosachsiska, byzantinska* och *arabiska* medeltidsmynt samt fragment af en med mynt behängd silfverked af samma slag som de tidigare kända från Hauho, Tulus och Nonsis (se n:o 512, 513), jämte två ändstycken af en halsring. Sedan fyn-

det, först försåldt till en guldsmed i Åbo, genom åtgärd af statsarkeologen inlösts till hist. museet, blef fyndplatsen närmare undersökt af d:r A. O. Heikel, som derstädes äfven fann skärfvor af den lerkruka, hvori det varit nedlagdt, äfvensom i mullen, som af honom sållades, ytterligare ett mindre antal mynt. Fullständigare uppgifter och redogörelse öfver detta viktiga fynd motses med intresse.

585. Borga 1898.

Vid kajgräfvning fram till Nikolaigatan talrikt funna mest *svenska kopparmynt*, de äldsta från Karl IX:s och Gustaf II Adolfs tid.

586. Suomenniemi 1898.

I åker vid *Kokkola* by bonden Mikko Saalasti hittat 397 femkopeksslantar från åren 1778—80.

587. Vichtis 1898.

I Vanjärvi backe funna 10 *svenska* mynt af åren 1710, 47, 1801, 02, 08, 11 och 40.

588. Vederlaks 1898.

Dan. Riihelä och Anton Dufva i *Home* bys mark funnit 31 *ryska kopparmynt* af åren 1760—1803.

585. N. Pr. 1898 ^{29/6} efter B. N. T.

586. N. Pr. 1898 ^{29/6}.

587—594. Meddeladt af intendenten Th. Waenerberg ur anteckningar i hist. museet.

589. Kyrkslätt 1898.

Bitar af *arabiskt silfvermynt* funna redan 1894 af fröken Jenny Nummelin på Hästö holme vid Hvitsands ångbatsbrygga nära Porkkala. Ofvan sid. 9.

590. Kjulo 1898.

I Tukkanummi funnet styckadt *arabiskt* mynt. Ofvan sid. 10.

591. Pielisjärvi 1898.

Torparen Olli Heikkinen i *Vedensan* by, hemmanet n:o 5, funnit 586 *ryska* ovala *silfvermynt* från 1600 talet (dengas).

592. Keuru 1899.

I *Lihjano* gards Räsälä torps aker funnet ett 2 öre af 1744.

593. Helsingfors 1899.

Funnet 2 öre af 1769.

594. Östersundom 1899.

I Husö trädgård funnet 1 *ryskt kripparmynt*.

595. Esbo 1899.

I november föreg. ar en gosse hittat å mark underlydande *Sökö* hemman i en bergsskrefva 4 *platinmynt*, nml.

tvadalar af åren 1721, 1733, 1738, 1742. Hembjudas kronan; enskilde utlofvat 25 fu. stycket.

596. S:t Marie 1899.

Vid af kommerseradet v. Rettig bekostade och under ledning af dr. Hj. Appelgren i juni månad utförda gräfningar på *Korois* udden funnos, jämte andra fornsaker, såsom pilspetsar, nitnaglar m. m., äfven 7 *scenska silfvermynt* brakteater från förra hälften af 1300 talet.

597. Elimä 1899.

Bonden Erik Westi a *Sorrari* hemman i *Raussila* by i augusti vid gräfning af potatisgröp patruffat 722 *scenska kopparmynt* daler- och örestycken från åren 1710—68. Skulle erbjudas något museum till inlösen.

598. Temmes 1900.

Nagra i papper inlindade *scenska mynt* (deribland nämnas $\frac{1}{2}$ öre s. m. af 1718 och 1 öre k. m. af 1720, förutom en jetton öfver Ludvig XVI:s död) funna i slutet af mars vid rasering af prestgardens gamla stall jämte en „ungefär“ (!) så lydande anteckning på svenska: „Den som finner detta umar jag gärna fyndet, och beder honom välsigna mina i jorden hvilande ben. Jag har på egen bekostnad byggt stallet. Ma hästarna trivas i det väl och ma det sta i hundra ar till nytta för mina efterkommande

596. N. Pr. 1899 $\frac{21}{7}$ efter A. T. Öfvan sid. 12.

597. N. Pr. 1899 $\frac{21}{9}$.

och till prydnad för lägenheten. Nagra gangbara mynt nedlägger jag här den 3 juli 1807 för att sparas at efterverlden. Landet lider brist pa näring och skarlakansfeber har passerat. Krig pagar emot Frankrike i Pommern. *Carl Constantin Hildén*, kongl. hofpredikant, fil. mag. och förste prest i Yli Temmes." — NB. Depositor, född 1762, student 1782, kaplan i Temmes 1800, kyrkoherde i Vesilaks, $\frac{1}{4}$ 1822, var ej mag. (Hbl. 1900 $\frac{9}{4}$, $\frac{11}{6}$).

599. Lappo 1900.

Vid gräfvningar a socknens gamla begravningsplats funna femna *mynt* från 1600 talet.

600. Libelits 1900.

Af en qvinna derstädes a en tillandning nyligen funna vid pass 1,000 *silfrermynt* från 1600 talet, lemmade till ortens länsman. (Hbl. 1900 $\frac{9}{7}$).

599. Hbl. 1900 $\frac{17}{6}$. Jfr ofvan sid. 17.

Register.

- Aatservainen kulle, Kuolajärvi 66.
 Ahijärvi by, Kivinebb 97.
 Aho hmn, Tornea 438.
 Ahonkylä by, Piippola 363a.
 Akkas 292, 517.
 Alajärvi 485.
 Alakännä rusth., Vambula 382.
 Alamäki hmn, Pihtipudas 573.
 Alapuhakka hmn, Muhos 401.
 Alarappana hmn, Muhos 453.
 Alarauma by, Tornea 318.
 Alasotkamo by, Sotkamo 99, 550.
 Alastaro 6, 317, 332.
 Alasuutari hmn, Rovaniemi 79, 320.
 Alasääntti hmn, Kurikka 329.
 Ala Villilä hmn, Birkala 560a.
 Andtböle by, Saltvik 260.
 Anglosachsiska mynt 1, 9, 19, 21, 25, 31, 40a, 48a, 49, 52, 58, 58a, 66, 76, 121, 163, 172, 186, 192, 511a, 512, 513, 523, 584.
 Anjala 112.
 Anttila hmn, Muhos 214.
 Anttila hmn, Lundo 584.
 Anttila hmn, Paattis 363.
 Arabiska mynt 1, 9, 21, 31, 32, 35, 37, 43, 46, 47, 48a, 49, 59, 52, 58, 58a, 75, 76, 77, 78, 83, 84, 96, 102, 121, 153, 162, 172, 183, 192, 255, 260, 290a, 322, 380, 391, 399, 452, 454, 467, 489, 496, 511a, 512, 513, 517, 521, 584, 589, 590.
 Asikkala 561.
 Asterholms by, Brändö 270.
 Autio gard, Karstula 498.
 Autionranta by, Haapajärvi 415.
 Auvesmäki by, Paattis 363.
 Backa hmn, Bromarf 357.
 Baltiska mynt (Dorpat, Narva, Reval, Riga) 55, 57, 62, 65, 184, 266, 303, 336, 448, 504, 560, 562.
 Berdtby by, Saltvik 151, 260, 525.
 Bergas rusth., Esbo 311.
 Bergby by, Vöra 94.
 Billnäs bruk, Pojo 459.
 Binnäs by, Pedersöre 147.
 Birkala 167, 534, 560a.
 Bjerno 86, 184, 496.
 Björkö 81.
 Björneborg 109, 356, 386.
 Blankas hmn, Kustö 535.
 Blesaby by, Sjundea 361.
 Boda öfferkälla, Lemland 33.
 Bolstaholm gård, Geta 321.
 Borgbacken vid Borga 375.
 Borgboda by, Saltvik 260.
 Borgby, Sibbo 324.
 Borga 225, 323, 339, 375, 582, 585.
 Borgön, Saltvik 260.
 Brahestad 200, 256.
 Bromarf 357.
 Brändö 270.
 Byzantinska mynt 9, 39, 183, 294, 494, 513, 584.
 Danska mynt 21, 38, 79, 120, 181, 300, 347, 415, 453, 512, 528, 565.
 Dudernitsa by, Rautus 390, 414.
 Danö, Geta 15.
 Eckerö 187.
 Ekenäs 36, 196.
 Elimä 138, 597.
 Emboda hmn, Kustö 106.
 Enare 299.
 Enejärvi by, Sippola 331.
 Engmo by, Lasmo 566.
 Eno 422, 549.
 Enonteki 565.
 Erkkylä gard, Hausjärvi 166.
 Esbo 311, 595.

- Eskola hmn, Rimito 349.
 Eura 21, 47, 136, 454.
 Euraaminne (Eurajoki) 272, 554.
 Finland 10, 30, 58a, 83.
 Finström 15, 84, 93, 123, 157.
 Franska mynt 68, 265, 336, 560a, 598.
 Fredrikshamn 266.
 Frusti hmn, Lillkyro 301.
 Fågelklo hmn, Replot 408.
 Gamlakarleby 518, 563.
 Gammelgård, Lampis 70.
 Gammelgård, Yläne 426.
 Gerknäs gård, Lojo 291.
 Germundsvedja, Bjerno 184.
 Gertula by, Reso 538.
 Geta 15, 321.
 Godby, Finström 84.
 Grelsby kungsgård, Finström 123, 157.
 Gullydynt kulle, Vöra 94, 307.
 Gustaf Adolf sn 205, 384.
 Haapajärvi by, Lappvesi 60.
 Haapajärvi sn 415.
 Haapais by, Virmo 428.
 Haapakylä by, Nurmis 574.
 Haapavesi 415.
 Haapina by, Ikalis 133.
 Haapkylä by, Vichtis 156.
 Haga rusth., Säiksmäki 78.
 Haga sätesg., Janakkala 447.
 Hagnäs villa, Hefors 209.
 Hakiala, Hauho 357.
 Haihara bost., Messuby 245.
 Hakoisten linna, Janakkala 447.
 Halikko 185, 391.
 Hallu by, Nykyrka 521.
 Haamarnokla hmn, Jomala 162, 322.
 Haneböle, Helsinge 265.
 Hangelby by, Sibbo 217.
 Hangö 117, 257, 373.
 Harjavalta 395.
 Harju hmn, Ulea 333.
 Harrais bost., Lokalaks 444.
 Hatsala by, Kuopio 206.
 Hattula 22a, 107.
 Hattusaari by, Pielisjärvi 143.
 Hauho 23, 34, 115, 121, 150, 357, 364.
 Haukipudas 160.
 Hausjärvi 166, 253, 343, 492.
 Hautakylä by, Kiuruvesi 297.
 Heinjoki 262.
 Heinämäki by, Pielavesi 464, 526.
 Helsinge 100, 137, 265, 394, 430, 493, 558.
 Helsingfors 44, 45, 73, 146, 182, 195, 209, 233, 246, 255, 337, 348, 472, 482, 570, 593.
 Heroja hmn, Kuortane 312.
 Hiekari hmn, Vesilaks 294.
 Hietala hmn, Korpilaks 378.
 Hiirpelto by, Lillkyro 301.
 Hiiris I. Hiitis backe, Lojo 202.
 Hiitis 249.
 Hiitola 404.
 Hikiä by, Hausjärvi 253.
 Hindsby gård, Sibbo 229.
 Hiintikkala by, Kumo 555.
 Hiirvelä by, Sippola 374.
 Hirvos by, St. Märten's 273.
 Hirvensalmi 241, 278, 533.
 Hofgård, Sibbo 42.
 Hogland 198.
 Hoikka hmn, Hyrynsalmi 537.
 Holländska mynt 57, 129, 190, 194, 197, 204, 207, 280, 464, 537.
 Hollola 319.
 Hohna gård, Orihvesi 131.
 Home by, Vederlaks 588.
 Hongelby, Sibbo 176.
 Honkojoki 152, 234.
 Honja by, Kauhajoki 500.
 Hoyinsaari, Räisälä 98.
 Hukari hmn, Vesilaks 294.
 Hukkola by, Ylistaro 468.
 Huosiolampi hmn, Libelits 248.
 Huru hmn, Kivungi 443.
 Huttula gård, Pielavesi 505.
 Hyttis 24, 193, 304, 511a.
 Hyrynsalmi 537.
 Hytelä hmn, Rautalampi 280.
 Hyvinge by 492.
 Hästö, Kyrkslätt 589.
 Häkälä by, Tusby 88.
 Häppilä by, Vederlaks 235.
 Högholmen, Helsingfors 233.
 Idensalmi 154, 211, 344, 345, 433, 506, 556.
 Ihala by, Reso 19.
 Ihalampi by, Hattula 107.
 Ikalis 133, 548.
 Ijjana hmn, Karlö 313.
 Ikonants 199, 350, 451.
 Immilä by, Nastola 163.
 Immolanjärvi by, Ruokolaks 285.
 Impilaks 443a.
 Ingby by, Jomala 434.

- Ingeranta by, Töfsala 577.
 Ingois gard, Reso 191.
 Inga 540.
 Irjante by, Euraaminne 272.
 Isoantti hmn, Kiukkais 136.
 Isokylä by, Kemijärvi 500a.
 Isoniemi by, Sahalaks 379, 385.
 Italienska mynt 500a.
 Ithis 140, 306.
 Itraniemi udde, Libelits 189.
- Jaakimvaara 207, 236, 330.
 Janakkala 54, 180, 303, 447.
 Jara hmn, Lempälä 40a.
 Joensuu by, Kustö 535.
 Jokikylä by, Haukipudas 160.
 Jokkäs 208, 286, 406, 453a.
 Jomala 162, 322, 434, 553, 576.
 Joutsjärvi by, G. Ad. sm 205.
 Jultus hmn, Tyrvis 135.
 Jurva 440.
 Juuga 218.
 Juupelimmäki, Kumo 255.
 Juvarautio, Kivinebb 51.
 Jämijärvi 548.
 Jämsenranta by, Haapajärvi 415.
 Järvenpää, Haapajärvi 415.
 Jääskis 55, 95, 175.
 Jättälä nybygge, S:t Martens 273.
- Kaakola by, Lempälä 40a.
 Kaalamo by, Ruskeala 252a.
 Kaavi 61.
 Kajana 383.
 Kakkerais bost., S:t Karin 423.
 Kalajoki 22, 224.
 Kalksalo by, Jaakimvaara 236.
 Källionkoski hmn, Kauhava 547.
 Kalvola 372.
 Kalvomäki, Kumo 255.
 Kangas hmn, Kiuruvesi 297.
 Kangasala 14, 393, 497.
 Kankaanpää 152, 234, 432.
 Kannansaari, Kronoborg 452.
 Kappalinmäki, Hvittis 24.
 Karakka by, Öfverkingingi 410.
 Karhu hmn, Ylistaro 468.
 Karis 279.
 Karkku 83, 515.
 Karkola by, Kivinebb 458.
 Karlö 313, 335, 368, 435, 490.
 Karparö by, Mustasaari 510.
 Karppi hmn, Lillkyro 301.
 Kartala 498, 581.
 Kartanomäki backe, Loimijoki 168.
- Kastellholm 1, 477, 495.
 Kasurila by, Kuopio 64.
 Kauhajoki 288, 500.
 Kauhava 547.
 Kaukjärvi 284.
 Kauru hmn, Virmo 428.
 Kehkola by, Hirvensalmi 278.
 Kehtula by, Mietois 381.
 Keisari hmn, Karkku 515.
 Keistantaipale by, Kaavi 61.
 Keksholm 2, 77, 237, 283.
 Kembele 441, 568.
 Kemi 142.
 Kemilhaara by, Rovaniemi 79.
 Kemijärvi 500a.
 Kerimäki 488.
 Kervola, Janakkala 303.
 Kesälaks 552.
 Kettula by, Mietois 381.
 Keuru 592.
 Kiepunjoki by, Viborg 310.
 Kiiskala by, Vederlaks 65.
 Kiiskilä hmn, Paldamo 412.
 Kilola hmn, Limingo 446.
 Kimingi 340, 402, 410, 443.
 Kinitö 282.
 Kinttula by, Rimito 544.
 Kirkkokari i Kjulö 240.
 Kirkkoseppälahti by, Ruskeala 514.
 Kirvus 403.
 Kiukkais 136, 396.
 Kiuruvesi 297, 419.
 Kivijärvi 498.
 Kivinebb 51, 97, 216, 243, 458, 504.
 Kiviranta, Hvittis 24.
 Kjulö 240, 590.
 Klemes hmn, Jomala 434.
 Klemis 275.
 Koitsanlaks by, Parikkala 188.
 Kokkola by, Suomenniemi 586.
 Kokkola hmn, Kembele 568.
 Kokkola hmn, Pielavesi 416.
 Kokkosellä by, Impilaks 443a.
 Koljoki hmn, G. Ad. sm 205.
 Koljola by, Nousis 513.
 Koppsko, Ekenäs 36.
 Kopu hmn, Vichtis 156.
 Koristo gard 423.
 Korois hmn, S:t Marie 560, 596.
 Korpilaks 378.
 Korpiselkä 238.
 Korppi by, Ulea 333.
 Korpo hmn, Loimijoki 12.
 Korsholm 4, 101.
 Koskis 174.

- Kristinestad 80, 442.
 Kronoborg 172, 210, 452.
 Kronvi linn, St Martens 347.
 Kufiska mynt, se Arabiska.
 Kulmalaks 557.
 Kulmois 161.
 Kulmoniemi 523.
 Kullua by, Pöyttis 274.
 Kulla by, Finström 93.
 Kumo 127, 131, 226, 255, 290a, 555.
 Kuokkala by, Lempäälä 40a, 354.
 Kuolajärvi 66.
 Kuolemajärvi 531.
 Kuopio 7, 64, 206, 474.
 Kuortane 213, 312, 484.
 Kupari kulle, Võra 56.
 Kurikka 329, 509.
 Kurkela by, Kivimöb 458.
 Kurkijoki 172, 219.
 Kursila linn, Pühamaa 369.
 Kustö 196, 352, 479, 535.
 Kusurila by, Kuopio 64.
 Kutala by, Karkku 515.
 Kuttila linn, Kulmois 161.
 Kuuppala by, Kronoborg 172, 452.
 Kuurila linn, Kalyola 372.
 Kuurula by, Valkeala 281.
 Kuusamo 328, 523.
 Kyhmelä by, Muhos 360.
 Kylänhiisi by, Nykyrka 578.
 Kymmene 486, 559.
 Kymölä 421a.
 Kyrkslätt 392, 589.
 Kyro 118.
 Källsund, Borga 225.
 Kärsämäki 520a.
 Köömilä by, Kumo 255.

 Laasola by, Kuolemajärvi 531.
 Labbart linn, Nurmijärvi 62.
 Ladoga 43, 59.
 Lahis, Sääksmäki 170.
 Laihela 40, 82, 149.
 Laitila bost., Kyro 118.
 Lampaanjärvi by, Pielavesi 416.
 Lampis 70, 126, 174.
 Lapiulaks 346, 545.
 Lappi by, Pälkäne 305.
 Lappmarken 66, 509a, 565.
 Lappo 599.
 Lappvesi 60, 567.
 Larsmo 566.
 Laukas 232.
 Laukila linn, Tornea 318.
 Laukko gard, Vesilaks 48, 110.
 Lauhianmäki, Eura 454.
 Laurila gard, Koskis 174.
 Laurola by, Storkyro 271.
 Lehdesmäki rusth., Hauho 115, 121.
 Lemmensaari holme, Svensksund 228.
 Lehtimäki 485.
 Leikkimäki, Kumo 290a.
 Lelax ö, Pargas 302.
 Lelkola by, Hirvensalmi 241.
 Lemböte by, Lemland 33, 71.
 Lemland 33, 71, 579.
 Lemmola linn, Hausjärvi 343.
 Lemo 507.
 Lemond, Abo 269.
 Lempäälä 40a, 354.
 Leppäla linn, Paavola 268.
 Leppävirta 455.
 Letala 67, 399.
 Libelits 189, 248, 296, 351, 541, 609.
 Lieksa by, Pielisjärvi 215, 315.
 Lieksa rusth., Birkala 167.
 Lillkyro 6, 39, 289, 301.
 Lillstrand linn, Vindala 261.
 Limingoja by, Pühajoki 223.
 Limingo 190, 446, 503.
 Linnaniemi udde, Tulus 512.
 Linnamäki, Kivimöb 216.
 Linnanyuori, Kronoborg 452.
 Liperi by, Libelits 189.
 Loimijoki 12, 168.
 Lojo 202, 291, 377.
 Lokalaks 431, 444.
 Loppi by, Pälkäne 305.
 Lovisa 179.
 Lukkala linn, Nykyrka 521.
 Lunnaja by, Tyrvis 135.
 Luimijoki 199.
 Lumo 450, 584.
 Luononraja ö, Reso 228a, 388.
 Luoppavaara grufva, Lappland 509a.
 Luumäki 514a.
 Luvia 326.
 Lyykylä by, Viborg 263.
 Länsiviiri holme, Hogland 198.
 Läppby by, Karis 279.
 Läpsämä by, Nurmijärvi 62.
 Löparö, Sibbo 68, 181.

 Maanpää rusth., Rimito 365.
 Maarianvaara by, Kaavi 61.
 Mahittula by, Reso 58.
 Mahly by, Saarijärvi 462.

- Malmala by, Kyro 118.
 Makkola by, Räisälä 244.
 Makylä by, Kauhava 547.
 Malby böst., Helsinge 479.
 Manikkala by, Hirvensalmi 533.
 Martois by, Mustasaari 508.
 Masku 580.
 Marttila hmn, Kuopio 64.
 Mattila hmn, Kiuruvesi 419.
 Mauni hmn, Lundo 459.
 Melaselkä by, Ilomants 199.
 Meldola gård, Pemas 353.
 Mellby by, Helsinge 479.
 Messiby 245.
 Metajinsilta sund, Jääskis 175.
 Metelin kallio, Kuopio 7.
 Metsänigus by, Jaakimyaara 339.
 Metsänmilla by, Jaakimyaara 207.
 Mieluskoski by, Haapajärvi 415.
 Mietois 381.
 Miettala hmn, Kajana 383.
 Miettunlampi, Kaavi 61.
 Mommola by, Hyvittis 394.
 Mongola hmn, Lojo 377.
 Mona by, Munsala 499.
 Monhijärvi 242.
 Muddais gård, Pargas 99.
 Muhos 214, 259, 369, 491, 413, 453, 583.
 Mujehjärvi by, Nurmis 316.
 Munkholmén, Hefors 337.
 Munsala 499.
 Muonioniska 309.
 Muorola hmn, Rovaniemi 169.
 Murtas hmn, Sibbo 247.
 Murtamäki by, Paldamo 362.
 Mustasaari 27, 508, 519.
 Mustiala 104.
 Muuramaa by, Korpilaks 378.
 Myrans gård, Sjundea 177.
 Muurasjärvi by, Pihtipudas 573.
 Myrbergs lund, Vöra 299.
 Munsas hmn, Helsinge 199.
 Mähönen hmn, Idensalmi 433.
 Mäkelä by, Kiukkais 136.
 Mäkilä hmn, Virmo 139.
 Mäkylä by, Kauhava 547.
 Mälleis by, Alastaro 332.
 Mäntyharju 48a.
 Mögrå station, Rautus 52.
 Nabb hmn, Replot 457.
 Nangoniemi udde, Enare 299.
 Napsby, Storkyro 125.
 Nastola 163, 546.
 Nedertornea 318.
 Nerpos 5.
 Nesterinsaari, Eno 422, 549.
 Neva 35.
 Nikkilä hmn, Nousis 513.
 Nipuli, Gust. Ad. sn 384.
 Niska by, Muhos 453.
 Nordby hmn, Hogland 198.
 Nordenlund, Sysmä 75.
 Nordsjö, Helsinge 558.
 Norge, mynt 352.
 Normark 144.
 Nousis 25, 513.
 Nukuttalahti by, Sordavala 575.
 Nummis 423.
 Nuolinga hmn, Lundo 459.
 Nurua by, Mäntyharju 48a.
 Nurmijärvi 62.
 Nurmis 316, 481, 574.
 Nykyrka 439, 521.
 Nykyrka, Vib. län 284, 578.
 Nystad 445.
 Nyste by, Laihela 49.
 Nädendäl 239, 267, 388.
 Näsegård, Bjerno 86.
 Näyhölä rusth., Harjavalta 395.
 Ohtomäki hmn, Paldamo 362.
 Ohtoniemi by, Tuusniemi 261.
 Ojalehto gård, Pielisjärvi 418.
 Ojaniemi by, Lillkyro 6.
 Ojankylä by, Karle 313, 335, 368, 499.
 Ojanperä by, Limingo 593.
 Ojari hmn, Hollola 319.
 Ois station 343.
 Orihpää 429.
 Orihvesi 231.
 Orimäki backe, Sysmä 26.
 Orkola by, Luumäki 511a.
 Orslaks by, Vederlaks 429.
 Osala by, Padasjoki 11.
 Osikömmäki by, Rantasalmi 145.
 Osmannmäki, Eura 451.
 Otavaniemi by, Säminge 407.
 Oterna by, Paldamo 412.
 Paajala by, Saarijärvi 263.
 Paakkola hmn, Tervola 142.
 Paattis 129, 363.
 Paavola 268, 399.
 Padasjoki 11.
 Palkkamäki by, Pielavesi 595.
 Pajujärvi by, Lapinlaks 316.
 Pakkasala by, Vihtis 87.
 Paldamo 18, 362, 412.
 Palois gård, Idensalmi 556.

- Pallari hmn, Vetil 389.
 Palus hmn, Pyhäjoki 223.
 Pargas 49, 90, 302.
 Parikkala 105, 141, 164, 188.
 Parkis by, Borga s:o 582.
 Parvo by, Valto 327.
 Pedersöre 147, 173.
 Pehkola by, Paavola 268.
 Pehlevi mynt 162, 260, 512.
 Pekola hmn, Haapajärvi 415.
 Pello by, Tornea 405.
 Pelso mosse, Säresniemi 342.
 Pemar 76, 353, 380, 427.
 Pennola gard, Akkas 292.
 Pere hmn, Nykyrka 578.
 Perno 194, 200, 295.
 Perpois by, Virmo 130.
 Peräseinäjoki 571.
 Pesolanniemi by, Rantasalmi 145.
 Petalaks 370.
 Petersburg 336.
 Petäjäkangas hmn, Pudasjärvi 287.
 Pidijsjärvi 325, 418.
 Pielavesi 416, 464, 505, 526.
 Pielisjärvi 143, 215, 315, 591.
 Pietilä torp, Tammela 104.
 Pietilä gard, Nykyrka 521.
 Pihlajavaara by, 184.
 Pihlupudas 573.
 Piikkis 425, 516, 519.
 Piilois gard, Vehmo 501.
 Piippola 363a, 476.
 Pitkäniemi hmn, Birkala 534.
 Platmynt, svenska 45, 60, 64, 65, 66, 81, 82, 101, 113, 133, 134, 140, 142, 152, 154, 155, 176, 193, 214, 247, 252, 252a, 259, 261, 268, 269, 270, 279, 282, 285, 289, 296, 312, 313, 318, 320, 323, 330, 331, 333, 334, 339, 340, 345, 349, 359, 360, 363, 368, 370, 371, 374, 376, 382, 387, 394, 397, 400, 403, 405, 420, 421, 432, 435, 438, 441, 443, 443a, 446, 462, 474, 476, 484, 488, 489, 490, 499, 500, 500a, 503, 505, 509a, 510, 511, 518, 520, 524, 527, 531, 541, 545, 546, 547, 548, 550, 552, 553, 566, 568, 569, 571, 572, 573, 574, 583, 595.
 Pohja by, Kulmalaks 557.
 Pohjankylä by, Pyhäjoki 400.
 Pojo 239, 459, 542.
 Polska mynt 21, 190, 219, 300, 464.
 Porkkala udd 589.
 Porrassalmi slagfält 277.
 Portugisiska mynt 69.
 Postila hmn, Idensalmi 154, 211.
 Pudasjärvi 252, 287.
 Pukki hmn, Ulea 334.
 Pulkkila 417.
 Putala gard, Temmes 219.
 Puolala backe, Abo 41, 165.
 Purtilahti by, Leppävirta 455.
 Pusula 254.
 Puuska hmn, Kankaanpää 432.
 Puutenkylä, Kuusamo 523.
 Pyhäjoki 223, 400.
 Pyhäjärvi sjö 63.
 Pyhäjärvi ödemark, Kuusamo 523.
 Pyhämaa 369.
 Pyhärinta hmn, Mietois 381.
 Pältsöle by, Finström 123.
 Päijälä by, Kuhmois 161.
 Pälkäne 31, 305.
 Pääntalo hmn, Karle 435.
 Pöyttis 274, 465.
 Qvarnbo, Saltvik 129.
 Qvettax 227.
 Raadelma gard, Piikkis 516.
 Raivola, Kivinebb 504.
 Rantasalmi 145.
 Rapola by, Sääksmäki 171.
 Rapola gard, Sysmä 69.
 Raseborg 156.
 Rattula gard, Elimä 138.
 Raumo 398, 473.
 Raussila by, Elimä 597.
 Rauta hmn, Kumo 226.
 Rautalampi 280, 572.
 Rautalaks by, Parikkala 105, 141.
 Rautila rusth., Vesilaks 341.
 Rautis by, Kalajoki 22.
 Rautus 52, 258, 390, 414.
 Ravalls hmn, Kyrkslätt 392.
 Rehu hmn, Haukipudas 100.
 Rekipeldo by, Vöra 56.
 Rekola boställe 22a.
 Remesby, Kimruvesi 419.
 Replot 367, 397, 408, 457.
 Reso 91, 20, 37, 58, 103, 191, 228a, 388, 538.
 Riihilahdi hmn, Sotkamo 550.
 Rikala rusth., Halikko 391.
 Rimito 349, 365, 544.
 Ripu by, Helsinge 394.
 Ristsalmi by, Säkijärvi 371.
 Ristseppälä gods, Heinjoki 262.
 Romerska mynt 17, 39, 172, 184, 307.
 Rovaniemi 79, 169, 220, 320, 528.

- Ruikko rusth., Euraaminne 272.
 Ruokolaks 116, 285, 536.
 Ruokovesi sjö, Kuopio 7.
 Ruovesi 532.
 Ruskeala 252a, 276, 514, 564.
 Ryska mynt, *a)* äldre 2, 55, 105, 119, 141, 158, 159, 164, 189, 198, 210, 215, 237, 283, 381, 383, 448, 481a, *b)* nyare (Peter I etc.) 95, 118, 130, 143, 145, 179, 188, 196, 201, 204, 208, 217, 228, 234, 235, 251, 263, 264, 275, 281, 283, 306, 310, 314, 336, 337, 344, 346, 347, 348, 362, 373, 393, 409, 415, 422, 440, 442, 448, 449, 450, 451, 458, 461, 508, 514, 514a, 520b, 538, 548, 549, 551, 556, 559, 575, 580, 586, 588, 591.
 Ryönä lmn, Vesilaks 502.
 Rääkilä, Janakkala 180.
 Rääsilä 98, 244, 390a, 467.
 Rääntämäki, se St Marie.
 Rödlhamm, Lemland 579.
 Saarenmaa by, Veckelaks 520.
 Saarijärvi 203, 462.
 Saaris lmn, Uskela 9.
 Saaris holme, Tammele 148.
 Saarensivu by, Lillkyro 289.
 Sagu 57.
 Sahalaks 379, 385.
 Saikku sag, Björneborg 386.
 Sairakkala by, Hollola 319.
 Sakkola 551.
 Sakois by, Vesilaks 294.
 Saksila gard, Reso 388.
 Salahni bruk, Idensalmi 154, 211.
 Salmis 217, 461.
 Salmis säteri, Nystad 445.
 Salo by, Uskela 9.
 Salo by, Rimäto 349.
 Salo köping 543.
 Saltvik 72, 92, 129, 151, 183, 260, 525.
 Salvela, Piikkis 519.
 Sambu by, Hyvittis 24, 511a.
 Sankt Bertil 298.
 — Karin 423.
 — Marie 560, 596.
 — Michel 277.
 — Marten 273, 347.
 Sarajärvi by, Pudasjärvi 252.
 Sarkkilanjärvi i Ikalis 542.
 Satakunda 460.
 Savioja by, Kronoborg 210.
 Schweiz, mynt 381, 590a.
 Selkimäki by, Lillkyro 6.
 Sibbo 42, 68, 176, 181, 229, 247, 324.
 Siepähälä by, Loimijoki 12.
 Siivola by, Pemar 76.
 Siikakoski by, Rautalampi 572.
 Siikajoki 338, 376.
 Siivikkala (?) by, Vambula 382.
 Sikanolko mosse 484.
 Simanala by, Kerinäki 488.
 Sinkosenlaks by, Sordavala 293.
 Sippola 331, 374.
 Sista Styfvern, Abo 251d.
 Sivakkavaara by, Nurmis 481.
 Sjundea 177, 361.
 Skansholm, Hangö 117.
 Skrufs lmn, Pedersöre 147.
 Sodankylä 66.
 Soiniemi kulle, Lillkyro 6.
 Solf 539.
 Somero 453a.
 Sordavala 252b, 293, 421a, 481a, 575.
 Sorvari lmn, Elämä 597.
 Sotkamo 99, 527, 550.
 Spanska mynt 25B.
 Storbys by, Ekenäs 187.
 Storkyro 125, 212, 271.
 Strakan, Vasa 511.
 Strömfors 409.
 Strömsholm 144.
 Sund 89, 477, 495.
 Sundomby, Solf 539.
 Sunila sag 486.
 Suoja lmn, Mouhijärvi 242.
 Suokinlaks by, Kexholm 283.
 Suonemiemi 586.
 Suorama by, Kangasala 393.
 Supers lmn, Karis 279.
 Sunrikylä lmn, Hogland 198.
 Surriniemi by, Jokkas 496.
 Svenska mynt, *a)* *Olof Skötk.*
Kristian II. 3, 6, 12, 13, 15, 19, 22a, 26, 33, 34, 40a, 41, 54 (?), 58, 71, 74, 108, 114, 121, 127, 136, 165, 240, 303, 321, 352, 369, 388, 391, 429, 430, 447, 450, 453, 473, 479, 513, 515, 561, 596; *b)* *Gust. I Kristina.* 12, 14, 18, 21, 27, 29, 33, 40, 41, 48, 57, 65, 67, 70, 72, 74, 91, 95, 103, 109, 110, 119, 120, 124, 126, 128, 135, 136, 139, 147, 153, 159, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 177, 178, 184, 185, 190, 196, 198, 199, 200, 201, 208, 212, 213, 215, 224.

- 225, 226, 227, 228a, 230, 231, 232, 233, 236, 238, 241, 242, 251, 252b, 253, 263, 266, 267, 269, 274, 275, 278, 286, 290, 291, 298, 301, 304, 305, 309, 317, 325, 326, 328, 330, 332, 335, 336, 341, 342, 353, 354, 366, 375, 381, 386, 388, 390, 390a, 395, 397, 398, 404, 406, 411, 412, 413, 416, 421a, 424, 425, 429, 430, 433, 441, 444, 448, 449, 453, 460, 464, 469, 470, 472, 473, 475, 477, 482, 483, 487, 489, 495, 501, 507, 509, 514, 515, 516, 519, 520a, 522, 526, 529, 530, 531, 534, 536, 540, 541, 561, 563, 564, 567, 570, 572, 578, 585; *c) Karl Gust. Karl XII*, 38, 57, 63, 64, 73, 79, 88, 98, 100, 103, 111, 117, 119, 120, 129, 130, 139, 142, 147, 149, 160, 161, 168, 173, 179, 186, 187, 188, 190, 191, 198, 199, 201, 203, 204, 208, 211, 219, 221, 229, 230, 231, 237, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 255, 256, 258, 263, 265, 267, 269, 271, 273, 275, 276, 277, 281, 287, 288, 290, 293, 297, 301, 302, 305, 309, 311, 324, 327, 335, 338, 355, 357, 363a, 367, 375, 377, 383, 384, 388, 390, 396, 401, 414, 415, 417, 419, 421a, 426, 427, 431, 434, 436, 441, 448, 455, 457, 459, 464, 465, 477, 491, 502, 516, 519, 520b, 525, 526, 530, 534, 535, 539, 543, 555, 557, 563, 567, 577, 580, 597, 598; *d) Divers* 1, 3, 4, 5, 22, 23, 27, 28, 36, 38, 104, 114, 116, 118, 119, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 154, 157, 160, 180, 182, 187, 196, 204, 205, 206, 213, 214, 215, 218, 219, 222, 223, 231, 250, 269, 272, 287, 290, 295, 316, 319, 329, 337, 343, 345, 346, 347, 350, 351, 358, 361, 362, 364, 365, 372a, 378, 379, 389, 392, 393, 402, 408, 410, 418, 422, 423, 426, 427, 428, 436, 439, 440, 449, 450, 459, 464, 465, 468, 481, 482, 485, 486, 488, 493, 497, 498, 508, 511, 520, 522, 523, 525, 533, 538, 542, 549, 554, 555, 556, 559, 574, 577, 580, 581, 582, 587, 592; *e) Platnyal*, s. d.
- Svensksund 228.
 Sveri linn, Reso 19.
 Sösmä 26, 69, 75, 192.
 Säkkijärvi 371.
 Säresniemi 342.
 Särkisalo by, Laukas 232.
 Säminge 407.
 Sääksmäki 78, 124, 170, 171.
 Sökö linn, Esbo 595.
 Taipale by, Libelits 541.
 Takkula, Hvittis 24.
 Tammela 17, 104, 148, 529.
 Tamentaka by, Lundo 450.
 Tammerfors 102.
 Tavastehus 53, 512.
 Tavastkyro 111, 355, 494.
 Teisko 158.
 Temmes 219, 598.
 Tenala 424.
 Tennijärvi sjö, Kuokijärvi 66.
 Terijoki by, Kivinebb 504.
 Tero linn, Karlö 335.
 Tervola 142.
 Tiimälä rusth., Sääksmäki 171.
 Tiitto linn, Pulkkila 417.
 Tikkala linn, Kiuruvesi 297.
 Tirkkola bost., Lokalaks 431.
 Tiurin limasaari, Räsälä 467.
 Tohnejärvi 113, 155, 358, 359, 448, 569.
 Toijala 517.
 Toikkala by, Valkeala 520b.
 Toivaneniemi gard, Tuulois 153.
 Toivola by, Hauho 364.
 Tokrojärvi by, Homants 350.
 Tombacka, Helsinge 137.
 Toppila linn, Siikajoki 376.
 Tornea 318, 405, 438.
 Tranviks by, Suud 89.
 Tundjuniemi by, Libelits 296.
 Tukkanummi, Kjulo 590.
 Tuomala bost., Reso 58.
 Turengi by, Janakkala 54.
 Turholm, Helsinge 472.
 Turkiskt mynt 202, 506.
 Tusby ss, 530.
 Tuulois 153.
 Tuusniemi 159, 204, 264.
 Tyrvävi 411.
 Tyrväs 135.
 Tyska mynt *a) medeltiden* (Köln, etc.) 9, 31, 40a, 52, 58, 58a, 66, 103, 121, 135, 172, 185, 186, 192, 216, 262, 452, 479, 496, 504, 511a, 513, 523, 584; *b) nyare* (Brandenburg, Bremen, Braunschweig, Böhmen, Hamburg,

- Lübeck, Mecklenburg, Sachsen) 38, 57, 74, 97, 111, 139, 147, 190, 195, 209, 251, 292, 299, 347, 372, 441, 445, 453, 464, 584.
- Tyrvimäki by, Kuopio 474.
- Töfsala 327, 577.
- Törnösenlahti mosse, Kuusamo 328.
- Uguniemi 469, 522.
- Ulea, Uleaborg 333, 334, 421, 463, 489, 524.
- Uleasuu by, Ulea 334.
- Ulfsby s. 144, 372a.
- Uhmola by, Idensalmi 345.
- Ungern, mynt 42, 172.
- Urdiala 430.
- Urois lmn, Paattis 120.
- Uskela 9, 28, 437.
- Utsjoki 197.
- Uusikylä by, Salmis 217.
- Vaala lmn, Muhos 453.
- Vahto 327.
- Vakkola by, Vesilaks 502.
- Vakkosalmi 421a.
- Valkeala 281, 453a, 520b.
- Valkeis by, Idensalmi 433.
- Valkola lmn, Muhos 413.
- Vambula 382.
- Vanhallinna gård, Lundo 450, 584.
- Vanhannäki lmn, Saarijärvi 462.
- Variksa by, Rautus 258.
- Varmomiemi by, Kesälaks 552.
- Varpaselä by, Salmis 461.
- Varpula lmn, Storkyro 212.
- Vasa 4, 59, 101, 466, 483, 491, 511.
- Vassor by, Oveilaks 227.
- Vastila by, Strömfors 409.
- Veckelaks 314, 453a, 487, 520.
- Vedensuu by, Pielisjärvi 591.
- Vederlaks 65, 235, 420, 588.
- Veherälä by, Ruokolaks 116.
- Vehmais gård, Jokkas 208.
- Velmo 501.
- Veijala by, Hiitola 404.
- Vellua by, Nykyrka 439.
- Vencheitto by, Säresniemi 342.
- Venzelgard, Borga sn 582.
- Vesilaks 48, 110, 294, 308, 311, 502.
- Vesterö, Vasa 511.
- Vetil 389.
- Vettlaks by, Bromarf 387.
- Viborg, stad och socken, 29, 96, 119, 122, 128, 134, 201, 263, 310, 471, 475, 478.
- Viehtis 87, 156, 587.
- Vilkulla by, Pargas 302.
- Vihandi 222.
- Viheljärvi by, Kankaanpää 432.
- Vikingaböde Skans, Saltvik 260.
- Villnäs kapell 507.
- Villnäs gård, Veckelaks 314, 487.
- Vindala 261.
- Vira lmn, Ikalis 133.
- Virno 130, 186, 428.
- Visby mynt 352.
- Vistä by, Pemar 427.
- Vitsälä by, Hauho 23.
- Voipala gård, Sääksmäki 124.
- Vuoksen 77.
- Vuontisjärvi gård, Enonteki 565.
- Vänä 562.
- Välkilä by, Pidisjärvi 325.
- Värilä lmn, Sysmä 192.
- Värtilä by, Toluujärvi 113, 155, 358, 359, 448, 569.
- Växiö gård, Kangasala 14, 497.
- Väärämaa by, Sysmä 192.
- Vörrä 56, 94, 290, 307.
- Yläleimo lmn 269.
- Yliskylä kapell 496.
- Ylistaro 468.
- Yliuotila lmn, Hattula 197.
- Ylivieska 221.
- Ylämä 426.
- Abo 3, 13, 32, 37, 38, 41, 46, 74, 108, 114, 132, 139, 165, 178, 251, 259, 269, 366, 436, 449.
- Aggelby by, Helsinge 100.
- Åland 1, 15, 33, 71, 72, 81, 89, 91, 92, 93, 123, 129, 151, 157, 162, 183, 260, 270, 321, 322, 434, 477, 480, 495, 525.
- Åminnegård, Halikko 185, 391.
- Åsgårda by, Saltvik 183.
- Äimälä rusth., Kunno 290a.
- Ångsholmen, Pojo 239.
- Öfverby kapell, Bjerno 496.

- Öfverby by, Kyrkslätt 392.
Öfverkingi 340. 402. 410.
Öfvertorneå 405. 438.
Österländska mynt 1. 202. 496.
512. 576., se ock Arabiska. Tur-
kiska.
Östermarkby, Nerpes 5.
Österrike, mynt 79. 207. 356. 381.
431. 464. 492. 560a.
Östersjöprovinsernas mynt. se Bal-
tiska.
Östersundom 594.

B I D R A G

TILL BELYSANDE AF

DET SVENSKA MYNTETS HISTORIA

I F I N L A N D

SEDAN ÅR 1808

AF

J. V. TALLQVIST.

HELSINGFORS 1900.

HELSINGFORS CENTRALTRYCKERI.

*U*nder studier i Finlands ekonomiska förhållanden i det nittonde århundradet har jag anträffat några material, hvilka äro egade att belysa det svenska myntets historia i vårt land efter skiljsmässan från Sverige. Jag har sammanställt dem å följande blad utan att göra anspråk på att i detalj hafva redogjort för samtliga planer och förslag, som under århundradets tidigare del kunna hafva uppkastats i syfte att arägabringa en reform af landets dåvarande penningeförhållanden. Materialen äro för det mesta hemlade ur senatens ekonomidepartements äfvensom dess pleni protokoll, statsskriveriets å statsarkivet förvarade handlingar samt Finlands Banks utryckta räkenskaper m. m. Dessutom har jag med beväget begifrande af vice-ordföranden i ekonomidepartementet varit i tillfälle att anlita den under åren 1810-1812 vid senaten tillsatta temporära afdelningens protokoll och öfriga handlingar, hvilka förvaras bland senatens sekreta aktstycken.

Helsingfors den 26 mars 1900

J. V. Tallqvist.

KAPITTEL I.

Inledning. Det ryska myntets invasion samt befästande i vårt land.

Med vapenmagt ryktes Finland lös fram Sveriges rike. Ett sekler gammalt politiskt samlif slocknade. En ny statlig organisation erhöill visserligen sin danning och sin sanktion genom en högsinnad monarks regentförsäkran och ständernas honom hemburna hyllning, men de nya politiska förhållandenas tryck medgaf ej på lang tid framåt en friare och rikare utveckling af vårt samhällslif, och till och med sjelfva medvetandet om denna nationella tillvaro trängde blott långsamt in i folkets led. Stor, outgrundlig och fruktansvärd tedde sig kolossen i öster, och med oro förbiddes hvad landets nya förening bar i sitt sköte. Det finska folket kunde på länge ej slita sig löst från minnet af det förflutna. Det hängaf sig at gamla sympatier och förskansade sig bakom fäderneärfda institutioner.

Det ekonomiska utbytet förmedlades vid denna tid hos de flesta nationer i Europa med tillhjelp af ett oinlösbart pappersmynt, hvars värde och cirkulationsförmåga hos allmänheten förutsatte och närmast hvilade på det förtroende den lyste till statens förmåga och goda vilja att, såvidt på den ankom, uppfylla betingelserna för bevarandet af myntets köpkraft samt att i en framtid möjliggöra dess utväxling mot klingande mynt. Derest staterna icke redan tillförene

in-slagit denna lätt anträdde väg att förmedels utgifvande af penningesurrogat förskaffa sig ressurser i stundens förlägenhet, så hade de skridit derhän under trycket af de langvariga krig som revolutionen och Napoleon framkallat, och som ansträngde nationernas krafter till det yttersta. Öfveralt eller så godt som öfveralt herskade sedelmyntet för kortare eller längre tid i den inre rörelsen, och de ädla metallernas roll i samfärdseln inskränkte sig i hufvudsak till att, såvidt krigen det medgafvo, och ofta i smyg, underhålla den tynande handeln mellan folken.

Det rika Britannien utställde vexlar på Englands Bank för att erhålla medel att med subsidier biträda Österrike i dess kamp mot Napoleon. Banken inställde sin sedelumlösen år 1797 och återupptog densamma först 1821.

Den österrikiska statsbanken, känd under namnet Wiener Stadtbank, hade samma år som Englands Bank upphört att invexla sina sedlar, och under krigen mot den franska eröfraren stegrades emissionen, så att banknoternas värde sjönk till en tredjededel.

Frankrikes Bank försköt år 1806 medel af Napoleon att föra fälttaget mot Preussen och inställde derpå sina betalningar för kortare tid.

Preussen på sin sida rustade sig till motvärn med tillhjälp af utgifna skattkammarbiljetter, som staten snart ej mägtade inlösa.

Den danska Assignations-, Vexel- och Lanebanken, sedermera vanligen kallad Kurantbanken, hade sedan år 1757 för en kort tid blifvit frikallad från skyldigheten att inlösa sina sedlar, och denna tid fortvarade ända till 1845. Kriget 1807-1814 stegrade sedelstocken från 27 miljoner riksdaler till 142 miljoner år 1812, och sedlarnas värde sjönk, så att

100 riksdaler specie som förstnämnda ar hade svarat mot $152\frac{3}{4}$ riksdaler kurant, ar 1812 gälde 1760.

I Sverige hade folket sedan länge blifvit förtroget med pappersmyntet och de olyckor som följde dess utgifvande i spären.

Redan 1745 hade Rikets Ständers Bank i följd af försträckningar gjorda at staten under 1741—1743 ars krig samt ett alt för liberalt understödjande af näringarna nödgats inställa silfverutvexlingen.

Genom den sa kallade realisationen af ar 1776 öppnades visserligen bankens luckor anyo för sedelinnehafvarena, men sedlarnas värde hade sjunkit till hälften.

Kriget under aren 1788—1790 medförde nya störingar i penningcirkulationen. Ar 1789 begynte Riksgäldskontorets sedlar utströmma i rörelsen. Den utelöpande sedelstocken i riket fördubblades inom tva ar, och redan pa det andra året inställdes riksgäldssedlarnas inlösen. Under dessas fortgaende kursfall, flydde banko- samt specieriksdalerna ur rörelsen, och det deprecierade sedelmyntet blef förherskande pa marknaden.

En ny realisation tog sin början ar 1803. Innehafvarena af riksgäldssedlarna tillerkändes två tredjedelar af deras nominella värde. Eller med andra ord en riksdaler banko eller specie gälde framgent en och en half riksdaler riksgälds.

Realisationen hade ännu icke blifvit slutförd, da det finska kriget tog sin början. Under aren 1808 och 1809 försträckte banken at regeringen för kriget 7 miljoner riksdaler, till hvilken summa under de tre följande aren ytterligare fogades 4,216,943 riksdaler. Rikets hela utelöpande sedelstock, beräknad i bankomynt, steg i följd häraf äfvensom pa grund af öfriga utlåningar och en ny, olöfligt företagen emission af riksgäldssedlar, från 14,859,000 riksdaler vid utgangen af ar

1807 till 26,821,900 riksdaler vid samma tid ar 1809, af hvilken summa 4,127,900 riksdaler utgjordes af riksgälds-sedlar ¹⁾.

Emellertid fortgick under aren 1808 och 1809 sedlar-nas inlösen, och deras förtroende hos allmänheten var oför-kränkt. Utfärdade ej blott a riksdalrar, utan äfven a skilling-gar, till en minimivalör af 8 skilling banko och 12 skilling riksgälds — motsvarande ej fullt 95 penni i nuvarande finskt mynt — dominerade sedlarna i rörelsen, sa hos oss, som pa andra sidan Bottenhafvet, och silfret fungerade hufvudsakli-gen blott sasom smärre skiljemynt. Först en tid efter fredens aterställande upphörde silfverutvexlingen. Ar 1810 inskränkte banken sedlarnas inlösen till minimala belopp, och riksgälds-sedlarnas realisation inställdes. De följande aren inskränktes silfverutvexlingen yttermera, till dess att den ar 1818 officielt helt och hållet inställdes. De stigande kur-serna a utländska metalliska valutor utvisade mattet af riks-dalerns sjunkande värde. Vexelkursen pa Hamburg, som 1808 utgjorde i medeltal $54\frac{1}{2}$ skilling för en riksdaler hamburger banko, steg 1809 till $60\frac{1}{2}$, 1810 till 79 och 1811 till $112\frac{1}{2}$ skilling.

Kriget, som gjorde Finland till en valplats för de sven-ska och ryska härarna, medförde äfven en kollision mellan det svenska och ryska myntet inom vara landamären.

Tva strömmar af pappersmynt sökte sig vid krigets inbrott väg till vart land. Den ena, trängande fran vester i förening med den svenska armén, förstärkte den cirkulerande massan af riksdaler- och skillingssedlar i Finland. Den andra,

¹⁾ Skogman, Anteckningar om Rikets Ständers Bank. För-ra delen sid. 111 och senare delen sid. 25—30. Agardh och Ljungberg, Försök till en Statsökonomisk statistik öfver Sverige. Första delen, tredje häftet, sid. 81.

kommande från öster, gjorde sin invasion tillsammans med den fientliga hären och bragte det ryska myntet i vart land.

Innevanarne i det svenska Finland sågo nu för första gangen de ryska banko-assignationerna. Det var förposterna af en stor pappersarmé, som tillväxande år för år och trängande silfret at sidan hade underlagt sig det vida ryska sambället och nu sökte sig en ny marknadsplats i Finland. De äldsta af dem daterade sig förhända från 1786, året da Assignationsbanken grundats, förenande i sig Rysslands tvenne äldsta sedelbanker at år 1768. De flesta voro likväl från en senare tid. En del af dem hade sändts uti fält för att understödja Suworow i hans kamp mot den franska revolutionens arméer. Ännu flere hade sett dagen sedan 1805, da kampen begynte mot Napoleon. Vid slutet af år 1808 voro 477 miljoner rubel banko-assignationer i rörelsen, men tillväxten fortgick hvart år, till dess man år 1817 räknade 836 miljoner rubel.

Banko-assignationerna utlofvade at innehafvaren, somliga 100, andra 50, 25, 10 eller 5 rubel i kopparmynt. Tyvärr hade likväl Assignationsbanken redan från första året af sin verksamhet stängt sina kassaluckor. Sedlarnas kurs uti silfver sjönk, alteftersom deras antal förökades. År 1787 var pappersrubelns värde enligt Wirth 97 % af silfverrubelns, år 1804 79,3; derefter gick det nerat år för år. År 1805 finna vi 77 %, 1806 73 %, 1807 67,5 %, 1808 53,7 % samt 1809 44,6 %. De följande åren fortgick kursen i samma riktning, 1810 återstod af sedlarnas metallvärde blott 33,3, 1811 25,4 %.

Den svenska armén drog sig tillbaka. Innan 1808 års slut hade den lemnat Finland. Svenska sedlar strömmade under krigets fortgang ut ur landet i betydligt större mängd än vid dess början inkommit deri.

Den retirerande hären förde med sig de summor som till smärre belopp funnos inneliggande i särskilda ränterier,

Resultatet af 1808 års kronouppbörd i Uleaborgs län öfverfördes till Sverige¹⁾. Fruktande fiendens rofgrighet bragte somliga privata personer sina kontanter i säkerhet på andra sidan Bottenhafvet. Andra sökte at dem gömslen i eget land. Svenska fordringar i Finland uppsades. Den svara missväxt, som året 1808 drabbade särskildt norra Finland, föranledde förmodligen handlande i dessa trakter att verkställa spanmalsuppköp i Sverige. Medan landet under kriget genom flere vägar blef utblottadt på svenskt mynt²⁾, utbredde sig de ryska sedlarna under den främmande härens framtåg öfver större delen af landet.

De magtegende sökte befrämja deras onlopp genom att a banko-assignationerna fastställa en altför hög kurs i förhållande till silfverrubeln och det svenska myntet.

I promemoria af den 12 april 1808 bestämde grefve Buxhoevden agiot a silfverrubeln till 60 kopek, och en riksdaler riksgälds förklarades i enlighet dermed svara mot en och en half rubel banko, under det att uppgälden a silfverrubeln enligt årets medelkurs i St Petersburg belöpte sig till 86 kopek, i enlighet hvarmed en riksdaler riksgälds motsvarade 1 rubel 76 kopek i banko-assignationer.

Suart upphöjdes det ryska myntet till rang och värdighet af landets lagliga mynt.

Den 25 april tillkännagafs allaredan att de ryska bankosedlarna mottoges i kronans uppbörd till förbenämnda kurs, och den 30 derpaföljande maj förkunnades tillj efterrättelse, att alla kronoutskylder framdeles komme att betalas i slika sedlar, hvarvid dock sasom en särskild favör medgafs

¹⁾ Neovius, Suomen raha-asian järjestyksestä sid. 68 och 86.

²⁾ Chefen för finansexpeditionen G. E. von Haartmans uttalande vid ekonomidepartementets plenium den 7 november 1812.

att, om någon mindre förmögen betalande ej därmed vore försedd, kunde högst halfva afgiften uti svenska sedlar få liqvideras.

I Buxhoevden's kungörelse af den 22 augusti samma år förebadas riksgäldssedlarnas stundande invexling. Det talas ej mer om några undantagsfall i hvilka skatternas erläggande i svenskt mynt kunde medgifvas. Emedan, heter det i kungörelsen, igenom de uti Finland för Kejsersliga Arméens behof uppköpte förnödenheter, redan en nyckenhet Kejsersliga Banco Sedlar kommit uti landet, och detta antal dageligen förökes, så komma alla kronans inkomster uti sistnämde mynt hädanefter att betalas, och Kejserslige Banco Sedlarne, jemte ett tillräckligt förrad af koppar skiljemynt blifver det uti landet framdeles gangbara myntet, som uti all handel och vandel skall cirkulera. Hvad ater beträffar silfverrubeln säges i samma förordning, att den ej kan annorlunda anses, än som ett mynt, hvarmed Hans Kejsersliga Majestät allernadigst gymmat en del af dess Officerare och kan (den) således ej på ett uteslutande sätt uti penningrörelsen fordras.

Emellertid stötte påbudets genomförande på svarigheter. Ansökningar inlupo till Buxhoevden från olika håll om tillstånd att erlägga det löpande årets kronoutskylder i svenskt mynt. Emedan, heter det i kungörelse af den 19 oktober 1808, denna begäran är förenad med rättvisa, så bifalles den.

För att stagnation ej måtte uppstå i uppbörden¹⁾, medgaf Finlands förste generalguvernör Sprengtporten i skrifvelse till guvernörerna af den 27 februari 1809 en hvar rätt att afbörda sina utskylder i den myntsort han behagade. Tillika nedsattes det ryska pappersmyntets värde i ungefärlig

¹⁾ Se Yrjö Maunu Sprengtporten'in virallista kirjevaihtoa vv. 1808-1809 sid. 162-3.

öfverensstämmelse med da radande kurs till tva rubel banko-assignationer pa en rubel silfver. Icke desto mindre förblef det af Buxhoevden fastställda förhållandet mellan riksdalern och assignaterna oförändradt, och skulle altså fortsättningsvis en riksdaler riksgälds, hvilken enligt anförda kurs hos det ryska pappersmyntet, var värd 1 rubel 89 kopek banko, blott svara mot en och en half rubel. Hvem helst vägrade mottaga det ryska myntet efter denna beräkning skulle till ansvar ställas.

Under bibehållande af enahanda kursbestämningar förordnade deremot Sprengtportens efterträdare Barclay de Tolly den 13 septemher samma ar, att alla kronoutskylder skulle gäldas i ryskt mynt ¹⁾.

Den höga kursen a det ryska myntet hade till följd att banko-assignationerna dominerande trängde fram i uppbörden särskildt i de södra delarna af landet ²⁾. Statens inkomster minskades i betydlig grad och embetsmännen, hvilka erhöello sina löner i det öfverskattade ryska sedelmyntet, sågo en stor del af sina inkomster försvinna. Men deras protester ljödo förgäfvos ³⁾.

Landets ständer, samlade i Borgan, sågo ingen möjlighet att tillbakavisa denna invasion af rubler och kopeker. Uppfordrade att afgifva utlatande beträffande ordnandet af Finlands mynt- och penningeverk, framhöllo de hurusom, under saknad af en egen Bank-Inrättning, ett för Landet härtills

¹⁾ Ofvananförda förordningar återfinnas delvis i Attioariga minnen (Helsingfors 1800), dels äro de till innehållet återgifna i landshöfdingarnas tryckta kungörelser.

²⁾ Se i. ex. ekonomidepartementets protokoll för den 11 november 1811.

³⁾ Jfr ekonomidepartementets protokoll för den 10 november 1812.

fremmande myntslag nödvändigt måste för hufvudmynt antagas , och hemställde i anledning häraf att den ryska silfverrubeln måtte sasom landets grund- eller hufvudmynt fastställas, börande i följd häraf alla slags så publika som enskilda räkenskaper och afhandlingar efter specie-rubel och kopek uppsättas. Dock skulle icke blott det ryska kopparmyntet och banko-assignationerna utan äfven de i landet varande svenska myntsorterna fortfarande få gälla och mottagas så i den privata rörelsen som i kronans uppbörd, det ryska myntet enligt kurs, det svenska till ett af ständerna uträönt värde af 33 skilling 7 runstycken banko för en silfverrubel.

Emellertid ansågo ständerna, att de åtgärder, som sålunda föreslagits, icke kunde blifva gällande för längre tid än till dess landet erhållit en egen National Vexel- och Lane-Bank , hvilken egde att lata prägla och at landet anskaffa ett eget silfvermynt. Detta mynt, hvilket innehade rubelns skrot och korn och bure dess namn, skulle å ena sidan prydas med Finlands vapen, å den andra med Kejsar Alexanders bröstbild. Först sedan denna anstalt vidtagits, skulle de oredor, hvilka af särskilda Rikens på en gång cirkulerande myntslag uppkommit , fullleligen förebyggas och afhjelpas.

Genom utfärdandet af ett kejsarligt manifest den 29 december 1809 gingo ständernas önskningsmal i uppfyllelse, såtillvida att den ryska silfverrubeln förklarades för landets hufvudmynt.

Deremot fann den ryska regeringen icke skäl att bifalla till ständernas hemställan om det svenska myntets bibehållande i rörelsen och emottagande i kronouppbörd, så mycket mindre som regeringen vid denna tid umgicks med planen på en storartad reform af myntväsendet i riket, en reform gående ut på att åter upptaga sedlarnas inlösen och bringa silfver i cirkulation.

Framhållande huruom flere myntslags omlopp i landet oöndvikligen medförde många svarigheter, såväl för Cameral-Werkets räkningar som för den skattskyldige, men isynnerhet för Allmogen, äfvensom att Ryska såväl silfvermyntet som Bankosedlarne nästan uti tvenne ar varit allmänt nyttjade och vunnit egenskap af Landets mynt, samt hänvisande yttermera till ridderskapets och adelns vid Borgia landtdag i denna punkt afgifna fram de andra standens beslut skiljaktiga mening, förkunnade manifestet, att fram 1810 ars början alla kronans inkomster skulle uppbäras endast i kejslerligt silfvermynt eller i banko-sedlar, kommande dervid för jämnhetens skull silfverrubeln i förhållande till svenskt mynt att i värde gälla 33 skilling 4 runestycken.

Till lättnad för handeln, industrin och penningarörelsen emellan Finlands Inbyggare finge deremot svenskt mynt af enskilda personer fritt nyttjas till den 1 januari 1811, hvarjämte det svenska myntet tillsvidare, och intill dess annorlunda förordnades, förblefve gällande i betalningen af enskildes davarande och intill den 1 januari 1811 obetalade skulder.

Hvad ater beträffar det ryska pappersmyntet, hvars värde ar 1809 på hösten i medeltal utgjort blott 44,6 kopek silfver, förklarade manifestet, att tva rubel banko-assignationer skulle anses sasom en rubel specie.

Ett ar senare sag sig regeringen nödsakad att fastställa ett nytt värdeförhållande i kronans uppbörd och lönebetalningar mellan det ryska silfver- och pappersmyntet.

Den ryska statsmagtens försök att medels försäljning af domäner samt upptagande af ett inrikes lan¹⁾ erhålla medel att reducera den utelöpande sedelstocken fram 533 miljoner

¹⁾ Se manifesten af den 2 februari och 27 maj (gla stilen) 1810.

rubel, till hvilket belopp den steg vid slutet af ar 1809, till 200 miljoner och salunda aterbringa banko-assignationerna till deras ursprungliga värde, gick fullständigt om intet.

Assignaternas värde sjönk under fortgangen af regeringens reformsträfvanden. Ar 1809 gälde pappersrubeln, sasom ofvan anfördt är, i medeltal 44.6 kopek silfver, ar 1810 blott 33.3.

I regeringskonseljens plenium den 27 november 1810 föredrodes af finansexpeditionen en uträkning öfver agiot a silfverrubeln, enligt hvilken detsamma för året derintills belupit sig till 208 kopek banko-assignationer, hvarjämte meddelades att bemälda uppgäld fortsättningsvis vore i stigande. Elhorn förhållandet vore sadant, ansag konseljen likväl, att vid bestämmandet af silfverrubelns värde för snart instundande ar a ena sidan afseende borde fästas a landets penningetillgångar, dess en tid hämmade handelsrörelse, förfallna jordbruk samt genom krig och missväxt i en del norra orter utblottade tillstånd, i följd hvaraf sagda värde ej kunde fastställas högre än 300 kopek banko-assignationer; hvarjämte konseljen a andra sidan, med hänsyn till kronans inkomster och löntagarnes ställning, icke ansag sig kunna föresla ett mindre belopp. I enlighet med detta förslag fastställdes i kejsarliga förordningen af den 11 februari 1811, att silfverrubeln framdeles skulle gälla tre assignationer banko.

Ar 1811 sjönk pappersmyntets värde ytterligare och utgjorde i medeltal blott 25.4 kopek silfver. Ar 1812 belöpte det sig till 26.4 kopek. Den officiella kursen a silfverrubeln stegrades likväl icke. Tvärtom beslöt regeringskonseljen den 19 november 1812, efter omröstning, att inga till monarken med hemställan om ett återgaende till den gamla kursen af två rubel banko-assignationer på en rubel silfver.

Föranledningarna till detta beslut stå i främsta rummet att sökas i regeringens sträfvanden att lindra de skattdragandes

bördor, hvilka blifvit kännbart förökade, så genom förhöjningen af silfverrubelns officiella värde från två till tre rubel banko-assignationer, under det att prisstegringen på marknaden icke fortgatt i samma progression, som genom bristen på ryskt mynt, hvilket de skattdragande vanligtvis till öfverpris nödgades tillösa sig hos vaxlare emot svenska sedlar, hvilka sjunkit i värde än snabbare än de ryska assignaterna. Såsom exempel huru skattetrycket tilltagit anförde Reuterskjöld i ekonomidepartementets plenum den 10 november 1812, att passevolancen, det är den kontanta vakansafgiften från ett rusthall, hvilken under sista svenska tiden erlades med 8 riksdaler 16 skilling banko eller 12 riksdaler 24 skilling riksgälds, damera, förvandladt i ryskt mynt, utgjorde 12 rubel silfver eller 36 rubel banko-assignationer, hvilket ater å 34 skilling riksgälds, »som af penningeväxlare här i staden med begärlighet erbjudes», steg till icke mindre än 25 riksdaler 24 skilling riksgälds.

Härtill kom att landet anyo år 1812 hemsökts af en svar missväxt, hvilken ödelade landtmannens ekonomi och reducerade hans skattebetalningsförmåga.

Under sådana förhållanden, och då banko-assignationernas pris på börsen i St Petersburg under höstens lopp ansenligt stigit, så att agiot på silfverrubeln, hvilket i början af juli var 310 kopek, under loppet af november nedgick till 240 kopek, hvilken omständighet framkallade förhoppningar om en fortsatt värdestegring på pappersmyntet, trodde den inhemska regeringen sig tillgodose landets bästa genom att föreslå en stegring af banko-assignationernas officiella värde¹⁾.

¹⁾ Se regerings-konseljens pleniprotokoll för den 7, 10, 16 och 19 november 1812 äfvensomonseljens hemställan af sistänförda datum bland statssekreterariats handlingar.

Regeringskanseljens hemställan föranledde emellertid ej till någon åtgärd, så mycket mindre som det ryska pappersmyntets värdestegring var af hastigt öfvergående art. Redan vid nyåret 1813 steg agiot till 296 kopek, och assignaternas silfvervärde under år 1813 utgjorde i medeltal blott 25.2 kopek.

Under den följande tidrymden, ända till dess myntrealisationen i Ryssland gaf af pappersmyntet ett stadigt värde, vexlade det arliga medelagiot mellan 318 och 254 kopek ¹⁾. Vid kronans uppbörd och löneutbetalningar vidtogs det oakadt ingen förändring i beräkningen af silfverrubelns värde ända till år 1840, utan förblef det samma sasom tillföreinstående vid tre rubel banko-assignationer, eller betydligt lägre än kursen på marknaden utvisade.

Orsakerna härtill torde till en del stå att söka i regeringens fortsatta omsorger om de skattdragandes bästa, till en del i dess sträfvan att upprätthålla viss stabilitet uti statens hushållning, dess inkomster och utgifter.

Dels åter påverkades regeringens politik i antydd riktning af en allmän åstundad att genom en högt asatt kurs af banko-assignationerna i kronans uppbörd i sin mån bidra till uppehållet af det cirkulerande ryska sedelmyntets efterfrågan och värde i vart land.

En särskild sporre härtill fann regeringen i den omständigheten att den utgifning af smasedlar, som tillkom det år 1811 inrättade Vexel-, Lane- och Depositions-kontoret, var beroende af tillgången på banko-assignationer äfvensom af det ryska silfverskiljemyntets utträngande ur rörelsen.

¹⁾ Se den som bilag vidfogade tabellen.

En omröstning i senaten af den 6 december 1834 är i detta afseende belysande för den inhemska regeringens myntpolitik.

Framhållande hurusom allmogen i östra Finland, hvilken afsatte sina landtmannaprodukter i St Petersburg, i betalning för dessa varor till en del sage sig föranlaten att mottaga ryskt silfvermynt efter den kurs som i allmänna rörelsen der var gällande, hvaremot sagda mynt vid kronouppbörderna i Finland ej tinge mottagas annorlunda än efter beräkning af tre rubel banko-assignationer a silfverrubeln, eller vida under dess verkliga värde, föreslog davarande chefen för finansexpeditionen Sackleen, att tillstånd borde utverkas för de skattskyldige att framdeles betala sina utskylder i ryskt silfvermynt enligt en af senaten för hvarje ar särskildt fastställd kurs, beräknad efter silfverrubelns i allmänna rörelsen gangbara värde, hvilken kurs enligt Sackleens förslag för da instundande ar kunde fastställas till 3 rubel 60 kopek banko-assignationer för en specierubel. Ofvanstaende hemställan blef af senaten efter omröstning förkastad, hvarvid som motiv för majoritetens afstyrkande utlatande särskildt framhöllos de vador en slik bestämning skulle medföra för Finlands Bank. Det befarades nämligen att, i händelse under ett ars förlopp banko-assignationernas kurs i förhållande till silfvermyntet betydligt stege, landet skulle öfersvämmas af ryskt silfver och särskildt skiljemynt, hvaraf följden blefve att bankens smasedlar alldeles utträngdes fram rörelsen och presenterades till inlösen till det belopp att banken icke, utan statens bistand, kunde honorera sina förbindelser, hvarföratom i betraktande äfven borde tagas de förluster banken genom atföljande minskning i sin utlåning skulle ansukas.

För statens inkomster, hvilka sa godt som uteslutande inflöto i sedelmynt, betydde deremot den under tre decennier

fortgaende altför höga uppskattningen af banko-assignationerna utan tvifvel en betydande förlust. Ty visserligen erlades väl embetsmännens löner i banko-assignationer efter enahanda beräkning, men vid andra kronans utbetalningar gälde assignaterna endast efter sin på marknaden asatta lägre kurs.

En lägre beräkning af banko-assignationerna gjordes likvisst gällande i tulluppbörden sedan tullafgifterna begynt fastställas i silfver. I förordning af den 19 juni 1813 bestämdes silfverrubeln kurs till 4 rubel banko-assignationer. Detta värdeförhållande ändrades 1819, da genom ministerstatssekreterarens bref af den 15 februari meddelades att kursen faststälts till 3 rubel 60 kopek, hvilket värdeförhållande sedan blef bestående ända till realisationen.

Silfverrubeln hade salunda i Finland tre värden samtidigt: ett vid kronoutskylders erläggande och löners utbetalning, da den gälde 3 rubel banko-assignationer; ett annat vid tulluppbörden, der den motsvarades än af 4 rubel än af 3 rubel 60 kopek i pappersmynt, samt ett tredje enligt dagens kurs i handel och transaktioner ¹⁾.

¹⁾ Olägenheterna af dessa olika värdebestämningar syntes generalguvernörs-adjointen Thesloff så stora att han vid ekonomidepartementets plenum den 23 februari 1839 — altså blott fyra månader innan manifestet angående myntrealisationen utfärdades i Ryssland — framkom med det kuriösa förslaget, att banko-assignationerna si ansende till deras enkelhet och hufvudsakligast därför att deras credit under en tidföljd af tjugu ar varit i jemnt stigande, böra sasom den lämpligaste myntsort för Finland fastställas, hvar och en likväl obetaget att efter eget godtfinnande realisera och omsätta sina capitaler i guld-, silfver- eller platinamynt.

KAPITEL II.

Det svenska myntets försvarskrafter i Finland.

En invasion af rubler och kopeker hade under kriget egt rum i vart land. Riksdalrar och skillingar hade till någon del dragit sig undan. Några öfverhetliga påbud hade pressat fram banko-assignationerna i kronopplbörd. Ett kejsersligt manifest förklarade rubeln för landets enda lagliga mynt ¹⁾.

För somliga personer, hvilka voro främmande för våra förhållanden och okunniga om det svenska myntets förskansningar och försvarskrafter i vart land, för de ryska medlemmarna i den Finländska kommissionen, för generalguvernören Barclay de Tolly förhända ²⁾, kunde det synas såsom om det svenska myntets dagar i vårt land numera vore räknade, utan att regeringen hade behof att skrida till mera omfattande åtgärder för dess invexling och förvisande ur vart land. Ja till och med bland uppsatta inhemska män saknades icke de, hvilka delade en sådan tro om det svenska myntets spontana utströmning ur vart land ³⁾.

Man bygde sina förhoppningar om de svenska sedlarnas utträngande ur rörelsen särskildt på de åtgärder, som skulle vidtagas af den planlagda bankirättningen äfvensom på den

¹⁾ Enligt förmenande af ledamoten i regeringskanseljen Krogius var det Ryska myntet, efter krigets slut, till det nästa gängbart i landet. Se ekonomidepartementets protokoll för den 10 november 1812.

²⁾ Se Neovius, Suomen raha-asian järjestyamisestä sid. 118, 123 m. fl.

³⁾ Se t. ex. Tandefeldts uttalande i ekonomidepartementets plenum den 14 november 1811.

stora utförsel af svenskt mynt som sedan 1810 försiggick till gäldande af särskilda privata skulder i Sverige.

Det våldsamma sönderslitandet af de politiska band hvilka förenade vart land med Sverige, hade gjort slut på en mängd kreditförbindelser, i hvilka finske män stätt till särskilda inrättningar derstädes.

En mängd kassor och bankinrättningar uppsade på en gång sina utestående fordringar i Finland.

Diskonten i Abo, hvars aktionärer nästan utestående utgjordes af svenska kapitalister, hade vid krigets början upphört med sin verksamhet. Dess utestående lan, för det mesta placerade i Finland, stego vid utgången af år 1808 till 619,490 riksdaler banko¹). Under loppet af år 1810 blefvo ännu utestående fordringar indrifna, och stora remisser till Sverige egde i anledning deraf rum.

Vid samma tid inkasserade Riksdiskonten sina tillgodohafvanden i Finland. Den 31 oktober 1811 inmelades ännu i finska fastigheter intecknade fordringar af Rikets Ständers Bank, Arméns Pensionskassa, Vadstena Krigsmanshus-kassa, Militie-boställs-kassan, Vadstena Adliga Jungfrustifts-kassa, Allmänna Enke- och Pupill-kassan, Riddarhus-kassan äfvensom Justitie Collegii och Förmyndare-kammaren till ett sammanlagt belopp af 101,841 riksdaler banko, hvilka inbetalades under detta äfvensom de närmast påföljande åren²).

Den 7 november 1812 meddelade finanschefen von Haartman i regeringskanseljen, att till denna tid Finlands

¹ Asp, Die Geschichte des finländischen Bank- und Münzwesens bis 1865. Strassburg 1898. Sid, 20.

² Befullmäktigade svenske ombudet Brunerons redogörelser, föredragna i regeringskanseljen den 1 och 27 augusti samt 11 december 1811, äfvensom 30 januari 1812.

innevanare till svenska publika kassor afliqviderat privata skulder till ett belopp af nära en miljon riksdaler banko.

Alla dessa betalningar maste verkställas i svenskt mynt, och bristen derpå var under år 1810 ganska kämbar.

Men snart stannade det ryska myntet i sitt segerlopp. Reaktionen mot inkräktaren hade allaredan begynt.

Knapt hade fred atervändt, förrän det svenska myntet, framträdande ur sina gömmor, anyo flöt in i gamla kanaler, och köp och försäljning mellan enskilda sasom tillförene uppgjordes i svenska penningar.

Den svenska sedelstockens reduktion genom remisserna till moderlandet var blott temporär, och den stora efterfragan gaf at riksdalrar och skillingar ett högre värde i allmänhetens ögon ¹⁾.

Allmogen vägrade att mottaga ryskt mynt. Härigenom bragt i förlägenhet, anförde den i landet förlagda ryska militären, hvilken erhöill sin atlöning i sadant mynt, klagomal hos generalguvernören. Regeringskonseljen, till hvars behandling saken hänskjutits, ansag sig böra paskynda verkställigheten af bestämningarna i myntmanifestet. I kungörelse af den 12 oktober 1810 förordnades att beräkningen af svenskt mynt numera borde upphöra, och att hädanefter all handel skulle afslutas, alla varupriser bestämmas, och all debitering af den säljande ske utan undantag i ryskt mynt, alliggande det samtliga landshöfdingar och städernas magistrater, men isynnerhet alla dem underlydande kronobetjente och fiskaler att öfver efterlefnaden häraf hålla den nogaste tillsyn.

Länge töfvade det ej förrän de afbrutna handelsförbindelserna med det gamla moderlandet anknötos anyo. Stimulerad af en god afsättning efter tvenne ars stagnation,

¹⁾ Jfr ekonomidepartementets protokoll för den 10 november 1812.

steg exporten till Sverige till anseuliga belopp och förstärktes yttermera genom försändningen af varor, som finska handlande efter fredsslutet i betydande mängd och med synnerlig förmon uppköpt i Ryssland för att afsätta på Sverige¹⁾. Snart voro de luckor som remisserna till Sverige astadkommit i cirkulationen ater fyllda. Det ryska myntet deremot hade till största del flutit tillbaka till Ryssland för inköp af spanmal och andra viktualier samt köpmannavaror. Missväxten år 1810 i norra Finland älvensom de daliga skördarna i Sverige åren 1811 och 1812 stegrade spannalsuppköpen i Riga och St Petersburg.

Redan år 1811 var situationen helt och hållet förändrad. Den i statens uppbörd underskattade specieubeln fans icke mer i rörelsen. På banko-assignationer radde stor brist. Så godt som all handel skedde i svenskt mynt. I sitt i regeringskonseljen den 11 november 1811 afgifna betänkande angående utvägar till afljelpande af svarigheterna vid krono-uppbörden af brist på ryskt mynt förmälde ledamöterna Tulindberg och Nordensvan, att, oaktadt de försiggångna utbetalningarna till Sverige, landet likväl för det närvarande vore så uppfyllt af Svenska sedlar, att dessa tyckas utgöra det enda rörelse capitalet, hvaremot Ryska myntet snart sagdt blifvit osynligt i allmänhet.²⁾

Det uppenbarade sig då att i verksamhet förefunnos faktorer, vid hvilkas betydelse för bestämmandet af penningcirkulationen i vart land ständerna vid Borga landtdag allaredan till en del fäst uppmärksamheten, men hvilka regeringen

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 11 och 11 november 1811 samt 7 november 1812.

²⁾ Se ekonomidepartementets protokoll för den 11 och 11 november 1811.

vid utfärdande af myntmanifestet icke hade tagit i behörigt beaktande. Der reste sig krafter af en oamad styrka, hvilka höllo de svenska sedlarna kvar uti omlopp i vårt land. Andra krafter arbetade på att fylla de luckor i den utelöpande sedelstocken, som särskilda orsaker tid efter annan kunnat åstadkomma, samt att än vidare öka cirkulationens storlek.

Af kollisionen mellan dessa konserverande och förnyande krafter samt regeringens åtgärder och förbud uppstod en kamp om det svenska och ryska myntet i vart land, en kamp som, fortgående under ett tredjedels sekel, höll vart penningeväsende i exempellös förvirring, förlamande inverkade på handel och företagsamhet samt särskildt öfver de lägre klasserna bragte mangfaldiga lidanden i följd af de skattskyldigas svarighet att förskaffa sig ryskt mynt till kronoutskyldernas betalning och deras utsättande för penningevexlarnas ändlösa prejerier.

I denna kamp kom det i första och främsta rummet an på befolkningens och särskildt de djupa ledernas hållning, deras deciderade förkärlek och motsträfvighet, deras värdesättning och misstroende. Det gälde för menige man icke blott en fråga om myntens benämning och form, deras utseende och inskriptionens språk, indelning och storlek, om rubräkning eller räkning i riksdalrar. Det gälde fastmer ett afgörande mellan tvenne länders deprecierade pappersmynt, mellan svenska banko- och riksgäldssedlar a ena sidan samt ryska banko- assignationer och deras ställföreträdare, den finska bankens smasedlar, a den andra. Det gälde den tilltro, den kredit hvaraf, enligt menige mans dunkla uppfattning, den svenska och den ryska staten kunde komma i utnjutande.

Redan länge hade svenska bankens och riksgäldskontorets sedlar varit i omlopp i landet. Folket hade vant sig vid dem, lärt sig i dem uppskatta prisen och afsluta alla

affärer. Under generationers förtrogenhet med svenskt sedelmynt hade detta hos oss förvärfvat sin kredit. De för ett patriotiskt ändamål utgifna riksgäldssedlarnas depreciation hade icke kunnat upphäfva detta förtroende, och om banksedlarnas värdeförsämring efter 1809 hade den finska allmoggen länge ingen kunskap.

Nu ville man med det främmande herraväldet äfven införa en främmande stats oinlösliga sedlar, främmande till valör och försedda med en inskription, hvars ord ingen kunde läsa och första, sedlar om hvilka ryktet visste förmåla att många voro så fint förfalskade att det för den oinvigde vore omöjligt att skilja dem från äkta ¹⁾. Ett rykte som tvifvelsutan icke saknade grund. Bland förfalskare nämndes Napoleon, hvilken vid sitt infall i ryska riket hade förstärkt sina ressurser förmedels tillverkning och utpräugande af ryska banknoter. Att dylika sedlar i betydande mängd funnit väg äfven till vart land, framgar till exempel deraf, att under åren 1815—1819 a särskilda postkontor härstädes beslagtogs sedlar, hvilka misstänktes vara af fransk tillverkning, till ett belopp af 3,130 rubel för att öfversändas till Assignationsbanken i S:t Petersburg, hvilken sedermera ersatte dem med äkta sedlar ²⁾.

Hvad var detta ryska sedelmynt värdt? Hvilket förtroende kunde man hysa till detsamma? Menige man stälde sig dessa fragor förgäfvos. De betraktade de främmande sedlarna med misstroende. Och så stort var detta misstroende, så stor vanans magt och tilltron till det svenska

¹⁾ Bankdirektionens skrifvelse till Hans Majestät af den 31 januari 1818.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 1 januari samt 14 februari 1822.

myntet, att detta under loppet af en generation förblef den allmänna förmedlaren i transaktioner mellan enskilda personer, och att folket afvärgde alla regeringens vid särskilda tillfällen gjorda försök att utväxla det mot ryskt mynt. Först när banko-assignationerna aflystes och silfverrubler trädde i deras ställe, upphörde folkets motstånd, och det lät sina slitna svenska sedlar utbytas mot rubler, bärande den tvehöfdade ryska örneus stämpel.

Beskaffenheten af de handelsrelationer i hvilka vart land stod med sina bada grannar erbjöd at det finska folket en beqväm utväg att afbörda sig det främmande omloppsmedel, som regeringen ville patruga detsamma, äfvensom att genom införsel från Sverige icke blott bibehålla det svenska myntet i cirkulation, utan äfven förstärka det med nödiga quantiteter.

Finlands export var vid tiden för landets förening med det ryska riket så godt som uteslutande riktad vesterut. En stor del af utförseln försiggick till Sverige.

I stöd af fredsfördraget i Fredrikshamn tingo alla bevisligen finska produkter fortsättningsvis och tillsvidare införas i Sverige utan att betungas med annan afgift än före kriget varit vanlig. I handelsfördraget mellan Ryssland och Sverige af den 1 december 1817 ändrades visserligen förhållandet derhän, att för finska produkter i Sverige erlades hälften af den tull, som derstädes uppbars för varor införda från andra länder. Men dessa lindriga tullsatser, hvilka något modifierades genom konventionen af den 26 februari 1828, lade intet kämbart hinder i vägen för den finska exportens fortsatta förkofran. Först från ar 1834, da den protektionistiska politiken i Sverige tog öfverhand, och genom handelskonventionen af den 23 juni sagda ar införslafgifterna på finska ladugardsprodukter betydligt stegrades, hvarjämte tull lades

på finsk spanmal, begynte den finska utførseln till Sverige att lida afbräck.

Var officiella statistik öfver handeln med Sverige sträcker sig visserligen icke längre än till 1840, men af Sveriges handelsstatistik framgår, att importen af landtmannavaror och särskildt ladugardsprodukter från Finland var synnerligen stor under de första artiondena af detta århundrade.

Finland exporterade levande kreatur, kött, smör, talg, hudar, fisk, ved, tjära, träkärl, lärfter samt oberedt lin och hampa. Det införde deremot från Sverige jern och stål, socker, tobak och torkad fisk. Importen understeg i regeln exporten. Det uppstod en öfverskjutande fordran på Sverige, som importörerna i detta land hade att betala på sätt eller annat. De finska exportörerna mottogo gerna betalning i svenska sedlar, hvilka de sedan bragte i omlopp i vart land.

Med handeln på Ryssland förhöll det sig på annat sätt. Importen från detta land öfversteg ständigt exporten.

Den ryska spanmalen hade alltid stor efterfragan hos oss. Under dåliga år steg inførseln till högst ansenliga belopp. Inførseln af hudar och läder, af ljus, tval, tagvirke och väfnader, gynnad af den finska tullfriheten, var stadd i fortgående tillväxt.

Om varuförsändningen till Ryssland var deremot till en början icke mycket att tala. De enda exportörerna voro bönderna i några socknar vid gränsen, hvilka bragte sina produkter till salu på St Petersburgs torg¹). Innevanarna i Savolax och norra Karelen föryttrade sina varor på norra Österbottens marknadsplatser, och ännu mot slutet af 1820-talet vindlade det af Savofinnar på torget i de vestra och

¹ Se ekonomidepartementets protokoll för den 11 november 1811.

norra städerna, under det att köpmännen i Österbotten gjorde sina motbesök i Kuopio, S:t Michel och Kajana.

Samningom drog visserligen den ryska metropolen handeln i östra Finland till sig från allt vidsträcktare omraden. På 1830-talet strömmade dit redan allmänt landtmannaprodukter från hela Viborgs och Kuopio samt en del af S:t Michels län. Ryska och ostfinska uppköpare började visa sig till och med i Kajana, Uleaborg och Tornea¹⁾. Men hvarje år måste det oakadt förtfarande stora betalningar verkställas i Ryssland. Dessa försiggingo vanligen i ryska banko-assignationer.

Man har velat i dessa handelsförhållanden finna den enda och tillfyllestgörande förklaringen till de svenska sedlarnas långvariga och dominerande förekomst i vart land. Men i betraktande bör tagas att dessa förhållanden, huru gymnsamma de än voro för det svenska myntets fortsatta cirkulation, i och för sig icke medförde något tvång för exportörerna till Sverige att indraga sina fordringar i svenskt mynt. Till besvarande kvarstar alltid frågan: hvad förmådde trafikanterna att till landet införa de svenska sedlarna?

Dessa trafikanter bestodo, det är sant, till en del af allmogepersoner från kustorterna i Åbo och Björneborgs län med Åland, en del af Österbotten äfvensom en mindre del af Nyland. Dessa sjöfarande allmogemän bragte med sina batar hufvudsakligen egna produkter till salu i Sverige, levererande dem i snärra partier, och såväl denna handels detaljerade natur som skepparnes okunnighet i vaxeltransaktioner tillät dem öfverallt i betalning mottaga annat än kontanter. Dock torde, derest efterfrågan förefunnits på ryskt mynt,

¹⁾ Se i Helsingfors Tidningar 1841 no 25 artikeln »Om den Nord- och Vest-Finska handeln».

öfverstigliga hinder icke hafva mött för regeringen att i Stockholm arrangera en inuexling af svenska sedlar för den trafikerande allmänhetens behof.¹⁾

Härtill kommer att det salunda af allmogen indragna svenska sedelmyntet, enligt vittnesbörd af en kompetent dattida person, finanschefen Sackleen²⁾, utgjorde en högst ringa andpart, måhända icke öfver en tiondedel af hela Finlands rörelsekapital, och att blott obetydligt deraf spreds till det inre af landet, hvars innevanare med allmogen i skärgården ej hafva någon direkt communication. Anmärkningsvärdt vore för öfrigt, förmåler var sagesman, att den ofta öfverklagade bristen på ryskt mynt till krono-utskyldernas betalning alltid försports vida mindre ifran sagda kustorter, än ifran de inre och norra delarna af Landet, hvarest den skattdragande likväl ej med Sverige har någon omedelbar beröring.

Det svenska myntets spridning till sistnämnda landsdelar måste deremot, enligt Sackleens mening, härledas från städernas handel. Köpmännen derstädes indrogo vid denna tid icke betalningen för sina till Sverige expedierade varor genom vexlar, sasom sedvanligt var vid öfrig utrikeshandel, utan föredrogo att införa svenska sedlar. Hvarför? Hufvudsakligen emedan dessa svenska sedlar voro efterfragade af allmänheten i landet och ställes högt i kurs. Af samma orsak inträffade det ej sällan, att betalning för varor, exporterade till andra utrikesorter, med förkärlek indrogs i vexlar på Sverige eller i svenska sedlar. Detta var den allmänna regeln i norra Finland, der, enligt en samtidas vittnesbörd,

¹⁾ Beträffande förefintliga planer i denna riktning se G. E. v. Haartmans betänkande af den 3 december 1812 angående statsförslaget för år 1813. Statssekretariatets handlingar.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 7 oktober 1833.

vid export till andra utrikes orter än svenska, för alla för-
yttrade skeppslaster växlar tagas uteslutande endast på Stock-
holm .¹⁾

Det är, säger Sackleen, en följd af sakens natur, att
Handlande i ett Land skola dit införa det mynt som der är
gangbart och de med mesta fördel kunna afsätta; och sadant
är nu fallet med det Svenska sedelmyntet i Finland. Detta
mynt är hos oss gangbart; men icke derföre att det genom
handeln indrages; utan det införes derföre att det hos mäng-
den af Landets invanare har förtroende och i följe deraf är
gangbart. Samningen häraf, ifall den skulle betvivlas, visar
sig bland annat af det olika förhållande som i berörde af-
seende äger rum emellan de tvänne nära intill hvarannan
belägne Städerne Lovisa och Fredrikshamn. Desse bägge
Städer drifva enahanda slags handel och deras hufvudsakli-
gaste exportartiklar bestå i bräder och plankor, dem de på
samma utrikes orter afsätta. Men som allmogen i Viborgs
Län ej mottager annat än Ryskt mynt i betalning för sine
landtmannaproducter, så finnes i Fredrikshamn ej heller annat
än sadant mynt i allmänna rörelsen; hvaremot endast sju
mil derifrån i Lovisa föga annat mynt finnes i omlopp än
de Svenska Banco och Riksgäldssedlarne, hvilka af allmo-
gen, som der afsätter sina producter, begärligt emottagas och
af de Handlande med fördel utgifvas .

Köpmännen införde svenska sedlar i betalning för sina
exporterade varor så mycket hellre, som de i regelh voro i
tillfälle att ater utge desamma till ett förmonligare värde.

¹⁾ Memorial, dateradt Uleaborg den 27 juli 1833, af t. f. landshöf-
dingen R. W. Lagerborg. Adressaten onämnd, sannolikt generalguver-
nörnsadjointen Thesleff. Skrifvelsen förvaras i ekonomidepartementets
kansli.

Det svenska sedelmyntets värde fortfor att så godt som oafbrutet gå nedåt ända till inträdandet af 1834 års realisation. Vexelkursen på Hamburg, som under åren 1801—1808 i medeltal utgjort $52 \frac{1}{4}$ skilling banko samt 1809—1810 $69 \frac{3}{4}$ skilling för en hamburger banko-riksdaler, steg under åren 1811—1815 till 98, 1816—1820 till $117 \frac{1}{4}$, 1821—1825 till $124 \frac{3}{4}$, 1826—1830 till $129 \frac{3}{4}$ samt 1831—1833 till $143 \frac{1}{2}$ skilling banko.

Medan nu de svenska sedlarnas metalliska värde raskt gick nedåt uppa börsen och i de större stapelstäderna, der valutor i klingande mynt till förmedlande af handeln på främmande länder köptes och försaldes, och i följd deraf prisen på varor, importerade från länder der metallisk myntfot var rådande, likasom på exportartiklar till dessa länder skyndsamt stego i höjden, så fortplantades återverkningarna häraf, så i afseende å sedlarnas uppskattning i ädel metall, som i afseende å varornas pris blott långsamt i landsbygderna. Blott långsamt spred sig också den under krigsåren hastigt uppsvällande sedelströmmen ut öfver landet och bragte genom ökad efterfragan varuprisen att stiga. I de aflägsnare orterna, der kommunikationerna voro dåliga och samfärdseln ringa, gjorde sig sjunkandet i sedlarnas köpkraft sist förmärkbart. I det inre af Finland, dit på länge ryktet icke trängt om de värdeförändringar som timat på den stora marknaden, bevarade de sitt värde längst, så i förhållande till varor som specie-mynt och ryska banko-assignationer. I jämförelse till de sistnämnda erhöles de svenska sedlarna i den dagliga rörelsen ett konventionellt värde, hvilket visserligen under årens lopp smaningom förändrades och gick nedåt, så att en rubel pappersmynt, som en längre tid gälde 32 skilling riksgälds-, sedermera ansågs motsvara 36 och 40 skilling. Men minskningen i de svenska sedlarnas köpkraft på börsen ilade dock

beständigt i förväg, till dess deras värde under åren 1831—1833 nådde sitt minimum, da pappersrubeln betingade sig ett pris af mer än 43 skilling riksgälds.

Dessa kurs- och prisförhållanden inneburo en lockande premie för importen af svenska sedlar till Finland. Snikna penningevecklare, hvilka öfverkommit de svenska banko- och riksgäldsnoterna till lag kurs, pressade dem ut i rörelsen hos oss till ett högre värde, och köpmän, hvilka under höga prisförhållanden afsatt sina varor på den svenska marknaden, uppköpte med de inkasserade sedlarna finska landtmanna-produkter till laga pris.

Korteligen, de svenska sedlarna bevarade sin kredit längst och bäst i Finland och därför sökte de sig här en köpmarknad i stora massor.

Befolkningens troget bevarade tillit till det svenska sedelmyntet under förtgaende kursfall på den stora marknaden och en öfverskjutande varuexport till Sverige äfvensom köpmännens vinstbegär — se der de förnämsta faktorer som paralyserade regeringens bemödanden att förjagadetsamma, så länge som regeringen icke hade ett tillförlitligare omloppsmedel att sätta i stället än de omlösliga och deprecierade banko-assignationerna. Dessa faktorer satte så mycket lättare hinder i vägen för realiserandet af styrelsens planer, som dennas energi smaningom slappades, och den för en lang tid nöjde sig med att passivt foga sig i de bestående förhållandena.

KAPITTEL III.

Det svenska och ryska myntets kamp om öfverväldet under åren 1811—1821.

Den periodiska växling i intensiteten af så offentlig som privat företagsamhet, som vi på flere olika områden kunna konstatera i vart folks historia under innevarande sekel, röjer sig under denna tidsrymds förra hälft äfven i styrelsens växlande nit och tidsals återkommande bemödanden att följaga det svenska myntet ur vart land för att omsider bringa ett slut på penningväsendets olidliga förvirring.

Alt ifran kriget ända till 1820-talets ingång fortsatte regeringen att med större eller mindre energi arbeta på realiserandet af detta mål. Derefter afstannade för ett och ett tredjedels decennium helt och hållet dess bemödanden att tillkämpa det ryska myntet seger i vart land. Men mot medlet af 1830-talet, under en tid af småningsom gryende ny lifaktighet i vart land, togs myntfragan åter till tals för att sedermera, under inflytande af penningväsendets omgestaltning så i Sverige som i Ryssland, äfven hos oss erhålla sin lösning.

Fran ingången af år 1811 hade i kraft af bestämmingarna i myntmanifestet af den 29 december 1809 det ryska myntet bordt allena vara i omlopp i vart land.

I verkligheten cirkulerade deremot nästan endast svenska penningar.

Det som af det ryska myntet återstod i landet upphandlades af köpmän och penningexklare samt deras utskickade för att sedan åter vid kronopphörden afyttras at de

skattskyldige till högt pris. »Dagliga erfarenheten intygar - sa yttrar sig en samtida - att sedan Silfver Rubblarne ur allmänna rörelsen försvunnit, har Ryska och Svenska sedelmyntet blifvit likasom en handelsvara, hvärmed Ockrare och Agioteurer efter omständigheterna och Coursens stigande eller fallande förstätt att till egen vinning med ringa patriotisme umgas.¹⁾

Den okunniga allmogen var det mest beklagansvärda offret för dessa prejerier. Vid äfventyr af utmätning nödgades den för kronoutskyldernas erläggande förskaffa sig ryskt mynt, hvilket icke var i omlopp, till ett af ockrare bestämdt pris, eller också söka förma uppbördsmännen att på egen risk och under harda vilkor mottaga svenska penningar.

Knapt hade myntmanifestet trädt i gällande kraft, förrän den inhemska regeringen allaredan sag sig nödsakad att på eget beväg bevilja vissa lokala eftergifter fran föreskrifterna om skatternas gäldande i ryskt mynt.

I Uleaborgs län hotade uppbörden ar 1810 flerstädes att afstanna i följd af bristande tillgang på rikets mynt. Landshöfdingen sag sig tvungen att lata svenskt mynt inflyta i ränteriet, och regeringskonseljen visste intet annat råd än att lata dervid förbli: intill utgangen af juni månad sagda ar skulle kronans skatter i Uleaborgs län få levereras i svenska penningar²⁾.

Förradet af ryskt mynt i norra Finland tillväxte ej. Ett ar senare nödgades regeringen medgifva innevanarne i Tornea härad tillstånd att erlægga sina utskylder till kronan i svenskt mynt³⁾.

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll den 11 november 1811.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 16 maj 1810.

³⁾ Reskript af den 25 april 1811.

Klagomal i anledning af myntmanifestet inlöpte allaredan ifran hela landet. Behjertande allmogens nöd, hemstälde regeringskanseljen den 18 november 1811 till hans majestät om begifvande, att svenskt mynt tillsvidare skulle få mottagas i kronans uppbörd.

Innan svaret å berörda hemställan ankommit, fick regeringskanseljen genom ordförandens i komitén för de finska ärenderna baron Armfelts till generalguvernören afätna skrifvelse af den 22 december samma år helt oförmodadt motaga underrättelsen, att kejsaren, som inhämtat, att den nästan totala bristen på Ryska Sedlar, och deremot öfverflödet af Svenskt mynt uti Finland, icke allenast förorsakat flere betydliga olägenheter och ledsamheter för den administrativa Styrelsen derstädes, utan äfven hotat de fattigare folk Classerne med många olyckor och underkastat dem snikue Köpmännens och Agioteurers samt egennyttige Uppbördsmäns veld och orättvisa, beslutit att till inxvelling af de svenska sedlarna af regeringskanseljens finansexpedition förskjuta en summa, stor en miljon femhundredratusen rubel banko-assignationer, af hvilken summa till en början femhundredratusen öfversändes, hvaremot återstoden i tvenne omgångar komme att af finansministern utbetalas, alteftersom en lika stor summa för hvarje gjordt förskott åter till dennes disposition influtit. Af finansexpeditionen ankomme att i samråd med regeringskanseljen fördela den försträckta summan emellan länen, under iakttagande af folkmängden i hvarje län samt deras större eller mindre behof af ryskt mynt. Vexlingen skulle försigga vid ränterierna och medgafs att en hvar rättighet att hvarje dag utbyta ända till hundra riksdaler banko mot ryskt mynt efter det värde som de bada myntslagen enligt Petersburgska Tidningarna och Stockholms Posten hade i förhållande till hvarandra. Dock skulle bön-

derna samt de fattigare folkklasserna framför andra ega företräde vid denna vexling.

Den närmare befattningen med vaxeloperationen anförtroddes, i anseende till den mängd af göromål som öfverhopa chefen för Finance Expeditionen, åt demnes adjoint G. E. von Haartman.

Detta salunda af Hans Majestät i Nader vidtagne medel till Svenska Sedlarnes inväxling ur allmänna rörelsen är, säger Arnfelt i ifragavarande skrifvelse, det enda som uti närvarande omständigheter kan förekomma de fattigare folk Classernas totala undergang. Hans Majestät har icke fäst sig vid de primitiva orsakerna till denna brist på Ryska Sedlar uti Finland, så mycket mera som Hans Majestät Kejsaren är öfvertygad, att dessa orsaker nu mera skola upphöra att verka, da förtroendet och ordningen utplanat sparen af ett krig, som oakadt Regentens och Befälets välvilja, dock oundvikligen skulle hafva ledsamma följder ¹⁾.

Dessa förhoppningar skulle ikväl komma på skam. Knappt hade regeringskonseljen, enligt ett af Haartman uppgjort förslag, fördelat de femhundredusen rubel bankoassignmentationer mellan de särskilda länen, salunda att Abo län tillföll 140,000 rubel, Vasa och Nylands jämte Tavastehus län 90,000 hvardera, Uleåborgs län 80,000 och Heinola samt Kuopio län ett hvar 50,000 rubel, äfvensom uppfordrat landshöfdingarna att yttermera repartisera den för hvarje län beviljade summan på dithörande socknar, under utsättande af viss vexlingstermin för hvarje, hvarjämte landshöfdingarna förständigats tillse, att uppbördsstämorna icke finge hallas före den 15 februari, på det att allmänheten

¹⁾ Öfersättning af Arnfelts skrifvelse af den ¹⁹/₂₂ december 1811 till Generalguvernören Steinheil.

måtte hinna i ränterierna tillvexla sig ryskt mynt, förrän Haartman af farhaga för dröjsmal i vexlingens fortgang, sag sig föranlaten att i en till Armfelt öfversänd not väcka förslag om att svenskt mynt i uppbörden matte få mottagas, der tillgang a ryskt icke finnes. Regeringskanseljen, till hvars utlatande ärendet hänsköts, uttalade sig likväl efter omröstning deremot ¹⁾).

I sjelfva verket gick vexlingen trögt. Ehuru kejsarens välvilliga afsigter blifvit för allmänheten framhållna, sa genom kungörelser i kyrkorna som genom annons i Abo Allmänna Tidning, betjenade den sig likväl blott i ringa antal af det erbjudna tillfället att bekomma ryskt mynt. Innevannarna i aflägsnare landsdelar funno i vägens längd tillräcklig orsak att halla sig undan.

För att afhjelpa sagda olägenhet förordnade regeringen i kungörelse af den 18 mars 1812, att vexlingen numera finge försiggå äfven hos kronofogdarna, hvarjämte i anseende till svarigheten att bestämma kursen efter de utländska tidningarna vid en tid, da all communication emellan Sverige och Hamburg helt och hållet är afbruten, stadgades att banko-assignationerna hädanefter finge utvexlas efter ett visst värde af 18 skilling 8 runstycken banko eller 28 skilling riksgälds för rubeln ²⁾).

Vexlingen synes genom dessa tillgöranden icke tagit raskare fart. Vid ekonomidepartementets sammanträde den 16 juli förmäles, hurusom landshöfdingarna, hvilka förpligtats att med hvarje afgående post till finansexpeditionen insända redogörelse för de föregående dagarnas utvexling,

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 3 och 21 januari samt 5, 20 och 22 februari 1812.

²⁾ Armfelts skrifvelse till generalguvernören den 26 februari 1812, relaterad i ekonomidepartementets protokoll för den 18 mars samma ar.

med undantag allenast af höfdingen i Nylands och Tavastehus län, uraktlatit att insända alla upplysningar om operationens fortgang. I St: Petersburg begynte man blifva otalig. Anmodad af finansministern att vidtaga nödig atgärd i afseende a den försträckt halfva miljonens snara utvexling mot svenskt mynt äfvensom dettas öfersändande till Stockholm i och för vaxelköp, uppmanade statssekreteraren i skrifvelse af den 4 september t. l. generalguvernören Armfelt att anbefalla regeringskonseljen att med det skyndsammaste inkomma med fullständig liquid eller atminstone med under rättelse om vaxlingens förlopp och beloppet af de till Sverige öfersända summor, hvarjämte statssekreteraren hemställde, huruvida icke landshöfdingarna i nödfall kunde vid ansvar förständigas att inom kort tid afgifva skyldig redovisning.

Fragan om landshöfdingarnas försunnade redovisning förevar i anledning häraf ännu tvenne ganger till behandling i regeringskonseljen. Men först den 16 december 1812 var Haartman i stand att inlemma en sluträkning öfver vaxlingen.

Det framgar af denna att vaxlingen, som drog ut fran februari ända till november manad, inbragte inalles 170,528 riksdaler 19 skilling 7 runstycken banko, hvilken summa likväl icke till hela sitt belopp invexlats hos allmänheten, utan till en mindre del härstammade fran förefintliga tillgångar pa svenskt mynt i statens ränterier. I de olika länen inflöto följande belopp:

	riksdaler.	skill.	rst.
i Abo och Björneborgs län	32,406	39	10
i Nylands och Tavastehus	31,797	30	8
i Kymmenegards	19,567	24	1
i Kuopio	19,652	33	—
i Vasa	35,088	42	8
i Uleaborgs	32,014	41	4

De svenska sedlarna inlöstes till en början till ett pris af en rubel banko-assignationer för 20 skilling banko, men under vaxeloperationens förtgang steg det svenska myntets pris, så att för rubeln erhöles blott $18\frac{2}{3}$ skilling. De in-
 vxlade sedlarna försändes i och för vaxeluppköp till ryske generalkonsuln Hougberg i Stockholm. Af de beviljade vaxlings-
 medlen återstod oanvänt 78,500 rubel ¹⁾.

Redan den 7 november hade von Haartman i regerings-
 konseljen uttalat sig beträffande resultatet af vaxeloperationen
 derhän, att det högt bepriseliga understöd, som hans maje-
 stät förunnat Finlands fattigare allmoges genom de hit remit-
 terade vaxlingsmedel, icke uppfyllt sitt höga paräknade
 ändamål, utan jemte de förluster coursens förändringar kunnat
 förorsaka, ej sällan föranledt missbruk dem ingen försik-
 tighet kunnat förekomma .

I St: Petersburg fann man onödigt att hit öfversända
 de återstående två tredjedelarna af de beviljade vaxlings-
 medlen. Härtill kom att den ryska statens finanser, svårt
 medtagna under kriget mot Napoleon, icke medgafvo ytter-
 ligare försträckningar.

Penningevaxlingen af år 1812 lemnade icke efter sig
 märkbara spar. Det ryska myntet var ej allmänare i omlopp
 än förr. Tvärtom minskades det yttermera. Den svara miss-
 växt, som åter under anförda år hemsökte landet och sär-
 skildt dess nordliga delar, föranledde en betydande införsel
 af rysk spanmal och uttömde alla de tillgångar af Ryskt
 mynt här kunnat äga rum ²⁾.

¹⁾ Regerings-konseljens skriftvelse till Armfelt den 17 december
 1812 jämte G. E. von Haartmans und. memorial af den 16 i samma
 månad. Förvaras bland statssekretariatets handlingar a Statsarkivet.

²⁾ Beträkande atgifyet i regerings-konseljen den 7 november 1812
 af chefen för finans-expeditionen von Haartman.

Till regeringskonseljen inhupo från landshöfdingarna i alla utom Viborgs län underrättelser derom, att hos allmogem ej finnes tillgång på Ryskt mynt, icke en gång till undgående af executioner för de förra årens innestaende restantier, än mindre till afbördande af det löpande årets räntor. Landshöfdingen i Kuopio län förmålde, att utlysta exekutiva auktioner alldeles fruktlöst aflupit endast i brist på ryskt mynt. Landshöfdingen i Uleaborg, att ett betydande antal kronohemman rakat i ödesmal endast på grund af oliqviderade kronoutskylder.

En del af utskylderna blefvo i följd af den omordade bristen på ryska penningar innestaende, en annan del nödgades uppbördsmännen mottaga i svenskt mynt för att skaffa kronan något säkerhet för restantierna. Sålunda inflöto ansenliga summor svenskt mynt i ränterierna. Det mesta af kronans hö- och spannmålsräntor äfvensom brännvinsarrendefgiften ingingo in natura, hvaraf ater brist på reda penningar uppstod vid statsutgifternas bestridande. Från alla hall förnams klagan öfver det tilltagande armodet hos allmogem, hvars skattentlagor, högt uppdrifna i ett deprecieradt mynt, stego dess högre, som den nödgades tilllösa sig detta mynt af vaxlare utöfver dess verkliga värde¹⁾.

Gifvande vika för omständigheternas kraf och den allmänna opinionens tryck, hemställde regeringskonseljen den 19 november 1812, huruvida icke det svenska myntet tillsvidare finge mottagas vid kronouppbörden äfvensom användas till statsutgifternas betäckande. Bifall härtill utverkades och fastställdes i kungörelse af den 30 december 1812, att innehafvare af skatte- och kronojord jämte landbönder, tor-

¹⁾ Till ofvanstaende se ekonomidepartementets protokoll för den 20 februari samt 7 och 11 november 1812 äfvensom 27 januari 1813.

pare, inhysingar och handtverkare a landet finge under loppet af ar 1813 erlægga sina utskylder i svenskt mynt, hvilken rättighet deremot icke tillkomme öfriga jordegare eller städernas innevanare, sasom egande lättare tillgang till ryskt mynt. Vid uppbörden komme 21 skilling 4 runestycken banko eller 32 skilling riksgälds att i värde svara mot en rubel banko-assignationer, hvilkas kurs dervid uppsattes högre än den på marknaden för tillfället radande i syfte att förma allmogen att betala sina utskylder i ryskt mynt.

Under loppet af ar 1813 undergick situationen ingen synnerlig förändring. Regeringen sag sig nödsakad att i kungörelse af den 24 september sagda ar tillsvidare utsträcka den en del skattskyldige beviljade tillatelsen att erlægga sina utlagor i svenskt mynt.

Oaktadt dessa medgifvanden uppgaf regeringen likväl icke sina planer att förjaga det svenska myntet ur landet.

Dess sträfvanden gingo närmast ut på att reducera massan af de omlöpande svenska smasedlarna, och den stälde i sadant afseende förhoppningar på det nyligen inrättade Vexel-, Lane- och Depositions-kontoret.

Ar 1812 hade kontoret begynt utgifva smasedlar lydande på 20, 50 och 75 kopek banko-assignationer. Förmenande att de smärre svenska sedlarna numera och i framtiden kunde uti allmänna rörelsen i Finland umbäras, förbjöd regeringen redan den 21 september 1812 vid äfventyr af konfiskation införsel till landet af alla svenska sedlar af mindre valör än tva riksdaler banko.

Regeringens sträfvanden att med tillhjälp af bankens sedlar uttränga de svenska smasedlarna ur rörelsen syntes till en början krönas med framgang. Den höga kursen a ryskt mynt i kronans uppbörd fungerade som en premie, hvilken lockade rubler och kopeker i rörelsen. Enligt för-

ordningen af den 30 december 1812 motsvarade, sasom ofvan nämndt är, en rubel banko-assignationer vid utskyldernas erläggande 21 skilling 4 runstycken banko, enligt börsnoteringarna sjönk deremot pappersrubelns värde i svenskt bankomynt, ar 1813 till 19 skilling 10 runstycken, ar 1814 till 18 skilling 6 runstycken samt ar 1815 till 17 skilling 3 runstycken ¹⁾.

Den finska banken drog vinst af dessa förhållanden. Utfärdade a sina belopp och försedda med finsk och svensk text vora bankens sedlar mera begärliga än de ryska assignaterna, och dess utelöpande emission ökades ar för ar. I sina berättelser för åren 1812-1815 repeterar direktionen i vxlande ordalag samma sak: atgangen på småsedlar tilltar alltjämt, och svenska sedlar af liten valör trängas undan. Ännu vid 1816 ars revision förmäler direktionen, att det tillgängliga förradet af kontorets sedlar flere ganger under arets lopp blifvit i följd af det trängande behovet uttömdt. Den utelöpande sedelstocken nådde ultimo mars sagda ar 1,558,000 rubel.

Redan ar 1814 ansåg regeringskanseljen ställningen så gynnsam, att den i cirkulärbref af den 10 november erinrade landshöfdingarna om efterlefnaden af kungörelsen den 12 oktober 1810, dessmedels all beräkning af svenskt mynt äfven mellan enskilda personer borde upphöra, börande landshöfdingarna genom fiskalerna jämte öfriga vederbörande noga vaka deröfver, att berörda stadganden icke öfverträdles.

De förhoppningar beträffande de svenska småsedlarnas utträngande ur rörelsen, som anknötos vid spridandet af bankens småsedlar, skulle likväl snart besvikas. Emissionens maximum var snart nådt. Vid slutet af mars 1817 uppvi-

¹⁾ Se den bifogade tabellen.

sade den utestående sedelstocken samma storlek som ett år tillföre. Vid revisionen 1818 hade den redan nedgatt till 1,390,731 rubel. Bankens direktion klagar, att dess utlåning afftagit i anseende till dageligen ökad tillgång på svenska småsedlar, hvilka i betydlig mån minskat allmänna behofvet af skiljemynt, och således utträngt debiten på Finska Bankens små sedlar ¹⁾.

Hvad hade händt?

De svenska sedlarnas värde hade sedan år 1816 sjunkit å børsen med oroväckande hastighet. Medelkursen på Hamburg, som 1815 var 100 skilling banko, utgjorde 1816 114, 1817 109 och 1818 110 skilling samt nådde 1819 122¹/₂ och 1820 131 skilling.

Samtidigt befann sig det ryska pappersmyntets kredit i stigande. Under åren 1817- -1823 reducerades den utelöpande sedelstocken förmedels regeringens inköp af utelöpande banko-assignationer: från circa 800 miljoner till 595 miljoner rubel ²⁾. Agiot å silfverrubeln sjönk från 318 kopek år 1815 och 305 kopek år 1816, till 283 kopek år 1817, 281 år 1818 och 272 år 1819.

Banko-assignationernas pris i svenskt sedelmynt ökades år för år. Det utgjorde år 1816 20 skilling 10 runstycken banko och steg år 1817 till 22 skilling 1 runstycke, år 1818 till 22 skilling 5 runstycken samt år 1819 till 24 skilling ³⁾.

Under sådana förhållanden drogo banko-assignationerna och deras ställföreträdare, den finska bankens småsedlar, sig

¹⁾ Bankdirektionens berättelse för år 1817- 1818.

²⁾ A history of banking in all the leading nations Vol. II. New-York 1896. A history of banking in the russian empire by, A. E. Horn sid. 319.

³⁾ Se aföljande tabell.

undan, och kronans kassar fylles vid uppbördsstämmorna med svenskt mynt. Köpmännen, alltid stadda på spaning efter ett lägligt tillfälle att förskaffa sig vinst, drogo stora svenska sedelmassor in i landet, vare sig för att afyttra dem till de skattdragande något öfver deras kursvärde, eller för att dermed tillösa sig landtmannavaror af allmogen, hos hvilken sedlarna ännu voro i besittning af ett oförminskadt värde.

Regeringens förbud af den 21 september 1812 att införa svenska smasedlar i landet visade sig ha förblifvit utan påföljd. I sin berättelse afgifven ar 1817 konstaterade bankdirektionen, att bland de i omlopp varande svenska sedlarna befunno sig en stor del sadana som voro daterade något af aren 1813—1817. I syfte att ater stegra afsättningen på bankens smasedlar föreslog direktionen, att de ar 1813 eller senare stämplade svenska smasedlar, som befunno sig i rörelsen, skulle konfiskeras.

Regeringen gick ännu ett steg längre. Medgifvande att förbudet af ar 1812 mot införsel af svenska smasedlar icke astadkommit dermed afsedd verkan, utfärdade regeringen den 12 december 1817 en drakonisk förordning, hvilken med ett slag skulle fördrifva alla de besvärliga svenska smasedlarna ur landet. Santliga omförmälda sedlar af mindre valör än två riksdaler banko, af hvilket artal de än voro, förklarades förbjudna att cirkulera i landet efter utgangen af ar 1818; derefter hotades innehafvaren med konfiskation, hvarhelst sedlarna i rörelsen anträffades.

Direktionen gaf uttryck af sin belatenhet. Verkan af denne författning, yttrar den sig, beledsagad med straff af confiscation hos förbrytaren, synes numera ofelbar. Direktionen föreser med vissnet, att behofvet af Finska Smasedlar

skall ökas i samma mån som de Svenska ur allmänna rörelsen här i Landet försvinna .¹⁾

Redan den 28 april 1818 kunde direktionen i sjelfva verket inberätta, att utlömda svenska smasedlar till den mängd influtit i banken på statens depositionsräkning att förlägenhet uppstätt om rum för deras säkra förvarande. Direktionen anhöll förty, att åtgärder måtte vidtagas till deras utväxling mot svenska sedlar af större valör. Senaten biföll och uppdrog den 11 juni samma år växlingens ombesörjande åt svenska generalkonsuln Brunerona²⁾.

Såvidt ur senatens protokoll framgår, blefvo salunda under loppet af åren 1818 och 1819 svenska smasedlar i Stockholm utväxlade mot dylika af större valör till ett sammanlagdt belopp af 178,320 riksdaler banko³⁾. Det var icke mycket i förhållande till totalbeloppet af dem som funnos i omlopp. Af bankdirektionen skattades vid denna tid det i landet cirkulerande svenska sedelmynnet, egande en valör af mindre än två riksdaler banko, till tre miljoner riksdaler riksgälds, motsvarande två miljoner riksdaler banko⁴⁾.

Vid samma tid hade, i anledning af det svenska mynets yttermera sjunkna värde, genom kejsarligt reskript af den 15 augusti 1818, all utlåning i svenskt mynt ur militæfonden samt krigsmanshus- och militieboställskassorna instälts och senaten anbefalts att till banko-assignmenter utväxla i sagda kassor befintligt svenskt mynt äfvensom främdeles

¹⁾ Bankdirektionens skrifvelse till hans majestät den 31 januari 1818.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll den 11 juni 1818.

³⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 9 september 1818 samt 27 maj och 22 juli 1819.

⁴⁾ Bankdirektionens skrifvelse till hans majestät den 31 januari 1818.

skeende inbetalningar i dylikt. I anledning häraf utvexlades under år 1818 300,000 riksdaler banko ¹⁾.

Emellertid måste regeringen vidtaga åtgärder till förekommande af de olägenheter, som de svenska småsedlarnas upphörande gangbarhet och deras delvis försiggångna indragning medförde för allmänheten. Den 10 oktober 1818 beslöt senaten att för svenskt mynt hörande till statsfondens behållna medel skulle anskaffas 300,000 rubel banko-assignationer för att omsättas till bankens rubel- och kopeksedlar.

Kort efter det utvexlingen af de svenska sedlarna påbörjat, inberättade finanschefen till senaten att dessa begynt hastigt sjunka i värde. Operationen afbröts i midten. Af de 300,000 rubel pappersmynt som skulle anskaffas, inköptes blott 204,555, deraf 140,000 rubel förmedels vaxlar köpta i Stockholm, återstoden i Åbo. Priset för rubeln understeg obetydligt 24 skilling.

Den 3 december 1818 bestämde senaten, att af de in-vexlade banko-assignationerna 165,000 rubel skulle omsättas till finska bankens sedlar. Dessa sedlar fördelades, efter det förmodade behovet, till utvexling mot svenskt mynt på de olika länen, förutom Viborgs län, sålunda att Åbo län erhöll 15,000, Nylands och Tavastehus län 35,000, Heinola län 20,000, Kuopio län 20,000, Vasa län 35,000 samt Uleaborgs län 40,000 rubel. Vexlingen skulle vidtaga den 2 januari 1819 samt försigga vid ränterierna eller, efter landshöfdingens begifvande, hos kronofogdarne eller hos enskilda personer. Kursen fastställdes till 24 skilling banko per rubel, och det högsta belopp, som till en person finge utvexlas, bestämdes till tjugu rubel. Vexlingen vore icke afsedd för

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 28 september, 24 oktober och 30 november 1818.

städernas innevänare, hvilka lättare befunne sig i tillfälle att förskaffa sig ryskt mynt, utan egentligen ämnad till landtboernes och jordbrukarenes hjälp .

Den till invexling erbjudna summan var af mattlig storlek, efterfragan dock ännu mindre. Allmogens och Landtmännens hag, att tillväxla sig Ryskt Mynt eller begagna det dertill lemnade tillfälle var så ringa, att icke engång denne summa under fjorton månaders förlopp på Ränterierna atgick, ehuru äfven i Landsorterne växlings anstalter af Landshöfdingarne voro inrättade ¹⁾.

Försöket att fördrifva de svenska smasedlarna samt ersätta dem med bankens sedlar hade till största del misslyckats. De svenska skillings- och riksgäldssedlarna cirkulerade ält ännu i det inre af landet. I Österbotten var det ryska myntet sällsynt. Finlands Banks sedelemission hade, oaktadt de för statens räkning år 1818 utgifna 165,000 rubel, likväl under redovisningsåret 1818- 1819 ökat blott med 108,000 rubel eller från 1,390,731 till 1,498,710 rubel. Samtidigt som staten förordnade om utvexling af bankens sedlar, nödgades den medgifva almogen ytterligare förlängd rätt att under vintern och varen år 1819 erlägga sina kronoutskylder i svenska smasedlar ²⁾.

Inseende omöjligheten att förma almogen att afhända sig de svenska sedlarna samt det vanskliga i försöket att, under det i förordningen af den 30 december 1812 fastställda värdeförhållande mellan svenskt och ryskt mynt, utestänga

¹⁾ Chefens för finansexpedition redogörelse för vaxeloperationen den 23 september 1820. Se äfven ekonomidepartementets protokoll den 10 oktober och 28 november 1818 äfvensom senatens pleni protokoll den 3 december sistnämnda år.

²⁾ Senatens plenum den 3 december 1818.

det förra från uppbörden, skred regeringen till energiska åtgärder för att locka det ryska myntet fram i uppbörden samt vidtog tillika nya och omfattande vaxlingsanstalter för att lätta cirkulationen på svenska sedlar.

Den 19 juni 1819 utkommo på en gång trenne särskilda påbud i myntfrågan.

Genom ett af dessa påbud beviljades visserligen de i kungörelsen af den 30 december 1812 nämnda skattskyldiga, förutom sadana i Viborgs län, rätt att ännu i några, högst tre ars tid erlægga sina utskylder i svenska bankosedlar lydande a två riksdaler banko eller högre valör, men tillika öfverlemnades at senaten att bestämma kronokursen a de ryska sedlarna så högt öfver den vid markegangssättningen gällande vaxelkursen — dock ej i något fall med större uppgäld än två skilling banko a hvarje rubel banko-assignationer — att den skattskyldige derigenom måtte förmas att erlægga sina utskylder i ryskt mynt.

I enlighet härmed bestämde senaten uti kungörelser af den 17 november 1819 äfvensom den 2 december 1820 det ryska pappersmyntets kursvärde för närmast instundande ar till $26\frac{2}{3}$ skilling banko eller 40 skilling riksgälds, under det att det samma enligt börsnoteringarna i St Petersburg och Stockholm sjönk ner till $24\frac{1}{3}$ skilling ar 1820 samt till $22\frac{1}{2}$ skilling ar 1821.

Statens löntagare, hvilka härtills lidit förlust, såvidt de uppburit sina löner i ett deprecieradt svenskt mynt efter en uppdrifven kurs af $21\frac{1}{3}$ skilling banko för rubeln, sago genom denna förordning berörda inkomster, stiga med en fjerdedel; de skattdragandes utskylder ökades deremot med lika många procent, såvidt de fortsättningsvis äskade betala dem i svenskt mynt.

I en annan kungörelse tillstades Finlands Bank att utgifva sedlar af en, två och fyra rubels valör, hvarigenom allmänheten erbjöds en ersättning för de aflysta riksgäldssedlarna a en och två riksdaler.

Slutligen anbefaldes senaten att till ryska sedlar utvexla det svenska mynt, som utöfver arsbehovet finnes att tillgå i stats- och militiekassorna, äfvensom till kronan under de följande tre åren inflytande svenska bankosedlar.

Vexlingen verkställdes år 1820 genom Finlands Bank med biträde af senatorerna af Schultén och Ladau. I särskilda poster öfverlämnade staten af banken i utbyte mot dess nya rubelsedlar ett belopp af tillsammanlagdt 794,774 riksdaler 1 skilling 5 runstycken banko. Bankens utelöpande sedelstock tillsvalde i följd häraf hastigt. Vid slutet af mars 1819 hade den utgjort 1,498,710 rubel, 1821 vid samma tid var den 2,160,707 rubel.

För det svenska myntet invexlade banken ryska sedlar, det mesta genom uppköp af vaxlar i Stockholm, hvilka realiserades i St: Petersburg, en mindre del förmedels inköp af ryskt mynt hos enskilda personer i eget land. Medelkursen vid vexlingen utgjorde 25 skilling $7\frac{7}{24}$ runstycke per rubel. Det realiserade beloppet steg till 1,489,666 rubel 72 kopek. Af detta belopp deponerade banken en miljon rubel i Rikskommersbanken mot 5% ränta¹⁾.

Sedan vexlingen lyckligen slutförts, trodde senaten sig i sin deröfver till kejsaren afgifna berättelse²⁾ kunna anmäla att, efter hvad arets räkenskaper utvisade och uti dageliga handelsrörelsen erfärits, Landets invanare äga tillräckelig tillgång på Ryskt mynt till Kronoutskylders och ränte-

¹⁾ Bankens berättelse öfver utvexlingen, afgifven den 7 maj 1821.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 23 maj 1821.

betalningars afbördande , och hemställde senaten på grund deraf att, under förkortande af den för det svenska myntets mottagande i kronans uppbörd i kungörelsen af den 19 juni 1819 utsatta maximiterminen, från ingången af år 1822 alla utskylder måtte erläggas endast i ryskt mynt, hvilken hemställan stadfästades genom kungörelse af den 27 juli 1821.

KAPITTEL IV.

Stillestånd i kampen mot det svenska myntet 1822—1832.

Efter de stora ansträngningarna under åren 1819—1821 samt föregående år att tillkämpa seger åt det ryska myntet i vart land, syntes regeringens utvägar vara slut, dess energi uttömd. Intill medlet af 1830-talet uppgjordes af densamma icke vidare någon plan att fördrifva det svenska myntet ur rörelsen.

Den mångåriga kampen mellan det ryska och svenska omloppsmedlet hade visserligen skenbart och i så måtto ändat med det förras seger, att det allt framgent utgjorde det enda lagligen berättigade mynt uti landet, och att de partiella privilegier, som under en följd af år beviljats det svenska myntet, blifvit upphäfdade.

Förordningen af den 29 december 1809, innefattande förbud mot det svenska myntets begagnande i handel och transaktioner mellan enskilda personer, egde allt fortfarande gällande kraft utan hvarje inskränkning. Likaså fortforo kungörelsen af den 21 september 1812 angående förbud för införsel af svenska sedlar under två riksdalers valör äfvensom påbudet af den 12 december 1817 om dylika sedlars konfiskation att ega laglig giltighet.

Men bemälda förordningar hade rakat i glömska och efterlefdes ej. I svenskt mynt ingångna köpe- och laneaftal atnjöto rättsligt skydd, och blott något enstaka exempel på svenska smasedlars konfiskation af en nitisk tjänsteman erinrade om antydda påbuds fortsatta bestånd.

I verkligheten utmynnade striden mellan de bada myntslagen i en tyst kompromiss, i stöd af hvilken det ryska myntet förblef herskande i kronans uppbörd och utbetalningar, under det att det svenska, likasom tillförene, dominerade i den fria rörelsen på marknaden.

Att uppdrifva det ryska myntet på marknaden för att tillfredsställa kronans kraf medförde emellertid för de skattskyldiga och särskildt för allmogen betydliga svårigheter, och rubelns herravälde, så vid uppbörden som vid bestridande af statens utgifter, förblef icke oantastadt.

Ett intyg på de svårigheter, hvilka den skattebetalande allmänheten hade att utstå för att förskaffa sig nödigt ryskt mynt af lämpliga valörer, finna vi till exempel uti borgerskapets i Abo, af landshöfdingen derstädes i memorial af den 25 augusti 1821 tillstyrkta, ansökning om inrättandet af ett vaxelkontor i nämnda stad till afhjelpande af dess äfvensom närgränsande orters behof af ryska banko-assignationer samt finska bankens smasedlar, hvilket kontors verksamhet, enligt berörda memorial, äfven kunde utsträckas till invexling af svenskt mynt mot ryskt.

Berörda ansökan blef, efter det utlatande inhemtats af direktionen för Finlands Bank, af senaten afstyrkt, hvarvid såsom motiv anfördes, dels att det föreslagna vaxelkontoret, hvilket oundvikligen borde underlyda Finlands Bank, såsom a annan ort beläget icke kunde behörigen kontrolleras, dels att öfriga mera aflägsna städer af ansökningens beviljande skulle taga sig anledning att för sin del anhålla om dylika kontor, hvarförntom senaten än mindre kunde tillrada bifall till den föreslagna invexlingen af svenskt mynt, då, enligt hvad erfarenheten adagalagt, en slik invexling sällan utan kostnad och förlust aflöper ¹⁾.

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 13 mars 1822.

I meddeladt afslag a omförmälda ansökan förklarade regeringen likväl, att, derest i följd af oförutsedda omständigheter en sa allmän brist på ryskt mynt inträffade, att den skattskyldiga allmogen icke utan oskäligt betungande kunde förskaffa sig dylikt till utskyldernas erläggande, senaten egde vidtaga sådana åtgärder, att Finlands Bank tillhandaginge de skattskyldige med mindre summor i utbyte mot svenska bankosedlar ¹⁾.

Uti aflägsnare trakter voro naturligtvis svårigheterna för de skattdragande att förskaffa sig föreskrifvet ryskt mynt än större än i södra och vestra delarna af landet.

Under ar med normala skördeförhållanden redde sig allmänheten på sätt eller annat ur den förlägenhet, hvori regeringens påbud och de bestående penningeförhållandena försatte den. Den förskaffade sig ofta för tillfället det ryska mynt den behöfde genom att uppköpa det hos köpmän och vaxlare mot erläggande af dryg provision, eller den förmådde, såsom ej sällan var fallet, uppbördsmännen att mottaga svenskt mynt mot ett tillskott af några procent ²⁾. Såvidt görligt var, föredrog allmänheten likväl att betala, hvad betalas kunde, in natura.

När deremot missväxt instundade, när från 1830-talets början nöden i de nordliga och östra delarna af landet under en följd af år blef permanent, och spannmål ej fans att tillga till brödföda, än mindre till gäldande af kronans räntor, fungerade det häfdvunna systemet ej mer, och regeringen såg

¹⁾ Generalguvernörens skrivelse till senaten at den 7 april 1823 jämte statssekreterarens bref af den 7 mars samma ar. Se ekonomidepartementets protokoll för den 9 april anförda ar.

²⁾ Se till exempel ekonomidepartementets protokoll för den 20 maj 1833.

sig nödsakad att bevilja särskilda lokala eftergifter från pabudet om skatternas betalning i ryskt mynt.

Redan den 20 maj 1828 hade senaten i skrifvelse till landshöfdingen i Kuopio län medgifvit sagda läns innevånare rätt att erlägga 1827 års utskylder jämte föregående årens restantier m. m. med svenskt mynt efter en kurs af 24 skilling banko för rubeln.

Tva år senare vände sig Kemi socknebor i anledning af felslagen arsväxt med anhållan till regeringen att antingen undfå tillåtelse att afbörda sig sina kronoutskylder i svenskt bankomynt, eller ock att i Uleaborgs ränteri tillfälle måtte beredas dem att tillvexla sig så mycket ryskt mynt som för sagda utskylders betalande erfordrades.

Sedan saken förelagts till högsta afgörande, tillkännagafs af senaten i statssekreterarens skrifvelse af den 2 februari 1830, att kejsarens vilja vore att dess undersatar i Finland måge efter möjligheten förhjelpas utur den förlägenhet hvori de för det närvarande sig befinna genom svarigheten att förskaffa sig ryskt mynt till kronoutskyldernas erläggande, och anbefaldes senaten att afgifva yttrande deröfver, huruvida till sagda olägenhets förekommande lämpligt vore att i landtränterierna i de län, der tillgång på ryskt mynt mest saknades, eller åtminstone i Uleaborgs, Vasa och Kuopio ränterier, alltid måtte hallas de skattskyldige tillhanda ryskt mynt till utväxling mot svenska bankosedlar efter en viss kurs, som för uppbördsåret borde för hvarje landsort särskildt af senaten bestämmas, hvarefter det derigenom inflytande svenska myntet kunde genom regeringens försorg antingen medels ministeriel underhandling emellan Kejsarliga ryska och Kongliga svenska hofven eller ock genom vexlar på en gång till ryskt mynt förvandlas.

Senaten kände sig för sin del icke tilltalad af detta förslag att att staten anvisa en riskabel funktion som allmänhetens penningevexlare. I sitt svar erinrade den till en början derom, huruledes, altsedan Alexander I. i anledning af ständernas vid Borgia landtdag gjorda hemställan, till förekommande af oreda i landets drätsel och penningeväsende, förklarar ryska myntet för landets hufvudmynt, regeringens sträfvan gått ut på att utestänga det svenska myntet från kronans uppbörd och bereda det ryska terräng. I betraktande här af och da det svenska pappersmyntet fortfarande försämrats och till sitt värde vore så vacklande, att någon viss kurs ej kunde förutses, än mindre bestämmas; da äfventyrligt vore att blottställa staten för förändringarna i ett främmande lunds myntpolitik; da utvexlingen af det svenska mynt som intill år 1822 mottogs uti uppbörden skett med 10 procents förlust, änskönt dess kurs vid mottagandet var bestämd till två skilling per rubel öfver det da gängbara priset; da vidare statsanslagen måste utgå i ryskt mynt och icke talte uppskof, intill dess vaxling på ett eller annat sätt hunnit verkställas, såvida statens inkomster ej lemnade betydligt öfverskott öfver utgifterna; och da slutligen någon trängande nödvändighet, enligt senatens förmenande icke heller förefunnes att tillåta skatternas betalning i svenskt mynt, emedan de hufvudsakliga räntorna finge in natura erläggas, samt de skattskyldige dessutom för sina viktualievaror, skogsprodukter och fisk af städernas handlande, hvilka egentligen besörjde utskeppningen och med mindre omkostnader än kronan gjorde alla vaxlingsoperationer, kunde betinga sig ryskt mynt till afbördande af sina öfriga mindre betydande kronoafgifter; så ansåg senaten sig böra i allo afstyrka det väckta förslaget om rätt för de skattskyldige att inleverera svenskt mynt.

Dock hemställde senaten att, i händelse allmän missväxt a en eller annan ort skulle inträffa, och de skattdragande salunda urstandsättas att in natura erlægga sina räntor till kronan samt i öfrigt ej heller vore i tillfälle att förse sig med ryskt mynt, hans majestät täcktes sub secreto tillåta senaten atts i sadana fall, efter vederbörande landshöfdings anmälan om behovet, meddela bifall till kronoskatternas betalning efter utsättande kurs i svenskt mynt, hvilket senaten sedan egde att till fyllande af statsanslagen efter möjligheten få använda ¹⁾.

Bifall till senatens förberörda hemställan meddelades i statssekreterarens skrivelse till generalguvernören af den 10 april anförda ar ²⁾, hvarvid öfverlemnades at senaten att, efter anmälan af landshöfding, vidtaga de vid sagda tillfällen ifrågakommande åtgärder.

I stöd af detta begifvande utfördade senaten särskilda gånger tillåtelse till kronoutskyldernas betalning i svenskt mynt: den 28 april 1830 för Kemi socknebor i anledning af ofvannämnda af dem inlemnade ansökan, till en kurs af 24 skilling banko för en rubel pappersmynt: den 15 december samma ar för allmogen i Uleborgs län i allmänhet till gäldande af kronoutskyldernas halfva belopp: den 9 november 1831 för Uleborgs läns allmoge utan undantag äfvensom för allmogen i de trakter af Vasa län, der svårare missväxt inträffat, samt den 14 november 1832 för allmogen i Uleåborgs och Vasa län utan undantag. Det svenska myntets kurs fastställdes dervid till $26\frac{2}{3}$ skilling för rubeln. De svenska sedlar som inflöto i kronans kassor användes till

¹⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 16 februari 1830.

²⁾ Förvaras i ekonomidepartementets kansli.

till bestridande af särskilda statens utbetalningar och strömmade salunda ater ut i rörelsen ¹⁾.

Under 1820-talets förlopp och förra delen af 1830-talet syntes den dominerande ställning som det svenska myntet intog i cirkulationen uti större delen af vart land, långtifran att försvagas, tvärtom yttermera befästas.

De luckor, som den år 1820 företagna utväxlingen af svenska sedlar medfört i rörelsen, fylles ganska snart, och tillgangen på det främmande myntet befann sig ater i stigande. Någon enstaka af regeringen senare företagen mindre utväxling af det svenska mynt, som influtit i statskassan, hade föga att betyda. Lika litet den utbetalning af 150,000 riksdaler banko, som finska staten hade att verkställa i anledning af konventionen den 16 juli 1824 angående liqvidering af Finlands och Sveriges, på grund af fredstraktaten i Fredrikshamn ömsesides egande fordringsansprak. Af ifragavarande summa remitterades blott 80,000 riksdaler i svenskt mynt, återstoden medels vexlar, köpta i St Petersburg ²⁾.

Den finska exporten stördes under denna tid icke af några betydligare förändringar i Sveriges tullpolitik. Den befrämjades deremot af riksdalerns langvariga och starka kursfall. Det svenska sedelmyntets värdeförminskning fortgick under hela det tredje artiondet och nådde sitt kulmen år 1832, da medelkursen a Hamburg steg till 146 skilling 4 runestycken (se sid. 27). Verkningarna häraf gjorde sig langsamman märkbara på varuprisen a den finska landsbygden än på marknaden i Stockholm. Varuexporten från Finland

¹⁾ Se chefens för finans-expeditionen utlatande angående mynt-tragan, afgifvet vid ekonomidepartementets plenum den 7 oktober 1833, äfvensom senatens hemställan i sagda ärende den 9 december 1835.

²⁾ Ekonomidepartementets protokoll för den 15 november samt 15 december 1824.

var härigenom premierad; betalningens hemförande i svenska sedlar likasa i följd af dessas relativt höga värde å den inhemska marknaden i förhållande till de ryska banko-assignationerna.

Härtill kom att de upprepade tillatelser, som medgafvos inbyggarna i Uleaborgs och Vasa län att erlægga sina utskylder i svenskt mynt, yttermera befestade dess herskande ställning uti ifragavarande landsdelar.

I ofvan anfördt memorial, dateradt Uleaborg den 27 juli 1833, framhåller R. W. Lagerborg, huruom den at innevararne i Uleaborgs län lemnade tillåtelsen att i svenskt mynt få afbörda skatterna till kronan i så matto haft en skadlig inflytelse å Allmogen, att det Ryska myntet nu hos den förlorat allt värde samt till stor del kommit utur omlopp, och att dertföre da Kronans räntor ater blifva anbefallda att upptagas i Banco Assignationer, anses det allmänt som en ny onera och mera tryckande att ater införa, ju längre tid förenämnde tillåtelse varat.

Enligt flere samstämmiga uttalanden från förra delen och medlet af 1830-talet, var det svenska myntet — sasom hvar man sades veta — det egentliga rörelsekapitalet i landet, åtminstone på de flesta orter. Den svenska bankens sedlar å två och tre riksdaler spelade i cirkulationen den mest betydande roll. Blott i Viborgs län förblef det ryska myntet, sasom förnt, i obestriddt herravälde¹⁾.

Det langvariga och oafbrutna aftagandet af den finska bankens sedelemission gaf ett troget vittnesbörd om den svenska myntstockens fortgaende tillväxt i vart land.

¹⁾ Se Sackleens, Mellins, Theslefs och Klinkowströms uttalanden i senaten den 7 och 21 oktober samt 4 november 1833 äfvensom senatens hemställan af den 9 december 1835 angående vidtagande af åtgärder för indragning af det svenska sedelmyntet.

Finlands Bank, som under 1820 ars vaxeloperationer med regeringens biträde inom kort tid pressat ut stora sedelmassor i rörelsen, hade sett dem lika snabbt återströmma tillbaka till bankens luckor. Den utelöpande sedelstocken, som den 31 mars 1821 nådde 2,160,000 rubel, hade redan den sista december 1822 sjunkit till 1,675,000 rubel och utgjorde vid 1823 ars utgång ej mer än 1,511,000 rubel, eller ungefär lika mycket som före vaxlingens början. Den miljon rubel banko-assignmenten, hvilken banken sasom hypotek för de utgifna rubel-sedlarna mot god ränta deponerat i Rikskommersbanken, smalt ännu hastigare ihop. Vid 1821 ars utgång hade den reducerats till 800,000 rubel, vid samma tid 1822 återstod ej mer än 150,000 rubel. Den under sistnämnda år betydligt stegrade lancetterfragan i banken hade i sin mån bidragit till detta resultat.

Minskningen i bankens utelöpande sedelstock afstannade likväl ej, när rörelsen återlemnade de sedlar som regeringen sökt påtvunga densamma.

Det svenska sedelmyntets langvariga värdeförminskning på börsen, som dref riksdalarna i stora massor in i vart land, gick parallelt med och beledsagades af en fortgående reduktion af bankens utelöpande sedelstock⁴⁾. År för år gick de finska smäsedlarnas antal nedat, till dess att år 1833, då riksdalerns kursfall var djupast, i onöpp återstodo blott 828,000 rubel. Man måste gå tillbaka till bankens tidigaste verksamhetsår, till 1812, 1813 och 1814, för att finna en mindre sedelstock. Den ringa företagsamheten i landet, hvilken vid 1830-talets början befann sig i sin nadir, bidrog visserligen i sin mån att inskränka mängden af bankens utelöpande sedlar.

⁴⁾ Se tabellen.

KAPITEL V.

Förnyade anfallsplaner mot de svenska sedlarna samt deras aflägsnande från Finland.

Under loppet af 1830-talet begynte, så i våra grannländer som hos oss, en större aktivitet göra sig gällande i myntpolitiken.

Redan vid 1830-ars riksdag hade i Sverige fattats beslut angående sedelmyntets inlösen mot silver enligt en kurs af $2\frac{2}{3}$ riksdaler banko eller 4 riksdaler riksgälds för en riksdaler specie. Men först den 1 oktober 1834 sag sig regeringen i stand att vidtaga med silverutvexlingen. Bankosedlarnas värde steg hastigt. År 1833 var kursen på Hamburg 144 skilling, 1834 blott $134\frac{1}{2}$, 1835 $129\frac{1}{3}$ skilling och oscillerade för framtiden kring sistnämnda nivå.

Det svenska myntet, som hos oss i handeln smaningom erhållit ett sådant konventionellt värde, att fyratio skilling riksgälds ansagos svara mot en rubel i papper, steg, enligt hvad senaten i sin hemställan uti myntfragan af den 9 december 1835 förmäler, under loppet af anförda år i pris salunda, att en rubel icke gälde mer än omkring tretiosju skilling. I följd häraf — säges i bemälda hemställan — hade det svenska sedelmyntet hos mängden af Landets invanare blifvit ännu mera begärligt, och det till den grad, att, åtminstone å denna ort, nästan alla varupriser i handel enskilte personer emellan uppgifvas och bestämmas i nämnde myntsört, stridande emot hvad Förordningen af den 12 October 1810 uttryckligen stadgar, samt att allmogen icke sällan till och med vägrar att i betalning för sina producter emottaga Ryskt

mynt, ehuru detsamma efter dess verkliga värde dem erbjödes .

Emellertid trädde vid denna tid särskilda faktorer i verksamhet, hvilka synas i någon mån hafva försvagat den dominerande ställning, som det svenska sedelmyntet intog i cirkulationen i vart land. Icke så att importen af svenska sedlar skulle hafva upphört. Att denna fortfarande spelade en stor roll — och sannolikt betydligt öfversteg exporten — framgår till exempel deraf, att genom Åbo postkontor infördes svenska sedlar år 1838 till ett belopp af 424,990 riksdaler samt år 1839 till ett värde af 488,854 riksdaler banko¹⁾. Men omständigheter finnas hvilka antyda, att den svenska sedelstockens expansion icke försiggick lika raskt som tillföre, under det att det ryska myntet samtidigt vann ökad terräng.

Under tidernas lopp knötes intimare handelsförbindelser mellan vart land och den ryska grannstaten, under det att de gamla affärsrelationerna med Sverige smaningom begynte att försvagas. Denna förändring i handelsförhållandena med grannländerna gjorde sig särskildt föränibar under 1830-talet.

I östra Finland begynte vid denna tid handeln altmera draga sig åt Ryssland. Ej blott i Viborgs, utan äfven i Kuopio och en del af S:t Michels län sände landtmännen numera sina produkter till försäljning på marknaden i S:t Petersburg (se sid. 24), och rublerna spredos i följd häraf vida ikring i den finska landsbygden. De vunno der så mycket lättare insteg, som under tidernas lopp och under inflytande af de ryska sedlarnas jämförelsevis små värdeförändringar allmo-

¹⁾ Betänkande afgifvet af den för det svenska myntets utväxling den 14 november 1839 nedsatta komitén, relateradt af E. Schybergson i Finsk Tidskrift band 38, artikeln Myntrealisationen år 1839.

gens misstroende mot detta omloppsmedel småningom börjat att gifva vika.

Enligt den för invexlingsfrågans behandling år 1839 tillsatta komiténs betänkande bestämdes prisen vid denna tid i östra Finland, ända till Kuopio, S:t Michel och Borgå, i banko-assignationer, under det att befolkningen i öfriga delar af landet sades ämn icke hafva allmänt öfvergifvit den gamla vanan att uppskatta varnprisen i svenskt mynt, samt i Österbotten och Abo län äfvensom gränstrakterna af Nylands och Tavastehus län det svenska myntet uppgafs förherska i cirkulationen och förmedla nästan all handel, så att det ryska myntet hufvudsakligen blott kom till användning vid kronouppbörden och betahning af importerade ryska handelsvaror¹.

Doek äfven i vestra Finland undergingo handelsförhållandena vid denna tid en märkbar förändring.

Under det att östra Finlands samfärdsel riktades på S:t Petersburg, led handeln på Sverige ett betydande afbräck under inflytande af den protektionistiska tulltariff, som den svenska regeringen sedan år 1834 tillämpade vid varuinförseln från vart land (se sid. 22). Detaljerna af den svenska handelsstatistiken för denna tid äro icke publicerade, hvarför det icke later sig göra att noga fastställa verkningarna af förenämnda tulltariff. Doek framgar af de uppgifter, som Ljungberg i Försök till en statsekonomisk statistik öfver Sverige²) för enskilda år meddelar angående införseln af finska ladugårdsprodukter till sagda land, att en högst ansenlig reduktion af den finska exporten på Sverige vid ifrågasvarande tid egt rum.

¹) Se E. Schybergson a anfördt ställe.

²) Fjerde delen sid. 30—32.

Sjelfva den svenska myntrealisationen, hvilken gaf åt de nötta riksdaler- och skillingsedlarna ett säkert och oomtvistligt metalliskt värde samt ökade deras eftersöktthet hos den finska allmogén, var i visst afseende ogynnsam för deras tillströmning till vart land äfvensom bevarandet af deras dominerande ställning i cirkulationen.

Riksdalerns kursstegring och det stabila värde den numera atnjöt beröfvade de exporterande köpmännen den extravinst de tidigare under omständigheter kunnat betinga sig genom det importerade svenska sedelmyntets utdebitering i vart land till ett högre värde än det på exportorten innehade, och härmed bortföll en sporre, som i sin mån eggat till införskrivande af svenska sedlar.

Härtill kom att det svenska myntets stadgade värde bjöd innehafvarena att i eget intresse, såvidt som möjligt, upphävara och skrinlägga detsamma samt verkställa förefallande betalningar i värdeosäkra ryska sedlar, hvaraf följden var att dessa trängdes i onlopp i rikligare mängd än tillföre.

Ett betydande intrång synes vid förevarande tid hafva egt rum i de svenska småsedlarnas cirkulation i Finland. Kort efter myntrealisationens genomförande utfärdades af svenska regeringen en kungörelse, daterad den 14 februari 1835, enligt hvilken de i rörelsen utelöpande riksgäldssedlarna, hvilka till stor del voro utgifna i små valörer, borde presenteras till inlösen innan utgången af år 1845. På grund häraf minskades den utelöpande riksgäldssedelstocken hastigt. Fran 6,285,000 riksdaler banko år 1834 nedgick den i värde till blott 581,000 riksdaler banko år 1840.

I följd häraf och da betalningen för varuexporten till Sverige tvifvelsutan till öfvervägande del indrogs i större sedlar, hvarförntom svenska småsedlar sedan gammalt icke

kunde införas med posten, kom det sig, att de sistnämnda vid 1830-talets utgång hos oss spelade en jämförelsevis mindre betydande roll, så i förhållande till de svenska sedlarna af större valör, som i förhållande till den finska bankens utelöpande smasedlar.

Af de svenska sedlar, så banko som riksgälds, uppgående till ett sammanlagdt belopp af 5,214,697 riksdaler 21 skilling 8 runstycken banko, hvilka under åren 1841—1843 remitterades till Stockholm för att utvexlas, utgjordes, såvidt af bankens räkenskaper framgar, blott 310,420 riksdaler 35 skilling 6 runstycken eller 5.95 procent af sedlar innehafvande en valör af 8—16 skilling banko, medan deremot totalsumman af Rikets Ständers Banks utestaende sedlar med sagda valörtal år 1839 belöpte sig till 2,419,162 riksdaler ¹⁾, hvilket i förhållande till bankens hela da utelöpande sedelstock, stor 26,526,415 riksdaler, utgjorde 9.12 procent. Beträffande riksgäldssedlarna, af hvilka vid denna tid blott ett ringa belopp utestod, har samma kalkyl, i följd af bristande tillgång å sifferdata, icke kunnat af mig verkställas, men antagligt är, att, om sagda sedlar kunnat inberäknas, de utelöpande smasedlarnas procentuella belopp befunnits stiga till en ännu något högre siffra.

Till belysande af den relativa frekvensen af de svenska smasedlarna a 8—16 skillings valör i olika landsdelar må anföras, att det belopp, som af sagda sedlar vid ifragavarande tid a särskilda ställen invecklades, i förhållande till totalantalet inlösta sedlar steg vid banken i Helsingfors till 6.49 procent, i Åbo till 5.91, i Vasa till 4.50, i Uleaborg till 9.40, i Tavastehus till 13.97 samt i Kuopio till 1.38 procent.

¹⁾ Agardh och Ljungberg, Statsökonomisk statistik. Första delen, tredje häftet sid. 79.

I den mån de svenska smäsedlarna drogo sig undan, intogo finska bankens rubel- och kopeksedlar deras plats i rörelsen. Efter det att bankens sedelemission under tolf års tid befunnit sig i ett kontinuerligt sjunkande, så att den år 1833 icke utgjorde mer än 828,000 rubel, begynte den från och med år 1834 gå uppåt. Inom sex år stegrades den med inemot 59 procent och nådde vid utgången af år 1839 1,314,000 rubel. Den sedan medlet af 1830-talet smaningom återvakuande företagsamheten bidrog i sin mån till astadkommande af detta resultat.

Af bankens utelöpande sedelstock utgjorde kopeksedlarna, hvilkas valörer till värde närmast motsvarade de svenska 8 å 16 skillingssedlarna, den mest betydande delen. Deras belopp steg år 1839 till 1,019,682 rubel, motsvarande i värde 1,165,000 finska mark, under det att summan af förenämnda svenska smäsedlar, enligt anförd beräkningsgrund, i värde belöpte sig till blott 647,000 mark.

Medan det svenska myntets dominerande ställning under förbenämnda omständigheters tryk i någon mån försvagades, begynte den inhemska regeringen återupptaga sträfvandena att förjaga det svenska cirkulationsmedlet ur landet samt bringa ordning i landets förvirrade myntförhållanden. Efter tolf års lat-gapolitik sag sig senaten föranlåten att åter taga myntfragan i dess helhet till behandling. Det var år 1833, Riksdalerns värdeförminskning hade nått sitt lägsta stadium, bankens sedelemission nedsjunkit till en obetydlighet, och regeringen under en följd af år sett sig tvungen att mottaga det svenska myntet i statens kassar. Åtgärder måste vidtagas. Men hvilka?

Den 20 maj omförmälda år väcktes fragan till tals i senatens ekonomidepartement af generalguvernörsadjointen Thesleff. Vid ärendets vidare behandling den 7 och 21 okto-

ber samt 11 november yrkade minoriteten, deribland Thesleff, på utfärdande af förbud för det svenska myntets vidare gangbarhet i landet äfvensom på atgärders vidtagande till dess snara utvexling, eventuelt med biträde af ett utaf den ryska kronan utverkadt län. Majoriteten deremot, förenande sig om chefen för finansexpeditionen Sackleens förslag, ansag för närvarande intet annat kunna i saken tillgöras, än att förordning utfärdades derom, att för framtiden endast ryskt mynt finge mottagas i kronans appbörd, dock med det undantag som i afseende å Vasa och Uleaborgs läns innevanare ämn för ett år möjligen kunde af behöfvat pakallas, hvarjämte det svenska mynt som salunda ämn kunde inflyta i kronans kassor borde, i stället för att utgifvas till bestridande af statsanslagen, omsättas till ryskt mynt.

Den ökade kredit, hvaraf de svenska sedlarna kommo i anjutande efter den i Sverige företagna realisationen, förmodde senaten att anyo till behandling upptaga fragan om det svenska myntets afhysande, änskönt kejsrerligt svar a senatens förenämnda anhällan icke ankommit.

Vid plenum den 9 december 1835 beslöt senaten hemställa till hans majestät, huruvida ej landets innevanare genom allmän kungörelse kunde förständigas att för framtiden obrottsligen efterleva de beträffande myntfragan utfärdade författningar och att, i enlighet med bestämningarna i dessa, äfven mellan enskilda personer all handel skulle afslutas, alla priser bestämmas och all debitering af den säljande ske endast i ryskt mynt, samt att svenska sedlar af lägre valör än två riksdaler banko icke finge vid äfventyr af konfiskation i landet införas eller der cirkulera. Likväl och till förekommande af det lidande, som för flere af Landets innevanare kunde föranledas genom en alltför hastig brytning uti det nuvarande förhållandet, ansag senaten sig böra föreslå,

att innehafvarne af nämnda smärre sedlar finge intill den 1 juli 1836 a ränterierna och banken omsätta dem mot banko-assignmenter eller bankens smasedlar, hvarvid enligt senatens mening de svenska smasedlarna, jämförda med en rubel banco assignmenter, syntes kunna nedsättas en eller högst två skilling banco under deras verkliga värde, på det, enär desamma genom styrelsens försorg skola till Sverige sändas och ryskt mynt i stället indragas, någon förlust genom vaxlingsoperationen icke må statsverket tillskyndas .

Senatens förslag till myntfragens lösning innebar intet nytt, ingenting som icke redan tidigare blifvit försökt, icke heller voro omständigheterna i väsentlig mån gynnsammare än förut för de föreslagna åtgärdernas genomförande.

Var det i följd af vunnit erfarenhet rörande vanskligheten att under då rådande pappersregim i kejsardömet söka tränga det svenska myntet ut sidan, eller var det emedan planerna till en myntrealisation redan då förbereddes hos Rysslands ledande finansiella personer, efter hvilken reforms genomförande utsigterna för ett framgångsrikt upptagande af kampen mot de svenska sedlarna i Finland syntes större än för det närvarande, altnog regeringen fann sig icke föranlaten att vidtaga någon åtgärd i anledning af senatens omförmälda hemställan ¹⁾. Fram senatens sida väcktes icke heller under de följande åren något nytt förslag om medel att förvisa de svenska kreditsedlarna ur vårt land. Fragan om penningväsendets ordnande syntes åter slumra in och riksdalerns position förbli oantastad af styrelsens åtgärder.

¹⁾ Beträffande förhandlingarna inom den af E. Schybergson a omförmäldt ställe i Finsk Tidskrift omnämnda komité, som år 1836 under ministerstatssekreterarens ordförandeskap var nedsatt i St. Petersburg för att öfverväga angående medel för myntväsendets ordnande, hafva några meddelanden icke statt mig till buds.

I sjelfva verket nalkades dock myntfrågan sin lösning, och lösningen kom från Ryssland. En omgestaltning af det ryska myntväsendet bragte silfverrubeln i assignaternas ställe. Denna betydelsefulla reform var egnad att skingra återstoden af det misstroende, som den finska befolkningen sedan gammalt närde mot det ryska myntet, och under trycket af de åtgärder en kraftfull inhemsk regering vidtog flydde de svenska sedlarna ur rörelsen, lemnande plats för rubler och kopeker.

Alt sedan greve Caucrin år 1824 öfvertagit finansportföljen i kejsardömet, hade den ryska regeringen iakttagit en passiv politik i förhållande till pappersmyntet. Någon indragning af banko-assignationer företogs ej mer, och den utestaende sedelstocken förblef oförändradt stor. Assignaternas värde steg långsamt. Agiot minskades från 274 kopek år 1824 till 254 år 1838, och silfver begynte småningom visa sig i rörelsen. Emellertid var pappersmyntets metalliska värde underkastadt ständiga fluktuationer, det varierade äfvenledes betydligt fram en af rikets provinser till den andra. Detta i förening med gällande bestämningar angående silfvermyntets värde vid kronoutskyldernas erläggande, dervid det samma mottogs enligt en kurs, som fastställdes olika vid olika skatters uppbörd, dock så att af pappersmyntet dervid tillerkändes ett högre värde än det på marknaden innehade, gaf anledning till ständiga spekulationer och framkallade ett ändlöst virrvarr, som omsider öfvertygade Caucrin om nödvändigheten af banko-assignationernas indragning.

Uti manifest af den 1 juli 1839 fastställdes att silfvermyntet skulle utgöra rikets »löpande hufvudmynt» och silfverrubeln vara den lagliga och oföränderliga hufvudmåtstocken för alla uti riket i omlopp befintliga mynt». Banko-assignationerna skulle, så länge de i rörelsen kvarstode,

beräknas efter en kurs af 3 rubel 50 kopek för en silfver-rubel. Deras invexling föranstaltades vid ränterierna, till en början dock, i mån af tillgångar, i summor ej öfverstigande hundra rubel silfver för hvar person. Den 1 januari 1840 öppnades vid Rikskommersbanken en depositions-kassa, hvilken genom utgifvande af sedlar mot insättningar i guld och silfver förskaffade banken betydande summor ädel metall. I manifest utfärdadt den 1 juni 1843 förordnades slutligen, att så depositionsbiljetterna som banko-assignationerna skulle invexlas mot kreditsedlar inlösbara i silfver. Invexlingen skulle vara fullbordad inom den 1 januari 1848.

Vid realisationens genomförande i Finland syntes tiden vara inne att på allvar angripa det svenska sedelmyntet och avägabringa enhet i landets penningväsende.

För att förbereda dessa båda ärenden tillsatte regeringen den 14 november 1839 tvenne sekreta komitéer, hvardera under L. G. von Haartmans ordförandeskap och delvis bestående af samma ledamöter. Den ena, hvilken som medlemmar räknade senatorerna Sackleen och Hising äfvensom kammarradet von Bonsdorff och advokatfiskalen Trapp, hade i uppdrag att uppgöra förslag rörande grunderna för myntrealisationens genomförande i Finland äfvensom beträffande de publika inrättningars organisation och verksamhet, hvilkas föremål är underlättande af penningrörelsen. Den andra, hvars ledamöter utgjordes af Sackleen och von Bonsdorff, egde att afgifva betänkande angående de lämpligaste utvägarna till afhjelpande af den oreda i Finlands penningeförhållanden, hvilka framkallades af ett främmande sedelmynts omlopp, äfvensom till dess utbytande mot rikets grundmynt. Börandes Comiténs öfverläggningar och beslut i obrottslig tysthet bevaras, samt protokollet vid Comiténs sammanträden fördenskull föras af en ibland dess ledamöter .

Redan den 24 februari 1840 afgaf senaten sitt utlåtande i realisationsfrågan efter inhemtande af förstbenämnda komités betänkande. Den 9 april samma ar utkom manifestet »angående myntrealisationen i Storfurstendömet Finland», i enlighet hvarmed densamma, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i manifestet af den 1 juli 1839 fastställda grunder, skulle införas i Finland från ingangen af ar 1841. I följd häraf komme från sagda tid alla skatter och afgifter samt alla pris att bestännas i verkligt silfvermynt. Dock finge muntliga öfverenskommelser emellan enskilda stipuleras i banko-assignmenter, så länge denna myntsort i landet finnes i omlopp, hvarjämte någon förpligtelse att verkställa alla utbetalningar ovilkorligen i silfvermynt icke förelage, utan berättigades hvar och en att bestrida desamma med silfversedlar, ryskt guld- eller kopparmynt, eller ock med banko-assignmenter, enligt den för dessa fastställda kursen.

Aterstod att bringa realisationen i verkställighet äfvensom att vidtaga de för det svenska myntets förvisande ur rörelsen nödiga åtgärder.

Genom kungörelse utfärdad den 21 april 1840 öfverlemnades at Finlands Bank att under finansexpeditionens inseende utöfva verkställigheten af myntrealisationen, såvidt fraga vore om allmänna penningörelsen och densammes underlättande. Förmedels kejserligt reskript af den 1 derpåföljande maj tillsattes, i betraktande af nödvändigheten att med möjligaste skyndsamhet vidtaga åtgärder för myntrealisationens bringande till verkställighet i Finland samt uti andra dermed gemenskap ägande Finance frågor, äfvensom angående Bankens nya organisation, uti senaten en särskild temporär afdelning, hvilken i senatens stad och ställe egde att pröfva och afgöra förberörda frågor i alla sådana fall, da finansexpeditionen icke ansage sig tillkomma att derom

besluta. Till afdelningens ordförande kallades L. G. von Haartman, till ledamöter senatorerna B. U. Björkstén och K. E. af Heurlin¹⁾.

Under von Haartmans ledning skred den temporära afdelningen till verket steg för steg, systematiskt och med stor energi.

Dess ansträngningar koncentrerade sig till en början på sträfvan att utväxla de ryska banko-assignationerna mot silver samt att förskaffa åt banken tillräcklig metallisk valuta att derpå kunna basera utgifningen af inlösbara sedlar, med hvilkas biträde så de ryska som svenska sedlarnas aflägsnande ur rörelsen kunde beträffas.

Uti förberörda kungörelse af den 21 april 1840 hade grund lagts för en ny organisation af Finlands Bank. Dess emission af smasedlar, garanterade i ryska banko-assignationer, skulle med realisationens ingång upphöra. I stället undfick banken rätt att mot nedsättningar i silver utgifva depositionssedlar af tre, fem, tio och tjugufem rubels värde, hvarjämte banken, till inlösen af statens skuld till ryska kreditanstalterna, uppkommen i anledning af fästningsbyggnaderna på Åland och uppförandet af Nikolaikyrkan i Helsingfors, befogades att under öfverhetens garanti upptaga lån hos enskilda personer mot utfärdande af förskrifningar, lydande af trehundra och niohundra rubel silver, hvilka löpte med fyra procents ränta på ränta och voro inlösbara inom trene dagar efter sigt. För bankens utlåningsverksamhet blefvo samtidigt nya principer fastställda, och i Åbo, Vasa samt Kuopio inrättades banken underlydande vaxelkontor, hvilka egde såväl tillfredsställa allmänna rörelsens behof af

¹⁾ Senatens pleniprotokoll den 5 maj 1840.

de olika myntslagen, genom deras utväxling mot hvarannan», som på föreskrifvet sätt biträda vid bankens lånerörelse.

För att förskaffa åt banken klingande mynt till att vidtaga med dess nya funktioner vidtogs en serie åtgärder af olika slag.

Alla län mot borgen ur hypoteksfonden för småsedlarna skulle enligt den anförda kungörelsen upphöra, fondens samtliga utestående fordringar indrifvas, och dess redan egande eller framdeles erhållande tillgångar i banko-assignationer omsättas till silfver.

Samtidigt förordnades att, till myntrealisationens underlättande, det län a 300,000 rubel banko-assignationer, som banken förskjtit till statsverket i afseende å de år 1827 brandskadade innevanarenes i Abo undersättning [?], borde inom tre års tid till banken återbetalas ¹⁾.

Till den metalliska kassans förstärkande föranstaltades vid banken äfvensom a ränteriet i Viborgs län en invexling af i omlopp varande ryskt silfvermynt mot bankens småsedlar, hvilken invexling fortgick från den 15 juni 1840 till årets slut ²⁾.

Nagot senare tillstoddes Finlands Bank och dess kontor att i enahanda syftemaal mot i allmän uppbörd gängbart mynt invexla särskilda uppräkuade slag af utländskt silfvermynt ³⁾.

Att trafikanter medgafs rätt att erlægga tullumgälderna i utländskt silfvermynt efter för ändamålet fastställd kurs ⁴⁾.

¹⁾ Reskript af den 21 april 1840. Se temporära afdelningens protokoll för den 26 maj samma år.

²⁾ Temporära afdelningens protokoll för den 29 maj 1840 äfvensom bankens rapporter angående invexlingen.

³⁾ Temporära afdelningens protokoll för den 19 augusti 1840.

⁴⁾ Temporära afdelningens protokoll för den 23 juli 1840.

De belopp i silfver, som förmedels ofvannämnda åtgärder indrogos, egde banken nedsätta i hypoteksfonden för dess depositionssedlar till grund för framtida sedelutgifning ¹⁾.

För att yttermera befästa allmänhetens förtroende till bankens depositionssedlar samt förekomma uppkomsten af ett agio mellan dem och ryskt silfver- samt kreditmynt bereddes af regeringen tillfälle till deras inuexling ej blott vid banken och dess kontor, utan äfven vid ränteriet i Viborg ²⁾ samt hos bankens ombud i S:t Petersburg G. Sterky och Son ³⁾.

Stödd på oförmälda åtgärder kunde banken i lugn försätta sina sedlar i rörelse.

Medan Finlands Bank vidtog de förberedande anstalterna till landets förseende med ett inhemskt penningesurrogat, strömmade de ryska banko-assignationerna i stora massor ut ur landet. Sedan juni månad år 1840 sändes genom bankens försorg de disponibla tillgångarna i ryskt sedelmynt förvarade uti statens särskilda fonder äfvensom i abankens hypoteksfond för smasedlarna för utuexling till S:t Petersburg. Genom bemedling af bankens ombud derstädes blefvo salunda under arets lopp utuexlade 549,975 rubel banko-assignationer tillhöriga smadelsfonden äfvensom 1,490,920 rubel tillhörande statsverket eller inalles 2,040,895 rubel (deraf 89,985 rubel i Kommersbankens silfversedlar). Vexlingen skedde dels mot klingande mynt, dels — och för det mesta — mot Riks-kommersbankens räntebärande silfversedlar ⁴⁾.

¹⁾ Temporära afdelningens protokoll den 21 november 1840.

²⁾ Temporära afdelningens protokoll den 14 december 1840.

³⁾ Temporära afdelningens protokoll den 7 april 1841.

⁴⁾ Se Temporära afdelningens protokoll för den 26 maj 1840 äfvensom bankens bref till sagda afdelning.

Snart kallades så bankens depositionssedlar som dess småsedlar till hjälp för att biträda vid det ryska sedelmynstets indragning.

Enligt temporära afdelningens beslut af den 26 november 1840 anbefaldes samtliga länestyrelser, förutom den i Viborg, att från början af ar 1841 till banken remittera sina disponibla tillgångar i ryska sedlar af 5, 10 och 25 rubels valör och skulle banken lemna dem ersättning till två tredjedelar i sina depositionssedlar, till en tredjedel i ryskt silfvermynt.

För att bereda banken utvägar att verkställa de anbefalda silfverutbetalningarna ställdes till dess disposition dels det silfver, som från St Petersburg inflöt genom verkställd utväxling af de disponibla tillgångarna i ryska sedlar uti Viborgs ränteri, dels ater tvenne särskilda finska statsverkets hos ryska marinstyrelsen äfvensom riksskattkammaren och kejserliga kabinettskassan egande fordringar, i värde stigande till sammanlagt 305,780 rubel $50\frac{1}{2}$ kopek banko-assignationer. För att ater erhålla betäckning för de utgifna depositionssedlarna egde banken lata i St Petersburg utväxla de inkomna banko-assignationerna äfvensom i banken deponerade medel ur stats- och militiefonden mot ryskt silfvermynt.

Vid samma tid gjorde regeringen ett grepp i bankens småsedelsfond för att fylla den befarade bristen på småmynt vid den instundande invexlingen af de svenska småsedlarna.

Redan den 5 februari förhandenvarande ar hade senaten på framställning af davarande finanschefen Sackleen beslutit i antydt syfte anbefalla guvernörerna att vid utbetalningar af löner och öfriga statsanslag utgifva minst en tiondedel i bankens småsedlar, i följd hvaraf länens styresmän egde besörja derom att tillräcklig tillgång å dylika sedlar finnes i ränterierna att tillgå. Detta beslut ändrades på

finanschefens förslag den 6 derpaföljande maj derhän, att minst en femtedel af ifrågavarande utbetalningar skulle verkställas i nämnda sedelslag. Samma anordning iaktogs, i kraft af temporära afdelningens beslut, äfven under åren 1841 och 1842 ¹⁾.

Den temporära afdelningen fann likväl, att dessa åtgärder icke voro tillfylles till att säkerställa rörelsens behof af skiljemynt efter de svenska smasedlarnas atlysande. Det belopp i silver som vid vaxlingen stod till buds var icke tillräckligt att till fullo ersätta det indragna lägre sedelmynnet. Fruktande för en brist på cirkulationsmedel af mindre valör, hvilken lätteligen kunde astadkomma stagnation i varnomsättningen samt en skadlig prisstegring, såg sig regeringen föranlaten att vid tiden för vaxlingens påbörjande yttermera söka bistånd hos bankens smasedelfond.

Emellertid upphörde fondens rätt att utgifva rubel- och kopeksedlar vid årets slut, i samma ögonblick som de svenska sedlarnas invexling vid banken skulle taga sin början. För att förse sig för kommande behof upptog den inhemska regeringen på eget bevåg ett lån hos banken att utbetalas i dess smasedlar.

Vid temporära afdelningens sammanträde den 21 november beslöt senaten, att bankens direktion förskottsvis skulle utanordna och sub secreto remittera till ränterierna af hypoteksfondens sedlar ett belopp af tillsammans taget en miljon rubel banko-assignationer, att utgå till fyra femtedelar i en-

¹⁾ Se ekonomidepartementets protokoll för den 5 februari och 6 maj 1840, temporära afdelningens protokoll den 21 november samma år äfvensom temporära afdelningens skrifvelse till kejsaren af den 31 december 1842, inelattande redogörelse för departementets tillgöranden och viktiga åtgärder. Temporära afdelningens brefkoncept.

och tvärubelssedlar samt till en femtedel i kopekssedlar, för att inom länen utvexlas mot ryska banko-assignationer, och komme banken att för detta förskott efterhand undfå ersättning af de vid vaxlingen inflytande medlen. Ofvanstående belopp ökades i följd af senare fattadt beslut med 400,000 rubel, och blefvo i följd häraf under loppet af december månad 1840 till länestyrelserna försända inalles 1,400,000 rubel, deraf till Abo ränteri 250,000, till Viborgs ränteri 200,000, till Tavastehus, S:t Michels, Kuopio, Vasa och Uleåborgs ränterier 100,000 rubel för ett hvart äfvensom till Nylands ränteri 450,000 rubel, hvaraf sedermera en del ställes till ränteriernas i Abo, Viborg, Vasa och Uleåborg disposition.

Genom kungörelse underrättad om att smasedlar funnos a ränterierna att tillga, begagnade sig allmänheten af det erbjudna tillfället i den utsträckning, att ränterierna under loppet af år 1841 kunde i banko-assignationer, remitterade i särskilda poster, till öfvervägande del återbetala sina lån till banken. Blott i S:t Michels och Kuopio län utestod vid årets slut för banken en fordran a sammanlagdt 90,000 rubel banko-assignationer, hvilket belopp till fullo återbetalades år 1842¹⁾.

Bankens utelöpande smasedlar, hvilkas belopp vid utgången af år 1839 utgjort 1,313,618 rubel, ökades i följd af ofvannämnda åtgärder under loppet af år 1840 med mer än 1,800,000 rubel, så att den utestående emissionen vid slutet af sagda år hade ett sammanlagdt värde af 3,152,937 rubel banko-assignationer. Sedlarnas kredit hos allmänheten var

¹⁾ Temporära afdelningens protokoll för den 21 november och 14 december 1840 samt 6 september 1841 äfvensom bankens berättelser och hufvudböcker.

obestridd. Först långsamt vände de åter till banken och ersattes i rörelsen af silfvermynt. Vid slutet af år 1841 qvarstodo i cirkulationen 2,914,819 rubel, år 1842 ännu 2,729,425, år 1843 2,226,839 rubel banko-assignationer. Först år 1845 hade det tillskott i emissionen, som uppstod vid realisationen, åter försvunnit. År 1852 var omsider smasedlarnas indragning afslutad. Oinlösta återstodo blott 162,281 rubel banko-assignationer, utgörande till största del sedlar hvilka i rörelsen förkommit, banken till motsvarande vinst.

Den 1 januari 1841 var Finska Bankens nya organisation fulländad. Vexelkontoren voro inrättade, depositions-sedlar lägo färdiga att utträda i rörelsen, i bankens särskilda fonder funnos silfvermynt att tillgå till ett sammanlagdt belopp af 165,635 rubel specie. Finlands Bank var så genom det ena som andra redo att biträda vid de svenska sedlarnas invexling. Öfriga förberedelser härför hade redan sedan länge och med omsorg vidtagits af regeringen.

Denna började sin kamp mot de svenska sedlarna genom att den 26 maj 1840 utfärda ett generelt förbud mot införsel af utländskt sedelmynt.

Nagot senare skred regeringen till utvexling af de i banken äfvensom ränterierna förefintliga svenska sedeltillgångarna. I följd af temporära afdelningens beslut af den 27 juni äfvensom 19 augusti remitterades de genom bankens försorg till ränteriet i Abo. Vexlingens verkställande i Stockholm anförtroddes åt kommerseradet i Abo Abr. Kingelin, hvilken vidtog med operationen i augusti månad¹⁾.

Nästa steg gälde vidtagande af förberedande åtgärder för indragningen af de i omlopp varande svenska sedlarna.

¹⁾ Temporära afdelningens protokoll för den 27 juni, 23 juli och 19 augusti 1840.

Dervid voro svarigheterna af särskilda slag att öfvervinna. Den största svarigheten syntes hota från svenskt håll, der ryktet om de förestående stora silfveranspråken a riksbanken väckte regeringens bekymmer och farhågor, sa mycket mer som den dåvarande starka politiska oppositionen i Sverige begagnade sig af denna sak i sin kamp mot regeringen, hvarför denna sag sig föränlaten att a diplomatisk väg göra föreställningar mot myntrealisationens genomförande i Finland.

Till den svenska opinionens lugnande föreslog von Haartman, att kungörelse närmast borde utfärdas endast angående de svenska smasedlarnas inlösen, hvaremot med inuexlingen af de större sedlarna tillsvidare skulle anstå¹⁾. De för vaxlingens genomförande tillbuds stående medlens begränsade belopp talade utan tvifvel äfven till försvar för dess föranstaltande smaningom och i särskilda repriser.

För att anskaffa nödiga tillgångar i silfvermynt till vaxlingsoperationernas underlättande hade den för penningväsendets ordnande nedsatta komitén föreslagit, att hos ryska statsverket måtte ansökas om ett lån a en half miljon rubel²⁾. Den 19 augusti meddelade von Haartman vid temporära afdelningens sammanträde, att 300,000 rubel silfver blifvit beviljade att som räntefritt lån utga från riksskattkammaren i fyra särskilda serier, en hvar a 75,000 rubel, och vore detta lån förfallet till betalning inom ett och ett halft år efter utanordningen af hvarje serie.

¹⁾ Beträffande ofvanstående se E. Schybergson a anfördt ställe.

²⁾ E. Schybergson a anfördt ställe, hvarest redogöres för innehållet i komiténs betänkande.

Vid samma tid emanerade tvenne förordningar angående invexlings föranstaltande af det svenska sedelmyntet, den ena daterad den 18, den andra den 19 augusti 1840.

Genom den förra af dessa återupplifvades det förgättna förbudet mot svenska smasedllars omlopp i landet. At banken gafs fullmägt att, så i Helsingfors som vid dess kontor i Abo, Vasa och Kuopio, invexla innan år 1840 utgifna smasedllar, hvilka presenterades till inlösen inom de fyra första manaderna af år 1841. Kursen fastställdes för jämnhets skull, men äfven i syfte att för vexlingsoperationerna tillvinna allmänhetens förtroende och befordra deras skyndsamma genomförande¹⁾, till tre kopek silfver för fyra skilling riksgälds, hvilket motsvarade 1 rubel 44 kopek för specie riksdalern, under det att dennas parivärde var blott 141.3 kopek, hvarförutom vexlingskostnader voro att tagas i betraktande. De små sedelinnehafvarena bekommo vid vexlingen en ringa premie på kronans bekostnad.

I den senare kungörelsen atog sig kronan äfvenledes att invexla svenska sedlar af alla valörer från 32 skilling banko eller en riksdaler riksgälds till och med 10 riksdaler banko. Kursen vid dessa sedlars invexling bestämdes mindre gynnsam för innehafvarena, i det att specie riksdalern beräknades blott till 1 rubel 40 kopek.

Summan utestående sedlar a högst tio riksdalers valör, så i Sverige som i Finland, steg vid denna tid i värde till något utöfver hälften af svenska riksbankens och riksgäldskontorets utelöpande sedelstock.

Enligt senatens beslut af den 21 derpaföljande november skulle invexlingen af förenämnda sedlar derjäunte försigga

¹⁾ Temporära afdelningens till kejsaren afgifna berättelse den 31 december 1842.

vid landtränterierna i Tavastehus och Uleaborg, hvarvid det svenska myntets inlösen bestämdes att ega rum i bankens småsedlar.

Dock skulle jämlikt senatens föreskrift vid vexlingens verkställande, så i ränterierna som vid banken och dess kontor, en och samma person eller samma handelshus icke medgifvas att tillösa sig ryskt mynt till högre belopp än för fem riksdaler riksgälds i småsedlar och femtio riksdaler i större sedlar.

Aterstod att vinna den allmänna opinionen för företagens genomförande.

För att i möjligaste man bryta allmogens befarade motsträfvighet uppmanade regeringen genom länestyrelserna så presterskapet som kronolänsmännen att upplysa densamma om anledningen till hans majestäts förordnanden samt förklara myntrealisationens ändamål.

Genom kungörelser i kyrkorna erinrades tillika befolkningen om den svenska regeringens förordnande af den 14 februari 1835, i enlighet hvarmed riksgäldssedlarnas inlösen med år 1845 skulle upphöra, hvarförutom presterskap och kronobetjening anbefaldes att paminna den mindre upplysta delen af allmänheten om nödvändigheten att i tid, med begagnande af de utvägar styrelsen i sadant afseende beredt, eller på annat sätt, bortvexla de af dem innehafda riksgäldssedlar, på det att desamma ej, genom innehafvarnes försummelse att presentera dem till inlösen i rätt tid, måtte förlora all värde¹⁾.

Redan före den i kungörelsen utsatta tiden tog invexlingen af de svenska småsedlarna sin början enligt senatens beslut af den 10 september. Den verkställdes i bankens

¹⁾ Temporära atdelningens protokoll den 19 augusti 1840.

smasedlar vid dess kontor i Helsingfors, i Åbo hos bankdirektör von Troil äfvensom vid ränterierna i Tavastehus, Vasa och Uleåborg. Dock försiggick den trögt. Af de innan arets slut inlösta sedlar, tillsammans med statens in mestaende medel i svenskt mynt, remitterades genom förmedling af kommerseradet Kingelin under seglationens fortgang till utvexling i Stockholm inalles 43,200 riksdaler banko. Aterstoden af förenämnda tillgångar försändes till bankens nyinrättade kontor i Abo, dit till arets slut ankom 27,530 riksdaler 47 skilling ¹⁾.

Med ingången af ar 1841 begynte invexlingen bedrivas i stor skala i landets olika delar, med undantag af Viborgs län, der svenskt mynt ej fans i omlopp ²⁾. Det svenska myntets plats i rörelsen ersattes dels och för det mesta med bankens depositionssedlar, dels ater med klingande mynt, dels äfven vid ränterierna med bankens smasedlar. Till nagon mindre del ersattes slutligen det indragna svenska myntet med Finska Bankens laneobligationer ³⁾.

Vexlingen fortskred med en framgang utöfver all förmodan . Emellertid kunde den icke afslutas inom den i kungörelsen af den 18 augusti 1840 påbjudna knappa tiden. Sådant hade icke heller legat inom regeringens afsigt, ehuru den till operationens påskyndande utsatt en kort vexlings-

¹⁾ Guvernörens i Abo skrifvelse till temporära afdelningen, daterad den 10 november 1840, äfvensom Abo vaxelkontors bref till sagda afdelning af den 15 januari 1841. Handlingarna förvaras i ekonomidepartementets kansli.

²⁾ Under en kortare tid invexlades svenska sedlar af mindre värde äfven i Tammerfors och Björneborg.

³⁾ Temporära afdelningens redogörelse för sin verksamhet, i skrifvelse till kajsaren af den 31 december 1842.

termin samt till det sista hemlighöll sitt beslut om växlingens fortsättning derutöfver¹⁾.

Genom kungörelse af den 7 april 1841 utsträcktes tiden för smasedlarnas invexling till arets slut, och kursen ned-sattes till 1 rubel 38 kopek för specieriksdalern. Efter enahanda kurs och inom samma tids förlopp skulle äfven sedlar af högre valör, nämligen från 2 riksdaler banko ända till och med $16\frac{2}{3}$ riksdaler mottagas i utbyte.

Tiden för benämnda större sedlars invexling utsträcktes yttermera genom kungörelse af den 29 december samma ar till den 1 juni 1842 och medgafs tillika, att äfven sedlar af högre valör än $16\frac{2}{3}$ riksdaler banko under loppet af ar 1842 finge af banken till invexling mottagas.

Samtidigt förklarades de svenska banksedlarna af två och tre riksdalers valör från och med den 1 juni 1842 vara uteslutna från omlopp i landet.

Likväl medgafs i kungörelse utfärdad den 17 juni sagda ar yttermera, att sedlar af förenämnda valörtal finge fortfarande invexlas i banken och dess kontor intill arets slut, hvarjämte at banken samtidigt meddelades tillåtelse att än framdeles och intill den 1 september anförda ar af menige man till ett sammanlagdt belopp af 3,000 riksdaler banko mottaga svenska sedlar i sadana valörer, hvilkas allmänna invexling dämera upphört²⁾.

Hela den i landets olika delar insamlade svenska sedel-massan — med undantag af 50,000 riksdaler, hvilka sändes från banken direkte till Stockholm — remitterades smänigom till bankens vaxelkontor i Abo, hvilket öfversände medlen

¹⁾ Se temporära afdelningens protokoll för den 7 april 1841.

²⁾ Temporära afdelningens protokoll den 17 juni 1842.

till bankens ombud i Stockholm herrar Tottie och Arfvedson samt C. R. Forsgren. Dessa presenterade sedlarna till inflösen i riksbanken eller uppköpte för dem vexas på marknaden samt öfversände valutorna till Gustaf Sterky och Son i S:t Petersburg, som för bankens räkning realiserade vaxlarna och bragte silfret till utmyntning i ryska rubler.

Emellertid fortgick landets handel med Sverige likasom förut under ett arligt öfverskott för den finska exporten, och de utvexlade svenska sedlarna hotade att åter strömma tillbaka i betalning för utförda varor. Till att förekomma denna olägenhet, och då för öfrigt införseln af svenska sedlar — förutom med posten — var förbjuden, sökte regeringen, på temporära afdelningens förslag, bereda den på Stockholm trafikerande allmogen större lätthet att förskaffa sig svenskt speciemynt genom att hos ryska generalkonsuln derstädes Lavonius föranstalta om invexling af svenska sedlar. Meddelande härom gafs i statssekretariatets skrifvelse till generalguvernören af den 30 mars 1841¹⁾.

För att yttermera uppmuntra den på Sverige handlande allmänheten, hvilken icke mottog vexas i betalning för sina derstädes försolda varor, att till landet införa svenskt silfvermynt och dymedels bidraga till ökande af landets rörelsekapital i silfver, beviljades samtidigt af densamma tillstånd att tillsvidare icke blott erlägga sina tullungälder utan äfven från och med år 1842 betala öfriga kronoutskylder i svenska specieriksdalrar²⁾.

Mot medlet af år 1842 hade indragningen af de svenska sedlarna allaredan fortskridit så långt, att regeringen ansåg

¹⁾ Temporära afdelningens protokoll den 13 februari och 7 april 1841.

²⁾ Temporära afdelningens protokoll den 7 april 1841.

sig kunna sätta slutstenen på verket genom att förbjuda samtliga svenska sedlars cirkulation från och med ingången af år 1843. Kungörelse härom utfärdades den 2 juni 1842.

Den temporära afdelningens fortbestånd befans numera onödigt. I reskript af den 7 december sistanförlorda år förklarades att, med afseende a den framgång, hvarmed invexlingen af Svenska Sedelmyntet i Finland blifvit verkställd, den temporära afdelningen vid arets slut skulle upplösas, samt att hela operationen vidkommande de svenska sedlarnas försättande ur omlopp, skulle, intill dess densamma borde upplöra, öfverlemnas at Finska Banken.

I den redogörelse, som den temporära afdelningen vid afslutande af sin verksamhet afgaf till kejsaren öfver sina tillgöranden, framhöll den med tillfredsställelse, hurusom myntreformen lyckligt och oparäknadt snabt blifvit genomförd, något som, enligt departementets uppfattning, hade möjliggjorts genom det förtroende som befolkningen under decennier lärt sig att hysa till regeringen och dess åtgärder.

Under förutsättande af svarigheter och uppehåll vid verkställigheten, hvilka det sedermera lyckats att undanröjja, hade — säges det i anförda berättelse — regeringen hos ryska riksränteriet utverkat ett lån till vaxlingens genomförande. Då emellertid de öfriga tillgångar, hvilka Finance Expeditionen under vaxlingens fortgång beredde Banken för densammans genomförande, voro dertill fullt tillräckelige, blef det icke allenast möjligt att på ett räntebärande sätt i Kommersbanken placera en del af detta förskott, utan kunde banken jemväl i följd häraf lemna en summa stor 142,857 rubel 14 kopek silfver, som staten af sina öfverskottsmedel för enahanda ändamål stätt till bankens disposition, helt och hållet oanlitad samt deponera äfven dessa medel i Kommersbanken. Genom dessa åtgärder hade banken tillskyndats en

vinst, hvilken yttermera ökades derigenom att sjelfva vaxlingsoperationen, i stället för att, sasom paräknadt var, leda till förlust, icke blott täckte omkostnaderna, utan äfven lemnade en icke obetydlig behållning.

Trots vaxlingens gynnsamma förlopp kvarstodo likväl vid den tid, da den temporära afdelningen afslutade sin verksamhet, fortfarande icke obetydliga kvantiteter svenska sedlar i rörelsen, och prisbestämningen af varorna fortgick ännu mångenstädes i riksdaler och skillingar. Särskildt var detta förhållandet i trakterna vid svenska och norska riksgränsen, mellan Kemi och Tornea samt Muonio elfvar, hvarest en liflig allmogehandel bedrefs på Sverige, och exportens kontinuerliga öfverskott öfver importen försedde befolkningen med ständigt nya förräder af svenskt mynt. På temporära afdelningens framställning om de oberäknliga oredor samt menliga följder för befolkningens välstånd som skulle uppstå, derest förbudet mot det svenska myntets gångbarhet från den 1 januari 1843 skulle i sagda landsdelar träda i kraft och göras gällande samt invexlingen af det svenska myntet med detsamma inställas, förordnade regeringen den 29 mars 1843, att invexlingen af de svenska sedlar, som i sagda trakter befunno sig i omlopp, ännu i några år finge fortgå samt verkställas i bankens nyinrättade kontor i Uleaborg efter beräkning af $51\frac{3}{4}$ koppek för en riksdaler banko, motsvarande 1 rubel 38 koppek för en specieriksdaler.

Äfven vid banken samt kontoren i Abo, Vasa och Kuopio fortgick, i stöd af särskilda finans-expeditionens begifvanden, ännu under några års förlopp en invexling i mindre skala af allmogen tillhöriga svenska sedlar. I Uleaborg fortfor det svenska sedelmyntets indragning under hela 40- och 50-talet.

Insan utgangen af ar 1843 var emellertid vexlingen i största delen af landet i hufvudsak genomförd. Till Stockholm remitterades under aren 1840—1843, för att omsättas i vexlar eller klingande mynt, en summa stor 5,257,897 riksdaler 21 skilling 8 runstycken banko, deraf 43,200 riksdaler statsmedel utvexlade år 1840 genom kommerserådet Kungelins försorg.

Den svenska riksbanken rakade i följd af de stora anfordringar, som genom sedlarnas plötsliga inströmming ställes på dess kassa, i en brydsam ställning. Till situationens belysande må anföras, att den utelöpande stocken af svenska banko- och riksgäldssedlar under aren 1840—1843 minskades med 6,192,000 riksdaler banko, så att den från 27,452,000 riksdaler vid utgangen af ar 1840 nedgick till 21,260,000 riksdaler vid samma tid ar 1843. Bankens metalliska kassa, som vid förstnämnda datum uppgick till 6,837,000 riksdaler specie, utgjorde tre ar senare blott 2,964,000 riksdaler. Ifrågavarande minskning, hvilken utgjorde 3,873,000 riksdaler silfver, motsvarande 10,328,000 riksdaler banko, härledde sig likväl till icke obetydande del deraf, att riksbankens kassa vid samma tid togs i anspråk af stora försändningar till Hamburg och Lübeck äfvensom öfriga utrikes orter än Finland, uppgående, enligt beräkning, till ett sammanlagdt belopp af 1,864,000 riksdaler specie ¹⁾.

Under aren 1844—1850 remitterades yttermera genom vexelkontoret i Abo till Stockholm 841,968 riksdaler 1 skilling 4 runstycken banko, deraf härrörande från invexlingen vid kontoret i Uleaborg 801,648 riksdaler 28 skilling.

¹⁾ Skogman. Anteckningar om Rikets Ständers Bank. Sedvare delen sid. 78, 79, 98.

Totalbeloppet svenska sedlar, hvilka till och med år 1850 sändes för utväxling till Stockholm, steg till 6,099,865 riksdaler 23 skilling banko, hvilken summa i värde motsvarade 3,171,000 rubel silver eller 12,684,000 finska mark.

Härtill kommo ytterligare de förmodligen ansefliga penningesummor, hvilka till okänt belopp af privata personer öfverfördes till Sverige för att inlösas. I betraktande böra äfvenledes tagas de svenska sedlar, hvilka den trafikerande allmogen hos generalkonsul Lavonius i Stockholm invexlade mot svenskt speciemynt. Deras belopp steg för åren 1841-1843 till 641,266 riksdaler 32 skilling banko, för hvilken summa i landet indrogs 240,475 riksdaler silver ¹⁾. För växlingens storlek under de påföljande åren saknas redogörelse i bankens arkiv.

Invexlingens fortgang och totalresultat vid olika växlingsställen i landet äfvensom de till Stockholm verkställda remisserna af svenska sedlar framgå ur vidstående tabeller ²⁾.

¹⁾ Generalkonsul Lavonius' hos banken aflagda redogörelser.

²⁾ Tabellerna äro sammanställda med ledning af växelkontorets i Åbo Räkningar öfver influtet, remitteradt samt invexladt svenskt sedelmynt uti till och ifrån Växelkontoret i Åbo stad för åren 1841-1850, depositionssedelbördens verifikationer m. fl. i bankens arkiv förvarade räkenskaper äfvensom temporära afdelningens handlingar.

Tablå öfver beloppet svenskt sedelmynt

År	I vaxelkontoret i Åbo äfvensom år 1840 i rän- teriet der- städes			Vid öfriga vaxelanstalter								
				Finlands- Bank i Hel- singfors			Ränteriet i Tavastehus			Vaxelkontoret i Kuopio		
	Rdr.	sk.	rst.	Rdr.	sk.	rst.	Rdr.	sk.	rst.	Rdr.	sk.	rst.
1840	11,242	5	3				—	2,666	32	—		
1841	1,022,915	35	10	190,800	—	—	116,683	4	—	77,989	42	8
1842	1,107,425	2	2	208,371	85	—	35,453	37	4	127,153	—	—
1843	38,808	8	—				—	—	—	54,583	16	—
1844	1,765	16	—				—	—	—	—	—	—
1845	2,929	32	—				—	—	—	—	—	—
1846	2,580	—	—	366	32	—	—	—	—	—	—	—
1847	—	—	—				—	—	—	—	—	—
1848	—	—	—				—	—	—	—	—	—
1849	—	—	—				—	—	—	—	—	—
1850	—	—	—				—	—	—	—	—	—
Summa	2,187,957	3	3	699,537	10	—	154,803	25	4	259,726	10	8

¹ Deraf 50,000 riksdaler remitterade direkte till Stockholm.

som invexlats under åren 1840—1850.

— samt remitteradt till vaxelkontoret i Åbo

Vaxelkontoret i Åsa		Ränteriet i Åsa		Ränteriet och vaxelkontoret i Uleåborg		i Tammerfors hos apo- tekarern Temberg		Summa						
Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.					
		3,589	32	—	4,762	—	—	22,260	21	3				
728,586	36	—	—	229,174	—	—	—	2,666,149	22	6				
636,707	23	4	—	89,889	—	—	6,674	1	1	2,211,673	24	2		
22,011	32	—	—	178,956	16	—	—	291,362	24	—				
				91,523	—	—	—	93,288	16	—				
—		—	—	144,791	45	4	—	147,715	29	4				
27,701	4	—	—	190,741	32	—	—	221,389	20	—				
—		—	—	196,250	32	—	—	196,250	32	—				
				162,134	32	—	—	162,134	32	—				
				13,336	32	—	—	13,336	32	—				
				8,311	—	—	—	8,311	—	—				
1,115,009	47	4	3,589	32	—	1,309,876	45	4	6,674	1	1	6,036,875	13	3

**Beloppet svenska sedlar af 8 - 16 skillings valör som invexlats
under åren 1840—1841 i**

	Rdr.	sk.	rst.
Helsingfors	15,115	26	4
Abo	129,540	27	5
Tavastehus	21,632	4	—
Kuopio	3,589	2	8
Vasa	62,663	26	8
Uleaborg	17,323	31	8
Summa	310,164	25	9

**Beloppet svenska sedlar remitterade under åren 1840—1850
till Stockholm för att invexlas.**

År	Fram vaxelkontoret i Abo		Statsverket tillhöriga medel m. m.		Fram Abo ränteri genom kommersera- det Kingefin af statsver- kets medel		Fram banken		Summa		
	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	Rdr.	sk. rst.	
1840	—	—	—	—	13,200	—	—	—	13,200	—	
1841	2,239,139	35	4	20,251	25	9	—	—	2,259,691	12	10
1842	2,570,997	32	10	—	—	—	50,000	—	2,620,997	32	10
1843	331,908	24	—	—	—	—	—	—	331,908	24	—
1844	80,934	32	—	—	—	—	—	—	80,934	32	—
1845	112,277	13	4	—	—	—	—	—	112,277	13	4
1846	123,189	16	—	—	—	—	—	—	123,189	16	—
1847	216,550	—	—	—	—	—	—	—	216,550	—	—
1848	225,042	4	—	—	—	—	—	—	225,042	4	—
1849	44,946	—	—	—	—	—	—	—	44,946	—	—
1850	9,028	32	—	—	—	—	—	—	9,028	32	—
Sama	5,986,413	45	3	20,251	25	9	13,200	50,000	6,099,865	23	—

Med myntrealisationens genomförande och det svenska sedelmyntets utväxling försiggick i landets penningväsen en stor revolution.

Silfret, som under en mansalder af förvirring i alla penningaffärer, sökt sig en tillflykt till bättre tider i enskildas gömmor, eller drifvits ur landet af särskilda deprecierade penningesurrogat, hvilka konkurrerade med hvarandra om företrädet på marknaden, hade numera vändt tillbaka och ater förlänat landet en möjligast stabil värdemätare.

Som omloppsmedel hade detsamma trädt i stället för de svenska riksgälds- och bankosedlarna af lägre valör äfvensom för den finska bankens smasedlar. Till beräkning af det belopp silfvermynt som vid denna tid trädde i cirkulation, må anföras, att af det silfver, som indragits genom bankens försorg, under åren 1840—1842 utgick i allmänna rörelsen ett belopp af ungefär 700,000 rubel, deraf 423,000 rubel i smutt silfver. Härtill kommo de summor som förvarades i statens kassor äfvensom i banken ¹⁾. Vid generalkonsulatet i Stockholm invexlades, sasom ofvan nämnt är, under åren 1841—1843 af den trafikerande allmänheten svenskt speciemynt, i värde motsvarande ungefär 337,000 rubel silfver. Da vidare antagas bör, att äfven i öfrigt icke obetydande belopp silfver af enskilda personer, vare sig genom vaxling eller varuförsäljning, indrogos i landet, hvarförntom specieriksdalrar sedan gammalt voro ett hos oss gerna anlitadt besparingsmedel, kan den i omlopp varande silfvermassan i Finland vid utgangen af ar 1843, da det svenska sedelmyntets utväxling till öfvervägande del var full-

¹⁾ Temporära afdelningens skrifvelse till hans majestät den 31 december 1842.

ändad, anslas till minst 1,100,000 rubel, men sannolikt till ett betydligt högre belopp.

Den största delen af det inströmmande silfret hade likväl hopat sig i Finlands Banks hvalf.

Bankens metalliska kassa steg fran 1,183,000 rubel år 1841 till 2,062,000 rubel år 1843 samt nådde år 1847 med 2,413,000 rubel sitt maximum för en tid framåt. Härtill kommo särskilda af banken innehafda valutor, hvilka kunde realiserats till metalliskt mynt, bestående förnämligast af Kommersbankens obligationer, riksskattkammarens biljetter äfvensom tillgodohafvanden hos bankens utländska ombud. Beloppet steg år 1843 till inalles 1,288,000 rubel.

Garanterade af ofvannämnda tillgångar cirkulerade i rörelsen bankens depositionssedlar till ett belopp, som 1843 steg till 2,749,000 rubel och år 1847 nådde 3,968,000 rubel.

Bankens utelöpande emission af smasedlar, hvilken ännu år 1843 i värde steg till 636,000 rubel silfver, var stadd under indragning och minskades år för år.

För att med säkerhet bestämma beloppet af det ryska sedelmynt, som före realisationens början befann sig i omlopp i landet, saknas exakta och kontrollerbara data.

Finge vi tillmäta större betydelse at de siffror, som bankutskottet vid 1863-1864 års landtdag i sitt betänkande no 1 i anledning af kejsarliga propositionen angående styrelsen och förvaltningen af Finlands Bank meddelar i stöd af vid banken för ändamalet uppgjorda beräkningar, så befinnes det i omlopp förefintliga ryska sedelmyntet vid utgången af åren 1840 och 1841 hafva i värde uppgått till 2,500,000 rubel silfver, eller till lika värdebelopp som det, hvartill banken i förenämnda kalkyler uppskattar det svenska sedelmyntet vid samma tid. För åren 1842 till och med 1855 uppges dersammastädes den ryska cirkulationen till två miljoner rubel.

Da emellertid värdet af de cirkulerande svenska sedlarna, enligt hvad ofvan utredts, sannolikt betydligt öfversteg tre miljoner rubel silfver, och i betraktande tillika bör tagas att, enligt hvad tidigare omförmälts, under ar 1840, af staten tillhöriga medel, ryska sedlar till ett belopp af ungefär 1,400,000 rubel banko-assignationer, motsvarande 400,000 rubel silfver, genom bankens försorg försändes till S:t Petersburg för att utvexlas, äfvensom att under aren 1841 och 1842 mot bankens smasedlar i landet invexlades banko-assignationer till ett lika högt belopp, hvilka, jämte öfriga disponibla medel i ryskt sedelmynt, remitterades till S:t Petersburg i enahanda syfte, torde vi icke öfverdrifva, om vi, under anknytning till bankutskottets ofvannämnda kalkyler, skatta det före realisationen i omlopp varande ryska sedelmyntet till inemot tre miljoner rubel silfver. Denna sedelstock reducerades under 1840-talets början med närmare en miljon rubel.

Det svenska sedelmyntet, som ännu ar 1840 hade fyllt cirkulationens kanaler till mer än deras halfva omfang, hade inom loppet af tre ar strömmat ater till sitt hemland, och blott enstaka lömningar funnos vid 1843 ars utgang ännu kvar i vart land. De svenska bankosedlarna hade kommit till oss under tidernas lopp, somliga mottagna till ett värde af fyratioatta, andra till fyratio, till tretio, till tjugu skilling i silfvermynt; de vände ater i utbyte mot aderton skilling, och äfven riksgäldssedlarna inlöstes med en lika stor rabatt. Skillnaden mellan hela den cirkulerande sedelmängdens inköps- och afyttringspris; dertill värdet af de sedlar, hvilka utan tvifvel till ansenligt belopp under cirkulationen i vart land gatt förlorade och aldrig vände ater till inlösen; den räntevinst slutligen som Rikets Ständers Bank tillgodogjort sig förmedels de hos oss gratis upplanade kapitalen — se der tre faktorer, hvilka tillsamman tagna konsti-

tuerade den vinst, som den svenska riksbanken och den svenska staten skördat på sedlarnas langvariga kredit hos vårt folk. För vart land medförde de en motsvarande förlust.

Det finska penningväsendets beroende af den svenska statens finansiella politik hade i och med utvexlingen upphört. Dess beroende af den ryska myntpolitiken fortfor. Emellertid var den genom olika myntsorters samtidiga omlopp framkallade langvariga förvirringen i landets penningförhållanden till ända: silfret var för en tid återställt sasom landets lagliga mynt; för handel och kredit voro dermed skapade möjligheter till förkofran. Vart lands ekonomiska utveckling inslog en raskare fart.

Tablå öfver det ryska och svenska sedelmyntets värde- och kursförhållanden äfvensom Finlands Banks utelöpande småsedelstock under tidrymden 1808—1840.

År.	Ägio a silfverrubeln ¹⁾ Kopek	Kurs för Hamburg i St. Petersburg R.		Kurs för Hamburg i Stockholm.		Kurs för Hamburg i Stockholm.		Värdet af en rubel banko-assignationer i svenska banko-skillingar, höfjåkanti enligt kurserna på Hamburg.		Finlands Banks utestående sedelstock	
		Skilling, hamb. bsko	Skilling, sv. bsko	sk.	rst.	sk.	rst.	sk.	rst.	Rubel banko-assignationer	
1808	—	—	54	6	—	—	—	—	—	—	—
1809	—	—	60	6	—	—	—	—	—	—	—
1810	179 ²⁾	10,33	79	—	17	4	—	—	—	—	—
1811	296	8,15	112	6	19	10	—	—	—	—	—
1812	283	11,39	89	—	21	1	162,070	ult. mars 1813	—	—	—
1813	296	10,40	91	6	19	10	123,340	1814	—	—	—
1814	295	9,21	96	6	18	6	1,071,825	1815	—	—	—
1815	318	8,34	100	—	17	4	1,558,000	1816	—	—	—
1816	395	8,77	111	—	20	10	1,558,005	1817	—	—	—
1817	283	9,73	109	—	22	1	1,390,731	1818	—	—	—
1818	281	9,78	110	—	22	5	1,498,710	1819	—	—	—
1819	272	9,12	122	6	21	—	1,680,790	1820	—	—	—
1820	274	9,02	131	—	21	7	2,160,707	1821	—	—	—
1821	277	8,87	122	—	22	6	2,138,792	15 dec. 1821	—	—	—

¹⁾ Silfverrubelns ägio äfvensom ryska kursen a Hamburg äro beräknade genom att taga medeltalet af de första noteringarna för hvarje månad a börsen i St. Petersburg. Noteringarna äro sammanställda ut Abo Allmänna Tidning samt Finlands Allmänna Tidning.

²⁾ Noteringarna hänföra sig endast till årets åtta första månader.

År.	Finlands Banks utstående sedelstock.				
	Koppek.	Skill. hamb. bsko	Skill. sv. bsko	Rubel banko-assignationer.	
			sk. rst.	sk rst	
1822	274	8,95	124	23 1	1,675,432
1823	272	8,87	124	6 23	1,510,832
1824	274	8,67	128	6 23	2 1,501,492
1825	272	9,42	124	9 23	8 1,418,557
1826	272	8,70	130	23	7 1,396,462
1827	273	9,26	136	9 26	5 1,250,690
1828	274	9,44	126	9 24	11 1,117,098 ult. december
1829	269	9,69	124	6 25	2 1,082,313
1830	270	9,71	130	9 26	5 978,813
1831	273	9,89	139	14 28	10 894,178
1832	267	9,97	116	4 29	2 845,023
1833	261	9,65	144	5 29	828,053
1834	259	9,65	134	5 27	997,673
1835	258	9,55	129	4 25	9 1,088,338
1836	257	9,62	126	9 25	5 1,227,763
1837	255	9,78	129	6 25	10 1,274,178
1838	254	9,75	130	6 26	6 1,209,608
1839			127	9	1,313,618
1840			128	8	3,152,937

INNEHALLSFÖRTECKNING.

KAPITEL I.

Inledning. Det ryska myntets invasion samt befestande i vårt land.

Finlands skiljemessa från Sverige. Ett omlöstligt sedelmynt cirkulerade vid denna tid i de flesta länder. Myntförhållandena i Sverige. Krigets inflytande. Det ryska sedelmyntet och dess kollision med det svenska myntet i vårt land. Åtgärder vidtagna under kriget till att befordra det ryska myntets omlopp i Finland. Borga landtdags hemställan i myntfragan. Förordningen af den 29 december 1809. Silfverrubelns värde i pappersmynt höjes år 1811 från två till tre rubel. Regeringskonsejen hemställer år 1812 om återgång till den gamla kursen. Värdeförhållandet mellan specierubeln och banko-assignationerna bibehålles oförändradt vid kronans uppbörd och löneutbetalningar trots kursvexlingarna. Orsaker till regeringens förfarande. Silfverrubeln hade samtidigt trenne värden i pappersmynt. 1

KAPITEL II.

Det svenska myntets försvarskrafter i Finland.

Förhoppningar om det svenska myntets spontana utströmning ur landet. Temporär minskning af svenska sedelstocken efter kriget genom skulders afbetalning i Sverige. Det svenska

myntet strömmade snart tillbaka, och brist uppstod på ryskt mynt. Faktorer som vidnagthöllo det svenska myntets omlopp i Finland. Folkets förtroende för de svenska, misstroende till de ryska sedlarna. Förfalskade banko-assignationer. Beskaffenheten af handelsrelationerna med Sverige och med Ryssland. Allmogehandeln på Sverige. Orsaker hvarför köpmännen vid export betingade sig betalning i svenska sedlar. Det svenska sedelmyntets fortgaende kursfall. Det bevarade längst sin kredit i Finland. Dess införsel var premierad . . . . . 16.

KAPITEL III.

Det svenska och ryska myntets kamp om öfverväldet under aren 1811 1821.

Regeringens periodiska bemödanden att aflägsna det svenska myntet.

Allmogens svarigheter att förskaffa sig ryskt mynt för kronoutskylderna. Lokala eftergifter beviljas. Kejsaren förskjutet i december 1811 1,500,000 rubel banko-assignationer till de svenska sedlarnas invexling. Blott tredjedelen hitremitteras, hvilken summa oj i dess helhet kom till användning. Bristen på ryskt mynt fortlar. Olägenheter deraf. I kungörelse den 30 december 1812 medgafs särskilda folkklasser rätt att erlägga kronoutskylderna i svenskt mynt. Försök att tillbakatränga de mindre svenska sedlarna genom Finska Bankens smasedlar. Vexlande framgång beroende af det varierande förhållandet mellan banko-assignationernas uppbörds- samt marknadskurs. Förbud att använda svenska smasedlar vid straff af konfiskation. Utvexling i Sverige af dylika mot större sedlar år 1818 och 1819. Utvexling af svenskt mynt mot ryskt. Försök år 1819 att förna allmänheten att tillvexla sig bankens smasedlar. Det ryska myntets värde i förhållande till det svenska uppsattes vid kronoupplörden öfver dess marknadskurs. Utvexling af svenskt mynt år 1820. Endast ryskt mynt mottas i upplörden fram år 1822 . . . . . 20.

KAPITTEL IV.

Stillestånd i kampen mot det svenska myntet 1822 1832.

Striden mellan det svenska och ryska omloppsmedlet ändas i en tyst kompromiss. Ansökan om inrättande af ett vaxelkontor i Abo. Svarigheter för de skattdragande särskildt under missväxlar. Ansökningar om eftergift från skyldigheten erlägga skatterna i svenskt mynt. Regeringens hållning. Senaten beviljas tillstånd att vid inträdande missväxlar meddela bifall till utskyldernas betalande i svenskt mynt. I anledning häraf beviljade eftergifter. Den svenska sedelstocken tillväxer fortfarande på 20-talet och början af 30-talet. Orsaker. I jämbredd härmed minskas beloppet af Finska Bankens utelöpande smasedlar år för år ända intill 1831. . . 17.

KAPITTEL V.

Förnyade anfallsplaner mot de svenska sedlarna samt deras aflägsnande från Finland.

Realisationen i Sverige. Återverkningar i Finland. Faktorer hvilka försvaga det svenska myntets dominerande ställning härstädes. Handelns tillväxer på Ryssland, aftar på Sverige. Riksdalens kursstegring i Sverige och derpåföljande stabila värde uppläufver premien för sedelinförseln till Finland. Skrivläggning. Riksgäldssedlarnas börjande indragning. Ringa mängd svenska smasedlar i Finland. Finska Bankens sedelemission stiger. Myntfragans behandling i senaten år 1833. Hemställan af den 9 december 1835. Den ryska myntpolitiken. Manifestet om myntrealisationen af den 1 juli 1839. Myntreformens genomförande i Finland. En temporär atdelning inrättas vid senaten. Finlands Banks nya organisation. Afgärder att förskaffa banken klingande mynt. Depositionssedlarna inlösas i Viborg och St. Petersburg. Utväxling af statens samt bankens tillgångar i banko-assignmentener. För att tylla betrad brist på smamynt utbetalas en del af lö-

nera och öfriga statsanslag i bankens småsedlar. Regeringen lånar af banken 1,400,000 rubel banko-assignationer i dess småsedlar, hvilka vid ränterierna utvexlas mot ryska banko-assignationer. Förändringar i bankens utelöpande småsedelstock. Utvexling af staten tillhöriga svenska sedlar år 1840. Politiska svarigheter vid utvexlingen af det cirkulerande svenska myntet. Lån upptas hos ryska staten. Förordningar angående de svenska sedlarnas invexling. Allmänna opinionen bearbetas. Invexlingen börjar hösten 1840. Vexlingstiden förlänges särskilda gånger. Det svenska myntet remitteras till Stockholm och silfverrubler indras från St Petersburg. Vexling af svenska sedlar mot specieriksdalrar hos ryska generalkonsuln i Stockholm. Införseln af svenskt silfvermynt befrämjas. Temporära atdelningen upphör. Vexlingens gysamma förlopp. Invexlingen fortgår i Uleaborg under hela 40- och 50-talet. Förändringar i svenska riksbankens sedelstock och kassa. Vexlingens storlek i Stockholm. Tablaer öfver invexlingen i Finland samt remisserna till Stockholm under åren 1840—1850. Revolutionen i landets penningeförhållanden. Beräkning af i omlopp varande silfvermynt samt ryskt sedelmynt. Landets förbister på de svenska sedlarnas cirkulation. Utvexlingens betydelse . . . . . 56.

• **Tablå öfver det ryska och svenska sedelmyntets värde- och kursförhållanden äfvensom Finlands Banks utelöpande småsedelstock under tidrymden 1808 1840 . . . . . 91.**

EN BLICK

PA

FINLANDS BANKS UTLÅNINGSPOLITIK

SEDAN ÅR 1868

VI

J. V. TALLQVIST.

HELSINGFORS 1900.

HELSINGFORS CENTRALTRYCKERI.

INLEDNING.

Vexlande strömningar i Finlands Banks utlåningspolitik.

Så länge Finlands Bank ståt under ständernas garanti och vard, har den vid reglerandet af sina räntesatser och villkoren för sin utlåning i öfrigt i högre eller lägre, men ständigt i betydande grad, tagit hänsyn till de fordringar som i bankens eget äfvensom i statens finansiella intresse ställts på den samma, att den i sin lånerörelse måtte bereda sig en affärsmissig vinst under upprätthållande af nödiga garantier för bankens obestridbara soliditet.

Intresset för bankens vinst, icke mindre än omsorgen om, att banken ständigt måtte spela en betydande roll på den inhemska kreditmarknaden, hafva afhallit banken från att skärpa lånevillkoren i en grad, som kunde afskräcka allmänheten från anlåtandet af dess biträde. Samma intresse för bankens vinst, likasaväl som omvårdnaden om dess soliditet, hafva äfvenså i viss mån utgjort en hämsko mot de återkommande sträfvandena att, till de produktiva näringarnas befrämjande, nedtrycka räntefoten under dess på marknaden rådande nivå.

Influerad af affärsmissiga principer och utrustad med en organisation, hvilken gör banken vida mera känslig än i forna tider för förändringarna på marknaden, har banken under de

senaste tre à fyra decennierna vid bestämmandet af sin lånepolitik i betydligt större mån än tillförene tagit intryck af konjunkturernas fluktuerande vagsvall. I dess föränderliga räntesatser och lånestipulationer afspegla sig i hufvudsak troget de stora periodiska vexlingarna i kapitalens anbud och efterfragan i vart land. Och den, som söker att utreda bestämmingsgrunderna för omkastningarna i denna lånepolitik under ifrågasvarande tid, har utan tvifvel att i trünsta rummet konstatera affärslifvets pendelslag mellan uppsving och kris samt penningemärknadens parallelt dermed skiftande faser.

I Finlands Banks låneverksamhet under seklets senaste tredjedel afspeglar sig likväl äfven inflytandet af faktorer af ett annat slag, de der icke lata sig förklaras ur bankens affärsmässiga omsorg om sitt eget bästa och sin soliditet.

Finlands Bank är ett statsinstitut och har sasom sadant sig tilldelad en beständ uppgift att fylla till befrämjande af det allmänna bästa.

Bankens nu gällande reglemente — hvilket till denna del härstammar från år 1875 — innehåller visserligen beträffande ifrågasvarande uppgift icke något sadant stadgande, som kunde aberopas till stöd för ledandet af bankens lånepolitik i någon beständ direktion, vare sig en eller annan. Det heter blott, att Finlands Bank har till uppgift att upprätthålla stadga och säkerhet i landets penningeväsende samt att befordra och underlätta penningomsättningen i landet. Än skönt formuleringen af det andra momentet i denna dunkelt affattade bestämning är nog vag att förlika sig äfven med vidtgaende yrkanden på en af föregifna allmänna synpunkter ledd understödjande lånepolitik, kan häri dock i intet fall läsas någon anvisning för bankens styrelse att inslä en lånepolitik, hvilken afveke från den strikta omsorgen om bankens bästa.

Men altsedan den tid, då understödjande och förmyndande principer för Finlands Banks laneverksamhet voro öppet uttalade i dess reglemente, har, om ock i försvagad form, vidmagthallits en tradition derom, att den kreditbehövande affärsverlden hos statsbanken egde göra anspråk på en särskild protektion af dess laneintressen. Personer, hvilka skylä egna intressen med tal om allmänt bästa, ställa, särskildt i tider af ekonomiskt betryck, fortfarande pretensioner på Finlands Banks laneverksamhet, hvilkas uppfyllande hvarken later sig förenas med bevakandet af bankens pekunnära fördel eller med ett sorgfälligt beaktande af försigtighetens kraf på hushållning med bankens resurser, för att den samma må kunna stå bi vid inträffande eventualiteter af mer eller mindre kritisk natur.

Stälda mellan kolliderande fordringar på ett rikligt tillgodoseende af affärsverldens kreditbehof till billiga vilkor och på ett tillvaratagande i största möjliga grad af bankens egna intressen, hafva dess principaler och styresmän vid bestämmande af bankens lanepolitik mer eller mindre omedvetet och oförmärkt tagit intryck af tidens förherskande ideer beträffande innebörden och utsträckningen af statens mission äfvensom beträffande den individuella sjelfhjelpens förträfflighet.

Uppfattningen angående dessa fragor har under seklets senare del, så hos oss som annorstädes, hos den stora allmänheten undergått betydliga förändringar. De liberala iderna trängde vid tidrymdens början segerrikt fram i vart land, men den statsförmyndande reaktionen, som grydde i mellersta Europa på 1870-talet, uppkastade snart äfven hos oss dammar för frihetsströmmingarnas litgifvande värtlod. Opinionerna förändrades smaningom, och äfven många af dem, hvilka orubbligt förblefvo trogna sin tillit till sjelfverk-

samhetens och sjelfansvarighetens omätliga betydelse för vårt folk såsom hörnstenarna för dess fortskridande, sågo sina åsikter i särskilda detaljer modifieras under trycket af tidens förherskande tendenser och omständigheternas kraf.

Finlands Banks verksamhet har icke förblifvit oberörd af dessa skiftande strömningar i den allmänna uppfattningen af principerna för det ekonomiska lifvets gestaltande. De stora vaxlingarna i de praktiska ideernas värld hafva ättföljts och markerats af motsvarande omkastningar i bankens länepolitik. Den liberala tidsandans herravälde visade sig på 1860 och 70-talet i sträfvanden att at Finlands Banks verksamhet gifva en affärsmässig prägel. Men under inflytande af den inträdande reaktionära strömningen vaknade på 80-talet, vid en tid af alluänt betryck i affärslifvet, erinringar fran bankens forna förmyndande och understödjande verksamhet, och vi se socialpolitiska motiv i viss grad vinna insteg vid bestämmande af bankens kurerörelse. Relationerna om bankens styrelse och förvaltning äfvensom ständernas handlingar tillata oss att följa denna omkastning till dess förlopp samt att i viss mån göra dess bärvidd och betydelse till föremål för bedömande.

KAPITTEL I.

Den gamla regimen.

Innan jag går att följa växlingarna i Finlands Banks lanepolitik, sådana de gestaltat sig sedan banken tagits under ständernas garanti och vard, vill jag för kontrastens skull i minnet återkalla bilden af Finlands Bank, i den skepnad den presenterade sig för den lansökande allmänheten under den byråkratiska organisationens, understödspolitikens och privilegiernas tid. Latom oss för ett ögonblick förflytta oss tillbaka till början af Alexander II:s regering.

Hvad se vi då?

Vi se ett af statens embetsverk, utrustadt med exklusiv befogenhet till bedrivande af bankaffärer, vidlyftigt reglementerad och själlöst i sin ledning, tungt och klumpigt i sina funktioner. Vi se publiken malkas detta myndiga och reserverade organ för den statliga förvaltningen under iakttagande af vederbörligen föreskrifna formaliteter. Låneansökningarna ske skriftligen, en lang serie handlingar af olika slag är i särskilda fall bifogad. Pappren inlemmas vid bankens kontor i Helsingfors före klockan tolf på dagen. Direktionen bradskar icke med sitt svar: det står att afhämtas före klockan tolf påföljande dag. Ansökningar kunna äfven inlemmas vid något af bankens fem kontor a landsorten, derifrån de efter en förberedande granskning insändas till hufvudkontoret, på

hvilket det ankommer att i ärendet fatta beslut. Emellertid vänta de länsökande på posten, som efter några dagar eller par veckor gifver dem besked. Beviljas lån mot inteckning, eller är fråga om mottagande af särskilda andra i instruktionerna uppräknade meddelanden från banken, erlägger mottagaren protokollslösen.

Från den 1 till den 14 januari äro bankens dörrar slutna. Derinne pagar revision; derute väntar affärsverlden talmodigt att bankens kassor skola öppnas.

Bankens rörelse har ater vidtagit. Vi se direktörerna — de äro fyra till antalet, något som väl torde hafva förslagit till skötande af bankens sma affärer — leda dess verksamhet. Dock finna vi vid närmare skärskådande, att deras ledande roll till god del är mera skenbar än verklig. En rad af instruktioner och förordningar reglera allt som vid bankens förvaltning är af större vikt. Allt är förutsett, allt på förhand bestämdt, föreskrifter finnas som säga, när och till hvad ändamål och till hvilka vilkor utlåning skall ske. Direktionens roll är reducerad till det minsta möjliga.

Dispositionen af bankens medel vid utlåningen är nog förestafvad. Banken sönderfaller i från hvarandra afskilda fonder, den primitiva fonden, hypoteksfonden, jordbruksfonden och manufakturfonden. Banken ombesörjer derförutom utlåningen ur särskilda stats- och militieverket tillhöriga fonder, nämligen fattig- och arbetshusfonden, krigsmanshuskassan samt militieboställskassan. Hvarje fonds medel utlånas blott för vissa ändamål, hvilka i bankens instruktion äro närmare bestämda; för andra syften utlånas de icke.

Ifall trängande konkurrens rader mellan de sökande om bekommandet af lån ur en och samma fond, äro i särskilda fall allmängiltiga bestämningar tillhands, hvilka befria direktionen från bekymren och ansvaret vid medlens lämpliga för-

delning. Derest, heter det salunda i förordningen af den 13 april 1859 § 19 beträffande utlåningen ur primitiva fonden.

flera sökande på en gång anmäla sig till erhållande af lan, än att alla, i anseende till fondens för tillfället disponibla tillgångar dermed kunna betienas, bör den sökande äga företräde, hvilken befimnes hafva företagit förbättring af sin egendom, genom vaxel eller koppelbruk, akerjordens afdikning medelst underjordiska stendiken eller dränering, ängarnes odling med foderväxter, eller hvilken synnerligen vinnlagt sig om en ordnad skogshushållning, utmärktare kreaturs- och farskötsel eller annan allmänt nyttig landtunnans industri och näring . Beträffande beviljandet af diskontlan ur hypoteksfondens medel bestämmes i § 32 af sagda förordning, att vid valet emellan olika kredit- och lanepapper, som till diskontering anmälas, bör inländsk vaxel, såframt emot säkerheten ejes icke finnes något att anmärka, äga företräde framför anvisning och löpande förskrifning . Till lan ur jordbruksfonden ega jordbrukare i de inre delarna af landet företräde, och bör vid pröfningen af ansökningar om sagda lan företräde i allmänhet lemnas den, hvars odling af oländig mark, med användande af lika kostnad, anses gifva större afkastning, än odlandet af lägenhet med sämre grund, hvaraf förmonen i framtiden alltid blifver mindre säker att paräkna; men da understöd begäres till uttappning och odlande af oländiga mossor, myror och träsk, hvilka, belägna nära bohlstäder och akror, genom öfversvämningar eller frost kunna förorsaka skada och sjukdomar, bör, när förhållandet behörigen utredes, lanbidrag, för sadant ändamål, a dylika oländiga lägenheter framför andra beviljas *).

För lanebeloppens storlek äro fasta gränser utsatta.

Kejsrerliga instruktionen för Finska Banken af den 18 november 1840 §§ 66 och 70.

För lån ur primitiva fonden är maximum 10,000 rubel silver, hvilket belopp år 1856 och 1859 höjdes, så att det sistnämnda är steg till 20,000 rubel; minimum är fastställt till 800 rubel. För lån ur hypoteksfonden är maximum 6,000 rubel, minimum 100 rubel. För lån ur jordbruksfonden maximum 3,000, minimum 1,500 rubel; för lån ur manufakturfonden maximum 4,500 rubel.

Låne- och amorteringstiderna äro likasa fastslagna en gang för alla. Lån ur hypoteksfonden — för att blott taga ett exempel — beviljas at enskilda personer icke på kortare tid än sex månader, ej heller på längre tid än två år, at menigheter och associationer deremot på tio år.

Äfven räntan är reglementsenligt fastställd, till olika belopp för de olika låncarterna, för lån ur primitiva fonden till 4 procent, för lån at enskilda ur hypoteksfonden likaledes till 4 procent, för lån at menigheter och associationer till 5 procent. Lån ur jordbruks- och manufakturfonderna löpa med 2 procents ränta. Samma är förhållandet med de sedan 1845 utgifna odlings- och associationslånen, medan ater de i stöd af förordningen den 27 maj 1856 beviljade skeppsbyggnadslånen under tre ars tid äro räntefria, hvarefter de löpa med 2 procents ränta.

Denna mekaniskt ledda bank, som arbetar så tungt och som så föga tar hänsyn till publikens bekvämlighet och anpassar sig efter dess önskningsmal, är likväl intet annat än ett organ för regeringens förmyndande och välvilliga omsorg om allmänhetens bästa. Bankens uppgift är ej att bedrifva affärer och göra vinst. Dess roll är framföralt och i främsta runnet att främja och uppmuntra de produktiva näringar, af hvilka regeringen väntade sig största fromma för landets förkofran.

Finlands Bank, heter det i instruktionen af den 18 november 1840, har till föremål att under dess, till rörelsens

utvidgande . . . förändrade organisation, dels upplana fruktlöst liggande capitaler, dels, genom vanliga Bank-operationer och lanebidrag till Landets innevanare, afhjelpa enskildes penningbehof, understödja och befordra jordbrukets, handels-, fabrikers och näringars uppkomst och förkofran, samt för menigheter och associationer underlätta företag af allmänna byggnader och andra nyttiga anläggningar, äfvensom att, i sammanhang härmed, bereda enhet och säkerhet i Landets penningväsende .

En hvar af bankens fonder har sitt särskildt angifna allmännyttiga ändamål. Sa heter det till exempel i en förordning af den 16 februari 1848 beträffande lan ur hypoteksfonden, att de hafva blifvit tillatna endast och allenast i afsigt att underlätta handeln och manufacturnäringen , och angående diskontrörelsen säges i anförda förordning af den 13 april 1859, att med den egentligen asyftas handlandes-, jordbrukares, fabrikanters och öfriga näringsidkares understödjande . Den primitiva fonden är bestämd för fastighetsegares pa landet behof, jordbruksfonden till beviljande af lan för oländig marks upptagning och odling, manufacturfonden anslagen till understöd för manufacturister och fabriksidkare i brancher som i kungörelsen af den 27 maj 1856 äro uppräknade.

Af dessa understödjande systemal dikteras den laga räntan, som stundom är betydelselös, stundom ingen, men i regeln understiger den sedvanliga räntan i landet. Deraf de långa lanen, de förmanliga afbetalningsvilkoren, seden att bevilja omsättningar. Deraf bestämningarna om lanemaxima, hvilka ej blott förklaras ur reglementeringslasta och omsorg om bankens säkerhet, utan äfven af omtanke derom, att, sa vidt möjligt, ingen af de lanbehöfvande ma blifva lottlös.

Följande faderliga principer i sin utlåning vet banken äfven att straffa dem, som gjort sig oförtjenta af dess ynnest. Den kräfver omedelbart sina penningar tillbaks af dem, som använt dem till ändamål, för hvilka de icke blifvit beviljade. Den later gäldenärer, som försummat att verkställa sin betalning i rättan tid, erlægga en straffränta, dubbelt högre än den vanliga.

Men likasom fadersögat ej alltid faller lika beväget på alla barnen, och fadershanden understundom ej öppnar sig lika gifmildt för dem alla, så hade äfven Finlands Bank sina utvalda gunstlingar, hvilka framför andra kommo i anstjötande af dess understöd. Bankens resurser voro inskränkta, de kunde ej försä för alla: banken kunde blott bevilja särskilda privilegier. Att erhålla lån ur banken var en rättighet, som tillkom somliga klasser och arter af lånsökande, men som förnekades andra. Till lån utur jordbruksfonden, heter det såhunda uttryckligen i 1840 års instruktion § 66, är hvarje besutten landtman berättigad, egentligen till företagande af odlingar på oländig mark samt aftappning af sjöar, mossor, myror och träsk, dock kunna lån äfven till nyttig kultur och förbättring af mera odlingsbar jord beviljas, när tillgångarne sådant medgifva .

Fran att komma i anstjötande af dessa rättigheter voro deremot de facto uteslutna alla de personer, bosatta i den aflägsnare landsorten, hvilka af vägarernas längd och affärernas bradskande beskaftenhet hindrades vända sig till banken.

Uteslutna voro likasa de jure alla de, hvilka tilläfventyrs för sina låneansökningars beviljande icke kunde hänvisa till något i bankens reglemente godkänt ändamål. Uteslutna, genom bestämningarna om lånens minimibelopp äfvensom särskilda stipulationer till de stora företagsidkarnes och lanttagarnes förman, en mängd små lånsökande.

De stora länssökandena voro öfverhufvud gynade framför de små. Sa heter det om de i kungörelsen af den 15 maj 1844 omförmälda odlingslänen, att de äro beviljade till större landtbruks-företag i Finland . Enligt kungörelse af den 27 maj 1856 berättigas till län ur manufaktur-fonden förutom innehafvare af fabriker och manufakturver äfven ägare af sadana handtverkerier, hvarest tillverkan bedrifves fabriksenligt och i större omfang . Beträffande län ur primitiva fonden fastställes det i samma kungörelse, att de sökande skola ha företräde, hvilka äro i behof af länunderstöd till utlösen af samarfva för en större egendom och till dess bibehållande inom släkten .

Vid besagda län ur den primitiva fonden atnjöto innehafvare af frälse säterier och hemman en fördel framför innehafvare af berustade säterier och annan skattejord, så tillvida att a förenämnda fastigheter beviljades in-teckning till en fjerdedel eller högst två tredjedelar , a de senare till en femtedel eller högst hälften af den summa, hvartill egendomen vid laga värdering blifvit uppskattad, ehuru vid ifragavarande värdering alla från fastigheten utgaende räntor och utskylder blifvit afdragna; hvarförutom är att märka, att den återstående inkomsten för frälsegods kapitaliserades efter fem, för öfriga lägenheter deremot efter sex för hundra.

Huru omdömet än må utfalla öfver denna Finlands Banks förgångna organisation och verksamhet, så torde dock icke kunna förnekas, att det hela präglades af viss konsekvens och en viss stil, som stod i harmoni med den gamla regimens byråkratiska karakter och förmynderskapliga anda äfvensom samhällets standsmässiga, af särskilda privilegier skyddade, däning.

Finlands Bank var ett organ bland andra för utöfvande af ett statligt förmynderskap, ett organ på hvilket det an-

kom att, enligt öfverhettligt fastställda normer, frankalla och understödja sadana företag, af hvilka regeringen väntade sig största möjliga gagn för det allmänna bästa.

Den var ett klumpigt organ, det är sant, likasom sa många andra vehiklar för den gamla faderligt danade samhällspolitiken i vart land, ett organ hvilket genom trögheten i sin funktionering, sina trakasserande formaliteter och bristen på affärsmässighet till stor del hämmade verkan af de välvilliga intentioner, hvaraf det i sin länepolitik besjälades.

Men medgifvas bör tillika, att om bankens låga räntesatser hade en tendens att utöfva ett konstladt tryck på räntefoten i landet och understundom, vid vaknande lifaktighet inom affärsverlden, kunde understödja uppkomsten af osunda företag, sa funno a andra sidan äfven dessa daliga tendenser sin motvigt just i bankens bristfälliga organisation och dess felande anpassningsförmåga, icke mindre än i lanetillgångarnas knapt tillmätta storlek samt understödets privilegieartade natur.

Emellertid lag i Finlands Banks välgörande länepolitik under den gamla regimen tid icke sa mycket en sporre till lifvad företagsamhet och affärsmannaspekulation, som dels ett understöd för upprätthallandet af en i sina metoder och till sin organisation efterblifven och försoffad näringsverksamhet, hvilken hade svart att besta i konkurrensen med alstren af en i anryckande stadd storindustri, dels en uppmuntran till en lättsinnig skuldsättning för inproduktiva ändamal.

När sa nödarens tryck, under hvilka landets kapitaltillgångar anseeligt reducerades och Finlands Banks läneverksamhet hämmades, gallrade ut en mängd på gammal slentrian byggda företag, sa skördade banken bittra frukter af sin langvariga understödspolitik, i det konkurs hopades på konkurs och mer än sex miljoner mark af bankens fordringar måste öfverkatas till utsökning.

KAPITEL II.

N y d a n i n g e n.

De frisinnade strömningarna hade i segertag gatt genom Europa. De kommo omsider till vara bygder, bringande ljus och hopp, ett aterupplifvadt konstitutionellt statsskick och friska impulser at hela vart andliga och materiella lif.

Finlands penninge- och bankväsende berördes djupt af dessa strömningar. Under trycket af en serie yttre omständigheter, som det raskt fortskridande ekonomiska och politiska lifvet framkallat, undergick Finlands Banks organisation den mest genomgripande omgestaltningsprocess. Den nya tidsandan trängde likasa reformerande in i bankens styrelse och förvaltning. För Finlands Banks utlåningsverksamhet började en ny period, en period af nydaning enligt affärs-mässiga grundsatser.

Först se vi hurasom statens ökade penningbehof, framkallade genom byggandet af Saima kanal äfvensom påbörjandet af landets första järnväg, trädde i kollision med den traditionella understödspolitik. Den till gäldande af statens lan ar 1859 bildade amortissementsfonden slukade jämte en del andra tillgångar i Finlands Bank tvenne af dess fonder, nämligen jordbruks- och manufakturfonden, samt ur primitiva fonden den miljon rubel banko-assignationer, som af statsverket blifvit till densamma vid bankens grundläggning förskjutet. Samtidigt med jordbruks- och manufaktur-lanen upphörde äfven associations- samt skeppsbyggnads-lanen att utges.

Ur banken försvunno dermed alla dessa lan till 2 procent, hvilka framför andra gafvo åt banken en karakter af välgörenhetsinrättning. Aterstodo nu i banken blott två fonder, den primitiva- samt hypoteksfonden, den förra betydligt reducerad, den senare till sin förvaltning utvecklad i affärsmässig riktning genom införande af utlåning på kassakreditivräkning.

Så kom under början af 60-talet konkurrensen med de privata kreditinrättningar, som det ekonomiska uppsvinget framkallat och en liberalare lagstiftning möjliggjort. Föreningsbanken och hypoteksföreningen trädde båda i verksamhet ar 1862, och grunden lades härmed till en fortskridande arbetsdelning på bankväsendets område. Stäld i dessa nya förhållanden och inciterad af det uppvaknade affärslifvets stegrade kraf, nödgades Finlands Bank i sin utlåning å ena sidan beflita sig om en större rörlighet och anpassning efter affärsvärldens behof; å andra sidan kunde den ej lika bekymmerslöst som förr fortga i sin traditionella understödspolitik, så framt den icke ville qväfva det gryende privata bankväsendet i dess linda.

Den 13 mars 1866 vidtog bankens silfverutvexling, och för att säkerställa denna var banken tvungen att vinmlägga sig om korta samt säkra placeringar. Äfven i följd häraf måste välgörenhetsprinciperna träda å sidan. I kraft af förordningen af den 9 december 1867 upphörde lanen ur den primitiva fonden, och dess tillgångar placerades i obligationer.

I detta reorganiserade skick, med sedelutgifningen baserad på metallisk valuta och med reformerade utlåningsprinciper, trädde banken under ständernas garanti och vård.

Vid 1872 ars landtdag antogo dessa ett nytt reglemente för banken, hvilket stadfästades genom förordningen af den 26 juli 1875.

Denna förordning bildar i flere afseenden epok för bankens utlåningsverksamhet.

Der talas ej mer om att banken tillkomme en understödjande uppgift på näringslivets område.

Bankens reglemente är lättadt på en stor barlast. Redan med upphörande af fondsindelningen hade en mängd bestämningar om lånens syftemål och villkor försvunnit. Borta äro numera äfven bestämningarna om låneräntans höjd (sedan 1867), om straffränta, om maxima och minima. Stadgandet i förordningen af den 9 december 1867, enligt hvilket ingen säsom ansvarig för vexelskuld finge häfta i banken för mer än 200,000 mark, återfins ej i reglementet af år 1875, icke heller stadgandet i 1859 års förordning angående bankens organisation om ett maximum för kassakreditiv stort 120,000 mk. Af de forna privilegierna för särskilda grupper af låntagare återfins blott ett enda, nämligen bestämningen derom, att kassor och inrättningar med allmännyttigt syftemål äro befriade från erläggande af inträdesafgift vid öppnande af kassakreditivräkning, hvilken undantagsförman sedermera upphäfts genom förordningen af den 28 maj 1889.

Tvemme mindre lämpliga låncarter försvunno ur Finlands Banks rörelse. Den ena var lån mot inteckning i fastighet, hvilket placeringssätt icke harmonierade med bankens ställning som sedelutgifvande institut. Den andra var meddelandet af kassakreditiv mot varusäkerhet, hvilken rörelse aldrig spelat en nämnvärd roll i banken.

Bankens funktionering förenklades samt anpassades i särskilda stycken bättre efter affärsvärldens behof. Den så kallade bankovärderingen vid fastighetsinteckningar (hvilka fortfarande förekommo vid kreditivlån), med dess öfverhöfvana stora omgångar och omkostnader, ersattes med enklare metoder. Vid varulan medgafs at låntagaren rätt att mot efter-

hand skeende afbetalningar utbekomma partier af varan. Rätt beviljades åt banken att belana skogsalster förvarade äfven a annan ort än utskęppningsplatsen.

Den viktigaste bestämningen var dock den, att afdelningsskontoren erhöilo rätt att diskontera vęxlar samt utgifva lan mot guld, silfver, obligationer och aktier, hvilken utlåningsrätt förfullständigades genom förordningen af den 22 december 1882.

Genom förenämnda stadganden blef Finlands Banks verksamhet mera vidstręckt, mera harmonierande med bankens karakter af ett sedelatgifvande institut, mera förmögen att anpassa sig efter rörelsens behof, mera affärsmässig än förut. Samtidigt befriades bankförvaltningen från omsorgen om stats- och militieverkets fonder och lättades derigenom från en stor börda.

Redan tidigare hade bankens styrelse inslagit nya banor i sin utlåningspolitik. Tron på visheten af bankens understödjande och förmyndande verksamhet hade slappats. Den mäktigt uppspirande företagsambeten kände sig ej heller i behof af understöd och privilegier. Den uppfattning gjorde sig vid denna tid altmer gällande, att Finlands Bank framdeles borde styras efter ekonomiska principer. Den borde vara ett affärsinstitut, icke en välgörenhetsinrättning. »Bankens säkerhet och fördel . . . bankens och det allmännas gemensamma bästa framhöllos redan i förordningen af den 9 december 1867 sasom de synpunkter, hvilka bankens fullmäktige borde taga till ledtrad.

De vid 1867 ars landtdag utsedda bankfullmäktige framlade i sin berättelse, afgifven vid 1872 ars ständermöte, de principer, enligt hvilka fullmäktige handhaft sitt värf. De framhalla, att om under en föregående tid nagon annan synpunkt varit för ledningen af bankens utlåning bestäu-

mande, än bankens egen fördel och säkerhet, så har i sjelfva verket från den tid bankfullmäktige trädte i utöfning af den befogenhet öfver bankens förvaltning, som Bankfullmäktige tillkommit, en principförändring skett i så mycket att Bankfullmäktige, enligt gällande lag och instruktion, äfven i denna del hördt uteslutande taga hänsyn till *bankens* säkerhet, bestånd och förkofran . En dyrköpt erfarenhet, hvarom de stora afskrifningarna och osäkra fordringarna buro vittne, hade, säga bankfullmäktige, ådagalagt nödvändigheten att strängt vidhålla denna synpunkt, emedan den uppgift Finlands Bank framför allt hade att fylla, nämligen cirkulationsmedlets upprätthållande på metallisk bas, endast derigenom med säkerhet stode att vinnas, likasom ock näringsverksamhetens intressen blott sådana kunde varaktigt befordras.

Dessa principer voro i sjelfva verket i vidsträckt mån bestämmande för bankens lanepolitik.

Bankfullmäktige begynte sin verksamhet med att under åren 1868-1870 på osäkra fordringars räkning öfverföra äfvensom afskrifva betydande fordringar, hvilka fylde bankens portfölj med värdelösa papper.

Den på enskilda händer högt uppdrifna utlåningen minskades. De som för vaxlar häftade i banken för en summa öfverstigande det i förordningen af den 9 december 1867 fastställda maximibeloppet af 200,000 mark fingo genom efterhand skeende afbetalningar nedbringa sin ansvarighetssumma till nämnda belopp.

Trots de reglementsensliga bestämmingarna beträffande lanetidernas längd och förbud mot omsättningar hade en stor del af bankens utestående fordringar erhållit karakteren af stående lån.

Vid 1872 samt 1877 års landtdagar framhöllo bankfullmäktige i sina berättelser, hurusom de, för att förskaffa af

banken korta och säkra vexlar samt andra fordringsbevis med förfallotid ej öfverstigande ett år, hade hållit räntesatserna för dylika vexlar och räntepapper ej obetydligt lägre än de i landet eljes gällande, hvarförotom i sistnämnda berättelse framhållles, att banken genom olika bestämningar om panters belaningsvärden sökt draga till sig de för en cirkulationsbank fördelaktigaste säkerheter. Placeringar på lång tid och af tvifvelaktig beskaffenhet hade deremot sorgfälligt undvikits. Under åren 1871—1877 diskonterades i anfördt syfte vexlar med under tre månaders löptid en procent billigare än dylika med lang förfallotid.

I bankens kassakreditivrörelse iakttoogs den största försigtighet. Åren 1868 och 1869 beviljades als inga nya lån, en återhållsamhet om hvilken 1872 års bankutskott säger, att den icke syntes varit af nödvändigheten påkallad. För åren 1870—1875 fastställdes en öfverföringsafgift af en $\frac{1}{4}$ procent att uppbäras vid kreditivs förnyande. Trots alla växlingar i bankens räntesatser i öfrigt bibehölls kassakreditivräntan oförändradt vid 5 procent ända till år 1881. Följderna af denna politik äfvensom af ett lagt fastställt maximivärde visade sig deri, att det a kreditivräkning ntestående beloppet nedsjönk till en obetydlighet. Det hade vid årsslutet 1865 stigit till 4.6 miljoner mark; 1874 utgjorde det blott 1.3 miljoner mark.

Bankfullmäktiges försigtiga och öfverhufvud af affärssynpunkter motiverade politik visade sig äfven till en del i arten af de betänkligheter de uttalade beträffande utsträckandet af bankens utlaningsverksamhet, sa genom fullständigt likställande af afdelningskontoren med hufvudkontoret som genom inrättandet af nya filialer. Finlands Banks uppgift vore ej att dominera all bankrörelse i landet. I sin berättelse till 1872 års bankutskott uttalade sig bankfullmäktige dels derhän, att,

om afdelningskontoren i alla låneärenden gjordes oberoende af direktionen, så skulle den utvidgade lånerörelsen motverka uppkomsten af privatbanker, genom hvilka orternas behof i fråga torde kunna lämpligare fyllas: dels ater fruktade de en dyr förvaltning utan motsvarande fördel för banken. Bankfullmäktige afstyrkte de ansökningar, som år 1876 inkommit från Borga samt 1877 från Kristinestad och Joensuu om inrättandet af afdelningskontor på nämnda orter i syfte att affärsmännen derstädes måtte komma i åtnjutande af de förmåner, som Finlands Bank beviljade sina kunder.

Bankutskottet vid 1872 års landtdag gillade i alla väsentliga punkter bankfullmäktiges atgöranden. Utskottet framhöll, hurusom banken endast då kunde utgöra en fast grund för landets affärsverksamhet, när den iakttog försigtighet och moderation jemväl under sadana tider, då goda skördar och lyckliga konjunkturer ökade den spekulativa företagsamheten. 1877 års bankutskotts uttalanden gingo i samma riktning.

Emellertid förblefvo bankens styrelse och förvaltning vid ledningen af dess verksamhet på 1870-talet icke i allo sina försigtiga och affärsmässiga principer trogna.

Efter 1860-talets stora kalamiteter rådde i landet en langvarig depression. Stiltjen på lanemarknaden fortgick in på 70-talet. Finlands Banks portfölj, som 1861 och 1862 steg öfver 13 miljoner mark, hade år 1870 sjunkit ner till $3\frac{1}{2}$ miljon, hypotekslånen nedgatt från 9.7 miljoner mark år 1867 till $5\frac{1}{2}$ miljon under åren 1871—73. Föränledd af detta langvariga tillbakagående i bankens utlåningsrörelse samt förhända äfven gifvande vika för den traditionella lusten att underlätta affärslifvet i landet genom en lag rüntefot, sänkte banken successivt sina räntesatser under åren 1868—1870, så att diskontot från och med år 1871 utgjorde 4 à 5

procent och låneräntan från ingangen af 1872 $4\frac{1}{2}$ à 5 procent.

Dessa räntesatser, hvilka blefvo bestående för inemot ett halft decennium, understego betydligt de ute på marknaden rådande. Föreningsbanken beräknade sedan januari 1870, då en nedsättning af diskontot egde rum, för vaxlar $4\frac{1}{2}$ à 5 procent, för lan 6 procent, hvarvid dock, enligt hvad Heikel upplyser i sin bok om Finlands bank- och penningväsen, tillkom en vaxelprovision af 1 à 2 procent. Samtidigt var Föreningsbankens ränta för sex månaders depositioner lika hög som Finlands Banks diskonto för korta vaxlar.

Trots dessa laga räntesatser synes det tryck, som Finlands Bank utöfvade på räntan a den fria marknaden, varit jämförelsevis ringa. Föreningsbanken sag sig ej föranlaten att yttermera sänka sitt diskonto. Blott låneräntan nedgick ar 1872 till 5 procent.

Orsakerna till detta förhållande voro flere.

Först böra vi komma ihåg, att de billiga lan Finlands Bank beviljade sina kunder de facto hade karakteren af ett privilegium, af hvilket affärsmännen a alla orter i landet ej i lika man kunde komma i anstutande. All upplaning i Finlands Bank skedde ännu denna tid genom hufvudkontorets bemedling, och den tidsutdrägt, som var förknippad med denna omväg, gjorde det svart för landsortens affärsmän, särskildt i aflägsnare trakter, att betjena sig af Finlands Bank, i synnerhet då det gälde vaxeldiskontering.

Under det att dertör Finlands Bank synes beherskat vaxelrörelsen i Helsingfors och a närliggande orter, spelade Föreningsbanken en dominerande roll i den aflägsnare landsorten och kunde der diktera diskontosatserna efter eget godtfinnande.

År 1871, det sista år för hvilket Föreningsbanken meddelar upplysningar om beloppet af bankens affärer vid olika kontor, steg bankens vaxelportfölj till 8,911,000 mark. Af denna summa kom på kontoret i Helsingfors blott 930,000 mark eller 10.4 procent. De återstående 89.6 procent föllo på landsortskontoren, deraf på filialerna i de jämförelsevis obetydliga orterna Tavastehus, Borgå, Lovisa, St. Michel, Fredrikshamn och Ekenäs, a hvilka Finlands Bank saknade kontor, 2,845,000 mark eller 32 procent, det är mer än tre gånger så mycket som på hufvudstaden. För jämförelses skull vill jag tillägga att år 1883, det första år, för hvilket, efter det diskontkomitéer vid afdelningskontoren blifvit inrättade, data förefinnas beträffande Finlands Banks diskontering vid olika kontor, diskonteringarnas belopp vid hufvudkontoret steg till 29 procent af totalsumman.

Hvad hypotekslånen beträffar, så gestaltade sig visserligen förhållandena på landsorten så tillvida gynsamare för Finlands Bank än vid diskonteringen, som en kortare tidsutdrägt vid transaktionens uppgörande för de lånsökande i regeln betydde mindre än för utställarne af korta affärsvexlar. Men a andra sidan inskränktes Finlands Banks konkurrensförmåga med privatbankerna, så i Helsingfors som a landsorten, trots de laga räntesatserna, vid de flesta lånearter af en mängd omständigheter, hvilka öfverhufvud hafva hindrat hypotekslånerörelsen i Finlands Bank att taga ett större uppsving, och för hvilkas beskaffenhet jag i fjerde kapitlet skall redogöra.

Antydde omständigheter tillika med den stora återhållsamhet som Finlands Bank länge iakttog vid utlåningen under det friska intrycket af de stora förhusterna på 1860-talet förklara, hvarför banken, trots sina laga räntesatser, till en öfvan icke drog lånerörelsen till sig i samma grad som

Föreningsbanken och tvång densamma att i någon större mån sänka sina räntesatser.

Den konkurrens, hvarmed Finlands Bank genom sin låga räntefot hotade de privata bankerna, gestaltade sig för en tid framåt fastmer till en arbetsdelning vid utlåningsverksamheten, så på hypotekslånens som — såsom redan antydt — i lokalt afseende på diskonteringsområde. Finlands Bank drog sig under förra delen af 1870-talet altmera bort från fastighetsbelåningen, hvilken från 4.7 miljoner mark år 1868 sjönk till 1.4 miljoner mark år 1876, äfvensom från varubelåningen, hvilken från inemot 1.7 miljoner mark år 1870 nedgick till 468,000 mark år 1874. Deremot tillväxte beloppet af de pantsatta obligationerna år för år. År 1871 belöpte sig ifragavarande lån knapt till 300,000 mark, år 1875 stego de till 4 miljoner mark. Samtidigt strömmade ater varor och aktier till Föreningsbanken.

1871 och 1872 voro stilla år i affärslifvet. Föreningsbanken sag sig likväl i stand att öka sin utlåningssumma med 11.3 procent, under det att Finlands Bank, tack vare sin aterhållsamhet, sina maxima och sin mindre grad af affärs-mässighet fann sina inhemska fordringar nedgå med 12.8 procent.

Men förhållandena undergingo småningom den ena förändringen efter den andra. Efterfragan på länemarknaden blef allt lifligare. Finlands Bank glömdo en del af sin försigtighet. Bankens organisation och verksamhetssätt undergingo genom 1875 års reglemente en djupt ingripande förändring. De låga räntesatserna, som syntes så oskyldiga, blefvo numera medel att ytterligare egga företagsamheten samt stimulera till spekulation. Finlands Bank drog hufvudparten af de länsökande till sig; men när penningebrist och kris inträdde, ledo dess resurser mot sitt slut.

Åren 1873 och 1874 rådde en liffig verksamhet på olika affärsområden. Trävaruspekulationen, framkallad af ypperliga konjunkturer på världsmarknaden och närd af de låga pris, till hvilka de under nödåren skuldsatta bönderna afyttade sina skogar, grep ikring sig med rasande fart. Trävaruexporten, som år 1870 i värde utgjort 13,2 miljoner mark, steg 1877 till 58,8 miljoner mark.

Finlands Bank drogs med af det allmänna uppsvinget. Den täflade med Föreningsbanken om att utsträcka sin utlåning. Densamma steg under de båda åren i Finlands Bank med 30,6, i Föreningsbanken med 27,7 procent.

År 1875 grepo de dåliga konjunkturerna på världsmarknaden på ett störande sätt in i vårt lands ekonomiska uppsving. Trävaruexporten hämmades och fraktfarten afstannade. Stora penningesummor strömmade ut, och en viss knapphet uppstod på rörelsemedel. Föreningsbanken höjde i anledning deraf redan den 6 mars sitt diskonto till $5\frac{1}{2}$ procent. Finlands Bank deremot bibehöll sina räntesatser oförändrade till årets slut. Under sådana förhållanden vände sig laneefterfrågan med all sin styrka till denna. Diskonteringarna, lånen mot obligationer, mot aktier och varor, kassakreditivlånen — allt var i stigande. Hela utlåningssumman ökades i Finlands Bank med 6,200,000 mark eller 42,4 procent, i Föreningsbanken samt Nordiska Aktiebanken blott med 2,600,000 mark eller 8,1 procent.

Först vid utgången af år 1875 skred Finlands Bank till en generel ränteförhöjning om $\frac{1}{2}$ procent. Men samtidigt trädde bankens nya reglemente i verksamhet. Afdelningskontoren erhöilo diskonteringsrätt, och Finlands Bank drog under år 1876 väl lika mycket vaxlar till sig som Föreningsbanken och Nordiska Aktiebanken tillsammans. Dess vaxelporfölj tillväxte med 29,7 procent, privatbankernas

blott med 14.3 procent. Utlåningens totalsumma steg i Finlands Bank med 9.0 procent, i privatbankerna med 12.5 procent.

År 1877 inträdde det stora bakslaget. På trävarumarknaden rådde stort prisfall. Rubelns värde sjönk från 3 mark 26 penni vid årets början till 2 mark 43 penni vid dess slut, och deraf ledo alla näringsgrenar som exporterade på Ryssland.

Privatbankernas resurser togo slut. Affärsverlden sökte i Finlands Bank en hjälpare i nöden. Denna gick beredvilligt deras önskningsar till mötes och fortsatte liberalt sin utlåning, om ock till stegrade räntesatser. Vexelpportföljen ökades år 1877 ytterligare med inemot tre miljoner mark. Utlåningen i dess helhet steg med 25.6 procent, medan den i privatbankerna minskades med 7 procent. Belåningen af varor, som 1874 knapt belöpte sig till en half miljon mark, reste sig år 1878 upp till 5 miljoner, 1879 till 5.2 miljoner mark.

År 1878 om hösten nådde krisen sin höjdpunkt. Finlands Banks utländska valutor, som år 1874 stego till ett belopp af 50.3 miljoner mark, nedgingo vid årsslutet 1878 till 16.4 miljoner mark. Dess kassa minskades under samma period från 27.8 miljoner mark till 24.6 miljoner mark. Befarande att resurserna skulle uttönmas, inskränkte banken sin utlåning. Inom affärsverlden förnams klagan öfver omöjligheten att erhålla lån äfven mot fullgoda säkerheter. Ett antal trävaruspekulanter instälde vid denna tid sina betalningar.

Aterstod att afföra bankens förluster. Härmed fortgick under en följd af år, och från år 1878 till och med år 1884 afskrefvos fordringar, af hvilka förmodligen det mesta härstammade från 70-talet, till ett belopp af 3,482,000 mark eller i medeltal per år 497,000 mark. Det var kolossala summor, de der under senare år ej ha sin like i Finlands Bank.

Bankfullmäktige framhålla i sin vid 1882 års ständermöte afgifna berättelse, att under den senaste femårsperioden vid utlåningen verkliga felgrepp förekommit, hvilka säga de, hafva en icke ringa andel i de ovanligt stora siffror som bankens räkningar för afskrifna eller på domstolsatgård eller konkursutredning beroende fordringar upptaga.

Dessa förluster, som hufvudsakligen inträffat vid hufvudkontorets diskontoverksamhet, berodde enligt fullmäktige, icke på bristande omsorg och god vilja hos direktionen.

Det är, säga de, en gammal och allmänt vitsordad sanning att de missträkningar för hvilka statsbanker äro utsetta vid beviljande af kredit, hufvudsakligen bero derpå att ett betraktelsesätt, som ej mindre vid den allmänna ledningen än vid hvarje affär för sig uteslutande later åtgärderna bestämmas af bankinstitutionens enskilda fördel och säkerhet, vanligen icke förmår hos statsbankernas styrelser göra sig gällande, samt att äfven förutsättningarna för de personliga egenskaper och den utbildning som erfordras för förmågan att ur det enskilda intressets synpunkt säkert pröfva hvarje affär, äro svåra att i dylika statsanstalters organisation åstadkomma. Den allmänna meningen, heter det vidare, understödde äfven mindre berättigade anspråk på Finlands Bank, och statsbankernas förmåga att motsätta sig förlustbringande inbetalningar, när dessa förmatt gifva sig skenet af allmänt samhällsintresse, hade städes och öfverallt visat sig otillfredsställande. Denna bristande motståndskraft hade ej blott genom för stor kreditbeviljning af enskilda personer, bragt banken förluster, utan äfven uppehållit en afveckling, som, i tid verkställd, blifvit mindre olycksbringande.

För att bana väg för en mera allfärsmissig uppfattning af kreditoperationerna äfvensom en större sakkännedom och erfarenhet föreslog bankfullmäktiges majoritet inrättandet af

en diskontkomité vid hufvudkontoret, ett förslag som likväl af ständerna afböjdes.

Den andel som Finlands Banks långvariga låga räntesatser och den liberala utlåningen under de goda åren haft i uppammandet af spekulationen samt i framkallandet af dermed sammanhängande penningebrist och inträdande trångmål för Finlands Bank, förbigas deremot med tystnad så i bankfullmäktiges berättelse vid 1882 som vid 1877 års landtdag.

Af skadan vis fortsatte banken sedan slutet af 1870-talet sin utlåningsrörelse med dubbel försigtighet.

Utlåningen i Finlands Bank sjönk från 28.4 miljoner mark år 1877 till 17.2 miljoner mark år 1880. Under intrycket af detta stora nedatgaende nedsatte visserligen bankfullmäktige sedan augusti sistnämnda år varsamt räntesatserna. Men oakadt, i enlighet med bankutskottets af 1882 utsago, räntan i Finlands Bank icke var högre utan i allmänhet lägre än i de privata bankerna, förblef utlåningen i Finlands Bank i stagnation, medan den i privatbankerna under år 1881 steg från 32.3 till 38.6 miljoner mark. Orsakerna till dessa förhållanden såg utskottet dels i den starka utvecklingen af privatbankerna, till hvilka år 1879 Vasa Bank sällat sig, dels ater i den större återhållsamhet och försigtighet, som Finlands Bank iakttog vid sina kreditbevilhingar.

Då emellertid affärsföretagsamheten mot slutet af år 1881 åter begynte lifvas och penningeefterfrågan ökas, visade sig inflytandet af Finlands Banks låga räntesatser i en stegrad utlåning, hvilken under de tre första månaderna år 1882 betydligt gick uppåt. Varnade häraf skyndade sig bankfullmäktige redan den 12 april samma år att åter höja så diskontot som låneräntan.

Utlåningen ur banken upphörde med detsamma att stiga och förblef under ett halft decennium ganska stabil, under det att privatbankernas utlåningsrörelse tilltog till och med år 1884. I följd af sin försigtiga politik undgick Finlands Bank att röna synnerligt menligt inflytande af den kris, som 1883 utbröt på trävarumarknaden samt drabbade exporten på Ryssland, en kris hvilken tillskyndade två af de privata bankerna betydande förluster.

Blickande tillbaka på Finlands Banks framfarna ledning under ständernas egid framhålla bankfullrättige i sin till 1882 års bankutskott afgifna berättelse, icke utan skäl, att banken, som före 1867 utgjort organ för en främmande finanspolitik, sedan dess i flera afscenden frigjort sig från de för statsanstalter egendomliga, men för en bankinrättnings verksamhet hinderliga former, som under föregående utvecklingsskeden utmärkt Finlands Bank, samt mera sökt tillegna sig egenskapen af ett affärsinstitut .

I sjelfva verket hade under denna tid bankstyrelsens och bankförvaltningens likasom ständernas intentioner gått i antydd riktning. Dessa intentioner hade visserligen ingalunda alltid blifvit utan afvikning efterföljda. Men bankens säkerhet och förkofran hade i princip erkänts sasom enda ledtråd för dess verksamhet, och dess organisation hade blifvit omdanad enligt mera affärsmässiga grundsatser.

KAPITEL III.

Motströmningar.

En ny fas inträder mot medlet af 80-talet i Finlands Banks utlaningspolitik, eller, om man så vill, en anmärkningsvärd skiftning gör sig i den samma skönjbar. Nya principer uttalas, och försök göras att sätta dem i verket. Äfven bland de ledande personerna i bankens styrelse och förvaltning eger ett större ombyte rum. Tre af bankfullmäktige afgå vid 1882 ars landtdag. Två år senare besättes äfven ordförandeplatsen i direktionen med en ny person.

I de samhällsekonomiska idéernas värld hade en inträdande brytning med de liberala maximerna sedan 70-talet gjort sig allmänt bemärkt uti Europa.

De langvariga strömningar, som under arhundradets lopp arbetat så på individernas som på undertryckta nationers emancipation, hade vid denna tid i större delen af Europa aflupit med seger. Individernas ekonomiska frihet hade i de flesta länder blifvit tryggad, deras sjelfansvarighet proklamerad. Tvenne stora nationer hade nått malet för sina sjelfständighetssträfvanden.

I det återförenade Tyskland gafs under dessa förhållanden en ny lösning för det sociala och ekonomiska livets gestaltande. Den liberala individualismens era förklarades vara tilländalupen, och gentemot det dominerande krafvet på tillgodoseende af individernas intressen och sjelfbestämmingsrätt restes idealet om nationens magt och förkofran. Hand

i hand dermed uppställes fordringar gäende ut på, att staten dirigerande skulle ingripa i det ekonomiska livets gang och utöfva en förmyndande verksamhet öfver individerna. De industriella arbetarnes nödstälda läge och hotande hallning hade redan derförinnan i det vestra Europa banat väg för en ökad intervention af staten i den ekonomiska verlden. Det allmänna affärslägets beskaftenhet på 70- och 80-talet utöfvade inflytande i samma riktning.

På världsmarknaden visade sig vid ifragavarande tid ett anmärkningsvärdt fenomen, som tilldrog sig så affärsmännens, som ekonomisternas och den stora allmänhetens lifliga uppmärksamhet. Den stora liflighet som, afbruten endast af några skarpa men korta kriser, fortgått derstädes under decennier, hade mot medlet af 70-talet ändats uti en depression, hvilken smänningom tilltog så i omfang som i intensitet och på 80-talet nådde sin höjdpunkt. Prisen på alla betydande marknadsartiklar — på metaller och stenkol, på byggnadsmaterial och textilämnen, på spannmål och fabriker med mera skyndade nedat. Arbetarne klagade öfver bristande arbete och laga löner. Arbetsgifvarne att företagsvinsten reducerats i ännu större grad än lönerna. Båda parterna voro benägna att rikta sina blickar till staten under anhållan om dess bistånd.

Under sådana förhållanden funno de statligt-förmyndande idéerna en gynsam jordman att gro och sprede sig med rask fart i Europas olika länder. Protektionismen reste ater sitt hufvud. Den statssocialistiska politiken gjorde sitt inträde hos den ena nationen efter den andra. En mängd strömmingar med mångfaldig innebörd och vexlande slutmal, men hvilka alla resulterade i att ställa ökade ansprak på staten och dess inskridande i samt förmyndande öfver det

privata ekonomiska lifvet, trängde fram i den frisinnade och af sjelfansvarighetskänsla burna i individualismens ställe.

Sedan början af 80-talet läto de nya idéerna förnimma sig äfven i Finland. Den frisinnade strömning, hvilken på 60- och 70-talet lossat sa många band, hvilka hämmat det ekonomiska lifvets utveckling, möttes af en alt mächtigare opposition. Fran och med 1882 ars landtdag stöta vi, sa till exempel, vid ständerförsamlingarna på en stigande flod petitioner, hvilka gå ut på frankallande af statens intervention på särskilda af det privata lifvets omraden. Det är petitioner af de mest vexlande syftemat och af olika betydelse, petitioner af hvilka en del rönt ett välvilligt mottagande och funnits värda beaktande, under det andra icke utan vägande skäl afböjts. Vi anträffa sida vid sida petitioner om avvägbringande af en arbetareskyddslagstiftning, om lag beträffande arbetsgifvares ansvar för skada som i arbete drabbar arbetarne samt petitioner om astadkommande af kännbara inskränkningar i den kort förut promulgerade näringslagen, yrkanden på införandet af en maximalarbetsdag samt på tvangs utöfvande på arbetarne till att förmå dem att göra besparingar. Petitioner om atgärder till förbättrande af den lösa befolkningens ställning aterkomma landtdag efter landtdag. Petitioner om odlingslan ej mindre ofta. Yrkanden på intrang i landthandelns frihet vid särskilda ständermöten; särskilda petitioner om tull a spanmal och mjöl med flere varor vid 1888 års landtdag — med mera.

Förhållandena inom arbetareverlden hade uti vart land icke tillspetsats i samma oroväckande grad som i de stora industriländerna och gafvo icke anledning till en vidtgående intervention i statssocialistisk riktning.

Den protektionistiska strömningen hännumades i sin utveckling af vårt lands säregna politiska ställning och mäg-

tade icke framkalla några mera betydande handelspolitiska förändringar till den inhemska näringsflitens beskyddande.

Deremot visade sig det offentliga intresset för den i betryck stadda näringsverksamheten sedan medlet af 80-talet uti ledningen af Finlands Banks lanerörelse äfvensom i hushållningen med statens kapitaliserade fonder. På bada dessa områden förmärktes tendenser, som i viss mån bildade en återgång till förgångna tiders statliga understödspolitik.

På 70-talet hade under inflytande af hos oss da rådande förmyndarefientliga strömningar en reaktion begynt göra sig gällande gentemot statens inhemska utlåning ur sina kapitaliserade fonder. Man begynte vid denna tid nedlägga en del af amortisementsfondens disponibla tillgångar i obligationer. Medan sagda fond den 1 januari 1867 innehadde skuldsedlar till ett belopp af 6,577,000 mark, men inga obligationer, så besatt fonden den 1 januari 1877 obligationer till ett värde af 3,372,000 mark, medan skuldsedlarnas belopp nedgatt till 5,228,000 mark, deraf 4,658,000 mark i säkra fordringar. Under de derpåföljande svara åren för landets affärsverld stegrades utlåningen något, så att den vid utgången af år 1880 utgjorde 6,601,000 mark, medan deremot obligationsförrådet nedgatt till 2,044,000 mark.

Statsutskotten vid 1877 och 1882 års landtdagar opponerade sig med eftertryck mot fondernas förräntande genom inhemska utlåning.

Erfarenheten synes gifva vid handen, säger bemälda utskott vid 1877 års ständermöte, beträffande utlåningen ur amortisementsfonden, att densamma icke kunnat med framgång bedrivas, och att detta sätt för fruktbargörande af fondens tillgångar måste anses icke väl motsvara ändamålet med dess inrättning. Utskottet anser, att fondens kapital icke mera bör ökas, samt finner det vara af fondens säkerhet

och ändamål betingadt att de summor, som å fondens fordringar inflyta, företrädesvis må placeras i goda obligationer».

Särskildt skarpt uttalar sig 1882 års statsutskott mot den inhemska utlåningen ur amortissemmentfonden. Den utlåning, säger utskottet, af fondens medel, som fortfarande eger rum, synes utskottet föga tidsenlig. Under äldre tider, då landet hade brist på kreditinrättningar, kunde det vara på sin plats, att staten med sina tillgångar kom näringarna till hjälp. Men numera är sådant icke blott onödigt, utan äfven skadligt, enär staten sasom långifvare står utom konkurrens med enskilda bankinrättningar, samt i följd häraf de utgifna lanen ofta nog få karakteren af uppmuntringar, nådebevisningar m. m. d. Med afseende hära, heter det i betänkandet, synes det Utskottet mest motsvara de nuvarande förhållandenas kraf, att utlåningen ur amortissemmentsfonden upphör och dess tillgångar, såvidt de äro disponibla eller kunna frigöras, användas till nya företag, sasom jernvägsbyggnader eller andra dylika ändamål .

Detta förslag lyckades likväl icke vinna gehör hos ständerna, och äfven i statsutskottens uppfattning under de närmast påföljande ständermötena gjorde sig en tydlig omsvängning skönjbar. En kritik af statsverkets inhemska utlåning a statsutskottets sida förekommer visserligen ännu vid 1885, 1888 och 1891 års landtdagar, men densamma blir allt mera hofsam och inskränker sig till några partiella anmärkningar samt bortfaller slutligen vid 1894 års landtdag helt och hållet.

Så uttalar 1885 års statsutskott, utan att ingå på en granskning af statsverkets utlåning i öfrigt, blott sitt ogillande deröfver, att från öfverskottsstatsmedelsfonden betydande summor bundits uti intecknings- och amorteringslån.

hvarigenom dessa medel vid förefallande behof icke kunde göras disponibla.

Statsutskottet vid 1888 års landtdag konstaterar med tillfredsställelse, att ändamålet med utlåningen ur statsverkets föregående år bildade gemensamma utlåningsfond i främsta rummet vore att betjena kommuner och menigheter med lån för byggnadsföretag för allmänna behof, hvaremot lån för enskilda nybyggnader skulle meddelas endast, da synnerliga skäl påkallade företagens underlättande. Utskottet framhåller derjämte till den nyinrättade fondens favör, att afsigten med dess bildande icke synes hafva varit att konkurrera med existerande kreditanstalter, utan att fylla kreditbehof, som tillsvidare ej af dessa tillgodoses .

I samma riktning ga uttalandena hos statsutskottet vid 1891 års ständermöte. Utskottet framhåller, att statsverkets lån för enskilda nybyggnader, ehuru stigande till ett ganska betydligt belopp, öfverhufvud påkallats af särskilda omständigheter. Hvad ater angår lånen åt fabriker och bruk anser utskottet visserligen, att en synnerlig urskilning bör utöfvas, för att icke genom dessa lån en del inrättningar må beredas särskilda förmaner, eller konkurrensen försvaras för dem som ej kunna komma i anjutan af slika förmaner, men har utskottet för sin del dock intet att anmärka mot att statslån komma sadana industrier till godo, som äro i behof af understöd för att kunna utveckla sig, hvarjämte utskottet finner statsverkets lån vara på sin plats, da det gäller att tillfredsställa kreditbehof, som ej af förefintliga kreditanstalter tillgodoses .

I 1894 års statsutskotts betänkande i anledning af relationen om statsverkets tillstånd finna vi en opposition mot statsverkets utlåning framträda blott i en reservation, afgifven af en bland ridderskapets och adelns ledamöter.

I sjelfva verket icke blott fortgick utlåningen ur statens fonder, utan den tog äfven under senare delen af 80-talet ny fart. Anslag beviljades för en mängd nya laneändamal: för meddelande af privata odlingslan ar 1884, för handverks- och industrilan samma ar, för betordrande af qvarnirättningar till spannmålshandelns befrämjande ar 1889, för bildande af kommunala lanefonder, till utgifvande af odlingslan äfvensom till upphjelpande af den obesuttna befolkningens ställning, till upprättande af en lanefond för ego-styckning och jordafsöndring.

Den inhemska utlåningen ur statens allmänna fonder tillsammanantagna, som vid utgangen af ar 1884 utgjorde 18,740,000 mark samt vid samma tid ar 1887 19,611,000 mark, tillsväldo hastigt under de närmast påföljande åren, så att den 1890 belöpte sig till 27,088,000 mark. Obligationsförrådet minskades samtidigt med par miljoner, eller fran 21,601,000 mark ar 1881 till 20,140,000 mark ar 1887 och 19,678,000 mark ar 1890. Vid slutet af ar 1893 nådde den inhemska utlåningen ett belopp af 29,210,000 mark, under det att obligationsförrådet i följd af missväxterna och de dåliga konjunkturerna nedgick till blott 11,201,000 mark. Ar 1896 hade utlåningen ater något minskats. Den steg då till 27,657,000 mark, medan statsverket innehade obligationer till ett belopp af 20,306,000 mark.

Likartade strömningar som de, hvilka sedan medlet af 80-talet sträfvade att göra sig gällande vid förräntandet af statens fonder, framträdde vid samma tid med full tydlighet i ledningen af Finlands Banks styrelse och förvaltning samt synes i nagon man äfven ha influerat på tidens banklagstiftning.

Huru oklara och motsägelsefulla dessa nya strömningar än visade sig i sina yttringar på bankpolitikens område, så

gingo de dock i hufvudsak ut på att, under ökande af Finlands Banks befogenhet, ressurser och verkningskrets, bereda af banken en ledande och dominerande ställning på penningmarknaden, så att banken icke blott i möjligaste man kunde reglerande inverka på denna, utan äfven tillika vara ett organ för ett liberalt understödjande af den betryckta aflärsverlden.

Sträfvandena att stärka Finlands Banks ställning i förhållande till privatbankerna, icke mindre än misstron till dessas förmåga att med nödig försigtighet bedriva sedelrörelse äfvensom omsorgen om statsbankens pekuniära vinst, medverkade utan tvifvel i sin man till uppkomsten af 1886 års förordning angående bankrörelse som af bolag idkas, genom hvilken privatbankerna beröfvades den sedelutgifningsrätt, som en af dem utöfvade, och som en efter 1882 års landtdag i ärendet nedsatt komité yttermera velat utvidga.

Af de motiv som i kejsrerliga propositionen anfördes för ifragavarande restriktion framgår nämligen, att man ej blott hyste farhagor för ett öfverhöfvan stort utsträckande af sedelemissionen med ty af följande ekonomiska rubbningar vid kris-tider, då sedelstocken valdsamt krymper ihop, äfvensom fruktan för att Finlands Bank under normala tider skulle åsamkas större kostnader för guld-kassans upprätthållande vid stad-gadt belopp, utan att man derjämte befarade att Finlands Banks sedlar skulle utträngas genom privatbankernas — hvarigenom naturligtvis äfven följden blefve att Finlands Bank förlorade i betydelse. Denna uppfattning beträffande senast anförda omständighet sasom motiv för styrelsens afböjande hållning i frågan om privatbankernas sedelemissionsrätt uttalas äfven i den reservation som af följer 1885 års bankutskotts betänkande i anledning af bemälda proposition. Styrelsens afböjande hållning säges der till en del ha föranledts deraf, att komiténs förslag torde hafva an-

setts komma att för privatbankerna möjliggöra en alt för stor konkurrens med Finlands Bank.

Samma sträfvanden att at Finlands Bank bevara en ledande ställning på penningemarknaden samt att möjliggöra ett liberalt utsträckande af dess utlåning till affärsverldens frömma medverkade i förening med omsorgen om bankens säkerhet att framkalla de upprepade yrkanden, som vid 1888, 1891 och 1894 ars landtdagar gjordes på ökande af bankens fonder, samt spelade äfven en roll i de återkommande fordringarna på utvidgande af bankens sedelutgifningsrätt.

Men framförallt och på ett i ögonen fallande sätt visade sig antydda tendenser i de principer, som af ständernas bankutskott samt bankfullmäktige framtröflös med afseende å samt gjorde sig gällande i ledningen af bankens utlånings- och räntepolitik äfvensom i utgrenandet af bankens laneverksamhet genom inrättandet af nya afdelningskontor.

Reminiscenser från Finlands Banks understödjande utlåningspolitik under den gamla regimens tid, hvilka man redan trodde grafslagda, fingo nytt lif. Bankens fördel och säkerhet skulle visserligen icke heller nu lemnas ur sigte. Visst icke. Men de förslogo icke allena till ledtrad för Finlands Banks utlåningsverksamhet. Jämte synpunkter af privatekonomisk natur borde allmänna socialpolitiska syftemaal tagas i betraktande. Hvilka deremot dessa allmänna synpunkter och syftemaal voro, som Finlands Bank vid sin utlåning borde beakta, och huru de skulle förenas med omsorgen om bankens egna intressen -- derom kom man icke alltid till en öfverensstämmande uppfattning. Och under bemödandena att taga hänsyn till motsatta önskningsmal och principer erhöil bankens ledning en viss vacklande karakter.

Om vi vilja lära känna de intentioner beträffande ledningen af bankens lanepolitik, som sedan medlet af 80-talet

gjorde sig gällande hos representationen, hafva vi framföralt att genomgå bankutskottens betänkanden i anledning af verkställd granskning af bankens styrelse vid särskilda landtdagar från och med år 1885.

Huru olika än dessa uttalanden gestaltat sig under inflytande af bankutskottets växlande sammansättning vid olika landtdagar samt de växlande situationer i hvilka banken befunnit sig, så ga de dock, särskildt vid 1888, 1891 och 1894 års landtdagar, i betydande punkter i samma riktning.

Finlands Bank är icke ett rent affärsinstitut, betonar redan 1885 års bankutskott. Den bör ej söka största möjliga vinst, eller åtminstone bör ej denna sträfvan utgöra något hufvudmotiv, supplerera bankutskotten af 1888 och 1891.

Finlands Bank bör bestämma sin räntepolitik med hänsyn till de produktiva näringarnas och affärsverldens bästa. Den bör, såvidt möjligt, halla räntan lag.

När salunda, under en tid af riklig penningetillgång, bankfullmäktige mot slutet af 1886 minskade räntesatserna, så finner 1888 års bankutskott, att det enda hallbara motivet för den generella räntenedsättningen lag deri, att penningetillgången i landet var rikligare än på länge varit fallet, och att full anledning kunde förefinnas att under da rådande konjunkturer söka utöfva ett tryck på den allmänna räntefoten för att derigenom i nagon mån bispringa och underlätta landets industrier och den allmänna affärsverksamheten.

När åter, vid inträdande stor penningeefterfragan, Finlands Bank i mars 1890 vidtagit en första stegring af bankens räntesatser med $\frac{1}{2}$ ‰, försvarade 1891 års bankutskott den matliga stegringen bland annat dermed, att den privata räntefoten i vårt land i motsats till hvad i atskilliga andra länder är fallet, städse ställer sig högre än den normgivande, af Finlands Bank noterade räntan och att Bankens

räntebestämning därför bör ske under största möjliga hänsyn till de produktiva näringarnas intressen och behof. »I vara jämförelsevis sma förhallanden, säger utskottet i annat sammanhang, är det ock af särskild vikt att Finlands Bank genom att bedriva utlåning till de af dess styrelse fastställda och för allmänheten kungjorda räntesatser motverkar den hos privatbankerna lätt förklarliga sträfvan att halla krediten dyr.

När slutligen, efter öfverstadd kris, bankfullmäktige ater, den 1 december 1893, skridit till en nedsättning af räntesatserna, anför bankutskottet vid 1894 ars landtdag, alt under ogillande af att Finlands Bank tagit initiativ i denna sak, och jämte erinringar om nödvändigheten af en försigtig räntepolitik, icke desto mindre sasom ursäkt för bankfullmäktiges tillvägagaende, bland annat, att önskvärdheten att, sa vidt annars var möjligt, tillgodose särskilda näringsgrenars obestriddiga behof af billigare upplåning kunnat hafva ett berättigadt inflytande på bankfullmäktiges beslut.

Än skönt nu Finlands Bank enligt de förenämnda utskottens enstämmiga, om också icke af alla lika skarpt fälda utlatanden, har en speciel, den särskildt tillkommande mission att vid tillfälle trycka ner räntefoten i landet för att dymedels bispringa affärsverlden och de produktiva intressena, sa följer deraf, enligt berörda utskotts asigt, likväl ingalunda att banken bör forcera sin utlåning.

Sa erinrar 1888 ars bankutskott, på tal om de möjliga olägenheter, som den generella räntenedsättningen ar 1886 kunde medföra för bankens ställning, att ifragavarande nedsättning i och för sig icke nödvändigt behöfde framkalla stegrad utlåning och att banken fram tidigare ar haft erfarenhet i denna riktning. 1891 ars utskott framhåller för sin del fastmer, att banken utan tvifvel bör iakttaga större återhållsamhet i sin utlåning än privatbankerna och aldrig

lata sig föras in i tillfälliga konjunkturers strömdrag . I evahanda riktning ga uttalandena hos 1894 ars utskott.

Trots sina laga räntesatser och det af ständerna medgifna ökade antalet afdelningskontor, får Finlands Bank icke heller konkurrera med privatbankerna, så att deras verksamhet och vidare utveckling försvaras , samt deras kapital-samlande funktioner störas. Sa heter det i 1888 ars utskotts-betänkande angående Finlands Banks styrelse, och i samma riktning ga uttalandena i 1885 och 1891 ars utskotts-betänkanden. Finlands Bank bör fastmer vid sidan af sin direkta utlåning at allmänheten vara betänkt pa att i kritiska tider bispringa privatbankerna likasaväl som affärsverlden.

Finlands Bank bör öfverhufvud intaga en ledande och dominerande ställning a penningemarknaden — deri stämna bankutskotten sa vid 1888 och 1891 som vid 1894 ars landtdagar tämligen väl öfverens.

Den bör söka att reglera penningrörelsen och under kriser, da privatbankernas ressurser äro slut, utgifva lan och återställa den allmänna krediten — i denna riktning uttalar sig 1888 ars bankutskott. Den bör tillika söka att utjämna räntan säger 1894 ars bankutskott. Ty ehuru bankens tillgångar äro begränsade, följer deraf icke att icke banken skulle kunna utöfva en modererande och i viss man normerande inverkan pa räntefoten i landet. Men förutsättningen för att banken ma kunna göra detta, är att banken, da penningetillgangen i landet är riklig och räntan haller pa att sjunka under det normala, hellre drar sig något tillbaka och minskar sin inhemska utlåning, för att sedan, da förändrade förhållanden inträda och räntan stiger, åter öka den .

Se der de hufvudsakliga principer som Finlands Bank, enligt bankutskottens anvisningar, borde lägga till grund för sin utlåningsrörelse. Det tillkommer banken att pa en gang

utöfva ett tryck på räntan och likväl vara återhållsam i sin utlåning för att samla ressurser för en liberal utlåning under dåliga år. Det tillkommer densamma att halla räntan lägre än de enskilda bankerna och likväl underlåta att konkurrera med dem och tränga dem åt sidan.

Lösningen af dessa stridiga uppgifter innebar utan tvifvel betydande svårigheter. Det vore orätt att säga, att bankutskotten för sin del lemnat dessa svarigheter obeaktade. De sökte lösningen i den riktning, att bankens liberalitet i utlåningen borde förenas med ett sorgfälligt urval af dess kunder och en begränsning af det lokala området för dess verksamhet.

I förenämnda afseende uttalar sig 1891 års bankutskott, i det att detsamma framhåller, hurusom det har blifvit sagdt, att Ständerna borde till ledning för bankförvaltningen uppställa någon regel, innefattande en rationel begränsning af Bankens utlåningsverksamhet. Utskottet — heter det vidare — måste dock anse det vauskligt att i detta syfte framställa något förslag, som befundes tillämpligt på de mangskiftande förhållandena i en bankrörelse och särskildt i vexeldiskonteringen. En sådan regel, hvars riktighet ej torde bestridas, vore t. ex. den, att statsbanken ej bör bevilja personlig kredit af nya firmor, hvilkas soliditet och skicklighet icke ännu äro bepröfvade. Men Utskottet finner ej, att faktiska anledningar till en dylik erinran skulle ha förekommit. Revisorernas berättelser för de senare åren intyga, att erkännansvärd varsamhet i rörelsens bedrivande blifvit iakttagen .

Utän att här inlåta mig på frågan om betydelsen för Finlands Bank af ett omsorgsfullt urval af kreditpapper, synes det mig dock böra papekas, hurusom, vid anställandet af ett dylikt urval under gällande laga räntesatser i Finlands Bank, fara alltid ligga till hands att ett godtyckligt förfa-

rande gentemot bankens kunder ej kan helt och hållet undvikas, hvarigenom anlitaudet af banken lätt får karakteren af ett oberättigadt privilegium för den ene på den andres bekostnad, ett privilegium som erhåller dess större värde och betydelse, ju lägre Finlands Bank för tiden håller sina räntesatser under de på marknaden rådande.

Särskildt anmärkningsvärd är den ställning ständerna intogo i frågan om utgreningen af bankens verksamhet genom inrättande af nya afdelningskontor.

Den faktiska förmansställning, som sedan gammalt en del af affärsverlden å orter, hvilka erbjuda lätt tillfälle till anlåtande af Finlands Bank, under rådande låga räntesatser i denna, åtnjutit framom sina konkurrenter å andra orter genom denna sin förmåga att i banken få sina kreditbehof fyllda till billiga vilkor, hade efter de betydande räntenedsättningar, som egde rum i Finlands Bank år 1886, yttermera skärpts, och från flere håll i den tillbakasatta landsorten inlupo inom kort tid till bankfullmäktige ansökningar om upprättandet af nya afdelningskontor.

1888 års bankutskott syntes klart medvetet såväl derom, att erhållandet af lån i Finlands Bank vore att betraktas som en förmån, hvilken de facto ej i lika mån komme vederhäftiga lånsökande i alla trakter till del, som ock beträffande nödvändigheten af att dylika förefintliga lokala undantagsförmåner måste bibehållas.

Utskottet meddelar, att såsom hufvudskäl till de inångna ansökningarna om nya kontor i de flesta fall anförts, att allmänheten på landsorten varit tvungen att erlägga vida högre ränta till privatbankerna än den af Finlands Bank noterade. Visserligen framhåller utskottet såsom sin mening, att uppgifterna om dessa höga räntesatser torde vara något öfverdrifna, i ty att enligt erhållna upplysningar, de allmänt

anförda siffrorna 7 à 8 % öfverhufvud lära inskränka sig till sadana affärer som ansatts vara förenade med större risk och hvilka således ej alls skulle af Finlands Bank förmedlas». Men tillika betonar utskottet, hurusom det är alldeles omöjligt att Finlands Bank, som för närvarande med omkring en tredjedel deltagar i samtliga bankers utlåning i landet, skall kunna betjena hela den lansökande allmänheten i landet, och det kan således ej undvikas — tillägger utskottet — att, så länge Finlands Bank håller sina räntesatser lägre än medelräntan i landet, för en stor del kan en högre ränta måste erläggas. Da det väl dessutom får antagas att, i den man privatbankväsendet utvecklar sig, äfven de enskilda bankernas utlåningsränta skall mer och mer modereras, borde det anförda skälet ej föranleda Finlands Bank att inrätta nya kontor. Dock önskar utskottet synbarligen, att vid eventuellt inrättande af nya kontor billighetens och rättvisans fordringar såvidt möjligt måtte tillgodoses, i det att — särskildt de orter, som äro jämförelsevis aflägsset belägna från städer, der Banken redan har kontor, borde ihagkommas.

Stälda mellan allmänhetens pretensioner på en vidsträckt och liberal utlåning samt bankutskottens maningar till försigtighet och särskilda öfriga vaxlande anvisningar, hade bankens styrelse samt förvaltning helt säkert ingen lätt uppgift att fullgöra. Det tillkom dem att beakta en mängd olikartade och svart förenliga omständigheter. Bankens egen fördel och säkerhet, producenternas och öfriga lansökandes fördel, de enskilda bankernas och den kapitalsamlande allmänhetens fördel, några och dock, såvidt möjligt, alla landsortsstäders bästa. Produktionens stimulerande genom låg ränta och uppbesparande af bankens resurser till dåliga tider, räntefotens möjligaste utjämmande under olika konjunkturer med mera.

Framhållas bör dock, att bankutskottens uttalanden närmast hänföorde sig till bankens förflutna politik samt att deras understundom i något sväfvande ordalag meddelade råd och anvisningar ofta kommo för sent för att hafva ett aktuelt intresse. Bankfullmäktige hade därför ganska fria händer att handhafva bankens styrelse efter eget godfinnande. Emellertid återfinna vi i fullmäktiges berättelser öfver bankens styrelse och förvaltning i hufvudsak samma socialpolitiska grundsåtter för ledningen af bankens politik. Vi skola se huru desamma framträdde och i hvilken man de gjorde sig gällande under fortgången af bankens verksamhet samt, såvidt görligt, pröfva verkningarna af dess nya politik.

Det nedatgående i Finlands Banks utlåning, som förmärkes under slutet af 70-talet, hade sedan 80-talets ingång öfvergatt i en stagnation, som fortgick intill början af ar 1887.

Redan under loppet af ar 1883 hade bankfullmäktige vidtagit särskilda nedsättningar af räntesåtserna, utan att likväl några verkningar häraf förmärktes i utlåningen. Den 8 april 1886 egde en partiel räntenedsättning rum, och den 30 november sagda ar sänktes samtliga räntesåtser ytterligare. Vid ingången af ar 1887 utgjorde räntan för samtliga låncarter 4, 4 $\frac{1}{2}$ och 5 procent. Kreditivafgiften hade sänkts till $\frac{1}{4}$ procent. Dessa räntesåtser äro de lägsta Finlands Bank, allt sedan den öfvertagits af ständerna, har noterat.

Såsom motiv för förenämnda räntenedsättningar hänvisas i bankfullmäktiges berättelser icke till bankens egen fördel och säkerhet, hvilka synpunkter fullmäktige på 70-talet hade framställt såsom enda riktiga ledtrad för bankpolitiken. Bankfullmäktige vädja numera främst till syftemat af allmännyttig eller socialpolitisk art. Vid 1885 ars landtdag framlägga bankfullmäktige de nya grundsåtserna ännu med viss moderation. De framhålla blott att banken, såvidt med smunda

ekonomiska principer ansetts öfverensstämmande, sökt underlätta rörelsen genom att efter omständigheterna nedsätta såväl utlånings- som diskonträntan.

Vid 1886 års räntenedsättning har deremot bankens socialpolitiska mission blifvit uppenbar så för bankfullmäktige som för direktionen.

Vid fullmäktiges sammanträde den 30 november 1886 framhöll direktionen att afsigten med den föreslagna generella räntenedsättningen vore närmast att utöfva ett tryck på den allmänna räntefoten i landet, att nedbringa densamma till ett belopp som motsvarade det sjunkna varuvärdet.

Atgärden vore — hette det — icke framkallad i syfte att öka utlåningen. Direktionen motsage tvärtom att genom räntenedsättningen bankens vinst skulle nedgå några tiotal tusen mark, enär det icke vore antagligt att utlåningen i nämnvärd grad komme att ökas, men da Finlands Banks hufvuduppgift icke vore att skörda största vinst, kunde någon oppoffring af bankens vinstmedel väl försvaras, emedan landet i dess helhet genom atgärden erhöle betydliga fördelar.

I hufvudsak i samma anda uttalade sig bankfullmäktige.

Da, säga de, den relativt höga räntefoten i landet, som delvis uppehallits genom Finlands Banks räntesatser, tyngde på affärsrörelsen och icke mer motsvarade det finansiella läget öfverhufvud, hafva Bankfullmäktige trott tiden vara inne att söka avägabringa en allmän sänkning af densamma. I samband härmed framhöllo bankfullmäktige bland annat, hurusom de för underlättande af exportrörelsen i andra kategorin af panter för hypotekslån upptagit de tre förnämsta exportartiklarna säd, jern och trävaror, hvilka dertills jämte öfriga varupanter klassificerats under tredje kategorin.

1888 års bankutskott gillade fullkomligt den partiella räntenedsättningen af den 8 mars 1886, hänvisande dervid

bland annat till den omständigheten att många af bankens gäldenärer under föregående ogynnsamma konjunkturer endast smaningom kunnat infria sina förbindelser, äfvensom att den höga varulaneräntan beredde större lätthet at en del industriidkare och affärsmän att erhålla rörelsekapital, hvarförutom jemväl kreditivafgiften otvifvelaktigt talde reduktion.

Äfven beträffande den generella nedsättningen af den 30 november samma ar hade utskottet ingen betydande anmärkning att göra.

Efter det att Finlands Bank ar 1883 begynt sänka sina räntesatser, inlupo till bankfullmäktige från särskilda landsortsstäder ansökningar, om att derstädes matte inrättas afdelningskontor.

Önskan att erhålla dylika kontor var numera sa mycket liffigare, som genom förordningen af den 22 december 1882 afdelningskontoren erhallit rätt att bedrifva alla de utlaningsoperationer som förekommo vid hufvudkontoret.

Redan i oktober 1883 förordade bankfullmäktige inrättandet af ett provisionelt kontor i Joensuu för underlåtande penningarörelsen i nämnda landsdel, efter det att en tidigare ansökan i enahanda syfte ar 1880 af fullmäktige blifvit afböjd. Jyväskylä, S:t Michel, Sordavala ansago sig ej mindre förtjenta att ihogkommas. Ansökningar inkommo från dessa orter under åren 1884 --1886. Bankfullmäktige funno de af dervarande affärsmän uttalade önskningsmal att komma i anujutande af den billigare ränta Finlands Bank erbjöde i jämförelse med privatbankerna fullt berättigad. Hvad ater beträffar fragan om de projekterade atgärdernas förhallande till bankens egen fördel, förmenade fullmäktige att den paräknade utlanningen sannolikt komme att betäcka kostnaderna för ifragakomma kontors underhall, förutsatt att nödig sparsamhet dervid iakttages. Kontoren öppnades

provisionellt för allmänheten, det i S:t Michel den 1 juli, det i Jyväskylä och Sordavala den 1 september 1887.

Knapt hade förenämnda petitioner ledd till äsytadt resultat, och bankens nya exceptionellt laga räntesatser från 1887 års ingång trädt i verksamhet, förrän en hel skara nya ansökningar om afdelningskontor strömmade in till banken. Tavastehus, Villmanstrand, Kajana, Tornea, Gamla Karleby och Kexholm — alla ville de ha del af de förmaner som Finlands Bank beviljade sina kunder.

Bankfullmäktige blefvo tveksamma. De framhålla i sin berättelse vid 1888 års landtdag, hursom, oafsedt den omständigheten, att de patänkta kontoren knappast kunde bära kostnaderna, det vore ogörligt att vidare utveckla bankens verksamhet i landsorten utan utvidgande af bankens sedelutgifningsrätt och förstärkande af dess fonder. Fullmäktige ansago sig därför nödsakade att vända sig till ständerna för att erhålla anvisning, i hvilken riktning bankens politik i ifragavarande afseende borde gå.

Ständerna godkände bankfullmäktiges åtgärd beträffande de nyinrättade kontoren, om också med ett af bankutskottet formuleradt tillägg att beslutet om kontorens inrättande måhända kunnat verkställas vid en lämpligare tidpunkt». Deremot yrkade ständerna sasom ofvan nämnt är på största varsamhet vid inrättande af nya kontor. Emellertid tillkom ytterligare ett kontor år 1890, nämligen det i Kotka.

Väpnad med de laga räntesatserna och opererande med tolf kontor inom landet, drog Finlands Bank under år 1887 större delen af utlåningsrörelsen till sig.

Privatbankernas kunder gingo öfver till Finlands Bank. Dit strömmade enligt uppgift af 1888 års bankutskott, lantagare i de offentliga kassorna. Affärsmännen qvitterade sina utländska gälder med lan ur Finlands Bank. Särskildt be-

gynte trävaruexportörerna, af hvilka många sedan gammalt opererade med utländskt kapital, begagna sig af den laga räntan i Finlands Bank till att öfverflytta sina förbindelser till eget land. Änskönt affärsverksamheten öfverhufvud under ar 1887 knappast visade några tecken att resa sig ur sin långa dyala, och en ökad liflighet blott förmärktes på byggnadsverksamhetens och landthushållningens område, der mejerierna begynte skjuta upp, tilltog likväl Finlands Banks utlåning för året från 21,044,000 mark till 26,780,000 mark det är med $5\frac{3}{4}$ miljoner mark eller 27.3 procent, under det att stegringen i privatbankerna tillsammansantagna, till hvilka Nylands Aktiebank under året tillkommit, var blott 5 miljoner mark eller 10.1 procent.

Särskildt stark var lanetillströmningen i Finlands Bank under arets sista kvartal, sedan de nya afdelningskontoren trädte i verksamhet. Utlåningen ökades nämligen under dessa tre månader med 3,767,000 mark eller 16.1 procent, medan stegringen under arets nio första månader var blott 1,969,000 mark eller 9.1 procent.

Privatbankerna synas framdeles böra bereda sig på en större konkurrens från statsbankens sida, skrifver Nordiska Aktiebankens direktion i sin berättelse för ar 1887.

Emellertid hade de enskilda bankerna rustat sig till motvärn.

För depositioner med lång uppsägningstid, hvilka vid ingången af ar 1886 öfverhufvud godtgjorts med $4\frac{1}{2}$ procent, erlade bankerna mot arets slut blott $3\frac{1}{2}$ procent, till hvilken låga nivå depositionsräntan tillförene icke hade sjunkit. Utlåningsräntan följde i den förras spår.

Ar 1888 voro privatbankerna fullt redo att upptaga konkurrenskampen med Finlands Bank. Deras bemödanden kröntes med seger, så mycket lättare som Finlands Bank

vid denna tid drabbades af en stark utströmning af sina metalliska valutor, framkallad genom ogynnsamma tullförhållanden i Ryssland äfvensom ett hastigt kursfall å rubeln, hvilka omständigheter nedtryckte exporten till kejsardömet, under det att importen var i stigande. I följd häraf och på grund af den mäktigt stegrade utlåningen trycktes sedelreserven vid utgången af januari månad 1888 ner till blott $9\frac{1}{2}$ miljoner mark. Bekymrad i anledning af bankens försämrade läge, såg sig direktionen föranlåten att i cirkulärbref till kontoren af den 24 februari 1888 fästa uppmärksamheten på nödvändigheten att afböja eller endast med stort urval emottaga s. k. konsumtions- och lanevexlar, under det att någon inskränkning icke borde ske i diskonteringen af vexlar, hvilka representerade verkliga affärer eller för hvilka valutan vore afsedd att komma affärsverksamheten tillgodo. Med afseende å ryska kursens davarande tendens att förtfarande nedgå, föreskref direktionen derjämte för att förekomma befarade spekulationer i ryska papper, att lån till större belopp mot säkerhet i dylika papper icke finge af kontoren beviljas utan särskild telegrafisk hemställan. Den 20 november samma år stegrades räntan för vaxelomsättningar med $\frac{1}{2}$ procent, hvarjämte en partiel förhöjning af kassakreditväntan egde rum samt kreditivafgiften ökades till $\frac{1}{2}$ procent.

Ehuru räntesatserna i Finlands Bank i öfrigt förblefvo kvarstående vid sina laga belopp, verkade dock dessa partiella stegringar och ofvananförda restriktioner äfvensom en större återhållsamhet i utlåningen i öfrigt, i förening med privatbankernas större förmåga att accommodera sig efter rörelsens behof, att dessa senare under åren 1888 och 1889 åter vunno försteget på lånemarknaden.

Förenämnda tvenne år stegrades utlåningen i Finlands Bank' med 12.6 procent, i privatbankerna deremot med 36.2 procent.

Emellertid hade verkningarna af den under Finlands Banks tryck åstadkomna låga räntefoten fortplantat sig i tvenne riktningar.

Den låga upplaningsräntan i privatbankerna hämmade för en tid tillströmningen af nya depositioner. Efter att sedan 1879 hafva stigit år för år, förblefvo depositionerna under året 1887 stående vid ungefär 56 miljoner mark.

Af de lediga kapitalen fann en del placering i 1886 års statslan, stort 17,600,000 mark, af hvilket intill utgangen af år 1887 inemot 4 miljoner mark genom Finlands Banks bemedling placerades inom landet, deraf bortat en miljon mark hos enskilda personer. Andra sökte sig väg till utlandet. Enligt hvad Nordiska Aktiebanken i sin berättelse för 1887 förmåler, hade många större kapitalister föredragit att köpa utländska värdepapper eller öfverflytta sina disponibla penningar i form af depositioner till annat land, hvarigenom den under året 1887 inträffade betydliga minskningen uti bankernas tillgodohafvanden i utlandet till någon del torde finna sin förklaring .

Samtidigt som den låga räntan bragte kapitalen att fly och minskade landets disponibla tillgångar, begynte densamma långsamt men omotståndligt stimulera till företagsamhet och spekulation.

De rikliga penningesummor, som genom 1889 års statslan a 40 miljoner mark strömmade in i landet, bidrogo yttermera att hos allmänheten befästa tron på en varaktig period af lag räntefot. Dessa förväntningar spelade utan tvifvel en stor, om ock svart preciserbar, roll i affärsvärldens kalkyler för framtiden och derpå baserade spekulationer.

Missnöjda med den laga vinst de utlånade kapitalen afkastade, sökte mera driftiga personer placeringar i industriella äfvensom andra produktiva företag. I hufvudstaden oppblomstrade byggnadsföretagsamheten och spekulationen.

Aktieväsendets uppsving vid denna tid paverkades utan tvifvel i viss mån af depressionen i räntefoten. Den inkompleta statistik öfver stadfästade bolagsstadgar, som sporadiskt ingår i berättelserna afgifna af särskilda senatsexpeditioner, medger visserligen icke att anställa några historiska jämförelser öfver aktiebolagsrörelsens utveckling i vårt land. Men ge vi akt på aktiebelaningens fortskridande i i bankerna, så finna vi att begynnelsen till det stora uppsving, som bolagsföretagsamheten på senaste tider tagit hos oss, daterar från senare delen af 80-talet. Aktiebelanningen i bankerna, hvilken på 70-talet i sitt maximum nådde 4 1/2 miljoner mark samt derpå år 1881 sjönk ner till 2 1/2 miljon, har sedan sistnämnda år varit stadd i oafbrutet stigande. År 1886 hafva vi ännu blott ungefär 5 miljoner mark (beloppet för Vasa Bank approximativt), år 1893 deremot 11.6 miljoner, år 1898 35.7 miljoner mark.

Till belysande af denna lifvade företagsamhet på aktiebolagens område under slutet af 80-talet och vid 90-talets ingång må i förbigående nämnas, att af det nominella aktiekapital, stort 24,990,800 mark som de under åren 1888—1890 på föredragning af handels- och industriexpeditionen stadfästade aktiebolagen hade att uppvisa (bankaktiebolagen ingå icke här), icke mindre än 15,929,000 mark eller 63.74 procent föll på Nylands län, deraf otvifvelaktigt det mesta på Helsingfors. Alla konstituerade bolag för byggnadsföretag och dermed i samband stående industrier såsom tegelbruk, kakelfabriker m. m., med ett sammanlagdt kapitalbelopp på 5,238,000 mark, tillhörde detta län.

Såsom symptom på omfånget af affärsuppsvinget i dess helhet vid denna tid må här endast framhållas, att bankernas utlåning under åren 1887—1890 stegrades från 71.5 miljoner mark till 137.0 miljoner mark.

Redan under förra delen af år 1890 började penningtillgången i bankerna, som nyss syntes så outtömlig, blifva knapp. Privatbankerna skyndade sig att höja utlåningsräntan, hvilken de icke utan protester mot Finlands Banks pression hade fastställt till ett exceptionellt lågt belopp. Något senare höjdes depositionsräntan. Nylands Bank hade redan länge betalat $4\frac{1}{2}$ procent, i slutet af mars 1890 offentliggjorde Vasa Bank och Kansallispankki samma räntesats, och äfven Föreningsbanken, som ännu vid denna tid annonserade högst $3\frac{1}{2}$ procent, såg sig tvungen att innan årets slut utlofva $4\frac{1}{2}$ procent.

Tillbakahållen af den stegrade räntefoten i privatbankerna vände sig den svällande låneefterfrågan till Finlands Bank. Da fann sig äfven denna föranlaten att den 17 mars 1890 höja sina räntesatser med $\frac{1}{2}$ procent. Med denna åtgärd afsågs likväl icke, säga bankfullmäktige, att nedbringa utlåningen, utan fastmer att Finlands Bank skulle försättas i tillfälle att i likhet med de enskilda bankerna, tillgodogöra sig de inträdda gynsamare affärskonjunkturerna och den deraf betingade högre handelsvinsten. Detta här anförda motiv, något enstaka i sin art uti bankfullmäktiges uttalanden vid denna tid, framkallade en ogillande anmärkning af 1891 års bankutskott.

Den måttliga räntestegringen visade sig, såsom afsedt var, icke stor nog att afhålla de länsökande från Finlands Bank. Utlåningen steg under årets förra hälft raskare än någonsin. Vexelportföljen ökades från 18.7 till 23.6 miljoner mark, hypotekslånen från 7.5 till 9.7 miljoner, de utestående

kassakreditiven från 3.9 till 4.6 miljoner mark. Hela utlåningen — de primitiva lånen främräknade — steg på ett halft år med 7,741,000 mark eller 25.7 procent.

Samtidigt nedgick bankens metalliska valuta för sedelutgifning från 54,531,000 mark den 31 januari till 50,225,000 mark den 30 juni, och sedelreserven sjönk från 17,160,000 mark till blott 9,806,000 mark. Den långvariga generösa lanepolitiken hade altså allaredan före krisens inträde bragt banken i en situation, vid hvilken dess resurser hotade att taga slut, och en omöjlighet snart syntes förestå att vidare betjena den affärsverksamhets behof, som banken genom sin liberala utlåning hade bidragit att stimulera.

Då tillskyndade yttre omständigheter, som ytterligare försämrade bankens ställning och ökade knappheten på den inhemska penningemarknaden.

Konjunkturerna på världsmarknaden begynte under sommaren 1890 försvagas och visa tecken till annalkande kris.

Ett hastigt prisfall på den utländska trävarumarknaden försvarade trävaruutskieppningen under sommaren 1890. Exporten af sagda vara sjönk i värde från 44 miljoner mark 1889 till 33.7 miljoner mark 1890. Den kvantitet sågade trävaror, säger 1891 års bankräkenskott, som vid seglationens upphörande kvarlag oafskieppad, öfversteg med 30 à 40 procent det föregående årets öfverliggande förråd, hvarförutom de befintliga stockförråden beräknades vid 1890 års utgång ha varit 40 à 50 procent större än 1889 vid samma tid.

För att kunna tillfredsställa sågegarves kreditbehof belånade privatbankerna sina innehafda obligationer hos Finlands Bank. Obligationslånen stego derstädes under årets lopp från 2,920,000 mark till 5,708,000 mark. Samtidigt ökades varulånen i Finlands Bank från 505,000 till 1,251,000 mark.

Emellertid bibehöll Finlands Bank sina jämförelsevis låga räntesatser oförändrade, hvilken omständighet naturligtvis äfven verkade fördröjande på räntestegringen i privatbankerna. Först mot arets slut, den 6 oktober och 17 november skred banken till en successiv förhöjning af räntesatserna, hvilka ett år senare den 1 december 1891 yttermera ökades, så att de utgjorde $5\frac{1}{2}$ och 6 procent.

Det var hög tid. När bankfullmäktige mot slutet af år 1890 funno sig föranlatna att genom stegrad ränta söka hämma penningeefterfrågans tillväxt i Finlands Bank, skedde detta icke i följd af några aflägsna farhågor för framtiden, utan emedan bankens ressurser allaredan, i följd af den länge fortsatta liberala räntepolitiken, befunnos vara otillräckliga för ett trygt utsträckande af bankens utlåning. Samtidigt som banken stegrade sina räntesatser, såg den sig föranlaten att anhålla om främmande bistånd.

Ultimo oktober 1890 hade sedelreserven nedgatt till 7.5 miljoner mark. Fruktande för nödvändigheten att skrida till en större indragning af krediter, sågo sig bankfullmäktige nödsakade att den 20 november anhålla hos staten om ett lån af 5 miljoner mark till förstärkande af bankens sedelreserv, en anhållan som senaten redan en vecka senare skyndade att bevilja.

För tillfället hade salunda ställningen blifvit uppljelijt genom statens mellankomst.

Dock först under åren 1891—1893 begynte svarigheterna hopa sig. Marknadskonjunkturerna försämrades ytterligare. Exporten öfverhufvud var lidande. Sagegarne reducerade produktion och utförsel. Missväxten i Ryssland föranledde 1892 års förbud för hafreexport. Tullkriget 1893 med Tyskland, och karantänsåtgärder i följd af kolerafaran reducerade samfärdseln ytterligare. Missväxterna 1891 och 1892

drefvo stora kapital ur landet för spanmalsuppköp. År 1889 hade importerats spanmål för 21, 1890 för 22 miljoner mark; 1891 steg importvärdet till 28, 1892 till 48, 1893 till 39 miljoner mark.

Ultimo juni 1892 konstaterade Finlands Banks direktion, att bankens metalliska valuta under senaste årsperiod hade nedgått med mera än 7 miljoner mark. Ett motsvarande tryck på sedelreserven hade visserligen icke inträffat förnämligast, emedan, såsom det i fullmäktiges berättelse något enfemistiskt heter, direktionen under samma tid kunnat minska de inhemska placeringarna, med inemot fyra miljoner mark.

Allarmerade af utsigten att det starka inströmmandet af bankens sedlar kunde ha till följd en ytterligare minskning af bankens metalliska tillgångar och befarande, att en betydligare inskränkning af bankens lanerörelse kunnat hafva till påföljd, att såväl handel som näringar skulle hämmas och många personer derigenom beröfvas sin utkomst, ansågo bankfullmäktige i likhet med direktionen, att en större indragning af bankens fordringar hos allmänheten da icke borde komma i fråga, och beslöto fullmäktige i anledning deraf hemställa om upptagande af ett kreditiv i utlandet å tio miljoner mark till den metalliska valutans förstärkande.

Detta kreditivlan, som i följd af davarande politiska förhållanden och dyrhet a penningemarknaden, endast med svarighet och till jämförelsevis ofördelaktiga vilkor på särskilda hall och i smärre poster kunde uppnegocieras, kontraherades under loppet af oktober ar 1892.

Änskönt nu bankens ressurser genom kreditivlanet vunnit en betydlig förstärkning, ansåg direktionen likväl försigtigheten bjuda att icke använda dessa medel i nagon större man i den inhemska utlåningen. I skrifvelse till bankfull-

mägtige af den 15 november 1892 framhöll direktionen, att efterfragan på penningar för tiden vore större än förut, i följd hvaraf direktionen dagligen såge sig nödsakad att afvisa kreditsökande — icke alltid därför att den erbjudna säkerheten skulle befunnits otillfredsställande, utan emedan återhållsamhet i följd af bankens inskränkta tillgångar ansetts nödvändig.

Medan Finlands Bank, som genom sin liberala räntepolitik under goda år inciterat företagsamheten och spekulatjonen, drog sig tillbaka under omsorg om sin säkerhet och under begrundande af bestämmingarna i sitt reglemente samt lemmande affärsverlden i sticket, uppträdde privatbankerna såsom räddare i nöden.

Genom att under en följd af år betala 5 procents ränta på depositioner framlockade privatbankerna gömda kapital i ökade massor. Under de kritiska åren 1891—1893 stego depositionerna och sparkasseinsättningarna år för år. De belöpte sig vid årsslutet 1890 till 89 miljoner mark, år 1893 till 118 miljoner mark, 1894 nådde de 132 miljoner mark. Under det att Finlands Bank år 1891 stegrade sin utlåning med blott $\frac{1}{2}$ procent, och derpå såg den oafbrutet nedgå, 1892 med 5.2, 1893 med 6.2, 1894 med 10.3 procent, fortforo privatbankerna att äfven under krisaren ställa ständigt ökade kapital till affärsverldens tjänst. År 1890 steg utlåningen i dessa banker till 98, 1891 till 111, 1892 till 115, 1893 till 118, 1894 till 146 miljoner mark. Privatbankernas och Finlands Banks roller i fråga om ett liberalt bispringande af affärsverldens lånebehof hade under kristiden blifvit ombytt.

Numera kunna vi öfverskada följderna af bankens understödjande utlåningspolitik.

Efter det Finlands Bank, under en tid af depression på marknaden, genom laga räntesatser och utvidgandet af

sin utlåningsverksamhet på landsorten, sökt komma den betryckta affärsverlden till hjälp, hade trycket af räntefotens nedsättande fortplantat sig ute på marknaden, och räntesatserna öfverhufvud stälde sig exceptionellt låga i landet.

Af kapitalen hade en del tagit sin tillflykt till utlandet. Andra hade uti eget land sökt sig en bättre remuneration genom placering i nya produktiva företag och aktieköp. Affärsverksamheten hade stimulerats, spekulation uppstått här och der. Allt syntes gå bra, och den låga räntan lofvade godt för framtiden.

Men snart växte de lifvade affärs- och marknadsförhållanden, som Finlands Bank sjelf efter förmåga bidragit till att befrämja, banken öfver hufvudet. Finlands Bank, som börjat sasom lanemarknadens diktator, som i tva repriser utvidgat sin utlåning på privatbankernas bekostnad, så att den inom loppet af fem år fördubblats, fann sina resurser lida mot slutet, innan ännu uppsvinget på marknaden afstannat. När så de kritiska tiderna instundade, såg den sig oförmögen att vidare utsträcka sin utlåning, den såg sina klienter utan kredit eller nödsakade att söka sin räddning hos privatbankerna på harda villkor, sig sjelf tvenne gånger under vädjan till landets regering anhallande om främmande bistånd, men oakadt erhållen hjälp icke destomindre oförmögen att fylla affärsverldens legitima behof.

Finlands Bank, som en följd af ar tjenat affärsverldens intressen under visst tillbakaskjutande af sina egna, såg sig plötsligt föränlaten att taga sina egna intressen i beaktande på bekostnad af affärsverldens. Bankens reglemente, med dess bestämningar angående sedelutgifningens ordnande i förhållande till den metalliska valutan äfvensom beträffande bankens skyldighet att halla en minimikassa, fungerade härvid sasom den mekaniskt verkande regulator, hvilken tvang Fin-

lands Bank att under kritiska förhållanden taga den hänsyn till bankens säkerhet och intressen som dess understöds politik under en rad af gynnsamma år i viss mån skjutit åt sidan.

Frukterna af den liberala utlaningspolitiken hade mognat.

Finlands Bank hade velat utöfva ett tryck på räntefoten, som de privata bankerna sadet sträfva att hålla för hög. För några år syntes denna elastiskt lata pressa sig ihop, men blott för att derpå än mera elastiskt åter springa upp till en betydligt större höjd än den förut innehaft.

Under mer än tre ars penningeknapphet återbetalade affärsverlden de oförtjent utjutna ränteförmanerna från föregående år genom allmän förlägenhet och mangas ruin.

Byggnadsindustrin i hufvudstaden, som af den rikliga penningetillgången och billiga räntefoten lockats till att anlita krediten i vidsträcktaste mån, fann oförmodadt kapitalen tryta, och en krach inträdde, som föranledde en mängd fastigheters försäljning på exekutiv auktion. Affärsverlden öfverhufvud hade svara tider att utstå. Konkursernas antal steg från 159 år 1889 till 285 år 1891, 448 år 1892, och 413 år 1893.

De för det mesta små kapitalisterna i landet, hvilka genom trägnas besparingar förskaffa privatbankerna deras depositioner och affärsverlden dess förnämsta rörelsekapital, hade fått bära kostnaderna för affärsverldens temporära bispringande genom en lag räntefot. Finlands Banks understödjande lanepolitik innebar i sjelfva verket ett, lat vara omedvetet, försök att genom ett ingrepp i ränteinkomsten understödja en af samhällets klasser på en annans bekostnad. Den skilde sig från tidens stats-socialistiska sträfvan den blott deri, att samhällets understödstagare i detta fall icke voro arbetarne, utan affärsmännen, de stora och de

sma, hvilkas vinst under inflytande af den langvariga depressionen på marknaden gatt nedat, och hvilka hos oss mindre än i de flesta andra länder kunnat åt sig utverka nya tvifvelaktiga förmoner af en protektionistisk lagstiftning.

Kapitalisterna sågo inkomsten från sina i bankerna placerade penningar tryckas ner från $4\frac{1}{2}$ till $3\frac{1}{2}$ procent, och på den privata lanemarknaden inträffade ett analogt nedatgående. Visserligen erbjöd den exceptionellt höga depositionsräntan å 5 procent under åren 1891—1894 äfvensom räntefotens stegring i öfrigt en kompensation. Men bland kapitalisterna funnos äfven de, som därförinnan lockats att nedlägga penningar i osäkra eller föga renderande företag. I hvarje fall sågo de sina inkomster undergå starka och oberäkneliga förändringar, hvilka icke kunde undgå att medföra mer eller mindre kända rubbningar i deras ekonomi.

Ännu ofördelaktigare gestaltade sig understödspolitikens resultat för Finlands Bank sjelf.

Den ledande ställning, som banken för en tid innehaft på penningemarknaden, och efter hvilken den fikade, hade ater gatt förlorad. Finlands Banks betydelse sjönk under krisen, privatbankernas steg. De dominerade räntefoten. Det förtroende, som affärsverlden satt till bankens bispringande förnuga, fick under krisaren en svar stöt.

Den ökade vinst, som bankens till en början starkt stegrade utlåning kunnat förskaffa af densamma, reducerades af den lagt tilltagna räntefoten. Räntor och provisioner å bankens bada upptagna lån astadkommo äfven deri ett afdrag. Följde så betydande förluster på bankens kunder, hvarom öfverföringarna på osäkra fordringars räkning torde gifva en föreställning. Under åren 1888—1891 hade dessa i årligt

medeltal stigit blott till 51,000 mark, 1892-1895 nådde de deremot 215,000 mark för år.

Slutligen bör framhållas att den stora stegring i bankens rörelse, som, påverkad af dess liberala utlaningspolitik, egt rum sedan år 1887, föranledde ständerna vid 1888 års landtdag att besluta om en ökning af bankens fonder med fem miljoner mark, hvartill, enligt 1891 och 1894 års ständers beslut yttermera fogades ett lika stort belopp. Men med enahanda summor minskades den direkta vinst staten skördade af bankens rörelse och till motsvarande belopp sag den sig nödsakad att förskaffa sig resurser på annat håll.

Efter krisen vid 1890-talets ingång har ett synbart afbräck inträdt i Finlands Banks understödjande utlaningspolitik.

Orsakerna härtill ha vi förnämligast att söka i följande omständigheter.

Efter den langvariga tid af relativ depression, som fransedt kortare uppsving, varat tverne decennier, har under de senaste åren en rask utveckling egt rum i affärlifvet, hvilken i intensitet och omfang täflar med den som egde rum i medlet af 70-talet.

Gynnad af fleråriga fördelaktiga afsättningskonjunkurer i utlandet och en länge ostörd ekonomisk utveckling inne i landet, har affärsverlden icke varit i behof af understöd ur Finlands Bank i form af en konstadt lag laneränta. Hvad den begärt har blott varit en riklig och jämn kredit. Detta kreditbehof har dels tillgodosetts genom den starka tillströmningen af kapital från utlandet sedan år 1895, dels åter genom en storartad utveckling af det privata bankväsendet.

Nya banker och kreditinstitut, delvis förrättande nya funktioner, ha tillkommit. Bankkapitalen ha mäktigt tillväxt. Depositionerna fördubblats.

Stäld inför denna storartade expansion af det privata bankväsendet, har Finlands Bank, om den så ville eller ej, mast nöja sig med en relativt mera inskränkt och mindre ambitiös roll än förut. Vida mindre än förr har den kunnat tänka på att intaga en dominerande ställning å penningemarknaden samt reglera kreditens pris.

Visserligen gick banken nu som alltid efter avslutandet af en kris i spetsen för räntenedsättningen. En första åtgärd i denna riktning vidtogs af bankfullmäktige den 1 december 1893. Visserligen nedtryckte bankfullmäktige efter en serie smärre ränteminskningar, den 3 oktober 1895 diskontot till resp. 4, 4 $\frac{1}{2}$ och 5 samt låneräntan till 4 och 4 $\frac{1}{2}$ procent, hvarigenom, sasom par ganger förut, lägsta diskont- samt låneräntan i Finlands Bank ej kom att öfverstiga de privata bankernas upplåningsränta. Men de enskilda bankerna funno sig icke, sasom fallet var vid räntenedsättningen i december år 1886, föranlatna att följa Finlands Banks föredöme. Vid denna tid steg Finlands Banks utlåning, trots den stagnation som deri länge varit rådande, ännu till inemot 30 procent af bankernas hela utlåning; nu deremot till blott 18 procent. Enda följden af räntenedsättningen i Finlands Bank var en temporär stegring af bankens utlåning, hvarpå bankfullmäktige redan den 20 oktober 1896 åter läto en generel förhöjning af räntesatserna inträda med $\frac{1}{2}$ procent.

Om vi fränse från dessa, som det vill synas svart undvikliga försök hos Finlands Bank att fresta Lurn lagt bankens räntefot kan nedtryckas, utan att astadkomma kalamiteter, synes bankens utlåningspolitik besjälats af stor försigtighet, sasom ju äfven efter de tva föregaende pröfvande kriserna,

den på 60- och den på 70-talet, varit fallet. Till en sådan försigtighet manade äfven 1897 års bankutskott. Ingeuting i dess betänkanden ger en antydning om bankens socialpolitiska och understödjande mission. Då under loppet af år 1899 penningeknapphet gjorde sig gällande på marknaden och bankens metalliska valuta minskades, stegrades bankens räntesatser successivt, och fastställdes den 28 oktober så diskontot som lane- och kreditivräntan till 6 och $6\frac{1}{2}$ procent, hvilka äro de högsta räntesatser som Finlands Bank noterat, sedan den öfvertogs af ständerna. Finlands Bank har tagit en jämförelsevis ringa del i den nu pagaende expansionen af bankernas utlåning.

År 1895, då bankens utlåning på 90-talet var lägst, steg den — de primitiva lanen främräknade — till 31,349,000 mark. I oktober år 1899 nådde den 50,778,000 mark. Tillväxten utgör 62 procent, under det att den inhemska utlåningen under samma tid i de enskilda bankerna tillsammans ökadades med 109 procent.

Äfven ofvannämnda stegring i Finlands Banks lånerörelse beror blott till en del på den direkta utlåningen af affärsverlden, utan har i betydande mån sin grund i rediskontering samt belåning af privatbankernas obligationer. De i Finlands Bank rediskonterade vaxlarna stego i oktober 1899 till ett belopp af 4,902,000 mark.

Utgör denna försigtiga politik, som Finlands Bank under senaste tiderna inslagit, ett förebud dertill, att banken definitivt ernar öfvergifva den socialpolitiska mission den på 80-talet ställde för sig att utöfva tryck på räntan, understödja affärsverlden och på så sätt spela dess försyn samt att den för framtiden, vid fullgörande af de säregna funktioner, hvartill dess organisation som landets enda sedelut-

gifvande institut hänvisar den, blott skall taga hänsyn till sin egen säkerhet och fördel?

Att på dessa fragor söka afgifva ett svar är vanskligt. Men lika visst som det a ena sidan synes vara att Finlands Bank, så länge den förblir utestående en statsinstitution, alltid skall vara utsatt för frestelsen att i sin utlåningspolitik låta sig influeras af sådana principer, hvilka för tillfället i samhället, eller hos dem som ha värden om Finlands Bank om hand, göra sig gällande, lika visst synes mig a andra sidan vara, att bankväsendets vidare utveckling i landet — såvidt ej oförutsedda händelser tillstöta — skall sätta allt mer svåröfverstigeliga hinder i vägen för Finlands Bank att tillämpa understödjande utlåningsprinciper, äfvensom att dessas praktiska betydelse skall vara allt mindre.

Det privata bankväsendet är stadt i en förtgående utveckling, hvars gränser, såvidt vi kunna bedöma, bestämmas allena af kapitalbildningen och kreditbehovet i landet. Finlands Bank är icke förmögen af en lika storartad expansion. Huru mycket man tilläfventyrs än må öka dess fonder, betydade dock ringa i förhållande till de svällande penningmassor, hvilka i form af depositioner söka sig väg till de enskilda bankerna. Utvecklingen af Finlands Banks utlåning beror af möjligheten att öka dess sedelstock. Men denna är begränsad af landets behof af cirkulationsmedel, detta behof ater tillväxer ej i samma proportion som affärsrörelsens storlek, än mindre som kredittransaktionernas utveckling. Finlands Banks sedelemission har visserligen under de senaste åren stigit till ett betydligt större belopp än förr. På 70-talet, då sedelmassan i följd af liffig affärsrörelse och höga pris hade svält betydligt, uppgick den, om vi fränse från de sedlar som för statens räkning förvarades i bankens hvalf, men afskildt från bankens tillhörigheter, och hvilka på konst-

ladt sätt uppdröfvo den utelöpande sedelmängden, enligt beräkningar anställda af 1897 ars bankutskott, till i medeltal 42.3 miljoner mark för år. Under åren 1890—1898 steg medeltalet vid årssluten till 56.6 miljoner mark.

Den sammanlagda arliga utlåningen i bankerna har deremot samtidigt ökat från 47.3 miljoner mark på 70-talet till 192.8 miljoner mark under åren 1890—1898. (Städernas hypotekskassa äfvensom Förenings- samt Nordiska Aktiebancens hypotek-afdelningar hafva dervid lemnats at sidan). Utlåningen har altså stigit med 307.6 procent, sedelmängden med blott 33.8 procent.

Ju fullständigare depositionsbankerna samt sparbankerna uppsamla alla lediga cirkulationsmedel i landet, ju mer insättning på löpande räkning för kassaförvar vinner insteg hos allmänheten och checkväsendet utvecklas, med ju mindre tidsutdrägt penningen förflyttar sig från en hand till en annan, ju mer cirkulationen af särskilda kreditpapper befrämjas, dess mindre blir den utelöpande sedelstockens storlek i förhållande till kredittransaktionernas mängd, förhända mindre äfven absolut taget. Dess mindre måste äfven Finlands Banks utlåning bli i förhållande till privatbankernas. Dess mindre kan den tänka på att spela en dominerande roll på penningemaknaden och godtyckligt fastställa räntefoten. Dess mera måste den i sin utlåningsverksamhet specialisera sig på för den lämpliga rörelsegrenar. Omständigheternas tvång skall, fransedt alla uppsät och föresatser, nödsaka den att vid sin utlåningspolitik mera faga hänsyn till sin egen ställning och fördel än fika efter vidtsväfvande och chimäriska socialpolitiska mål.

KAPITTEL IV.

Förändringar inom Finlands Banks vaxel- och
låneportfölj.

Trots vaxlingen i de synpunkter som under de senaste decennierna influerat på bestämmandet af Finlands Banks räntesatser och utlåningsvilkor i öfrigt, förmärkes i bankens utlåningsrörelse, sådan den gestaltat sig under ständernas egid, sedd i stort, en utveckling i sådan riktning, att banken företrädesvis allt mer dragit till sig vissa slag af skuldförbindelser, specialiserande sig dervid öfverhufvud på kreditpapper af sådan art och beskaffenhet, som ej mindre i afseende å säkerhet än kort förfallotid bäst lämpa sig för bankens ställning som landets enda sedelutgifvande institut och derigenom bidra till att förläna den ökad fasthet och styrka.

Förändringar vidtagna i bankens reglemente och bestämmingar rörande dess lånevilkor, den ökade tillgången å marknaden på särskilda slag af kreditpapper, hvilka i banken kunna belånas, dessa omständigheter, äfvensom den pression, som Finlands Bank underkastats genom privatbankernas ständigt stigande konkurrens, hafva samverkat till att leda dess lånerörelse i antydd riktning.

På den inhemska lånemarknaden visar sig i samband härmed en fortskridande arbetsdelning mellan statsbanken och de enskilda bankerna, hvarvid hvardera parten på det

hela taget smaningom alt mera öfvertagit funktioner, som bäst harmoniera med deras säregna organisation och verksamhetsmöjligheter.

Finlands Bank har öfverhufvud hallit sin utlaningsränta jämförelsevis läg, understundom i en mer eller mindre tydligt uttalad afsigt att nedtrycka räntefoten i landet för korta lan för att dymedels understödja en kreditbehöfvande affärsverld, för det mesta, synes det, likväl blött och bart i syfte att kunna draga till sig de för banken fördelaktigaste vexlar och säkerheter.

De laga räntesatserna hafva nämligen i Finlands Bank öfverhufvud erhallit en atminstone partielt verkande motvigt i de stränga vilkor som banken i öfrigt plägat fastställa för utlänning, hvarförutom tilläggas bör, att till hämmade af de lansökandes altför stora tillströmning i sin man bidragit den ringa förmaga att accomodera sig efter den lansökande affärsverldens vaxlande önsknningar och behof, som alltid pa ett ofördelaktigt sätt atskilt den reglementerade statsbanken fran de af konkurrensen sporrade och i sin verksamhet obundna privata bankerna.

Likasom emellertid Finlands Banks laga räntesatser under olika tider visat sig utöfva ett olika inflytande pa bestämmandet af de lansökandes relativa tillströmning till statsbanken äfvensom privatbankerna, så hafva desamma äfvenså, pa grund af lanevilkorens olika stränghet i öfrigt, adagalagt sig ega en mycket olika förmaga att draga till banken särskilda arter af kreditpapper.

Diskontot har i Finlands Bank regelbundet hallits lägre än i privatbankerna, ehuru väl de senare, sasom kändt är, at nagra betydande och solida kunder pläga bevilja lika gynnsamma räntevilkor som statsbanken.

En viss motvigt till de låga diskontsatserna i Finlands Bank ligger visserligen så i reglementets bestämning derom, att de mottagna vaxlarna skola vara accepterade, som i den jämförelsevis låga maximalkredit, hvilken statsbanken, i förhållande till hvad fallet är hos de enskilda bankerna, torde bevilja sina kunder, äfvensom i bankens större motsträfvighet mot omsättningar samt dess understundom iakttagna afvisande hållning gentemot accommodationsvaxlar. Men dessa försigtighetsåtgärder äro i regel icke mäktiga nog att helt och hållet paralysera den attraherande verkan, som bankens lindriga diskontsatser utöfva på den kreditsökande allmänheten.

Trots privatbankernas mäktiga uppblomstring, fortfar därför Finlands Bank att spela en betydelsefull roll på vaxelmarknaden. Sedan de förra på 1890-talet i tider af knapp penningetillgång allt mer begynt förstärka sina resurser genom rediskonteringar i Finlands Bank, står uppsvinget i vaxelrörelsen derstädes till och med i direkt beroende af och samband med diskonteringarnas tillväxt i de öfriga bankerna. Under åren 1890—98 kommo på Finlands Bank 24,85 procent af totalbeloppet i samtliga banker diskonterade vaxlar.

I Finlands Banks utlåningsrörelse intager diskonteringen decennium efter decennium ett allt mer betydande och raskt tillväxande rum.

År	Inrikes vaxlar i portfölj per år i tusental mark	Procent i förhållande till bankens hela utlåning (primitiva lånen främräknade)
1862—1869	7,564	38,99
1870—1879	8,879	48,15
1880—1889	12,751	56,65
1890—1898	23,229	62,32

Vid tvenne tidpunkter har Finlands Bank utöfvat en särskildt stor dragningskraft på detta håll. Under åren 1872—1877 ökades vaxelportföljen i Finlands Bank med 11,599,000 mark eller 273.4 procent, medan den i privatbankerna tillväxte blott med 8,946,000 mark eller 89.3 procent. Under åren 1886—1890 ökades diskontlänan i statsbanken med 14,173,000 mark eller 126.2 procent, i privatbankerna åter med 19,898,000 mark, utgörande blott 71.9 procent.

Diskontlänans relativa betydelse i förhållande till summan af samtliga utlåningar har i privatbankerna icke undergått en märkbar förändring i samma riktning, som så tydligt prononteras i Finlands Bank. De utestående vaxelfordringarna stego i förhållande till de inhemska lånefordringarnas totalbelopp under åren 1862—1869 till 43.92 procent; 1870—1879 tillväxte de visserligen till 53.3 procent, 1880—1889 till 54.99 procent, men 1890—1898 sjönko de åter till blott 45.16 procent.

Medan Finlands Bank allt mer koncentrerat sig på diskonteringsrörelsen, hvilken utlåningsgren, med afseende fäst å lättheten för fordringarnas indrivande, måste anses väl egnad för en sedelbank, har omfånget af dess hypotekslaneverksamhet undergått blott små förändringar, under det att denna rörelsegrens relativa betydelse i bankens utlåning ansenligt minskats.

År	Utestående hypotekslån per år i tusental mark	Procent i förhållande till bankens hela utlåning
1862—1869	7,974	41.11
1870—1879	7,689	41.70
1880—1889	6,796	30.19
1890—1898	9,538	25.59

I de enskilda bankerna ha deremot lanen absolut taget mägtigt tillväxt särskildt under senaste decennium. De belöpte sig 1862—1869 till 5,459,000 mark, 1870—1879 till 9,619,000 mark, 1880—1889 till 14,414,000 mark samt 1890—1898 till 45,476,000 mark årligen, utgörande respektive 40.29, 33.30, 29.52 och 29.23 procent af hela utlåningsbeloppet. Härvid bör dock märkas, att posten inrikeskorrespondenter, som under föregående decennier spelat en jämförelsevis obetydande roll i privatbankernas bilanser, under den senaste tidrymden upptog 9.95 procent af sagda bankers inhemska utlåning.

Hufvudorsaken till att de låga räntesatserna i Finlands Bank i regel icke förmatt utöfva samma dragningskraft på de af hypotek garanterade skuldsedlarna som på vextlarna, torde förnämligast stå att sökas i de, i förhållande till hvad fallet torde vara vid privatbankerna, relativt låga maximumbelåningsvärden, hvilka Finlands Bank plägar fastställa för de flesta slag af pantar. Ihogkommas bör äfven att den direkta fastighetsbelåningen, som i privatbankerna är af stor och växande betydelse, i statsbanken upphört vid medlet af 70-talet.

Ehuruväl hypotekslånerörelsen, tagen i sin helhet, i Finlands Bank på 1890-talet spelade en betydligt mindre roll än tillföre, så i förhållande till bankens utlåningsverksamhet öfverhufvud, som i förhållande till samtliga bankers lombard- och inteckningskredit, så gäller detta likväl icke om hvarje särskild art af lån mot hypotek som banken bedrifver.

Obligationer torde öfverhufvud i Finlands Bank belånas ungefär lika högt i förhållande till sitt effektiva värde som i privatbankerna. Finlands Bank spelar på detta länområde en lika stor och dominerande roll i förhållande till öfriga banker som förut, trots dessas enormt ökade res-

surser. I förhållande ater till de öfriga lanearter, som i Finlands Bank förekomma, intaga obligationslånen derstädes numera ett synnerligen stort rum.

Ar	Utestående obliga- tionsklar per ar i tusental mark	Procent af bankens samtliga hypoteks- lan
1871—1879	2,272	29.33
1880—1889	3,245	47.74
1890—1898	4,009	42.63

Ingen gren af bankens utlåningsrörelse är i afseende a sin storlek underkastad så stora och plötsliga förändringar under arens lopp som utlåningen mot pant i obligationer och depositionsbevis, hvilka bada lanearter äro i bankens räkenskaper sammanförda. Vid tider af penningeknapphet och annalkande kris strömma ifrågavarande säkerheter i stora skaror till Finlands Bank: särskildt pantsätta privatbankerna der sina obligationsförråd. Finlands Banks utlåning sväller hastigt till; men snart reduceras obligationstillgångarna genom försäljningar i utlandet: äfven det akuta penningebehovet i privatbankerna gar smaningom öfver, och ett bakslag visar sig i bankens obligationsbelaning, än mer plötsligt och skarpt än uppsvinget, som inträdde derförinnan.

Ar 1871 hade bankens lan a denna räkning nedgått till den obetydliga summan af 297,000 mark. Men under lifvad företagsamhet, stigande penningeafterfragan och derpa inträdande kris reste sig beloppet snabbt och nådde 1877 4,732,000 mark. Redan 1879 aterstodo blott 969,000 mark. Ar 1890 vid en tid af ny penningeknapphet pa marknaden se vi obligationslånen svinga sig upp till ett belopp af 5,708,000 mark. Ar 1894 utesta fordringar blott för 1,716,000

mark, men sedan går utlåningen ater hastigt uppåt och når 1898 6,515,000 mark.

I förhållande till samtliga bankers obligationsbelaning belöpte sig Finlands Banks lån mot denna säkerhet under åren 1893—1898 till 66.72 procent.

I än betydligare grad, än fallet är med obligationslanen, har beleningen af aktier ökats i Finlands Bank. Denna tillväxt står i samband med den hastigt svällande flod af aktieföretag, som under de två senaste decennierna sökt sig näring på penningemarknaden.

Finlands Bank konkurrerade under 80-talet samt början af 90-talet på detta område med framgång med privatbankerna. Altsedan 1881, da bankens aktiebelaning sjunkit till det låga beloppet på 681,000 mark, befann den sig i oafbrutet stigande ända till 1893, da den nådde 4,672,000 mark. Sedermera har Finlands Bank intagit en mer reserverad hållning, under det att privatbankernas aktielån stigit i oanade dimensioner. Från 6,946,000 mark år 1893 höjde sig utlåningen i dessa till 31,254,000 mark år 1898.

År	Utestående aktielån per år i tusental mark	Procent af ban- kens samtliga hy- potekslån
1871—1879	1,217	15.71
1880—1889	1,507	22.17
1890—1898	3,805	39.90

Lån mot inteckning i fastighet, hvilka ännu vid 70-talets början hade stor betydelse i Finlands Bank, upphörde att utges i stöd af 1875 års reglemente. Beleningen af intecknade skuldsedlar fortgår, men visar tendens att aftaga i vikt.

År	Utestående lån mot in- teckning och in-tecknade skuldsedlar per år i tusental mark	Procent af ban- kens samtliga hypotekslån
1871—1879	2,083	26,89
1880—1889	1,091	16,06
1890—1898	1,166	12,22

Under samma tid hafva in-teckningslånen i privatban-
kerna, så absolut taget som i förhållande till hela lånerörel-
sen betydligt tillväxt. De utgjorde 1871—1879 i Förenings-
banken 39,14 procent, 1876—1879 i Nordiska Aktiebanken
29,44 procent, 1891—1898 deremot i privatbankerna tillsam-
mantagna 56,62 procent eller i medeltal arligen 27,150,000 mark.

Vexlingarna i varubelåningens storlek beherskas af trä-
varukonjunkturerna och sågegarnes dermed varierande kredit-
behof. Under goda år ringa, sväller utlåningen vid daliga
marknadsförhållanden hastigt till i omfang. Finlands Banks
försträckningar mot varupant hafva tvenne gånger under
ifrågavarande tidrymd erhållit mera betydande dimensioner.
Den ena gången under 1870-talets stora kris, då banken
under ansträngande af sina tillgångar uppträdde till den nöd-
ställda sagindustrins skydd. Fran 468,000 mark år 1874
stegrades då varubelåningen till 5,224,000 mark år 1879,
fran hvilken exceptionelt uppdrifna höjd den hastigt ater
sjönk ned, tills den år 1885 icke belöpte sig till mer än
243,000 mark. Under de tryekta trävarukonjunkturerna i
i början af 1890-talet egde en ny stegring i utlåningen rum,
ehuru af jämförelsevis mindre betydelse. Lånebeloppet nådde
dervid år 1893 1,393,000 mark. Men redan påföljande år
sjönk det ater ner till blott 129,000 mark, hvarpa varubela-
ningen i Finlands Bank under åren 1895—1898 helt och
hallet upplhörd.

År	Utestående varulan per år i tusental mark	Procent af ban- kens samtliga hy- potekslån
1871—1879	2,167	27.97
1880—1889	953	14.01
1890—1898	548	5.75

I sin kassakreditivrörelse har Finlands Bank följt en vaxlande och något ombytlig politik.

Införd år 1859 sasom en skild laneart vid hypoteks-fonden, tilltog kreditivrörelsen till en början med rask fart, så att år 1865 a denna räkning utestod ett lyftadt belopp a 4,595,000 mark af beviljade 5,658,000 mark.

Under inflytande af ofvan (sid. 18) anförda restriktiva at-gärder och försigtighetsmatt, hvilka banken vidtog sedan 1868, sjönk kreditivrörelsen mot medlet af 70-talet ned till en ringa storlek. Först vid 1877 års kris, da privatbankernas ressurser togo slut, förmärktes en ausenligare stegring i bankens utlan-ning a denna räkning.

Under 1880-talet inslog banken en annan politik. Lika betänksam den varit under förra delen af 70-talet vid bevil-jandet af nya kreditiv äfvensom konservativ i sina räntean-sprak, lika förekommande mot allmänheten uppträdde den nu så i ena som andra afscendet. Räntan sänktes och fast-ställdes mot slutet af år 1886 till samma laga belopp som gälde vid vaxellan. Redan något tidigare hade kreditivafgif-ten nedsatts till blott $\frac{1}{4}$ procent. Finlands Bank uppträdde sasom en farlig konkurrent med privatbankerna.

Kreditivbevilningen, som sedan 1883 varit stadd i till-växt, stegrades i en hast under åren 1886—1888 fran 6,292,000 mark till 9,964,000 mark. Det utestaende lanebeloppet öka-des fran 2,597,000 mark år 1886 till 5,956,000 mark år 1892 eller tilltog $2\frac{1}{3}$ gång inom loppet af sex år.

Sedan 1892 har Finlands Bank åter smaningom dragit sig tillbaka, lemnande rum för privatbankerna. Det beviljade kreditivbeloppet nedgick från 10,034,000 mark sistanförla ar till 5,282,000 ar 1897, medan de utestaende länen minskades från 5,956,000 mark till 2,781,000 mark. Tillyväxten under aren 1898 och 1899 har, trots den stora penningeefterfragan, varit blott obetydlig.

Kreditivrörelsens betydelse under olika perioder framgår af följande tabell.

Ar	Utestaende a kassa-kreditivräkning per ar i tusental mark	Procent af bankens hela utlåning
1862—1869	3,861	19,90
1870—1879	1,872	10,15
1880—1889	2,963	13,16
1890—1898	4,505	12,60

I privatbankerna utgjorde kreditivlänen 1862—1869 2,140,000 mark för ar, 1890—1898 24,312,000 mark arligen, motsvarande 15,79 samt 15,63 procent.

Med afseende a den utsträckning, i hvilken de af Finlands Bank beviljade kreditiven anlåtats af sina innehafvare, hafva under tidernas lopp betydande förändringar timat.

Fran 1867 till medlet af 70-talet försiggick i detta afseende en revolution i bankens kreditivrörelse. Förenämnda ar voro a kreditivbeloppen lyftade i medeltal 83,81 procent, ar 1873 blott 43,79 procent. Under aren 1865—1869 uttogs i medeltal 78,17 procent, 1870—1879 51,00 procent. Antydida minskning fortgick ännu på 80-talet, da det lyftade beloppet steg till blott 47,38 procent af kreditivens storlek.

Med 90-talet inträdde deremot en anmärkningsvärd reaktion i denna utvecklingsprocess. A kreditiven lyftades

under åren 1890—1898 i medeltal 58.86 procent. Orsakerna till denna betydliga stegring i kreditivens anlitage stå möjligen i någon mån i samband dermed, att i kreditivrörelsen vid denna tid in-teckningslånen begynte spela en större roll än förr. Dels stå de förhånda i någon mindre grad att söka i den omständigheten, att år 1889 kassor och allmännyttiga inrättningar upphörde att vara befriade från erläggande af kreditivafgift, något som kan hafva afhållit somliga af bankens tidigare kunder att der söka kreditiv utan trängande behof. I öfvervägande grad torde förklaringen likväl framgå ur den jämförelsevis stora penningeefterfrågan som radde under stor del af ifragavarande period.

Beträffande den utsträckning, i hvilken de beviljade kreditiven anlitas, förmärkas i privatbankerna i hufvudsak parallela växlingar med dem i Finlands Bank. Så var i Föreningsbanken under åren 1865—1869 a de beviljade beloppen i medeltal uttaget 73.82 procent, 1870—1879 62.88 procent, 1880—1889 62.42 procent, 1890—1898 deremot 72.08 procent.

Af ofvananförda data framgår, att kreditiven i Finlands Bank altsedan 70-talet varit betydligt mindre anlitate] än fallet är i Föreningsbanken. På enahanda sätt gestaltar sig äfven förhållandet för Finlands Bank, om vi jämföra den med Nordiska Aktiebanken. Här i ligger utan tvifvel en fördel för statsbanken ur synpunkten af de utestående kreditivfordringarnas säkerhet. Deremot medföra de stora olyftade kreditivbeloppen,] såvidt de bidraga till ökande af bankens eventuella ansvarighet och inskränkande af dess i lag medgifna sedelutgifningsrätt, en olägenhet, hvilken kan erhålla betydelse under tider, då bankens tillgångar äro strängt anlitate.

Äfven i kassakreditivrörelsen har med afsende å belåningen af olika slag af säkerheter i viss man en rollfördelning

inträdt mellan Finlands Bank och privatbankerna, ehuru väl utvecklingen på detta håll icke framträder lika prononcerad som fallet är vid bankernas lånerörelse.

Kreditivrörelsen med säkerhet i fartyg samt köpmannavaror, hvilken på 60- och 70-talet i mindre omfattning bedrefs i Finlands Bank, har helt och hållet upphört samt öfverlemnats åt privatbankerna.

Finlands Bank har aldrig beviljat kreditiv mot borgen, under det att anförda art af säkerhet vid sidan af in-teckningssäkerheterna i privatbankerna svingat sig upp till den främsta platsen.

I kreditivrörelsen mot pant af obligationer intar Finlands Bank en förinerskande ställning. Dock är att märka, att ifragavarande säkerheter under sistförflutna artionde icke innehaft en lika betydande plats i bankens kreditivrörelse som tillföre. Under åren 1875—1879 — tidigare data saknas — beviljades i Finlands Bank i medeltal per år kreditiv mot obligationssäkerhet till ett belopp af 1,438,000 mark, 1880—1889 för 2,479,000 mark, 1890—1898 för 2,108,000 mark, hvilka summor motsvara för 1875—1879 34,61 procent, för 1880—1889 39,63 procent samt för 1890—1898 blott 27,55 procent af samtliga kreditivs totalbelopp.

Obligationerna hafva under senaste decennium till en del trängts undan af in-teckningssäkerheter, en utveckling hvilken icke torde kunna qualificeras sasom en ändamalsenlig förändring i bankens kreditivrörelse.

Kreditivbevilningarna mot in-teckning och in-tecknade skuldsedlar begynte att stiga vid medlet af 80-talet. Särskildt betydande var stegringen under åren 1887—1892, då sagda kreditiv ökades från 2,613,000 mark till 6,255,000 mark. Under åren 1891 och 1892 synes tillväxten uteslutande hafva härrört från utlåning i hufvudstaden.

Arliga medelbeloppet af beviljade kreditivlan mot inteckningssäkerhet belöpte sig under åren 1870—1879 till 1,810,000 mark, 1880—1889 till 2,693,000 mark, 1890—1898 till 4,730,000 mark, motsvarande respektive 43.60, 43.66 samt 61.81 procent af kreditivbeviljningens totalbelopp.

Deremot visar kreditivbeviljningen mot aktiesäkerhet — hvilken rörelsegren är jämförelsevis ringa utvecklade så i Finlands Bank som i privatbankerna — i den förra en tendens att minskas. Under åren 1875—1879 beviljades i Finlands Bank kreditiv af anfördt slag till ett belopp af 1,042,000 mark arligen, 1880—1889 till 1,077,000 mark, 1890—1898 till blott 814,000 mark. Aktiekreditivens belopp i förhållande till de beviljade kreditivens totalsumma har betydligt nedgatt och utgjorde 1875—1879 25.10, 1880—1889 17.22, 1890—1898 10.61 procent.

Medan förändringar af ofvananfördt slag försiggatt inom Finlands Banks utlåningsrörelse med afseende å fordringsgarnas art och de presterade säkerheternas beskaffenhet, hafva bankens luthörande placeringar samtidigt erhållit en betydligt större rörlighet än förr.

Den metod som stätt mig tillbuds för att beräkna de af banken diskonterade vaxlarnas utستاende löptid äfvensom de utgifna lånens tidslängd, nämligen genom att jämföra beloppet vid årsslutet utستاende fordringar med den under årets lopp beviljade utlåningens summa, tillåter oss ej att utsträcka iakttagelserna till slutet af 60-talet, vid hvilken tid bankens tillgångar på konstadt sätt uppdrefvos af ett anseeligt belopp oafskrifna men värdelösa fordringar.

Inskränka vi deremot vart studium till de tre senaste årtiondena, finna vi, att de i banken diskonterade vaxlarnas utستاende löptid anseeligt förkortats. Densamma utgjorde enligt anförda beräkningssätt, under åren 1870—1879 i

medeltal 145 dagar, 1880—1889 132 dagar, 1890—1898 117 dagar.

Ännu märkligare är reduktionen af de beviljade lanens tidslängd. Denna steg nämligen på 70-talet till 287 dagar, på 80-talet till 140 dagar samt under åren 1890—1898 till 114 dagar.

Äfven inom kassakreditivräkningen förmärkes en tendens till stegrad rörlighet. De uttagna summorna återbetalades på 70-talet efter i medeltal 66 dagar, på 80-talet deremot efter 56 dagar. För tiden 1890—1898 förmärkes en liten stegring. Lanetiden utgjorde då 58 dagar.

Den anseliga minskning i utlåningstidens längd, som gjort sig gällande i Finlands Bank, är så mycket mer anmärkningsvärd, som en ringa tendens i samma riktning hos landets äldsta privatbank gjort sig förmärklar blott med afseende a diskontlanen.

De i Föreningsbanken diskonterade vaxlarnas återstaende omloppstid var på 70-talet 132 dagar, eller något kortare än de diskonterade vaxlarnas löptid i Finlands Bank, på 80-talet 128 dagar, 1890—1898 121 dagar.

Lanen beviljades under det förstanförda decenniet på 158 dagar, under det andra på 162, under åren 1890—1898 på 166 dagar.

Uttagningarna a kreditivräkning återinbetalades 1870—1879 efter 55 dagar, 1880—1889 efter 61 dagar samt 1890—1898 efter 78 dagar.

INNEHALLSFÖRTECKNING.

INLEDNING.

	Sid.
Vexlande strömningar i Finlands Banks utlåningspolitik	1.

KAPITTEL I.

Den gamla regimen.

Bankens byråkratiska organisation. Formaliteter vid lans-ansökningar och beviljningar. Direktionens ledande kall ringa; bankens verksamhet regleras till stor del mekaniskt genom instruktioner och förordningar. Särskilda fonder, enlvar med sitt speciella allmännyttiga ändamål. Bestämmingar rörande medlens fördelning vid konkurrens mellan flere lansökande i samma fond. Föreskrifter om lansens maxima och minima, om lanetiderna, om räntan. Finlands Bank var ett organ för regeringens förmyndande omsorg om näringslivet. Understödjande och faderliga utlåningsprinciper. Rättsliga och faktiska privilegier för somliga slag af lansökande att anlita banken; andra uteslutna. Stora lansökare gynnade framom små; innehafvare af frälsejord framom egare af skattejord vid in-teckningslan. Bankens organisation och verksamhet i harmoni med den gamla samfunds-regimens anda och karakter. Bankens betydelse för näringslivet i landet. Understödspolitikens bankrutt under nödaren . . . . . 5.

KAPITTEL II.

Nydaningen.

De frisinnade strömmingarna ha vara bygder. En ny period börjar för Finlands Bank. Statens ökade penningbehof träder i kollision med understödspolitik. Konkurrenten med de privata kreditinrättningarna. Silverutväxlingen vidtar. Primitiva fonden indras. Reglementet af den 26 juli 1875. Redan tidigare hade en principförändring inträdt i bankens utlåningspolitik. Grundsatser uttalade i förordningen af den 9 december 1867. Bankfullmäktige förklara i sin 1872 afgifna berättelse, att bankens fördel och säkerhet varit allena bestämmande vid ledningen af bankens utlåning. Bankens utlåningsrörelse präglas sedan år 1868 till en början af stor försigtighet. Depressionen på marknaden. Langvarigt nedlagande i bankens utlåning. Successiva räntenedsättningar. Närmare och fjärrare följder af den laga räntetoten. Fördelning af vaxel- samt lånerörelsen mellan Finlands Bank och Föreningsbanken. Affärsverksamheten litvas sedan 1873. Finlands Bank drar under en följd af år större delen af de lånsökande till sig. Bankens roll under 1877-1878 års kris. Förluster. Bankfullmäktiges uttalande rörande bankens ledning under krisen. Försigtighet i bankens utlåningsrörelse under förra delen af 80-talet. Banken hade, sedan den öfvertogs af ständerna, sökt tillägna sig egenskapen af ett affärsinstitut . . . . .

Sid.

13.

KAPITTEL III.

Motströmningar.

En skiftning i principerna för bankens utlåningspolitik förmärkes sedan medlet af 80-talet. Brytningen med de liberala samhällsekonomiska principerna i Europa. De nationella och statsförmynderskapliga idealen. Den langvariga depressionen på världsmarknaden främjar anspraken på statens interven-

tion. De nya ideernas inträde i Finland. Sedan 1882 års landtdag en stigande flod petitioner om statens inskrifvande på särskilda områden af det ekonomiska lifvet. Det offentliga intresset för den betryckta näringsverksamheten visar sig i hushållningen med statens kapitaliserade fonder samt i värden och ledningen af Finlands Bank. Reaktionen mot statens inhemska utlåning på 70-talet. Statsutskottets kritik vid 1877 och 1882 års ständermöten. Kritiken mattas vid de följande landtdagarna samt upphör smaningom helt och hållet. Utlåningen tager ny fart under senare delen af 80-talet. Nya strömningar på banklagstiftningens område: privatbankernas sedelutgifningsrätt upphäfs. Sträfvanden att öka statsbankens fonder och sedelutmissionsrätt. Socialpolitiska uppgifter för Finlands Bank vid sidan af de privatekonomiska. Principer för bankens utlåningspolitik uttalade af bankutskotten vid 1885, 1888 och 1891 års ständermöten. Banken tillägges en mission att nedtrycka och moderera räntefoten för att bispringa affärsverlden. Stridiga synpunkter. 1888 års bankutskotts standpunkt i frågan om inrättande af nya afdelningskontor. Bankfullmäktiges politik. Motiv för räntenedsättningarna år 1883. Exceptionellt laga räntesatser fastställas den 30 november 1886. Direktionens motiv, bankfullmäktiges motiv. Talrika ansökningar om inrättande af afdelningskontor i landsortsstäderna för att sätta affärsmännen derstädes i stand att profitera af statsbankens billiga lanevillkor; bankfullmäktige finna en del af dessa önskningsmal fullt berättigade; bifalla. Finlands Bank drar under år 1887 större delen af de ansökande till sig. Trycket på räntan i privatbankerna. Statsbankens sedelreserv sjunker; restriktioner och återhållsamhet i utlåningen 1888. Verkuningar af den laga räntefoten. Stagnation i depositionsrörelsen 1887. Placeringar i statslan, i utländska värdepapper, hos utländska banker. Företagsamhet och spekulation stimuleras. Aktieväsendets uppsving. Stegringen i bankernas utlåning. Penningeknapphet inträder vid början af år 1890. Privatbankerna öka utlåningsräntan. Mattlig räntestegring i Finlands Bank, utan afsigt att nedbringa utlåningen. Bankens

utlåning stiger under förra hälften af år 1890 med 25,7 procent. Dess ställning börjar blifva ansträngd. Trävaruutsköpnungen stagnerar. Penningefterfragan i statsbanken skärpes ytterligare. Mot årets slut höjer banken räntesatserna. Samtidigt är den nödsakad att till sedelreserven förstärkande upptaga lan hos staten. Konjunkturerna under åren 1891—1893. Utländskt kreditivlan kontraheras i oktober 1892. Banken icke desto mindre dagligen nödsakad att afvisa lansökande. Privatbankerna bistå affärsverlden genom att utsträcka sin utlåning. Öfverbliek öfver följderna af statsbankens utlåningspolitik: med afseende a räntefoten i landet, för byggnadsindustrin i hufvudstaden och affärsverlden öfverhufvud, för banken sjelf, för staten. Efter krisen inträder ett afbrott i de understödjande utlåningsprinciperna. Orsaker. Rask utveckling af affärslivet. Privatbankväsendets utveckling. Finlands Banks roll vid utlåningen mindre än förr. Den ringa verkan af de laga räntesatserna fastställda i oktober 1895. Försigtighet i bankens utlåningsrörelse. Tilltagande rediskontering samt belaning af privatbankernas obligationer. Växande svarigheter för ett framtida tillämpande af understödjande principer vid Finlands Banks utlåning . . . . .

KAPITEL IV.

Förändringar inom Finlands Banks vaxel- och laneporfölj.

Tendens till utlåningsrörelsens specialisering samt till arbetsdelning med privatbankerna. Verkan af laga räntesatser i förening med stränga utlåningsvilkor i öfrigt. Diskonteringarnas växande betydelse i statsbanken. Förhållandet i privatbankerna. Relativ stagnation i Finlands Banks hypotekslanerörelse öfverhufvud. Orsaker. Obligationsbelaningens stora och växande betydelse samt vaxlingar. Aktiebelaningens stegring. Intecknings- äfvensom varulansens aftagande betydelse. Vaxlingar i kassakreditivrörelsen. Förändringar med

atsende af den utstrækning, i hvilken kreditiven andlats. 864.
 Jämförelse med privatbankerna. Kreditiv mot olika slag af
 säkerheter. Minskning af de i Finlands Bank diskonterade
 vaxlarnas utestaende löptid, af laetidens längd samt af tiden
 för de lyftade kreditivbeloppens utestaende. Förändringar
 beträffande utlåningstidens längd i Föreningsbanken 1897. 64.

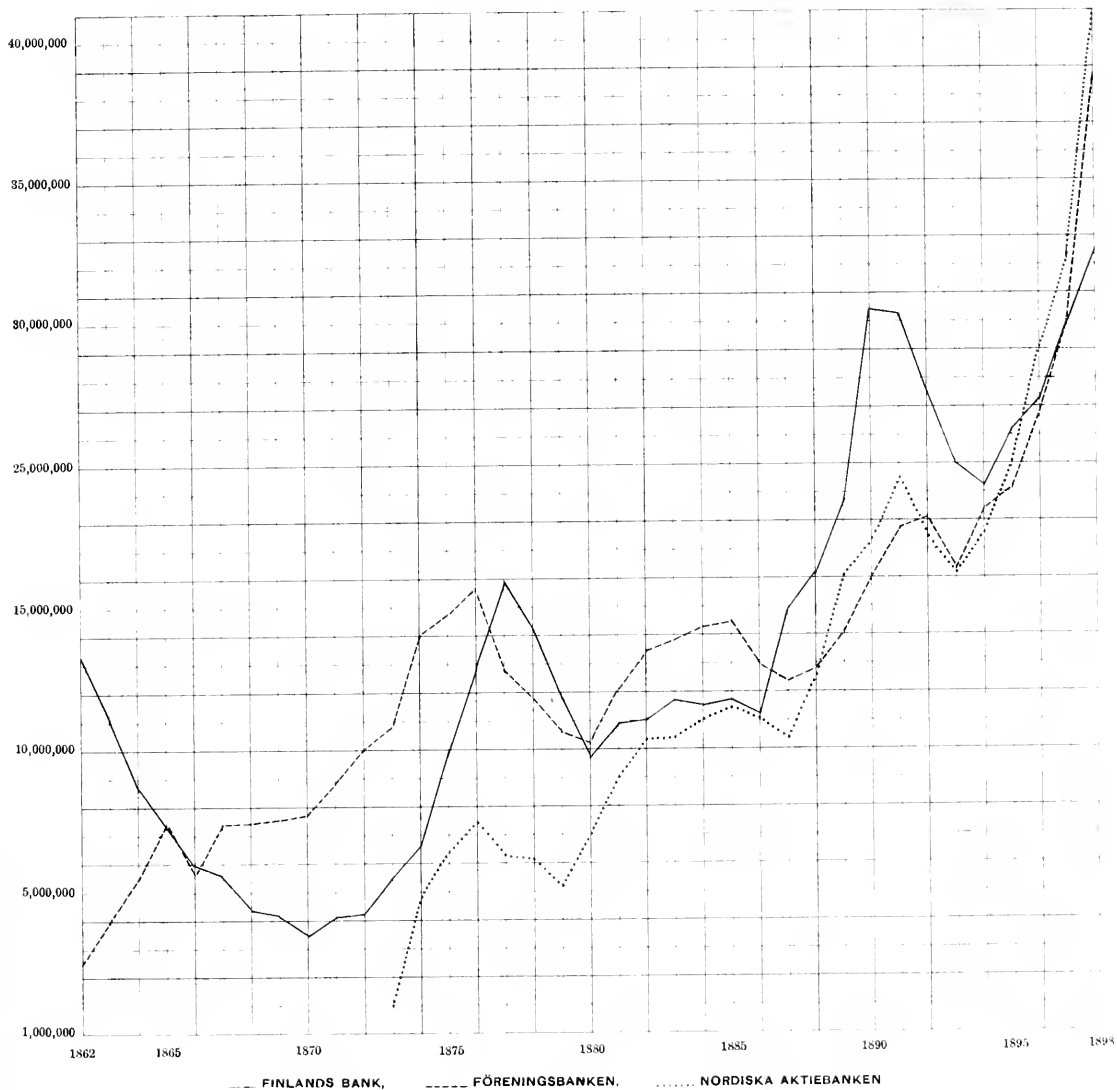
Som bilag medfölja sju diagram.

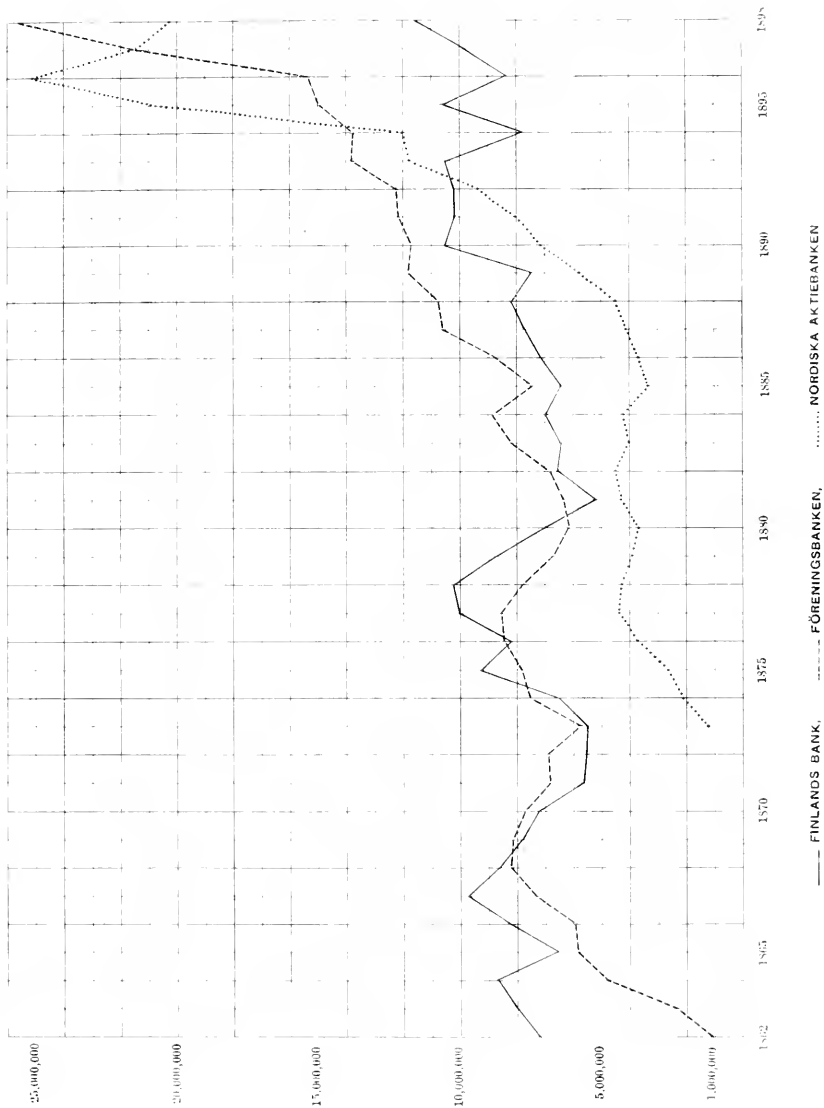
N:o 1
DISKONTERADE VEXLAR

— FINLANDS BANK,   - - - FÖRENINGSBANKEN, ... NORDISKA AKTIEBANKEN

N:o 2
LÅN

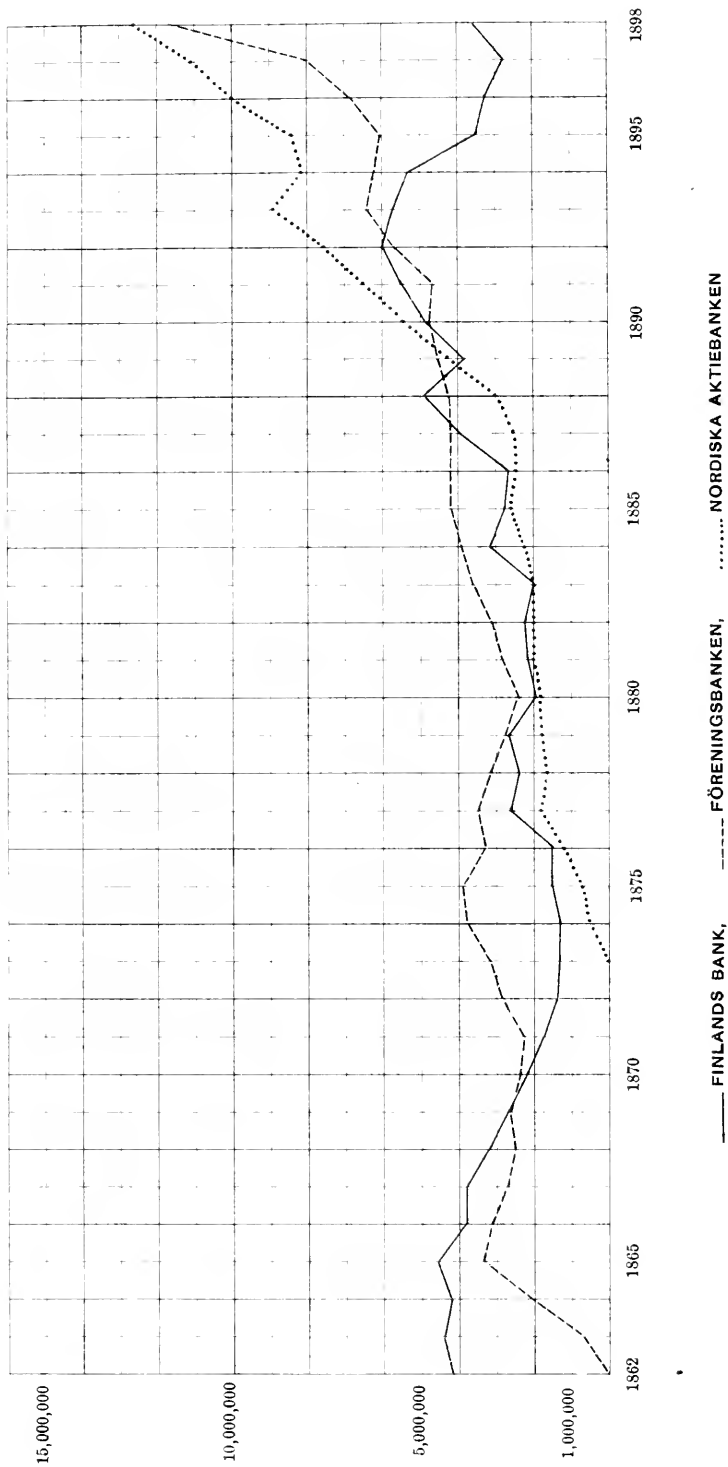

— FINLANDS BANK, - - - FÖRENINGSBANKEN, ... NORDISKA AKTIEBANKEN

N:o 3

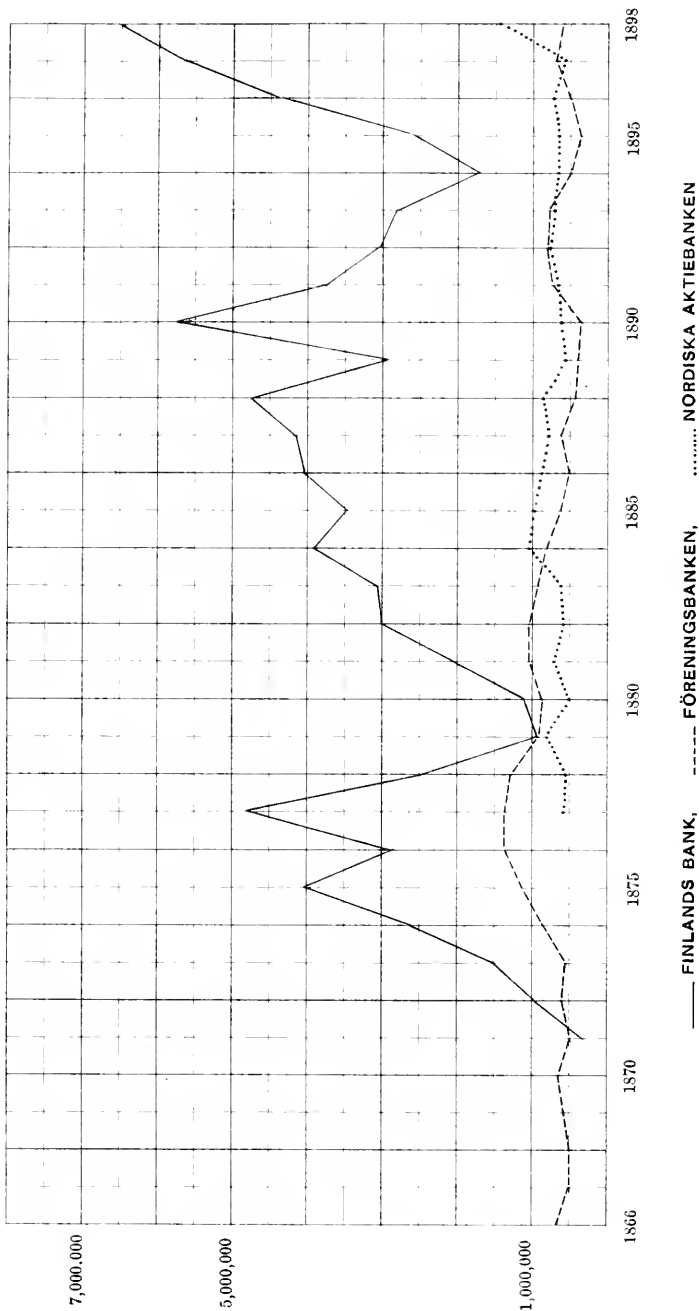
UTESTÅENDE KASSAKREDITIV

N:o 4

LÅN MOT SÄKERHET I OBLIGATIONER

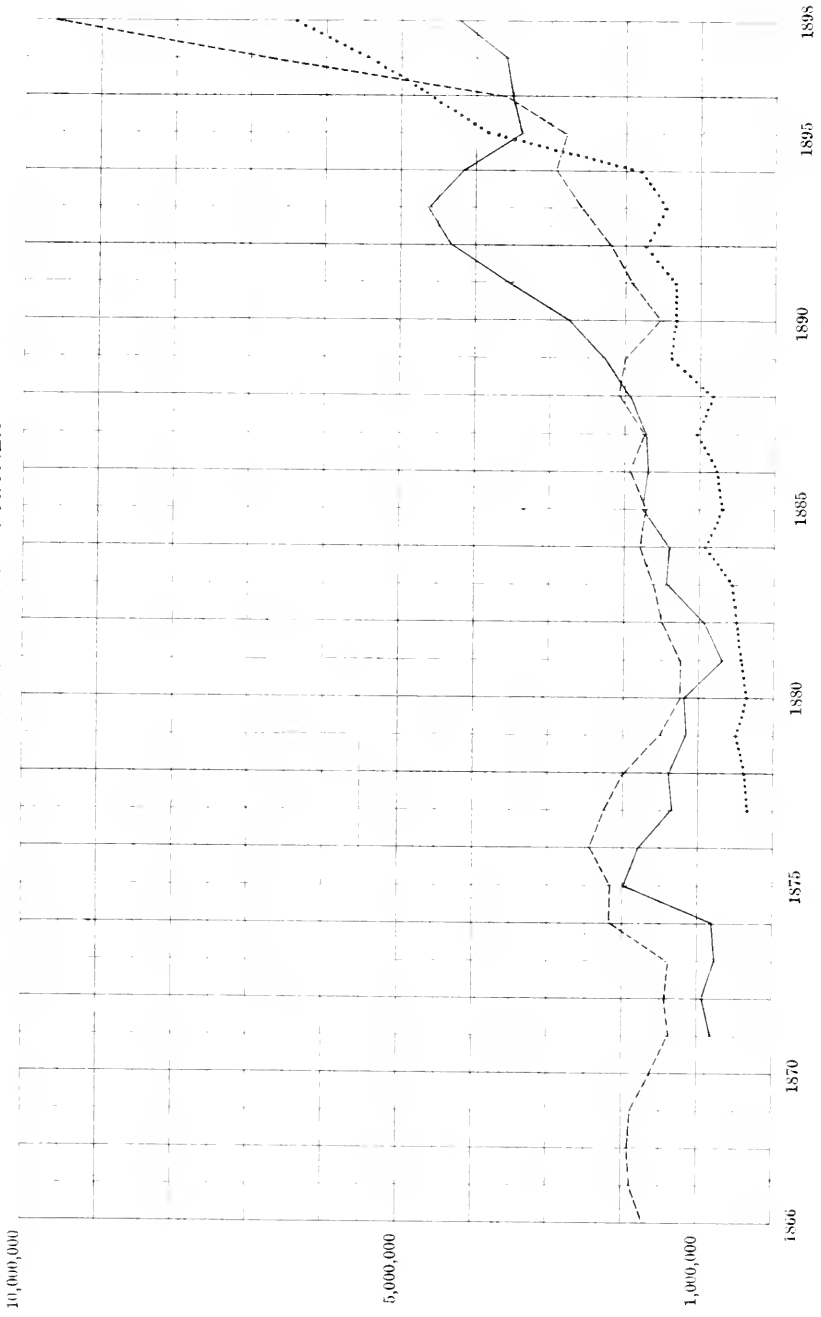

N:o 5

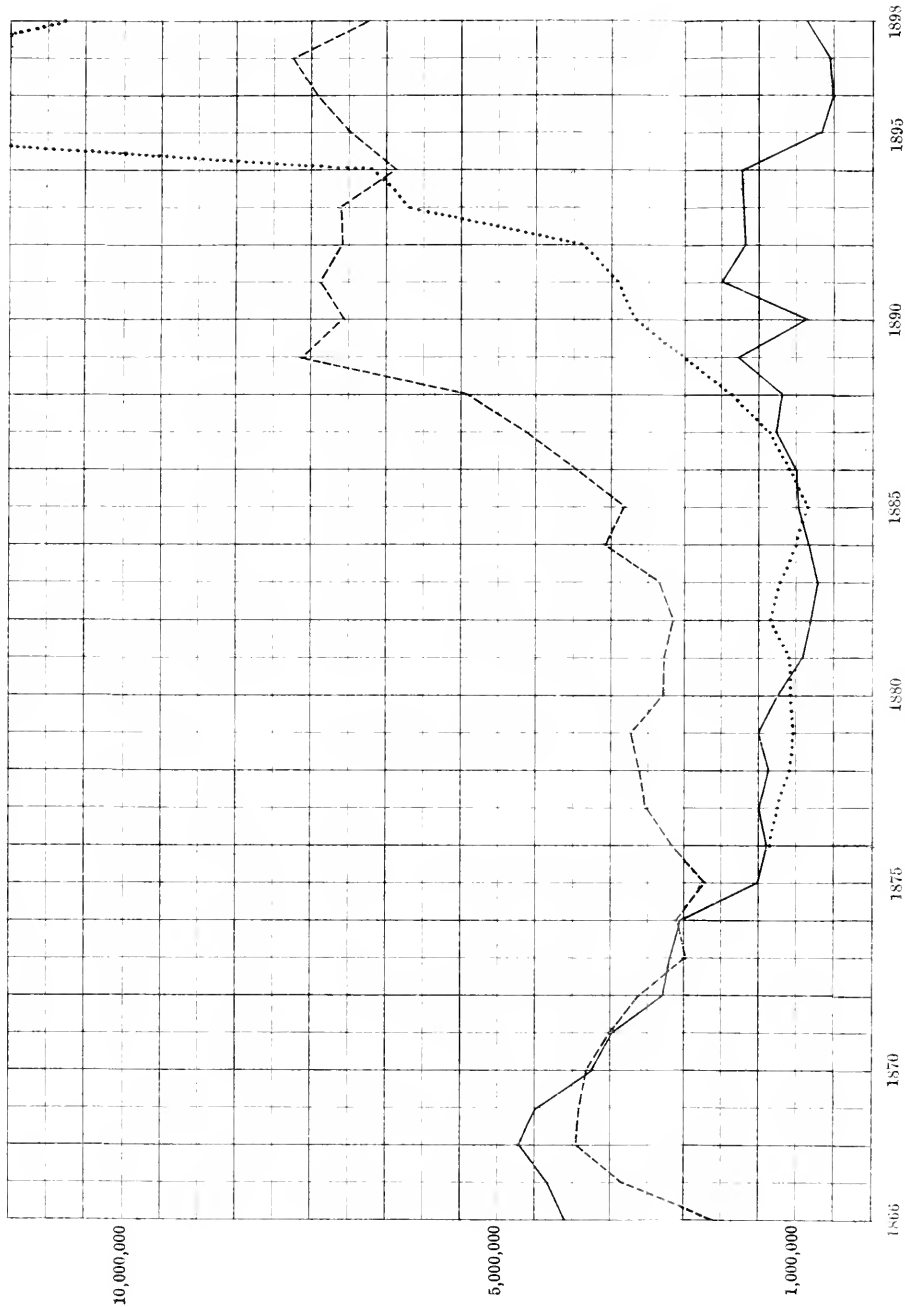
LÅN MOT SÄKERHET I AKTIER

— FINLANDS BANK, - - - FÖRENINGSBANKEN, ...NORDISKA AKTIEBANKEN

LÅN MOT SÄKERHET I INTECKNINGAR OCH INTECKNADE SKULDSEDLAR

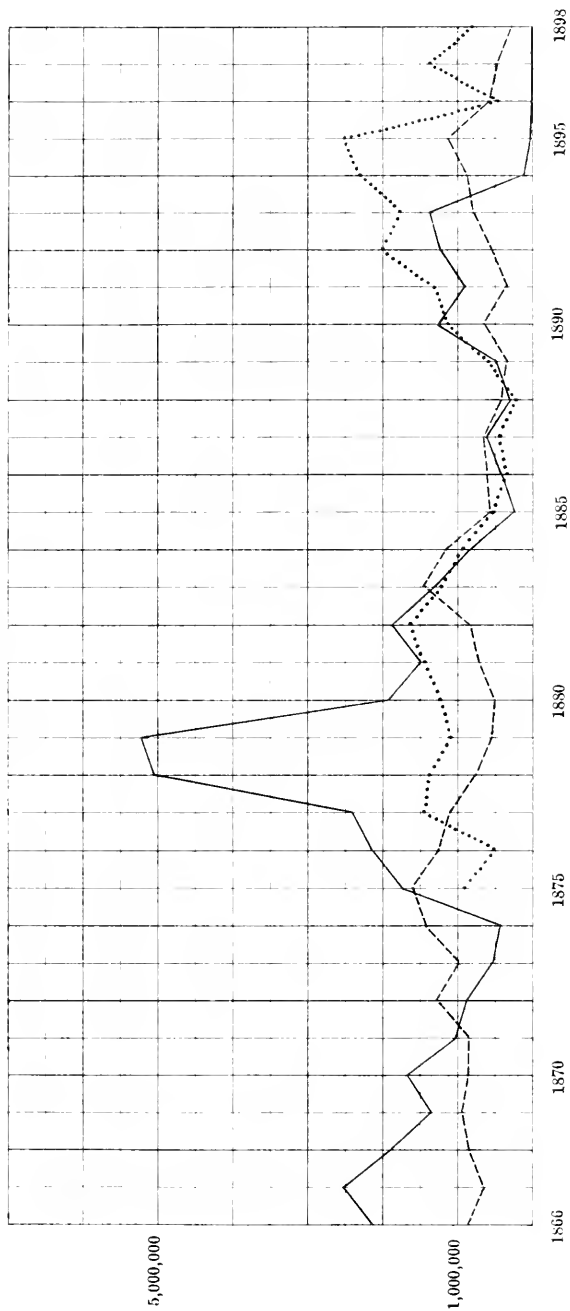

— FINLANDS BANK, - - - - FÖRENINGSBANKEN, ... NORDISKA AKTIEBANKEN

N:o 7

LÅN MOT SÄKERHET I VAROR

—— FINLANDS BANK, - - - - FÖRENINGSBANKEN, ... NORDISKA AKTIEBANKEN

Pris: 4 Mark.

